

ANEKSY

Wykaz żupanów spiskich (1526–1918)*

JAN ZAPOLYA (1526–1528) – ksiązę siedmiogrodzki, naczelný starosta wojsk węgierskich, żupan liptowski, syn Stefana Zapolyi, palatyna węgierskiego, dziedzicznego żupana spiskiego i księżnej Jadwigi cieszyńskiej z rodu Piastów. Urodził się na Zamku Spiskim w 1487 r. Jego brat Jerzy zginął w bitwie z Turkami pod Mohaczem w 1526 r. Jan Zapolya był najbogatszym wielmożą ówczesnego Królestwa Węgier. Część magnatów i szlachty wybrała go 10 marca 1526 r. na króla Węgier. Druga część szlachty wybrała na króla Ferdynanda Habsburga. Oba stronnictwa toczyły w latach 1527–1538 bezwzględną walkę o koronę węgierską, w której Zapolyę wspomagali Turcy. Zmarł w Siedmiogrodzie w 1540 r. Pochowany został w Székesfehérvár (daw. pol. Białogród Stołeczny) na Węgrzech.

ALEKSY THURZO (1527–1543) – dostojnik dworski, członek szlacheckiego rodu pochodzący z Betlanowiec. Był synem znanego przedsiębiorcy górniczego Jana Thurzona z Lewoczy, który wraz z Jakubem Fuggerem założył spółkę do handlu miedzią. Urodził się ok. 1490 r. W wojnie o koronę węgierską opowiedział się po stronie Ferdynanda Habsburga. Po Janie Zapolyi otrzymał od władcy pod koniec 1527 r. wiele majątków na terenie Słowacji (Spisz, Orawa, Bojnice, połowa dóbr trenczyńskich). Należał do ważnych członków zarządu Kamery Węgierskiej, był sędzią krajowym i namiestnikiem królewskim. Utrzymywał ożywione kontakty z europejskimi humanistami (Erazm z Rotterdamu, Walenty Eck). Zmarł w 1543 r. i spoczął w kościele św. Jakuba w Lewoczy.

HIERONIM ŁASKI (1528–1531) – polski szlachcic, syn Jarosława Łaskiego, wojewody łęczyckiego i sieradzkiego. Urodził się w 1496 r. Studiował na uniwersytecie w Bolonii. Był zręcznym politykiem i dyplomata. Po misjach dyplomatycznych na rzecz Zapolyi w jego walce o koronę z Ferdynandem Habsburgiem, które wykonał na

dworach królewskich we Francji, Anglii, Polsce i Danii, a także u sułtana w Konstantynopolu, Jan Zapolya jako król Węgier podarował mu oprócz Zamku Spiskiego z przyległościami także inne majątki na Spiszu: Kieżmark, Rychnowę, Gielnicę i Niedzicę (donacja z 30 września 1528). Nadał mu też tytuł dziedzicznego żupana spiskiego. W 1539 r. Łaski przeszedł w służbę Ferdynanda. Zmarł w Krakowie w 1541 r.

ANDRZEJ BONAWENTURA BATORY (1543–1549) – dostojnik krajowy, syn Andrzeja Batorego, bana Belgradu, jednego z najbogatszych magnatów w Królestwie Węgier. Był żupanem satmarskim, sabolczskim i liptowskim, królewskim tawernikiem, sędzią krajowym, naczelnym starostą wojsk węgierskich. Ożenił się z Anną Thurzo, córką Aleksego. Po śmierci jej ojca wszedł w spór o prawo do dóbr Thurzonów. Zajął je w 1543 r. i władał nimi aż do 1550 r. W 1549 r. w źródłach określany bywa także jako żupan spiski. Zmarł w 1566 r. i został pochowany w Tállyi (Węgry).

JAN THURZO (1549–1558) – urodzony w Krakowie w 1492 r., graf Kamery Kremnickiej i żupan zwoleński, brat Aleksego Thurzona, który przekazał mu w testamencie dobra należące do Zamku Spiskiego i Bojnckiego. Początkowo przebywał w majątkach na Śląsku. Po śmierci brata sprzedał je i osiadł na Spiszu. Musiał tu jednak walczyć o swoje dobra z Andrzejem Batorym, mężem swojej bratanicy Anny. Nowe nadanie dóbr spiskich uzyskał od Ferdynanda I Habsburga w 1549 r. i zajął je w następnym roku. Zmarł w 1558 r. na Zamku Spiskim.

STANISŁAW THURZO (1559–1583) – należał do augsburskiej gałęzi rodu Thurzonów. Urodził się ok. 1531 r. w Augsburgu. Objął urząd głównego żupana w trakcie uroczystości w Kapitułe Spiskiej 22 maja 1559 r. Z nadania władcy otrzymał dobra Zamków Spiskiego i Bojnckiego, miał także

* Opracował František Žifčák w oparciu o badania archiwalne i prace: C. Wagner, *Analecta Scepusii sacri et profani*, t. 3, Posonii et Cassoviae 1778, s. 221–248; Z. Fallenbüchl, *Magyarország főispánjai. Die Obergespane Ungarns 1526–1848*, Budapest 1994, s. 99–100; *Slovenský biografický slovník*, t. 1, Martin 1994, s. 166 i 399–402; t. 6, Martin 1994, s. 146–151 i 406–407.

w posiadaniu Zamek Orawski z przyległościami. Wspierał reformację w Królestwie Węgier i zasiedlanie Orawy przez nowych osadników. W 1583 r. zrezygnował z funkcji dziedzicznego żupana spiskiego i wrócił do Augsburga, gdzie zmarł w 1586 r.

ALEKSY II THURZO (1584–1594) – brat Stanisława Thurzona, mąż Barbary Zrinskiej urodził się ok. 1550 r. W 1588 r. został prefektem Kamery Spiskiej z siedzibą w Koszycach. Za jego rządów jako żupana Żupa Spiska zaczęła (od 1593 r.) używać nowej samodzielnej pieczęci i herbu. Zmarł w 1594 r. i został pochowany w kościele św. Jakuba w Lewoczy.

STANISŁAW II THURZO (1594–1603, 1614–1625) – urodzony w Bojnicach w 1576 r. syn Aleksego Thurzona i Barbary Zrinskiej. Wykształcenie humanistyczne zdobył na studiach w Augsburgu, Padwie, Wenecji i Rzymie. Naukę przerwał po śmierci ojca, objął zarząd nad majątkami rodzowymi i dziedziczną funkcję żupana. Wspierał szkolnictwo ewangelickie. Był też wybitnym dowódcą wojskowym, walczył z Turkami. Mimo że sam był ewangelikiem, pozostał wierny Habsburgom. Pełnił wysokie funkcje dworskie (królewski podczasz, palatyn węgierski). Od 1603 r. w pełni poświęcił się karierze wojskowej i walce z Turkami, dlatego zrzekł się funkcji żupana spiskiego na rzecz swojego brata Krzysztofa. Po jego śmierci w 1614 r. ponownie objął urząd żupana. Zmarł w uzdrowisku Pieszczany w 1625 r., pochowano go w kościele św. Jakuba w Lewoczy.

KRZYSZTOF THURZO (1603–1614) – syn Aleksego Thurzona i Barbary Zrinskiej, młodszy brat Stanisława II Thurzona, urodził się w 1583 w. Był komornikiem królewskim, żupanem szaryskim i kawalerem Orderu Złotego Runa. Pod wpływem swojej małżonki Zuzanny Erdödy w 1604 r. przeszedł z protestantyzmu na katolicyzm, ale w 1613 r. powrócił do protestantyzmu. W 1614 r. zainicjował synod ewangelicki w Podzamczu Spiskim, a jego efektem było założenie dwóch superintendentur na wschodzie (kraj Przedcisański). W tym samym roku zmarł, spoczął w kościele św. Jakuba w Lewoczy.

STANISŁAW III THURZO (1625–1627) – urodził się w Hlohowcu ok. 1599 r., syn Stanisława II Thurzona i Anny Rozalii Listius, pochodzącej z austriackiego Kittsee (słowackie Kopčany) w pobliżu Bratysławy. Jego małżeństwo z Anną Czobor pozostało bezdzietne. Zmarł w 1627 r. w Bojnicach.

ADAM THURZO (1627–1635) – syn Stanisława II Thurzona i Anny Rozalii Listius. Urodził się ok. 1600 r. Urząd żupana spiskiego objął uroczyscie w Lewoczy 10 lipca 1628 r. Wraz z matką i bratem Michałem przeszedł z protestantyzmu na katolicyzm. Ożenił się z Barbarą Széchy, ale nie doczekali się potomstwa. W wyniku podziału majątków rodowych Thurzonów otrzymał w 1634 r. zamki Spisz, Rychnawa i Hlohowiec z przyległościami. Zmarł w listopadzie 1635 r., spoczął w katedrze św. Marcina w Spiskiej Kapitule.

MICHAŁ THURZO (1635–1636) – syn Stanisława II Thurzona i Anny Rozalii Listius. Z żoną Heleną Horvát, córką Gaspara Horváta de Vegla, radcy królewskiego i prefekta Kamery Węgierskiej, nie mieli dzieci. Wraz z jego śmiercią 11 sierpnia 1636 r. w Wielkim Cierniu (obecnie część Winosadów, powiat Pezinok) wymarł po mieczu ród Thurzonów na Spiszu.

STEFAN CSÁKY (1638–1662) – dostojnik państwowy, urodzony w Ruskowie (powiat Koszyce) w 1603 r., syn Stefana Csákyego, głównego starosty Siedmiogrodu i Anny Wesselényi. Dzieciństwo spędził na Zamku Szaryskim i w Siedmiogrodzie. Studiował w Wiedniu. Razem z matką przeszedł na katolicyzm. Jako żupan Klużu był stronnikiem Habsburgów. W 1630 r. podjął nieudaną próbę zyskania tytułu księcia Siedmiogrodu. Wypędził go stąd Jerzy I Rakoczy, późniejszy przywódca powstania w latach 1644–1645. Stefan Csáky osiadł potem na Węgrzech, gdzie jego ojciec zdobył rozległe dobra w Szaryszu i Tekowie. Po wymarciu rodu Turzonów sam odkupił od władcy w 1638 r. ich majątkowe domeny na Spiszu za 85 000 florenów. Został żupanem spiskim, od 1651 r. żupanem dziedzicznym. Zdobył tytuł hrabiowski i funkcję królewskiego tawernika. Był trzykrotnie żonaty z przedstawicielkami starych węgierskich rodów (Forgácsowie, Perényowie, Mindsentyowie) i miał z nimi ośmioro dzieci. Zmarł w listopadzie 1662 r. na Zamku Spiskim.

FRANCISZEK CSÁKY (1663–1670) – dostojnik państwowy (królewski sędzia i komornik), generał, naczelny starosta Górnych Węgier, kawaler Orderu Złotego Runa. Urodził się w 1630 r. jako najstarszy syn Stefana Csákyego i Ewy Forgács. Funkcję żupana spiskiego objął uroczyscie 25 czerwca 1663 r. Majątki rodowe poszerzył o część dóbr zamku Tematyn. Przyczynił się do osadzenia franciszkanów w jego dobrach w Spiskim Czwartku. Małżeństwo z Elżbietą Czobor pozostało bezdzietne. Zmarł w listopadzie 1670 r. w Koszycach.

STEFAN II CSÁKY (1670–1699) – dostojnik państwowy i dowódca wojskowy. Urodził się w Szendrő (obecnie Węgry) w 1635 r. Jego rodzicami byli Stefan Csáky i Ewa Forgács. Funkcję żupana spiskiego objął uroczyście w Lewoczy 25 maja 1671 r. Był też żupanem bereżskim, naczelnym starostą Górnych Węgier, sędzią sądu królewskiego, komornikiem królewskim i tajnym radcą. Wstąpił się w walkach z Turkami, w obronie Wiednia (1683) i zdobyciu Budy (1686). Był trzykrotnie żonaty, miał 26 dzieci. Dzięki temu ród Csákych osiągnął silną pozycję w Królestwie Węgier. Zmarł w Lewoczy na początku grudnia 1699 r.

TOMASZ CSÁKY (1699–1710) – pułkownik, syn Stefana II Csákyego i jego drugiej żony Klary Melith. Urodził się w 1675 r. W wyniku podziału majątku między licznymi dziećmi Stefana II Csákyego w 1702 r. otrzymał dobra w Iliaszowcach, Smiżanach, Domaniowcach, Spiski Czwartku, Harichowcach, Odorinie, Stefanowcach oraz młyn w Młynicy. Tym samym stał się założycielem iliaszowskiej gałęzi rodu. Był dwukrotnie żonaty. Nie został oficjalnie powołany na stanowisko żupana na Spiszu.

MICHAŁ CSÁKY (1710–1711) – brat Tomasza Csákyego, założyciel bijacowskiej gałęzi rodu. Urodził się w 1676 r., mieszkał na Zamku Spiskim. W 1703 r. przyłączył się do antyhabsburskiego powstania Franciszka II Rakoczego. W wojsku kuruckim uzyskał stopień generała i podmarszałka. Po stłumieniu powstania nie został przez monarchę ułaskawiony. Żył na wygnaniu w Polsce i w Turcji. Nie został oficjalnie powołany na stanowisko podżupana, ale tytuł używał formalnie aż do 1720 r. Zmarł w 1757 r. w Turcji.

ZYGMUNT CSÁKY (1713–1736) – dostojnik państwowy, syn Stefana II Csákyego i jego pierwszej żony Małgorzaty Lóniai. Urodził się w 1665 r. w Miedziankach (powiat Wranow nad Toplą), był założycielem koszyckiej gałęzi rodu. W zarządzie żupy sprawował urząd żupana abowskiego i bereżskiego, w ramach całego Królestwa Węgier był zarządcą królewskiego skarbcza, tawernikiem i członkiem sądu septemwiralnego. Funkcję żupana spiskiego objął uroczyście 23 sierpnia 1713 r. Podał się do dymisji w 1736 r., a dwa lata później zmarł.

JERZY CSÁKY (1736–1741) – generał i feldmarszałek, królewski tajny radca, syn Stefana II Csákyego i jego drugiej żony Klary Melith. Urodził się na Zamku Spiskim w 1677 r. Założył hodkowską

gałąź rodu. Poświęcił się karierze wojskowej, dowodził własnym pułkiem huzarów. Walczył po stronie Habsburgów w wojnach przeciw Turcji, Francji i kurucom Franciszka II Rakoczego. Zmarł w 1741 r.

MIKOŁAJ CSÁKY (1742–1757) – dostojnik kościelny i państwowy, syn Stefana II Csákyego i jego trzeciej żony Marii Barkóczy. Urodził się na Zamku Spiskim w 1698 r. Po szkole średniej w Koszycach i Bratysławie odbył studia uniwersyteckie w Wiedniu (filozofia) i Rzymie (teologia). Wspierał szkolnictwo kościelne i rozwój manufaktur. Był żupanem biharskim i radcą królewskim. Funkcję żupana spiskiego objął uroczyście 12 grudnia 1742 r. W administracji kościelnej piastował kilka stanowisk: kanonik i biskup w Wielkim Waradynie, prepozyt, biskup tytularny, biskup Kalocsy, arcybiskup Ostrzyhomia i książe – prymas Królestwa Węgier. Zmarł w 1757 r. w Bratysławie.

JAN NEPOMUCEN CSÁKY (1757–1795) – dostojnik państwowy, faworyt Marii Teresy, syn Jerzego Csákyego i Heleny Ebergény. Urodził się w 1720 r. Funkcję żupana spiskiego objął uroczyście 11 sierpnia 1757 r. Początkowo służył w pułku swojego ojca jako kapitan, później pełnił ważne funkcje na dworze królewskim i administracji krajowej. Był strażnikiem korony królewskiej, tajnym radcą króla, magistrem królewskich masztalerzy, tawernikiem i sędzią krajowym. Znaczącą rolę odegrał jako przewodniczący komisji urbarialnej Rady Namiestniczej ds. regulacji urbarialnej oraz jako komisarz królewski ds. zwrotów spiskich miast zastawnych w 1772 r. Był kawalerem Orderu Świętego Stefana i został odznaczony Krzyżem Wielkim tego orderu. Zmarł w Bratysławie w 1795 r.

JÓZEF CSÁKY (1796–1799) – dostojnik państwowy, syn Jana Nepomucena Csákyego i Barbary Esterházy. Urodził się w 1743 r. w Bratysławie, gdzie zdobył wykształcenie gimnazjalne. Funkcję żupana spiskiego objął uroczyście 31 maja 1796 r. Był komornikiem królewskim, magistrem królewskich masztalerzy, tajnym radcą, radcą Kamery Dworskiej i Rady Namiestniczej, podkanclerzem Królestwa Węgier, odznaczonym Krzyżem Wielkim Orderu Świętego Stefana. Jest autorem wydanych drukiem okolicznościowych panegiryków i przemówień. Zmarł w Wiedniu w 1799 r.

ANTON CSÁKY (1800–1806) – syn żupana abowskiego Antona Csákyego i Zuzanny Berény, założyciel trenczyńskiej gałęzi rodu. Z żoną Józefiną Suniog

miał czworo dzieci: Apolonię, Alojżę, Antona Brunona i Stefana. Funkcję żupana spiskiego objął uroczyście 30 września 1800 r. Zmarł w 1806 r.

EMANUEL CSÁKY (1806–1825) – dostojnik z hodkowskiej gałęzi rodu, syn Jerzego Csákyego, żupana gemerskiego i jego żony Henriety Erdődy. Jako zwolennik reform oświeceniowych został mianowany na żupana biharskiego jeszcze przez Józefa II. Na stanowisko żupana spiskiego został mianowany 7 listopada 1806 r. a funkcję tę objął uroczyście 24 lutego 1807 r. Częściowo ograniczył prawa wyborcze szlachty spiskiej. W celu usprawnienia administracji w żupie wydał w 1808 r. statut żupy obowiązujący do 1848 r. W Hodkowcach wybudował okazały pałac z rozległym parkiem angielskim. Zmarł w 1825 r.

STEFAN III CSÁKY (1825–1829) – dostojnik państwowy, pochodzący z trenczyńskiej gałęzi rodu. Był synem Antona Csákyego i Józefiny Suniög. Urodził się w 1789 r. Pełnił funkcję komornika królewskiego i radcy Rady Namiestniczej. Na terytorium dzisiejszej Słowacji należały do niego dobra Budatin i Prakowce. Zmarł w 1829 r. w Budapeszcie.

KAROL CSÁKY (1830–1846) – syn Józefa Csákyego i jego żony Elżbiety Mayer. Urodził się w 1783 r. Przez pewien czas służył w armii. Był komornikiem królewskim. Funkcję żupana spiskiego objął uroczyście 29 czerwca 1830 r. W trakcie powstania chłopskiego w 1831 r. przed rebeliantami uratowali go mieszczanie ze Spiskiego Pogrodzia. Przyczynił się do wprowadzenia radykalnych działań w celu stłumienia powstania i ukarania jego uczestników. Zmarł w styczniu 1846 r. w Lewoczy.

TEODOR CSÁKY (1846–1848) – członek hodkowskiej gałęzi rodu, syn Emanuela Csákyego a jego żony Anny Sirmaj. Urodził się w 1793 r. Ukończył akademię wojskową i początkowo służył w armii. Funkcję żupana spiskiego objął 11 augusta 1846 r. Większą część życia spędził w Koszycach. Był mecenasem kultury, zwłaszcza teatru. Był jednym z wydawców najstarszego węgierskiego czasopisma teatralnego. Zamieszczał tam również swoje artykuły, głównie recenzje spektakli operowych. Po wybuchu rewolucji w 1848 r. zrezygnował z funkcji żupana. Zmarł w 1855 r. w Koszycach.

WŁADYSŁAW CSÁKY (1848–849) – polityk i dostojnik państwowy, syn Stefana III Csákyego i jego żony Ludmiły Lażanskiej. Członek trenczyńskiej gałęzi

rodu. Urodził się w 1820 r. w Wiedniu. Uczył się w gimnazjach w Żylinie i Bratysławie, skończył prawo na uniwersytecie w Peszcie. Najpierw był urzędnikiem Żupy Trenczyńskiej i posłem na sejm węgierski. Funkcję żupana spiskiego objął uroczyście 5 czerwca 1848 r. W latach 1848/49 rząd rewolucyjny mianował go komisarzem Żupy Spiskiej i Szaryskiej. Aktywnie włączył się w działania rewolucyjne w latach 1848/1849 jako zwolennik Kossutha. Po stłumieniu powstania wyemigrował do Paryża. Zaocznie został skazany na śmierć, później ułaskawiony. Po powrocie do kraju został posłem na sejm węgierski ramienia Partii Liberalnej, żupanem nitrzańskim i tajnym radcą królewskim. Został odznaczony Orderem Leopolda. Zmarł w 1891 r. w Budapeszcie.

GUSTAW CSÁKY (1860–1861) – należał do hodkowskiej gałęzi rodu, syn Emanuela Csákyego i Anny Sirmaj. Urodził się w 1803 r. w Koszycach. Początkowo służył w armii, później zajął się administrowaniem w majątkach rodzinnych. Wspierał gorzelnictwo na Spiszu i życie kulturalne w Lewoczy. Funkcję żupana spiskiego objął uroczyście 11 grudnia 1860 r. W następnym roku zrzekł się urzędu. W pierwszej połowie XIX w. był komisarzem królewskim Prowincji XVI miast spiskich oraz miast Lewocza i Kieżmark. Zmarł w 1883 r. w Lewoczy, pochowany został w Bystrzanach.

ALBIN CSÁKY (1867–1888) – polityk, dostojnik państwowy, syn Gustawa Csákyego i jego żony Ifignii Prónay. Urodził się w 1841 r. w Krompachach. Po ukończeniu szkoły średniej w Lewoczy studiował prawo w Koszycach i Peszcie. Funkcję żupana spiskiego objął uroczyście 30 kwietnia 1867 r. Pełnił też funkcję żupana szaryskiego, królewskiego komisarza Prowincji XVI miast spiskich, ministra kultu i szkolnictwa, przewodniczący izby wyższej sejmu węgierskiego. Był wiceprzewodniczącym Partii Liberalnej a później przewodniczącym Narodowej Partii Pracy. Przyczynił się do założenia Spiskiego Towarzystwa Historycznego w Lewoczy (1883), Węgierskiego Towarzystwa Karpackiego i Węgierskiego Stowarzyszenia Ornitologicznego. Przy dworze królewskim pełnił funkcję głównego stolnika, podskarbiego i tajnego radcy. Za swoje zasługi został odznaczony Orderem Leopolda, papieskim Orderem Świętego Jerzego i Orderem Złotego Runa. Zmarł w 1912 r. w Budapeszcie, spoczął w Bijacowcach.

JULIUSZ CSÁKY (1889–1896) – urzędnik i dostojnik państwowy, syn Jana Csákyego i Kornelii

Klobušickiej. Urodził się w Koszycach w 1839 r. Szkołę średnią ukończył w Trnawie, prawo studiował na Wydziale Prawa w akademii w Koszycach. Najpierw zatrudnił się jako urzędnik (podnotariusz i notariusz) w Żupie Abowskiej, później pracował w ministerstwie finansów w Budapeszcie. Był wydawcą i redaktorem politycznego dziennika i autorem artykułów w innych gazetach. Został też posłem na sejm węgierski. Zmarł w 1938 r. w Budapeszcie.

ZENON CSÁKY (1896–1905) – dostojnik państwowy, przedsiębiorca, działacz publiczny, tajny radca królewski, syn Gustawa Csákyego i Ifignii Prónay. Urodził się w 1840 r. w Krompachach. Najpierw służył w armii, wziął udział w inwazji we Włoszech. Później zajął się administrowaniem w majątkach rodzinnych w Bystrzanach i Smiżanach, a także działalnością gospodarczą. Został wiceprezesem Kolei Koszycko-Bohumińskiej. Intensywnie wspierał rozwój ruchu turystycznego w regionie tatrzańskim. Zajmował się też działalnością organizacyjną. Był przewodniczącym Spiskiego Towarzystwa Historycznego, członkiem zarządu i honorowym członkiem węgierskiego Towarzystwa Karpackiego, aktywistą Górnowęgierskiego Towarzystwa Edukacyjnego. Zmarł w Budapeszcie w 1905 r.

GEJZA ALAPI SALAMON (1906–1909) – pochodził z baronowskiej rodziny Salamon (Alapi), która przejęła po rodzinie Horvátów z Plawcza rozległe dobra na Spiszu i w Szaryszu, łącznie z majątkiem Jaworzyna w regionie tatrzańskim, zamków Niedzica i Plawecz. Na stanowisko żupana spiskiego został mianowany 22 kwietnia 1906 r.

ARTUR WIELAND (1909–1917) – obszarnik, syn Andrzeja Wielanda i Aurelii Probstner. Urodził się w 1848 r. Po ukończeniu zagranicznych studiów uniwersyteckich na kierunku ekonomicznym w Zurychu i Halle gospodarzył w swoich majątkach w Markuszowcach, Domaniowcach, Polanowcach i Wilkowej. Aktywnie działał w Towarzystwie Gospodarczym Żupy Spiskiej. Przyczynił się do rozwoju rolnictwa na Spiszu. Funkcję żupana spiskiego objął uroczystie 10 marca 1910. Zmarł w 1921 r.

TIBOR MÁRIÁSSY (1917–1918) – baron, syn generała armii rewolucyjnej latach 1848/1849 a później posła na sejm węgierski, Jana Máriássyego i Emmy Sinei-Merse. Urodził się w Koszycach w 1876 r. Na funkcję żupana spiskiego został mianowany 7 lipca 1917 r. Po rozpadzie Austro-Węgier został jako ostatni żupan zwolniony z funkcji 25 października 1918 r. Zmarł w 1932 r. w Lewoczy.

Wykaz podzupanów spiskich (1526–1918)*

1. Maciej Holy	1513–1526	29. Franciszek Máriássy	1672–1673, 1675–1676
2. Stefan Poturnai	1528–1529	30. Stefan Nemessányi	1673–1675, 1679–1683
3. Baltazar Zakach	1534–1548	31. Gabriel Berthóty	1676–1679
4. Wawrzyniec Görgei	1548–1552, 1555–1559	32. Baltazar Görgei	1684–1698
5. Grzegorz Tóke	1552–1555	33. Franciszek Görgei	1698–1703, 1706–1709, 1713–1716
6. Franciszek Polyankay	1559–1561, 1566–1567	34. Jan Görgei	1703–1706
7. Jerzy Schuta	1561–1564	35. Emeryk Horvát-Stansith	1709–1713
8. Jan Petróczy	1564–1566	36. Krzysztof Szinyei-Merse	1716–1725
9. Krzysztof Görgei	1567–1570, 1574–1581, 1585–1590	37. Zygmunt Görgei	1725–1731
10. Benedykt Litteratus (Szolnok)	1570–1574	38. Stefan Máriássy	1731–1754
11. Władysław Görgei	1581–1585	39. Ezechiel Görgei	1754–1762
12. Grzegorz Horvát-Stansith	1590–1591	40. Franciszek Jancsó	1762–1779
13. Grzegorz Nagyszombathy	1591–1597	41. Xaver Máriássy	1779–1783
14. Jan Dravecký	1597–1599	42. Michał Tóke	1783–1785
15. Jordan Görgei	1599–1600	43. Andrzej Berzeviczy	1790–1796
16. Zygmunt Máriássy	1600–1601	44. Emeryk Horvát-Stansith	1796–1802
17. Władysław Horvát-Kisevich	1601–1605, 1614–1617	45. Jerzy Gundelfinger	1802–1813
18. Krzysztof Görgei	1605–1614	46. Zygmunt Jekelfalussy	1813–1825
19. Wilhelm Görgei	1617–1622	47. Ludwik Almássy	1825–1838
20. Baltazar Horvát-Stansith	1622–1623	48. Wincenty Jóny	1838–1848
21. Jerzy Máriássy	1623	49. Michał Máriássy	1848–1849
22. Samuel Dravecký	1624–1632	50. Adam Máriássy	1849
23. Franciszek Máriássy	1632–1636	51. Emeryk Fest	1860–1861
24. Stefan Rédei	1636–1644	52. Wawrzyniec Jamborský	1861–1862
25. Władysław Máriássy	1644–1650	53. Gejza Görgei	1862–1867
26. Zygmunt Máriássy	1650–1667	54. Augustyn Korponay	1867–1891
27. Ezechiel Görgei	1667–1670	55. Antoni Keil	1891–1892
28. Emeryk Máriássy	1670–1672, 1683–1684	56. Aladár Raisz	1893–1905
		57. Władysław Neogrády	1905–1918

* Na podstawie badań archiwalnych w Archiwum Spiskim w Lewoczy, głównie tekstów kongregacyjnych żupy spiskiej z lat 1541–1918 i Ewidencji urzędników żupy spiskiej z lat 1500–1849 opracował František Žifčák.

Starostowie spiscy i inni urzędnicy mianowani przez polskiego króla w XV–XVIII wieku*

Dotychczas sporządzone wykazy starostów spiskich oparte były na dość wąskiej bazie źródłowej. F. Sváby i M. Dzieduszycki w zasadzie nie poszerzyli badań K. Wagnera z 1778 r. J. Radziszewska wykorzystwała zbiory Archiwum Państwowego w Lewoczy, ale dotychczasową wiedzę poszerzyła tylko nieznacznie. K. Fedorowicz oparł swoje badania na księgach ziemskich i grodzkich województwa krakowskiego. Jego praca jest bez wątpienia najdokładniejsza ze wszystkich dotychczasowych¹. Koniecznym stało się wykorzystanie ksiąg metryki koronnej (za pomocą sumariusza, który zainicjował T. Wierzbowski)², aneksów do pracy K. Wagnera³, zbioru dokumentów znajdujących się w archiwum w Bardiowie⁴, wyników kwerend węgierskiej ekspedycji Akademii Nauk⁵ i in.

Ostatnim opublikowanym wykazem najwyższych dostojników polskiego zastawu jest praca Janusza Kurtyki. Obejmuje starostów spiskich do połowy XVI w. Rozwój badań nad źródłami (szczególnie nowe publikacje źródeł S.A. Sroki) spowodował, że wykaz wymaga kilku poprawek a w niektórych przypadkach autor dziś już inaczej kładzie akcenty przy formułowaniu swoich

hipotez⁶. Również z tego powodu zdecydowano o ponownym przedłożeniu prezentowanej już dokumentacji (w wersji rozszerzonej) uzupełnionej o najnowsze publikacje lub nowe interpretacje, dzięki temu czytelnik będzie mógł spojrzeć na problematykę w całej jej szerokości.

Układ i zasady tego opracowania nawiązują do wykazów, które zostały opublikowane pod kierunkiem A. Gąsiorowskiego, co nas zwalnia z obowiązku szczegółowego ich uzasadniania. Niektórzy starostowie spiscy występowali zamiennie z tytułem podolinieckich lub lubowelskich.

PAWEŁ GŁADYSZ herbu Pobędzie (Gryf odmieniony). Poświadczony w 1413 r. Chodziło realizację pożyczki i wydanie Polsce zastawu, który został powierzony Gładyszowi. Starosta Gładysz jest prawdopodobnie tożsamy z Pełką Gładyszem, bachmistrem (urzędnik górniczy w kopalniach soli) z Bochni (1394–1423), ale nie z Pawłem Gładyszem, bachmistrem w latach 1446–1454 i bocheńskim wiceżupnikiem (urzędnik w kopalniach soli) w 1450 r. Być może Jan Długosz po prostu mylnie przypisał staroście spiskiemu

* Prace nad tym tekstem przerwała niespodziewana śmierć jego autora Janusza Kurtyki. Nad jego obecną wersją pracowało kilku autorów słowackich i polskich: Peter Benka, Martin Homza, Miroslav Števík i Stanisław A. Sroka (przyp. red.).

¹ Starsze wykazy starostów spiskich zob.: *Analecta Scepusii sacri et profani*, t. 1–4, red. C. Wagner, Viennae et Posonii et Cassoviae 1774–1778 (tu t. 3, s. 257–262). M. Dzieduszycki, *Spisz*, „Przewodnik Naukowy i Literacki”, 4, 1876, s. 704–709 i 838–843; F. Sváby, *A lengyelországban elzalogosított XIII szepesi város története*, w: *A szepesmegyei történelmi társulat, millenniumi kiadványai*, Lőcse 1895, s. 335 i J. Radziszewska, *Studia z dziejów ustroju Spisza*, s. 126–150. Zob. też tom *Spišské mestá v stredoveku*, red. R. Marsina, Košice 1974 (tu zarys polskiej administracji podał M. Suchý, *Spišské mestá v poľskom zálóhu*, bibliografię do problematyki opracował V. Jankovič). Zob. też K. Fedorowicz, *Dostojnicy i urzędnicy świeccy województwa krakowskiego w l. 1374–1506*, „Archiwum Komisji Historycznej”, 8, 1888, s. 1–290, s. 213–214 i 222–223 i J. Kurtyka, *Polscy starostowie na Spiszu*, „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Historia”, 26 (240), 1992, s. 199–211.

² *Matricularum Regni Poloniae Summaria*, t. 1–4, red. T. Wierzbowski et al., Warszawa 1905–1919 (tu za lata 1447–1574).

³ *Supplementum analectorum terrae Scepusiensis*, t. 2, red. M. Schmauk, Szepesváraljae 1889 i *Supplementum analectorum terrae Scepusiensis*, t. 3, red. S. Weber, Leutschoviae 1908.

⁴ Przy pomocy rejestru red. B. Iványi, *Bártfa szabad királyi város levéltára 1319–1526*, 1. kötet, Budapest 1910. Niektóre dokumenty zostały opublikowane w: E. Janota, *Bardyjów. Historyczno-topograficzny opis miasta i okolicy*, Kraków 1862 (przypisy). Zob. też *Diplomatarium comitatus Sarosiensis*, red. C. Wagner, Posonii et Cassoviae 1780.

⁵ W. Baran, J. Dąbrowski, J. Łoś, J. Ptaśnik i S. Zachorowski, *Sprawozdanie z poszukiwań na Węgrzech*, Kraków 1919.

⁶ J. Kurtyka, *Polscy starostowie na Spiszu*, passim. Tenże, *Początki starosta spiskiego i pierwsi starostowie. Z dziejów polityki Władysława Jagiełły wobec Zakonu Krzyżackiego i Zygmunta Luksemburskiego w latach 1411–1430*, „Studia z dziejów państwa i prawa polskiego”, 9, 2006, nr 1, s. 153–179. Por. S. A. Sroka, *Addenda k zoznamu poľských starostov na Spiši v 15. storočí*, w: *Epizódy z dejín Spiša a Šariša v nestorom stredoveku*, Kraków 2001.

i bachmistrzowi Gładyszowi z 1413 r. imię współczesnego mu bachmistrza Pawła Gładysza.

ZAWISZA CZARNY z Garbowa herbu Sulima. Starosta kruszwicki w latach 1417–1423. Na urządzie starosty poświadczony od 11 listopada 1422 r. Zmarł pod koniec maja (przed 29 czerwca) 1428 w bitwie z Turkami pod Gołubcem (Serbia) nad Dunajem. Sławny rycerz, dyplomata, przyjaciel Zygmunta Luksemburskiego.

PIOTR SZAFRANIEC z Pieskowej Skały (Junior), syn Piotra, podkomorzego krakowskiego herbu Sarykoń. Na urządzie starosty poświadczony od czerwca 1429 r. do 4 lipca (bądź połowy sierpnia) 1430 r.

JAN FARUREJ z Garbowa herbu Sulima. Brat Zawiszy Czarnego. Stolnik krakowski 1434–1453. Zmarł w 1453 r. (po 23 stycznia). Na urządzie starosty poświadczony od 1429 do 1430 r. Sławny rycerz, który w różnych okresach wraz bratem był służbach Zygmunta Luksemburskiego.

PIOTR SZAFRANIEC z Pieskowej Skały. Ponownie jako starosta poświadczony od listopada 1438 r.

DZIEKUSŁAW z WŁOSTOWIC herbu Oksza. 4 maja 1440 r. jest tytułowany jako starosta lubowelski.

ZBIGNIEW i JAN GŁOWACZOWIE (Zbigniew i Jan z Głowacza) z Oleśnicy herbu Dębno.

ZBIGNIEW OLEŚNICKI był biskupem krakowskim. Starostą spiskim został ok. 23 kwietnia 1440 r. (już po 5 maja 1440?). 5 lutego 1450 r. jest wzmianka o jego rządach w Podolińcu.

JAN OLEŚNICKI, marszałek Królestwa Polskiego w latach 1430–1440. Starostą spiskim był w latach 1439–1440. Oleśnicy zarządzali swoimi spiskim dobrami za pośrednictwem faktorów, których nazywano starostami (capitanei): Mikołaj Komorowski herbu Korczak, Jan i Stanisław Masłomiący herbu Topór z Czarnego Potoku.

JAN z OLEŚNICY herbu Dębno (syn wojewody sandomierskiego Jana), na urządzie starosty poświadczony w latach 1451–1454. Znany jest też jego kasztelan lubowelski Jan Socha i jego podstarosta muszyński Fryderyk Karniowski. Z 1453 r. pochodzi wzmianka o podstarości podolinieckim Mikołaju Czajce.

MIKOŁAJ PIENIAŻEK z Witowic herbu Jelita, na urządzie starosty poświadczony w latach 1454–1455.

Z 1454 r. pochodzi wzmianka o jego kasztelanie lubowelskim Stanisławie Gredownickim.

PRZECŁAW z DMOŚC herbu Ostoja, Na urządzie starosty poświadczony w latach 1456–1474. Osiedlił się na Spiszu (swoje dokumenty wydawał na przemian w Starej Lubowli i w Podolińcu). Używał tytułu starosta podoliniecki albo lubowelski, lub używał obu tych tytułów, bądź tytułu starosta, rządca spiski. W okresie 1455–1456 są wzmianki o jego podstarości podolinieckim Jakubie Ciele z Paniewa herbu Godziemba, który ok. 1475 r. ożenił się z wdową po nim, Katarzyną z Tarnowa. Jako lubowelscy podstarostowie występują Klemens Wojcieszki i Andrzej Mokrzycki.

PIOTR KMITA z Wiśnicza i Sobnia herbu Szreniawa, na urządzie starosty poświadczony w latach 1476–1504. Używał tytułu starosta spiski, lubowelski i podoliniecki. Dnia 23 maja 1478 r. został przez kardynała Gabriela, biskupa Egeru i legata papieskiego w Czechach i na Węgrzech, ekskomunikowany, ponieważ wymuszał od spiskich księży opłaty i zabierał dziesięcinę kościelną. Jego podstarostą podolinieckim był Marcin Nawojowski, kasztelanem lubowelskim (podstarostą) był w latach 1491–1500 Benedykt z Koszyc.

STANISŁAW KMITA z Wiśnicza herbu Szreniawa (brat Piotra), na urządzie starosty poświadczony w latach 1505–1507.

JAN JORDAN z Zakliczyna herbu Trąby, na urządzie starosty poświadczony w 1506 r. Dnia 19 lutego 1506 r. król nadał mu w zastaw starostwo spiskie razem z zamkami w Starej Lubowli i Podolińcu za 12 000 florenów.

ANDRZEJ KOŚCIELECKI herbu Ogończyk, na urządzie starosty poświadczony w latach 1507–1515. W 1513 r. poświadczony podstarosta lubowelski Stanisław Piśkowski. Notariuszem i wikarym na zamku Lubowla był Szymon z Lublina. W drugim zapisie z tego samego źródła i roku występuje Stanisław Piśkowski w funkcji kasztelana. Świadczy to o fakcie, że z funkcją kasztelana był w owym czasie związany urząd podstarosty. W 1513 r. jest wzmianka o kasztelanie podolinieckim Macieju (Granowski?). Trzecia osoba w zapisie z 1513 r., Mikołaj Kuncki, w późniejszym okresie wymieniony jest jako podstarosta lubowelski, podstarosta podoliniecki i prefekt zamku lubowelskiego.

MIKOŁAJ JORDAN herbu Trąby, na urządzie starosty poświadczony w latach 1515–1521. Po śmierci

swojego brata Jana (p. wyżej) używał tytuł starosty spiskiego (1507). Piotr Kmita Sobieński z Wiśnicza z rodu Szreniawa (syn Stanisława), na urządzie starosty poświadczony w latach 1522–1553.

JAN BONER z Balic herbu Bonarowa, na urządzie starosty poświadczony w latach 1554–1562. W latach 1554–1557 odnowił zamek lubowelski, o czym informuje tablica inskrypcyjna z datą 1555. Wysokie koszty przebudowy zostały udokumentowane w księdze rachunkowej starostwa, która zachowała się z okresu pełnienia przez niego funkcji za lata 1554–1557. W 1556 r. na stanowisku podstarosty lubowelskiego występuje Szymon Gładysz, a podstarosty podolinieckiego Sebastian Szypowski.

STANISŁAW BIELIŃSKI (BILIŃSKI) herbu Junosza (?), podstarosta lubowelski, administrator z ramienia skarbu koronnego (nie miał statusu starosty/tenutariusza) 1562–1563.

MIKOŁAJ MACIEJOWSKI herbu Ciołek (syn Kaspra, stolnika sandomierskiego), na urządzie starosty poświadczony w 1564–1574. Z tego okresu zachowała się księga rachunkowa starostwa za okres od 20 marca 1564 do 20 marca 1565 r. Od roku 1568 kontynuował przebudowę zamku lubowelskiego. Obrońca protestantyzmu na Spiszu. Dnia 2 marca 1574 r. król Henryk Walezy na prośbę Mikołaja Maciejowskiego, wojewody lubelskiego, i Jana Maciejowskiego podkomorzego sandomierskiego i starosty spiskiego, na ręce Stefana ze Spiskiej Nowej Wsi potwierdził wszystkie przywileje, prawa i wolności udzielone przez królów węgierskich i polskich na rzecz 13 miast spiskich. Z 1564 r. znany jest podstarosta podoliniecki Waław Gnoiński.

JAN MACIEJOWSKI z Maciejowic (syn Mikołaja) herbu Ciołek, na urządzie starosty potwierdzony w latach 1574–1587. W 1581 r. poświadczony podstarosta lubowelski Stanisław God(z)urowski.

OLBRACHT ŁASKI herbu Korab (syn Hieronima, wojewody sieradzkiego i żupana spiskiego), na urządzie starosty poświadczony w latach 1581–1586. Sławny awanturnik. Z całą pewnością można stwierdzić, że na Spiszu nie mieszkał, ani nigdy się tam nie pojawił. Urzędu starosty najprawdopodobniej nigdy nie objął. W rzeczywistości starostwo spiskie w latach 1581–1586 było w rękach Maciejowskich.

KASPER MACIEJOWSKI (syn Stanisława) herbu Ciołek, na urządzie starosty poświadczony w latach

1583–1591. W 1585 r. uzyskał zgodę króla na oddanie w dzierżawę starostwa Janowi Maciejowskiemu, który miał je w rękach do śmierci w 1587 r. Na urządzie starosty poświadczony w sierpniu 1587 r. Pod koniec 1587 r. starostwo spiskie objął arcyksiążę Maksymilian Habsburg, pretendent do polskiej korony. Po porażce pod Byczyną (24 stycznia 1588) i traktacie będzińsko-bytomskim (9 marca 1589) starostwo spiskie zostało zwrócone Polsce 21 lipca 1589 r. W 1584 r. jest wzmianka o prowizorze zamku Lubowla (prowizor 13 miast spiskich) Janie Kraus, który zaprezentował proboszczom 13 miast spiskich rozporządzenie Kaspra Maciejowskiego o przyjęciu nowego kalendarza (papieża Grzegorza XIII).

SEBASTIAN LUBOMIRSKI z Wiśnicza herbu Drużyna alias Szreniawa bez krzyża, na urządzie starosty poświadczony w latach 1591–1605 (1613). Odbudował zamki w Podolińcu (ok. 1593 r.) i w Starej Lubowli (ok. 1600–1603). Informuje o tym tablica, na której jednak nie zachowała się data roczna. Jego bezwzględność przy pobieraniu podatków wywołała skargi mieszczan i interwencję króla Zygmunta III Wazy w 1597 r. W trakcie jego kadencji rozpoczął się proces zwracania kościołów w ręce katolików w rejonie Starej Lubowli i Podolińca.

STANISŁAW LUBOMIRSKI (syn Sebastiana) herbu Szreniawa, na urządzie starosty poświadczony w latach 1605 (1613)–1634 (1649). Dobudował na zamku lubowelskim nowe fortyfikacje. Postawił pałac i kaplicę św. Michała, założył kolegium pijarów z kościołem w Podolińcu w 1642 r. Za jego rządów zakończył się proces zwracania kościołów katolikom w rejonie Starej Lubowli i Podolińca. W Podolińcu jest poświadczony w 1631 r. podstarosta Jan Musiński a w 1642 r. Krzysztof Szecięniowski.

JERZY SEBASTIAN LUBOMIRSKI (syn Stanisława) herbu Szreniawa, na urządzie starosty poświadczony w latach 1634 (1649)–1660. W czasie potopu szwedzkiego był głównym reprezentantem obozu antyszwedzkiego i jego dowódcą wojskowym. Na początku 1656 r. przyjął w Podolińcu króla Jana Kazimierza, który wracał z wygnania do kraju i próbował na nowo włączyć się do wojny ze Szwedami. W latach 1655–1661 były na zamku lubowelskim przechowywane insygnia koronacyjne i archiwum królewskie. Jako podstarosta spiski jest w latach 1657–1658 r. poświadczony klient Lubomirskich, Stefan z Lubowca herbu Kuszaba, chorąży krakowski. W Muzeum

Narodowym w Krakowie znajduje się chorągiew nagrobna z 1660 r. Feliksa Konstantego Braclawskiego, „z łaskawości Lubomirskich podstarosty podolinieckiego”.

STANISŁAW HERAKLIUSZ LUBOMIRSKI (syn Jerzego Sebastiana) herbu Szreniawa, na urzędzie starosty poświadczony w latach 1660–1700 (1702). W czasie, gdy trwała dyskusja nad żądaniami cesarza w sprawie powrotu starostwa spiskiego, w 1671 r. przygotował mowę sejmową *Informacja potrzebna bardzo Rzeczypospolitej 1671 o prawie własnym i dziedzicznym, które ma Rzeczpospolita do Spisza i części ziemie węgierskiej, przeciwko pretensjom Cesarza JM, tudzież jako wiele Rzeczypospolitej należy na utrzymaniu tego kraju*. Na początku grudnia 1683 r. przyjął w Starej Lubowli wracającego spod Wiednia zwycięskiego króla Jana III Sobieskiego.

TEODOR KONSTANTY LUBOMIRSKI (syn Stanisława Herakliusza) herbu Szreniawa, na urzędzie starosty poświadczony w latach 1700 (1702)–1745. Urząd ten sprawował z przerwami wynikającymi z różnych przyczyn, m.in. z udziału w wyprawach wojennych i konfliktu wewnętrznego między Augustem II i Stanisławem Leszczyńskim (popierał tego drugiego). W 1704 r. jest poświadczony jako gubernator spiski Józef Karretty, a w 1711 r. występuje jako pełnomocnik polskiego gubernatora; w latach 1723, 1724 i 1726 Jan Kalinowski – bez ściśle określonej funkcji, w 1740 gubernator 13 miast spiskich, komendant zamku Lubowla Andrzej Morzkowski, podczaszy podlaski.

MARIA JÓZEFA, królowa (córka cesarza Józefa I, żona króla polskiego Augusta III), posesorka starostwa spiskiego w latach 1746–1757. V roku 1750 Maria Józefa mianowała Karola Franciszka Salwę de Grossa dziedzicznym komisarzem królewskim starostwa spiskiego. Andrzej Moszczeński

poświadczony jako kasztelan zamku Lubowla w 1751 r. W 1757 r. wzmiankowany jest Jan Podolski – notariusz królewski do sprawdzenia uprawnień kapitanatu spiskiego. Pod kierownictwem architekta Franciszka Placidiego, z inicjatywy królowej w połowie XVIII w. odnowił zamek Lubowla, a pod zamkiem powstał kompleks obiektów administracyjnych i gospodarczych. Według opisu z 1773 r. w kompleksie tym mieszkał zarządca gorzelnii w majątku Lubowla i Prowincji XIII Miast Spiskich, kasjer, drugi urzędnik, piwowar, a w pobliżu gorzelnii mieszkał dozorca, rurmajster i zastępca administratora. Oznacza to, że od połowy XVIII w. administracja starostwa spiskiego przeniosła się z zamku do nowego kompleksu administracyjno-gospodarczego na podzamczu.

Hrabia HENRYK VON BRÜHL, minister królewski, generał artylerii koronnej w latach 1752–1763, przed 1757 r. zarządca starostwa spiskiego, na urzędzie starosty poświadczony w latach 1757–1763. Kasjerem dominium w latach 1758–1760 był Jan Frydrych Müllendorf. W ówczesnej hierarchii administracyjnej administratorowi starostwa podlegał m.in. administrator gospodarczy, którego podwładnym był kasjer dóbr. Z nazwiskiem H. Brühla i P. Gartenberga wiąże się krótki okres istnienia mennicy w Starej Lubowli w latach 60. XVIII w.

KAROL ADOLF BRÜHL (syn Henryka), łowczy nadworny litewski (1762–1763), na urzędzie starosty poświadczony w latach 1763–1764.

KAZIMIERZ PONIATOWSKI (brat króla Stanisława Augusta Poniatowskiego) herbu Ciołek, podkomorzy koronny, na urzędzie starosty poświadczony w latach 1764–1770. W 1770 r. (v lecie) protestował przeciw decyzji Marii Teresy o przyłączeniu starostwa Spiskiego do Królestwa Węgier i Monarchii Habsburgów.

Wykaz niektórych głównych przedstawicieli prowincji kopijników spiskich (1526–1803)*

Podżupani – <i>vicecomes</i> (na czele żupy formalnie stał główny żupan spiski)		Andrzej Szerdahelyi (B)	1707–1710
Jerzy Kalna	(?) – 1554	Jan Aczél	1711–1712
Fajgel	1580	Andrzej Budaházi (B)	1713–1730
Andrzej Korytniansky	1583	Piotr Fajgel (A)	1731–1742
Andrzej Kysel	1587–1589	Piotr Fajgel (B)	1750–1758
Tomasz Jászay	1592–1593	Jan Matiašovský	1759–1771
Jan Joó (A)	1600–1601	Jan Vitalis	1772–1780
Wawrzyniec Slavnikovský	1602–1604	Andrzej Várady-Szakmáry	1781
Jan Joó (A)	1605–1606	Jan Horvát z Levkoviec	1790
Baltazar Jesenský	1607	Michał Teöke/Töke	1790–1802
Jan Cubini	1608		
Eliasz Treczy (A)	1608–1609	<i>Sędzia (iudex nobilium)</i>	
Jan Joó (A)	1610	Stanisław z Hadušoviec	1526
Jan Záborský	1611	Jerzy Kalna	1544
Eliasz Treczy (A)	1612–1620	Leonard Nemešanský	1587–1589
Czirják Szentandrassy	1621–1624	Jan Kalna	1600–1601
Jan Záborský	1625–1628	Krzysztof Okoličáni	1602–1604
Tomasz Benčík	1629–1632	Jan Kalna	1604–1607
Jan Budaházi (A)	1633–1639	Jan Čengovský	1610–1611
Zygmunt Fajgel	1640–1645	Baltazar Jesenský	1612–1614
Gabriel Záborský (A)	1646–1651	Jan Jászay	1615–1623
Jan Budaházi (A)	1652–1653	Jerzy Fornosegi	1624
Stefan Horvát-Mladoševič	1654–1656	Tomasz Kysel	1625
Mikołaj Záborský	1657–1659	Jan Kysel	1626–1645
Krzysztof Nemešanský (A)	1660–1672	Piotr Bor (A)	1646–1649
Andrzej Szerdahelyi (A)	1673–1680	Jerzy Benčík	1650–1651
Jan Horanský	1681–1687	Piotr Bor (A)	1652–1653
Adam Szentivány (A)	1688–1689	Franciszek Joó	1654–1655
Andrzej Budaházi (A)	1690–1694	Jerzy Benčík	1656–1657
Krzysztof Görgey	1695–1701	Stefan Herant	1658–1659
Andrzej Budaházi (A)	1701–1706	Jerzy Vitalis	1660–1661
		Jan Treczy	1662–1663

* Na podstawie badań archiwalnych i pracy J. Hradzky, *Szepesi „Tíz-lándaások széke” vagy a „Kisvármagyé” története*, Lőcse 1895, s. 164–176 opracował M. Kostelník. Litera w nawiasie za nazwiskiem informuje, czy w przypadku zgodności nazwisk chodzi o tę samą osobę, albo o kogoś innego o tym samym nazwisku.

Maciej Cholessóczy	1664	Baltazar Dolevičeni	1781
Adam Szentivány (A)	1665–1667	Stefan Dravecký	1790
Paweł Kurta	1668–1673	Antoni Horvát-Kiševič	1790–1802
Michał Kysel	1673–1676		
Gabriel Záborský (B)	1677		
Stefan Záborský	1678–1688	Notariusze (<i>notarius</i>)	
Krzysztof Nemešanský	1684–1685	Tomasz Litteratus	1587–1600
Michał Aczél	1686–1691	Franciszek Hercz	1600–1602
Stefan Záborský	1692–1694	Baltazar Jesenský	1602–1611
Piotr Joó	1695–1696	Stefan Rátskay	1612–1615
Zygmunt Fajgel	1697–1698	Tomasz Benčík	1612–1625
Michał Aczél	1699–1703	Mikołaj Záborský	1626–1627
Michał Hadbavny	1704–1710	Franciszek Jászay	1628–1634
Gabriel Kisóczy	1711–1712	Jan Jászay	1635–1645
Franciszek Fajgel (A)	1713–1717	Andrzej Hadbavny	1646–1661
Gabriel Kisóczy	1718–1719	Jerzy Vitalis	1662–1683
Paweł Horvát	1720–1724	Gabriel Záborský (C)	1690–1703
Franciszek Fajgel (B)	1725–1730	Zygmunt Fajgel	1704–1731
Jan Fajgel	1731–1736	Gabriel Záborský (D)	1731–1737
Stefan Budaházi (A)	1737–1738	Jerzy Horvát-Jurkovič	1737–1738
Zygmunt Hadbavny	1739–1742	Adam Benčík	1739–1742
Stefan Bárány	1743–1749	Zygmunt Hadbavny	1743–1749
Stefan Budaházi (B)	1750–1758	Jerzy Horvát-Jurikovič	1750–1772
Jan Horvát-Kiševič	1759–1761	Stefan Vitalis	1772–1781
Józef Rubiczey	1762–1765	Jan Jabrocký	1781
Jan Horvát	1766–1771	Józef Szentandrassy	1790
Maciej Bobest	1772–1781	Melichar Detrik	1790–1802

Wykaz rodów szlacheckich Spisza do XIX wieku*

Nazwy rodów	1526–1590 ¹	1587 ²	1591–1595 ³	1621–1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I pot. XIX w. ¹⁴
Abhortis						•							•	
Abrahamovský			•		•									
Aczél [Azel]	•		•		•									
Akai							•							

* Na podstawie prac: F. Žitňák, *Spíšká šľachta vo svetle súpisov zo 16.–19. storočia*, w: *Terra Scepusiensis. Stav bádania o dejinách Spíša*, red. R. Gládkiewicz i M. Homza, Levoča – Wrocław 2003, s. 559–568; S. Tötösy de Zepetnek, *List of Historical Surnames of the Hungarian Nobility*, West Laffayette 2010 opracował P. Demjanič. Prezentowana tabela ma charakter informacyjny. Nie wykorzystuje wszystkich źródeł i nie ma ambicji, by wymienić w kolejności chronologicznej wszystkie spiskie rody szlacheckie. Takie badania wymagałyby o wiele więcej czasu i miejsca (przyp. aut.). Nazwy rodów zostały w wersji opublikowanej w słowniku wydaniu.

¹ Spis szlachty z żupy spiskiej i Prowincji 10 Spiskich Kopijników zob. B. Iványi, *Szepes vármegye bírtokos nemesei 1526 után 1590-ig*, „Közlemények”, 3, 1911, s. 53–57.

² Spis podatkowy szlachciców z Prowincji 10 Spiskich Kopijników zob. J. Hradzsky, *A Szepesi „Tíz-landsások széke” ügye a „Kisvármegye” története*, Lőcse 1895, s. 184–188.

³ Spis szlachciców, którzy dzierżawili jakiś majątek (portę) na Spiszu i którzy nie dysponowali żadną portą, zob. J. Förster, *Szepes vármegye nemes családjainak összeírásai 1591–1595, 1754/55–1835 évekből*, „Közlemények Szepes megye múltjából”, 1, 1909, s. 44–47.

⁴ Kataster szlachty spiskiej. Zob. ŠA LE, SŽ, nr inw. 337, ks. 124, fol. 4–10.

⁵ Limitacja podatków od szlachty w Prowincji 10 Spiskich Kopijników, zob. J. Hradzsky, *A Szepesi „Tíz-landsások széke”*, s. 189–193.

⁶ Limitacja osobistej insurekcji szlacheckiej na podstawie decyzji generalnej kongregacji żupy przeprowadzonej w Hunowcach 8 sierpnia 1664, zob. F. Sváby, *A régi vármegye. Vízlatok Szepes megye levéltárából*, „Évkönyve”, 5, 1889, s. 90–95.

⁷ Spis szlachty przeprowadzony prawdopodobnie w lipcu 1710 r., zob. B. Iványi, *Szepes vármegye nemességének összeírása a Rakoczy szabadságharc után*, „Közlemények Szepes megye múltjából”, 3, 1911, s. 174–179.

⁸ Spis uczestników kongregacji szlachty kopijników z 10 stycznia 1716 r. i wykazy armalistów (szlachty) i insurgentów z 1727 r., zob. J. Hradzsky, *A Szepesi „Tíz landsások széke”*, s. 194–203.

⁹ Inwestygacja szlachectwa na Spiszu z lat 1732 i 1756, zob. ŠA LE, SŽ, inwestig. nob. 1752 et 1756, kr. 1868 i 1869.

¹⁰ Limitacja podatków szlachty w Prowincji 10 Spiskich Kopijników, zob. J. Hradzsky, *A Szepesi „Tíz-landsások széke”*, s. 211–214.

¹¹ Spis magnatów na Spiszu, zob. J. Förster, *Szepesvármegyei magnátok összeírásai 1751-ből*, „Közlemények Szepes megye múltjából”, 3, 1911, s. 236–238.

¹² Spis rodzin szlacheckich w ramach spisu ogólnokrajowego przeprowadzonego latami 1754–1755; spis ogólnokrajowy opublikował J. Illéshy, *Az 1754–1755. évi országos nemesi összeírás, Budapest 1902*. Spis z żupy spiskiej opublikował odrębnie J. Förster, *Szepes vármegye nemes családjainak összeírásai*, s. 105–112.

¹³ Kompletny spis szlachty spiskiej, zob. J. Förster, *Szepes vármegye nemes családjainak összeírásai*, s. 170–175 i 237–242.

¹⁴ Nazwiska ewidowane w sporach o szlachectwo w żupie spiskiej, zob. J. Förster, *Nemességigazolási perek Szepes vármegye levéltárában*, „Közlemények Szepes megye múltjából”, 4, 1912, s. 46, 210 i 221 oraz Tenze, *Nemességigazoló perek Szepes vármegye levéltárából*, 5, 1913, s. 37–46 i 156–161.

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Alauda						•								
Albrechtovič										•				
Almáši [Almássy]			•			•							•	
Alth													•	
Altman												•	•	
Ambrozi													•	
Ámon						•								
Andaházi													•	
Andreánsky						•							•	
Araňoši [Araňossy]													•	
Asguty [Asgwthy]	•		•		•									
Baan													•	
Bábel		•												
Badáni												•	•	
Badínský [Bačyínský]												•		
Balaša [Balassa]	•													
Balka													•	
Baluch													•	
Bán					•									
Bañafi [Baňaffy]													•	
Bañai [Baňay]			•											
Banóci														
Barañai [Barañay]				•										
												•		

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Baráni										•			•	
Bárcai [Bárzay]	•													
Barci [Barczy]												•		
Bárdoši [Bárdossy]													•	
Bárkoci [Bárkoczy]							•							
Bartaloši [Bartalossy]													•	
Bartko		•												
Bašo [Baso]	•		•											
Bátori [Báthory]	•													
Bečkei [Becskey]						•								
Benčik [Benchyk]	•		•		•					•			•	
Bende					•					•				
Bendik			•											
Benedicty													•	
Beretvás													•	
Berg						•							•	
Bertóty [Bertholthty]	•		•											
Besteller ¹⁵														
Bilek													•	

¹⁵ Obecny w Krompachach w drugiej połowie XVI w., zob. red. I. Chalupceky, *Dejiny Krompách*, Košice 1981, s. 28–31.

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Bischofsheim	•													
Blanth	•													
Bobot [<i>Boboth</i>]												•	•	
Bobovský		•												
Bobrovnický [<i>Bobrovniczky</i>]			•											
Bočkaj [<i>Bocszaj</i>]					•									
Bodoni	•		•											
Bohuš [<i>Bohus</i>]												•	•	
Boór					•									
Bopst, resp. Bobst [<i>Popust, Probst, Bobest</i>]	•		•			•							•	
Bor			•											
Bór												•		
Borló										•				
Bornemisa	•													
Bosňák [<i>Bosnyák</i>]												•	•	
Breuer													•	
Brezovický [<i>Berzewitzey</i>]	•		•			•							•	
Brosko					•									
Bryck	•													
Budaházi					•									
Bukovecký										•				•
Cebani				•										
Cerva [<i>Cserva</i>]													•	

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Cibóci [Czibóczy]						•								
Cornides												•	•	
Cornides [Kornides]												•	•	
Coróci [Czoróczy]						•								
Crausz													•	
Čáki						•							•	
Čásár [Császár]													•	
Čefalvai [Csefalvai]													•	
Čengovský [Chengowszky, Czyngolszky, Chugolszky, Schenkowicz, Schmekovszky]	•		•											
Čepani [Chepani]	•													
Čepčanský [Iseptsanszky]			•											
Čepčeni [Chepcheny]			•							•			•	
Černel [Chernel]									•					
Čorba [Chorba, Czirba, Zirba]	•		•			•								
Danko									•					
Dapsi													•	
Darašóci [Darasóczy]						•								
Dávid														
Dávid														

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Daxner												•		
Debrődy						•								
Dekan			•											
Demek												•		
Deneš [<i>Denes</i>]													•	
Detrich										•			•	
Dévai												•		
Dévári						•								
Dežófi [<i>Dessewffy</i>]	•												•	
Dianiskó					•									
Dierner												•		
Dobai					•								•	
Dobak													•	
Dobrovický							•							
Dolevicéni [<i>Doloviczenyi, Dolevitzenyi</i>]							•						•	
Doliansky [<i>Dolyani, Dolyanszky</i>]			•		•									
Domaňovský, resp. Gánovský [<i>Domanjovszky</i>]			•		•					•			•	
Domitius														
Đordi [<i>Györgyi</i>]												•	•	
Đordőši [<i>Gyorgyosy</i>]						•								
Dravecký, resp. Pluk [<i>Draveccky, Thluk, Tlugk de Dravec</i>]	•		•			•							•	
Drenčéni [<i>Drentsenyi</i>]													•	

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Dubovai					•					•				
Dubravický	•													
Dulovič [<i>Dulovits</i>]													•	
Đurikovič [<i>Gyurikovits</i>]										•			•	
Edling ¹⁶														
Édešfaluši [<i>Éeesfalussi</i>]	•													
Édeškuty													•	
Egerer													•	
Egerland												•		
Engel													•	
Engelmayer												•	•	
Fabrici [<i>Fabriczy, Fabriczi</i>]							•						•	
Fabricius												•		
Fančal [<i>Fantsaly</i>]													•	
Farkaš													•	
Fasko												•		
Faygel/Faigel	•		•		•					•				
Fej													•	
Feja													•	
Fejérvári				•										
Fekete	•													
Felner	•													

¹⁶ Obecny w Krompachach w 2. połowie XVI w., zob. red. I. Chalupcecký, *Dejiny Krompách*, Košice 1981, s. 28–31.

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Fertog					•									
Fest													•	
Fibinger													•	
Filický [Fnyľfalovny]	•		•											
Fink						•								
Fischer						•							•	
Fleischer ¹⁷														
Fodor	•													
Földési [Földéssy]								•						
Fornosegi [Fornoszeghy]			•		•									
Frei												•		
Friszwerker ¹⁸														
Fuhrman													•	
Furar							•							
Fürnstein						•								
Gabáni													•	
Galamboši [Galambossy]												•		
Gally														
Gandel						•								
Gegest		•												
Gilány						•								
Glac [Glacz]												•	•	

¹⁷ Obecny w Krompachach w 2. połowie XVI w., zob. red. I. Chalupcekký, *Dejiny Krompách*, Košice 1981, s. 28–31.

¹⁸ Wzmiankowany w XVII w. jako kieżmarski armalista, zob. N. Baráthová, *Majitelia rodovných erbov v Kežmarku*, „Historica Carpathica”, 19, 1988, s. 228.

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Glacinger												•		
Glivický, resp. Glevický												•	•	
Glós [Glósz]										•			•	
Gnosty ¹⁹														
Goldberger												•	•	
Gomboš alias Sodnar	•		•											
Gosnovitzer [Goznovitzer]						•							•	
Gothard						•								
Gobling ²⁰														
Grabaňa [Grabanya]		•			•									
Grancský [Grancsi, Granczi]	•		•											
Greff								•						
Grienblath												•		
Grinendič [Grinendicz]	•													
Grob												•		
Groó													•	
Grosman													•	
Größenberger													•	
Grotkovský [Grothkowszky, Grodkowszky]	•		•			•				•			•	
Grubič [Grubits]													•	
Gudecký													•	

¹⁹ Wzmiankowany w XVII w. jako kieżmarski armalista, zob. N. Baráthová, *Majitelia rodových erbov v Kežmarku*, 19, 1988, s. 228.

²⁰ Obecny w Krompachach w 2. połowie XVI w., zob. red. I. Chalupcecký, *Dejiny Krompách*, Košice 1981, s. 28–31.

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Gundelfinger			•			•							•	
Günther												•	•	
Gurkó					•									
Gutzmittel						•								
Gyermek	•		•						•					
Haager			•											
Hadbavný			•		•					•			•	
Hain						•								
Hanzeli [Handzely]													•	
Heckel												•		
Heder						•								
Hedri	•												•	
Hellner														
Helt [Helth]			•											
Hendel													•	
Hensch									•					
Herant														
Hermeli		•			•									
Herteli													•	
Hoffmann		•			•									
Holló						•								
Hološai [Holossay]												•		
Horanský [Hvooranský]	•		•			•							•	
Horvát [Hervath]	•		•			•							•	
Horvát					•									

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Horvát-Kiševič													•	
Horvát-Mladasovič [<i>Horváth-Mladasovith</i>]					•	•								
Horvát-Paločai													•	
Horvát alias Stančič, Horvát-Stančič	•		•											
Hosú [<i>Hosszú</i>]													•	
Hrabeci [<i>Hrabetz, Hrabeczy</i>]													•	
Hraško [<i>Rasko</i>]														•
Hrhovský [<i>Gergey, Görgei, Harovský, Harofsky</i>]	•		•		•	•				•			•	
Hrušovský [<i>Hruszovszky</i>]								•						
Husar [<i>Huszar</i>]													•	
Ifju		•												
Iglody													•	
Ilavský [<i>Illavay</i>]					•									
Institoris												•		
Ivány													•	
Jabrocký										•			•	
Jakabko		•												
Jamborský												•	•	
Jančó [<i>Jantsó, Jancsó</i>]							•						•	
Jánoš alias Sirmar	•													
Jásai [<i>Jászay</i>]		•			•									

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Jasovský						•								
Jekelfaluši [Jekel/falway]	•		•			•							•	
Jesenský		•												
Jezerský					•									
Joannelli							•				•			
Jóny/Johny						•							•	
Joó	•		•		•					•				
Kacer [Kaczer]						•								
Kalafus		•			•									
Kalinovský									•					
Kállai	•													
Kálmán	•													
Kalna	•		•		•					•				
Kasai [Kaszay]							•							
Kátaí	•													
Katona						•								
Kečkés [Kecskés]												•	•	
Kéhler													•	
Keil [Kaill]												•	•	
Keler													•	
Képeš [Képes]									•					
Kerekeš														•
Kevícký												•		
Kežmarský [Kesmarszky]												•	•	

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Kiral, resp. Kral [Király]	•		•			•				•				
Kiš, Kiš-Horvát [Kys]						•	•			•			•	
Kišovič [Kisovicz]							•							
Kišovský, resp. Kišóci [Kisóczy]							•			•				
Klačianský, resp. Kelečéni [Kelecsényi]										•				
Klos [Klosz, Klósz]								•						
Kmosko													•	
Knebel			•										•	
Koblic													•	
Kobulani				•										
Kocok [Koczogt]													•	
Koch												•		
Kolačkovský [Kolacskaí]	•		•			•							•	
Koloni	•													
Komaróci				•										
Komaromi													•	
Kompoty												•		
Koripský [Koripszki]												•		
Korom			•											
Korompai													•	
Korponai													•	

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Korytniansky [Korohtnokyi, Korithhianyi, Korithianyi, Korotnoki, Korotnai, Korytiany, Korytiany, Koroth]	•		•		•	•	•						•	
Kösegi [Köszeghy]				•										
Kovač [Kovats]													•	
Kovačević [Kovatsевич]													•	
Kovesdy													•	
Kozár	•													
Kozka	•													
Krai												•		
Kraizel													•	
Kramer						•								
Kraus			•											
Krigovský [Krigi]	•		•											
Krivači [Krivatsy]													•	
Kromer						•								
Krompašský [Krompachy]				•										
Kubinsky, resp. Kubini [Kubinyi]	•		•											
Kukoľ [Kukoly]						•								
Kunest, resp. Kunecz ²¹														
Kunisch				•										

²¹ Obecny w Krompachach w 2. połowie XVI w., zob. red. I. Chalupcecký, *Dejiny Krompách*, Košice 1981, s. 28–31.

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Kunský [Kunszky]						•								
Kurta	•		•		•					•				
Kysel, resp. Kysel [Kýzsel]	•		•		•								•	
Labšanský							•							
Lacik [Laczik]									•					
Lacko		•												
Lang												•	•	
Láni							•						•	
Laský	•													
Lazár	•													
Lehocký					•					•			•	
Lehotai								•						
Lénárd							•							
Levkovský														
Levkovský			•											
Lichtenstein			•											
Lipai [Lippay]													•	
Litteratus z Jasova			•											
Lobocký	•													
Lofai [Loffay]													•	
Lomnický [Lumniczky]	•													
Lórinč		•												
Lubkovič [Lubkovits]													•	

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Lubovenský [<i>Lubovenszky</i>]						•								
Ludman			•		•					•			•	
Luženský [<i>Luzsenszky</i>]						•					•			
Madači [<i>Madachy, Madaczy</i>]			•		•									
Madočiansky, resp. Madočáni [<i>Madocsányi</i>]										•				
Machalovský [<i>Makalowszky</i>]	•		•											
Machay							•							
Majer													•	
Maletínský			•											
Malleter [<i>Maléter</i>]												•	•	
Máriáši	•		•			•				•	•		•	
Mařalko [<i>Marschalko, Marsalko</i>]												•		
Matavovský													•	
Matiašovský [<i>Matyasovszky</i>]	•					•							•	
Matuška [<i>Matyska</i>]												•		
Mauks [<i>Mauksch</i>]						•							•	
Mečkei [<i>Mechkey</i>]	•													
Mederi [<i>Megyery</i>]					•	•								
Medňanský [<i>Mednyánszky</i>]											•	•		
Megander						•								

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Melcel [Melczely]												•	•	
Melczer						•							•	
Mellek													•	
Merc [Mercz]													•	
Merei				•										
Mészáros ²²														
Michalovský [Mihályfalvai]	•													
Milec [Milek]													•	
Milejter												•		
Močhai [Mochnyai]									•					
Moes			•				•							
Moisch													•	
Mončko [Montsko]													•	
Monský	•													
Moys													•	
Mráz [Mrasz]					•								•	
Mučný [Mochny, Murchyni, Mrechiny]	•													
Mudráni [Mudrony]												•	•	
Nagy						•							•	
Nedorolik										•				

²² Obecny w Krompachach w 2. połowie XVI w., zob. red. I. Chalupcecký, *Dejiny Krompách*, Košice 1981, s. 28–31.

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Negta					•									
Nemes			•											
Nemešanský, resp. Nemešáni [<i>Nemesszanszky, Nemessányi</i>]	•		•		•	•				•			•	
Német/Németh/Némety	•		•		•					•				
Nesko													•	
Nieblingh												•		
Nikolaši [<i>Nikolassy</i>]							•							
Nogl													•	
Nolten									•					
Ňulási [<i>Nyulásy</i>]												•	•	
Očovský, resp. Očovai [<i>Ocsoray</i>]												•		
Okoličáni										•			•	
Okrucký													•	
Olišavský [<i>Olyszaszky</i>]												•		
Ondrejковиč [<i>Ondrejkovicz</i>]							•							
Orosláni [<i>Oroszlányi</i>]				•										
Oskó									•					
Paczót [<i>Paczolti</i>]	•													
Pálfalvai														
Pap [<i>Papp</i>]							•							
Paskovský/Paszkovszky														
Pataki							•							

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Patty [<i>Patfi, Pathny</i>]												•	•	
Paulikovič										•				
Peki												•	•	
Perebeši	•													
Petanci [<i>Petanczy</i>]												•		
Petras, resp. Seidnar [<i>Pethras</i>]	•		•		•									
Petrovský, resp. Petróci [<i>Petrofszky, Petrascky, Petrolzy</i>]	•		•			•							•	
Pfanschmidt [<i>Fandschmidt</i>]						•							•	
Pietschke												•		
Pikovský								•						
Plencner												•		
Podhajecký														
Podhoráni							•							
Pogorický [<i>Pogoritzyky</i>]													•	
Poľanovský [<i>Polanikai</i>]	•													
Poliak [<i>Polyak</i>]						•								
Polóni									•					
Pongrác													•	
Poor													•	
Posch													•	
Potorňai [<i>Pothornay, Pottornyai</i>]	•					•								
Põlka [<i>Puolka</i>]														•

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Probstner													•	
Prokopovič [<i>Prokopovits</i>]													•	
Pšenický [<i>Psenitzky</i>]													•	
Rác [<i>Rác</i>]							•							
Ráčkai [<i>Rátskay</i>]								•						
Radáči [<i>Radácsy</i>]												•	•	
Raduch													•	
Radvánsky							•							
Rády					•									
Raiman						•								
Raisz													•	
Rákoci														
Raslavický [<i>Raszlaviczai</i>]	•													
Rečei [<i>Rechet</i>]	•													
Rédei	•													
Redelstein													•	
Régghi	•													
Reich												•		
Reichenpoch														
Reisz													•	
Reľovský [<i>Rilowszky</i>]													•	
Retkai	•													
Revický							•						•	

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Ribarský			•											
Ribicei [<i>Ribiczey</i>]							•			•			•	
Riemer													•	
Richnavský [<i>Rihnoi</i>]	•													
Richter									•					
Rithauser												•		
Roll							•							
Rošňai [<i>Rosnyay</i>]						•								
Rosnawer			•											
Roškováni [<i>Roskoványi</i>]	•		•											
Rottal ²³														
Roth													•	
Roxer												•	•	
Rutkai [<i>Rutkay</i>]												•	•	
Ružinský [<i>Ruzsinszky</i>]													•	
Sabo [<i>Zabo</i>]			•											
Sailer													•	
Sakač [<i>Szakacs, Zakach</i>]	•				•									
Sakmári														
Salai [<i>Zalay</i>]			•									•		

²³ Jako szlachnię w Krompachach w XVII w. wymienia się także ród Rottalów, zob. red. I. Chalupceky, *Dejiny Krompách*, Košice 1981, s. 35–36.

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Salm	•													
Sartori													•	
Sauer									•					
Scepanovský	•													
Sedlák		•												
Segedy [Szegedy]					•	•							•	
Sekel' [Székely, Zekel]	•		•			•							•	
Selecký [Szeleczky]		•			•									
Selický [Szeliczky]					•									
Senko							•							
Sentandraši [Szentandrászi, Zent-Andrásy]	•		•		•					•			•	
Sentmártoni [Szent-Mártoni]														
Sentmiklósi [Szent-Miklóssy]		•				•								
Sepesházi [Szepesházy]													•	
Sepesi [Szepesi]							•							
Sepsi [Szepsy]												•		
Serdaheli [Szerdahelyi]						•							•	
Serpilius							•							
Severini												•		
Schailermann						•								
Schifferer									•					

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Schindler													•	
Schirlacher												•		
Schmicz												•		
Schmidt													•	
Schneider [Schneider]												•	•	
Scholz													•	
Schuler									•					
Schvab									•					
Schvartner												•		
Schwartz													•	
Simon						•								
Sirmai [Szirmai]													•	
Sitkei [Sitzkey]													•	
Slavikovský [Slavíngoczky, Slabíkovszky, Zlavíkovský]	•		•		•	•							•	
Sluka												•		
Smrečiansky, resp. Smrečáni [Szmrečányi]												•	•	
Sóke [Szóke]									•					
Solčeni [Szolcsényi]						•								
Solnar	•													
Sontag [Zontag]	•				•	•							•	
Sosna [Zozna]	•													
Spetiger, resp. Spetinger	•													

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Spillenberger [Spillenbergh]												•	•	
Sponer													•	
Stadler				•										
Stanko							•							
Stanský [Sztanszky]		•												
Starinský						•								
Starnovský			•											
Stas					•									
Stavač [Stavacs]							•						•	
Staudenhercz ²⁴														
Stenczel [Stenzel]												•	•	
Stras														
Strucký	•													
Sulínský, resp. Sulíni [Szuliny]													•	
Suľovský [Szuljovszky]												•		
Surman [Surmankó]			•											
Svätójánský, resp. Sentiváni [Szent-Joányi]		•											•	
SzoInoki	•													
Šándor [Sándor]														
Šándori [Sándory]												•		

²⁴ Wzmiankowany w XVII w. jako kieżmarski armalista, zob. N. Baráthová, *Majitelia rodových erbov v Kežmarku*, „Historica Carpathica”, 19, 1988, s. 228.

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Šehovič [<i>Schehovics, Styelhorvits</i>]												•	•	
Šemšei [<i>Semsei, Sempsey</i>]	•		•							•			•	
Šennei [<i>Segnyei</i>]	•													
Šeredi	•													
Šlachta [<i>Schlachta</i>]													•	
Šoldoš [<i>Soldos</i>]	•		•											
Šomodi [<i>Somogy</i>]			•		•									
Šooš [<i>Soos</i>]							•							
Štiavnický [<i>Styavnyiczky</i>]													•	
Šuta [<i>Szutha, Sottay</i>]	•													
Švábi [<i>Swabj, Swabovskj</i>]			•		•	•				•			•	
Tahi								•						
Tar	•													
Tarcai	•													
Tarnóci [<i>Tharnóczj</i>]			•			•							•	
Tatrai													•	
Teier		•												
Temešvári [<i>Temesváry</i>]				•										
Ternyei	•													
Terstanský													•	
Than												•	•	

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Thenczel			•											
Tkáč [<i>Tkács</i>]		•												
Tóke [<i>Theoke, Teóke</i>]	•		•		•	•							•	
Tököli [<i>Theokeolly</i>]	•		•											
Töleši [<i>Tölesy</i>]							•							
Tompa	•													
Toporcer/Toperczer												•	•	
Tornaki	•													
Tornali		•												
Totfaluši [<i>Totffalussy</i>]													•	
Totfalvi, resp. Švábi [<i>Totfalusi</i>]	•													
Tóth								•						
Trangous													•	
Treczy									•					
Trnavský [<i>Nagyszombathy, Tirmaeniensis</i>]	•		•											
Tron [<i>Thron</i>]												•	•	
Turánsky														
Turčáni [<i>Turcsányi</i>]							•							
Turzo	•													
Ugróci														
Uhlarik						•								
Újfaluši						•							•	
Újházi							•			•				

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Ungnad	•													
Urbani													•	
Urvai													•	
Vaahl												•		
Vadnai													•	
Vaiser					•									
Vaksman					•									
Valkó		•												
Várady			•											
Várady-Sakmári												•		
Varkoč	•													
Vass						•								
Veber									•					
Veiszer													•	
Vengovský								•						
Venkóci [Venkóczy]										•				
Verbovský		•			•					•			•	
Vereš	•													
Vida [Vyda]												•	•	
Vindt													•	
Vitalis							•			•				
Vitkóci												•	•	
Vrana [Vramna]					•									
Wieland [Villand, Vieland]												•	•	
Záborský		•			•								•	

Nazwy rodów	1526– 1590 ¹	1587 ²	1591– 1595 ³	1621– 1640 ⁴	1653 ⁵	1664 ⁶	1710 ⁷	1716 i 1727 ⁸	1732 i 1756 ⁹	1744 ¹⁰	1751 ¹¹	1754 ¹²	1835 ¹³	I poł. XIX w. ¹⁴
Zafiri [Zaffiry]													•	
Zacher							•							
Zatorský												•		
Závor							•							
Zednický	•													
Zlupský	•													
Žehriansky [Sigray]						•								

Wykaz prepozytów spiskich 1526–1776*

JAN HORVÁTH pochodził ze szlacheckiego rodu z Łomnicy. Prepozytem spiskim mianowała go Jadwiga cieszyńska, wdowa po żupanie spiskim Stefanie Zapolyi, już w 1505 r. arcybiskup ostrzyhomski zakwestionował to mianowanie z powodu zbyt młodego wieku i słabego wykształcenia. Jan Horváth odbył więc studia teologiczne, a następnie został mianowany powtórnie. Stanowisko prepozyta spiskiego pełnił w latach 1511–1543. Po początkowym zaangażowaniu w sprawy Kościoła katolickiego zajął się politykowaniem i poszerzaniem własnego majątku. Dlatego z powodu licznych przewinień o charakterze finansowym i duszpasterskim Ferdynand I w 1543 r. usunął go z prepozytury. Dzięki koneksjom na dworze Horváth odzyskał prepozyturę w 1544 r., ale zorientował się, że została już pozbawiona większości dochodów. Zawiedziony Horváth jeszcze w tym samym roku abdykował, później dokonał apostazji i ożenił się. Zmarł w rodzinnej Łomnicy w 1564 r.

WAWRZYNIEC KRETSCHMAR, prepozyt w Alba Iulia, funkcję prepozyta spiskiego objął w miejsce Jana Horvátha, mianowany przez króla Ferdynanda I w 1543 r. Wkrótce doznał jednak paraliżu i zmarł w następnym roku.

STANISŁAW VÁRALLYI, prepozyt w Alba Iulia a od 1541 r. biskup w Pięciokościołach (dziś Pecz, Węgry). Po zdobyciu Pięciokościołów przez Turków Várallyi został w 1544 r. kanonikiem-lektorem w Spiskiej Kapitułe, a rok później mianowany prepozytem spiskim. W tym samym roku zwołał w Spiskiej Kapitułe lokalny synod, który miał zająć się problemami związanymi z rozwijającą się reformacją. Stanisław Várallyi zmarł w Spiskiej Kapitułe w 1548 r.

BŁAŻEJ Z PETROVARADINU (de Varadino Petri), zarządca skarbu Kamery Węgierskiej w Bratysławie, później także radca królewski i podskarbi.

Na prepozyta spiskiego mianowany w 1549 r. Po przybyciu na Spisz podjął próby odzyskania zagrabionego majątku prepozytury. W 1554 r. został mianowany biskupem w Vác (Węgry), ale ponieważ Vác był wtedy w rękach Turków, Błażej pozostał na Spiszu aż do swojej śmierci w 1560 r.

PIOTR PAVLINUS, sekretarz arcybiskupa ostrzyhomskiego Mikołaja Oláha. W 1560 r. został konsekrowany na biskupa tytularnego w Csanád (Węgry). Równocześnie arcybiskup ostrzyhomski wprowadził go na urząd prepozyta spiskiego. Prepozyt Pavlinus niedługo piastował swoją funkcję. Zdążył zwołać lokalny synod, który odbył się jeszcze w 1560 r. w kościele św. Marcina w Spiskiej Kapitułe. Zmarł w Spiskiej Kapitułe w 1561 r.

GRZEGORZ BORNEMISZA został mianowany prepozytem spiskim przez cesarza Ferdynanda I w 1561 r. Jednak właściciele zamku spiskiego, rodzina Thurzonów, powierzyli to stanowisko Franciszkowi Thurzonowi. Po naciskach ze strony władcy i arcybiskupa Ostrzyhomia Franciszek Thurzo zrezygnował z urzędu a w 1562 r. przybył na Spisz Grzegorz Bornemisza. W 1563 cesarz Ferdynand I mianował go biskupem w Csanád. W 1567 r. Bornemisza został prefektem Kamery Spiskiej, w 1572 r. mianowano go biskupem w Wielkim Waradynie (Oradea, Rumunia), a od 1578 r. pełnił też funkcję prepozyta w Jassach. Ze względu na zagrożenie tureckie pozostał jednak na Spiszu. Na 1569 r. przygotowywał lokalny synod. Odpowiedzią Bractwa 24 plebanów miast królewskich było złożenie własnego wyznania wiary, znanego jako *Confessio Scepusiana*. Prepozyt Bornemisza zwołał w 1570 r. wszystkich księży w ramach prepozytury i wezwał do wierności świętemu Kościołowi katolickiemu w wyznaniu Trójcy Przenajświętszej. Zmarł w 1584 r. w Spiskiej Kapitułe.

* Na podstawie badań archiwalnych i według J. Hradzky, *Initia, progressus ac praesens status Capituli Scepusiensis*, Szepesváralya 1901–1902; *Slovenský biografický slovník*, t. 1–4, Martin 1986–1994; C. Wagner, *Analecta Scepusii*, t. 1–3 i A. Zelliger, *Egyháti írók csarnoka*, Tyrnaviae 1893 opracował Vladimír Olejník.

MARCIN PETHE urodził się w 1554 r. w Hetes (Węgry). W 1582 r. cesarz Rudolf II mianował go biskupem Sirmium (Sriemska Mitrovica/Sirmium, Serbia), a dwa miesiące później wacowskim. W 1587 r. został biskupem waradyńskim z prepozyturą spiską i jassowską, a w 1598 r. arcybiskupem kaloczkim (Kalocsa, Węgry) z biskupstwem rábskim (Ráb/Győr, Węgry). W 1602 r. cesarz mianował go namiestnikiem węgierskim. Mimo tytuł beneficjów i urzędów przebywał na Spiszu ze względu na zagrożenie osmańskie. W 1604 r. próbował bez powodzenia zwizytować parafie w ramach prepozytury i osadzić jezuitów w Lewoczy. Po początkowych zwycięstwach wojsk Bocskaya musiał się schronić do Szombathely (Sabaria, Węgry), skąd uciekł do Güssing (Austria), a później aż do Wiednia, gdzie wyczerpany trudnymi przeżyciami zmarł w 1605 r.

WŁADYSŁAW HOSZUTÓTHY urodził się w 1590 r. w Szarkaház (Węgry). Prepozytem spiskim mianował go cesarz Rudolf II w 1606 r. jako studenta bez święceń kapłańskich. Hoszutóthy ukończył więc studia filozoficzne i teologiczne w Grazu (Austria), a w 1614 r. został w Rzymie wyświęcony na księdza. Prepozyturę spiską objął dwa lata później. We wrześniu 1619 r. schronił się przed wojskami powstańczymi Gabriela Bethlena wraz z kapitułą na Zamku Spiskim, później w Starej Lubowli i w Polsce a wreszcie u biskupa Pázmányego w Trnawie. Na Spisz wrócił dopiero po zawarciu pokoju mikulowskiego w 1622 r. W 1631 r. został mianowany biskupem siedmiogrodzkim, a w 1633 r. waradyńskim. Obie diecezje były jednak okupowane przez Turków, nadal przebywał więc na Spiszu. W 1644 r. schronił się przed powstańcami Jerzego I Rakoczego w Podolińcu. Do Spiskiej Kapituły wrócił dopiero w styczniu 1646 r. i jeszcze w tym samym roku został mianowany biskupem w Vác. W 1647 r. zaprosił do Spiskiej Kapituły jezuitów i oddał im w używanie kaplicę Zapolyów i dwa budynki Kapituły, w których zakonnicy założyli klasztor i szkołę. Prepozyt Hoszutóthy zmarł jeszcze w tym samym roku w Spiskiej Kapitułe.

MACIEJ TARNÓCZY urodził się ok. 1605 r. Ziemiańskich Kostolanach – Dolnych Lelowcach. Studiował w kolegium jezuitów w Trnawie, następnie filozofię w Ołomuńcu i teologię na Pázmáneum w Wiedniu. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1631 r. i objął probostwo na Żytnim Ostrowie. Później został kanonikiem nitrzańskim a w 1640 r. ostrzyhomskim. Pracował w seminarium w Trnawie, potem został wikariuszem generalnym

ostrzyhomskiego arcybiskupa. W 1644 r. został mianowany prepozytem w Srbobranie, niedaleko Nowego Sadu (Serbia) i opatem w Zalavár (Węgry). Prepozytem spiskim został w 1648 r. Hojnie wspierał jezuitów. W 1650 r. konsekrowano go w Spiskiej Kapitułe na biskupa w Csanád, a w 1651 r. w Vác. Aż do śmierci ze względu na zagrożenie ze strony Turków nie mógł objąć swoich diecezji. W 1654 r. przeniósł się do Bratysławy, gdzie został prepozytem. Zmarł w 1655 r. w klasztorze cystersów w Welehradzie (Morawy).

JAN PÁLFFALVAY (PÁLMAFFALVAY) urodził się ok. 1600 r. w Páulești (Rumunia). Ukończył studia filozoficzne i teologiczne w Trnawie. W 1630 r. został magistrem filozofii i sztuk wyzwolonych. Dwa lata później objął funkcję kanonika ostrzyhomskiego. Od 1634 r. był proboszczem w Seredi. W 1637 r. mianowano go prepozytem świętojurskim i wikariuszem arcybiskupa, w 1638 r. kanonikiem waradyńskim i prepozytem świętostefańskim, później prepozytem w Egerze. Od 1648 r. był opatem w Tapolca (Węgry) i prepozytem w Lelese, następnie objął prepozyturę w Jassach. Pod koniec lipca 1655 r. został prepozytem spiskim. W tym samym roku zwizytował wszystkie parafie katolickie na Spiszu. W rok później odbył wizytację raz jeszcze. W 1656 r. mianowano go biskupem w Waradynie, ale tamtejsza bazylika została wówczas zniszczona przez protestantów. Z tego powodu, mimo przyjęcia sakry biskupiej w 1659 r., Pálffalvay pozostał na Spiszu aż do swojej śmierci w 1663 r.

JERZY BÁRSONY urodził się w 1626 r. w Petrowej Wsi. Uczęszczał do gimnazjum w Nitrze i Trnawie, filozofię studiował w Rzymie i w Wiedniu. Ok. 1650 r. otrzymał święcenia kapłańskie i objął probostwo w Dunajskiej Środzie. W 1653 r. został kanonikiem ostrzyhomskim. W 1655 r. mianowano go archidiakonem tekowskim, potem turniańskim i gemerskim. W 1661 r. objął funkcję prepozyta świętojurskiego, a w 1663 r. uzyskał też opactwo w Szekszárd (Węgry). Jeszcze w tym samym roku został prepozytem ostrzyhomskim i mianowano go biskupem waradyńskim, a także prepozytem spiskim. Ze względu na zagrożenie tureckie realnie mógł objąć jedynie prepozyturę spiską. Sakrę biskupią przyjął w 1667 r. Jeszcze w 1663 r. został radcą królewskim. Na Spiszu jego największą zasługą było osadzenie paulinów w Kieżmarku. W okresie 1672–1673 udało mu się odzyskać z rąk protestantów kilka kościołów na Spiszu. Tym samym zakończono działalność protestanckiego Bractwa plebanów 24 miast królewskich.

W 1675 r. Bársony powołany został na biskupa w Egerze. W tym czasie siedzibę biskupstwa ze względu na zagrożenie osmańskie przeniesiono do Koszyc, dokąd Bársony udał się ze Spiskiej Kapituły. W Koszycach też zmarł w 1678 r.

JOACHIM LUZSENSZKY urodził w roku 1602 w Nowym Targu. Studia teologiczne odbył w Wiedniu, a święcenia kapłańskie otrzymał w 1629 r. Został wikariuszem arcybiskupa ostrzyhomskiego Piotra Pázmanyego i był także altarystą ołtarza św. Katarzyny w katedrze w Ostrzyhomiu. W 1630 r. uroczyste objął funkcję kanonika spiskiego, a w 1638 r. – ostrzyhomskiego. Od 1639 r. piastował też stanowisko archidiacona nitrzańskiego, a od 1645 r. również opata v Zebegény (Węgry). W 1646 r. uroczyste objął w Ostrzyhomiu funkcję kanonika-kustosza, zaś w 1656 r. prepozyta w Szenttamás (Węgry). V roku 1663 cesarz Leopold I powołał go na stanowisko biskupa sirmińskiego. W 1676 r. mianowano go biskupem w Waradynie i jednocześnie prepozytem spiskim. Sakrę biskupią przyjął jednak dopiero w 1678 r. w Liptowskim Mikulaszu. Zmarł w 1681 r.

ANDRZEJ SEBESTÉNY urodził się prawdopodobnie w Petrowanach. Po studiach był prepozytem w Lelese, później uroczyste objął stanowisko kanonika ostrzyhomskiego. W 1679 r. otrzymał sakrę biskupią jako tytularny biskup Siedmiogrodu. Prepozytem spiskim mianował go cesarz Leopold w 1681 r. Prepozyt Sebestény zmarł w 1683 r. w Lewoczy.

MIKOŁAJ BALOGH urodził się w 1625 r. w Turcu w ewangelickiej rodzinie szlacheckiej. W trakcie studiów w Trnawie przeszedł na katolicyzm. Od 1649 r. studiował teologię w niemiecko-węgierskim kolegium w Rzymie, skąd wrócił w 1655 r. i rozpoczął działalność duszpasterską jako proboszcz. W 1657 r. uroczyste objął stanowisko kanonika ostrzyhomskiego, w 1663 r. został archidiaconem tekowskim, w 1668 r. prepozytem świętojurskim i opatem czajakowskim. Od 1675 r. pełnił też funkcję sędziego sądu królewskiego. W 1677 r. został konsekrowany jako biskup tytularny Herceg Novi (włos. Castelnuovo, Czarnogóra), a w 1681 r. został biskupem w Csanád. W 1684 r. objął funkcję prepozyta ostrzyhomskiego, a w 1685 r. otrzymał sakrę biskupią w Vác. Wszystkie kurie biskupie, gdzie miał objąć swoje stanowiska, były w tym czasie w rękach Turków, więc przebywał głównie w Trnawie. W 1686 r. został mianowany prepozytem spiskim. Aż do swojej śmierci w 1686 r. rezydował już tylko na Spiszu.

WŁADYSŁAW MATTHIASOVSKY urodził się w Niżnych Matiaszowcach. Ukończył teologię w Rzymie i zaczął działalność duszpasterską jako proboszcz w Szyntawie. W 1673 r. uroczyste objął stanowisko kanonika bratysławskiego, a w 1676 r. – ostrzyhomskiego. W 1677 r. został mianowany archidiaconem nitrzańskim, a w roku 1680 został opatem Błogosławionej Marii Panny w Madocsa (Węgry). W 1687 r. został konsekrowany jako biskup tytularny w Knie (Chorwacja). W 1689 r. uroczyste objął stanowisko kanonika-kustosza kapituły ostrzyhomskiej i jeszcze tego samego roku cesarz Leopold mianował go prepozytem spiskim. Na Spiszu poświęcił się przede wszystkim duchowej odnowie prepozytury i dążył do poszerzenia grona księży duszpasterzy. W 1693 r. całe terytorium zwizytował. Działał tu do 1696 r., kiedy to otrzymał sakrę biskupią w Nitrze, a także został kanclerzem królewskim. Wspierał aktywności religijne aż do śmierci. W 1699 r. kupił były klasztor kartuzów w Lechnicy (Czerwony Klasztor), a w swoim testamencie z 1704 r. zapisał go kamedułow. Zmarł w 1705 r. w Wiedniu.

JAN SIGRAY urodził się w 1654 r. w Stupawie. Studiował prawdopodobnie w Bratysławie i Trnawie. Był kanonikiem i prepozytem w Veszprém (Węgry) i wikariuszem generalnym do spraw religijnych biskupa Pawła Szechénego. W 1696 r. został prepozytem spiskim. Angażował się zwłaszcza w walkę z herezjami. W 1700 r. zwizytował całą prepozyturę. W 1702 r. podjął próbę odzyskania kolejnej wizytacji, ale wybuchło powstanie Franciszka II Rakoczego. Prepozyt Sigray mimo zamieszek pozostał w Spiskiej Kapitułe aż do 1705 r. Gdy odmówił przejścia na stronę powstańców, aresztowano go. Udało mu się jednak zbiec. Schronił się w Opawie a na jego miejsce Rakoczy wprowadził Antona Brennera (1706–1709). Prepozyt Sigray mógł wrócić na swoje stanowisko dopiero w 1710 r. W 1712 r. odbył trzecią wizytację. Jego zasługą jest poprawa stosunków z kapłanami grekokatolickimi działającymi na terenie prepozytury. Poza tym sprowadził do Spiskiego Podgrodzia zakon braci miłosiernych. Zmarł w 1718 r. Spiskiej Kapitułe.

DOMINIK ANTON BRENNER został na siłę obsadzony na stanowisku spiskiego prepozyta w 1706 r. przez Franciszka II Rakoczego. Po porażce wojsk powstańczych pod Trenczynem w 1708 r. cesarz Józef I (1705–1711) 18 grudnia 1709 r. odwołał Brennera ze stanowiska prepozyta spiskiego. Opuścił on Spisz na początku 1710 r.

EMERYK, baron PONGRÁTZ urodził się w 1654 r. w Niedzicy. Wychowywał się na dworze stryja,

prepozyta ostrzyhomskiego i późniejszego biskupa w Vác, Jerzego Pongráta. Studiował na uniwersytecie w Trnawie. Ok. 1675 r. uroczyście objął stanowisko kanonika w Egerze, potem studiował teologię w Rzymie, gdzie w 1678 r. otrzymał święcenia kapłańskie. W latach 1681–1684 był proboszczem w Blatnem. W 1682 r. razem z braćmi otrzymał tytuł barona, a w tym samym roku uroczyście objął stanowisko kanonika w Bratysławie. W 1685 r. został kanonikiem ostrzyhomskim i mianowany archidiaconem Hontu. Od 1689 r. pełnił funkcję archidiacona nitrzańskiego, od 1695 r. tekowskiego a od 1700 r. zwoleńskiego. Cesarz Leopold I mianował go w 1697 r. biskupem tytularnym w Hvarze (Chorwacja). W 1719 r. Pongrátz został spiskim prepozytem. Był już w podeszłym wieku, dlatego zwrócił się o koadiutora, którym został w 1723 r. opat Błogosławionej Marii Panny w Luczencu, spiski kanonik-kantor Jan Peltz. Baron Emeryk Pongrátz zmarł w 1724 r. w Spiskiej Kapitule.

JAN PELTZ urodził się w 1687 r. w Sabinowie. Pochodził z rodziny mieszczańskiej, a w 1710 r. otrzymał tytuł szlachecki. Po studiach uroczyście objął stanowisko kanonika spiskiego w 1711 r. W latach 1712–1714 pełnił też funkcję proboszcza kapituły, a w latach 1715–1717 dziekana kapituły. W 1715 r. został mianowany apostolskim prototariuszem. W 1723 r. mianowano go biskupem tytularnym w Ston (Chorwacja) i został koadiutorem ówczesnego prepozyta spiskiego, barona Pongráta. Spiskim prepozytem mianowano go w 1725 r. W 1731 r. szczegółowo zwizytował parafie na swoim terytorium. Zmarł w Spiskiej Kapitule w 1740 r.

FRANCISZEK BARKÓCZY urodził się w 1710 r. w Towarnem. Ukończył gimnazjum w Koszycach, a w latach 1726–1729 studiował filozofię na uniwersytecie w Trnawie, gdzie się doktoryzował. W latach 1730–1733 studiował teologię w Rzymie. Po powrocie na Węgry objął posadę proboszcza w Egerze i uroczyście objął stanowisko tamtejszego kanonika. W 1740 r. został mianowany spiskim prepozytem, a także otrzymał sakrę jako biskup tytularny w Tanagra (Grecja). W 1741 r. został rzeczywistym radcą wewnętrznym cesarskiego majestatu, a w 1743 r. członkiem sądu septemwiralnego. W 1744 r. mianowano go biskupem egerskim i opuścił Spisz. W 1761 r. został

arcybiskupem ostrzyhomskim i prymasem Królestwa Węgier. Od 1762 r. piastował też urząd głównego inspektora szkolnego w Królestwie Węgier. Cesarzowa Maria Teresa odznaczyła go w 1764 r. Orderem Świętego Stefana za zasługi dla kraju. Zmarł w 1765 r. w Bratysławie.

ALEKSANDER MÁRIÁSSY urodził się w 1689 r. w Markuszowcach, w rodzinie ewangelickiego kurucyjskiego pułkownika, hrabiego Mikołaja Máriássyego. Nie aprobował wyznania rodziców i uciekł do katolickich krewnych do Koszyc. Tu przeszedł na katolicyzm. Ukończył filozofię na uniwersytecie w Trnawie i teologię w niemiecko-węgierskim kolegium w Rzymie, gdzie w 1705 r. uzyskał tytuł bakałarza, w 1706 r. magistra, a w 1713 r. doktora teologii. Był proboszczem w Grafenschachen (Niemcy), w 1716 r. został kanonikiem w Egerze, a od 1720 r. objął probostwo w Koszycach. Pełnił też funkcję prepozyta Błogosławionej Marii Panny w Bár (Węgry). W 1728 r. otrzymał sakrę biskupa tytularnego w Kninie z prepozyturą w Kis-Tálly (Andornaktálya, Węgry), a później z opactwem w Tapolca. Spiskim prepozytem cesarzowa Maria Teresa mianowała go w 1745 r. W latach 1751–1754 zwizytował na polecenie ostrzyhomskiego arcybiskupa Mikołaja Csákyego całą spiską prepozyturę. Wspierał biednych uczniów i studentów. Prepozyt Máriássy zmarł w 1755 r. w Spiskiej Kapitule.

JÓZEF KAROL ZBISKO urodził się w 1711 r. w Pukancu. Studiował w seminarium w Trnawie i w Pázmaneum w Wiedniu. W 1729 r. został bakałarzem filozofii, w 1733 r. teologii, rok później otrzymał święcenia kapłańskie, a w 1737 r. uzyskał doktorat z teologii. Prowadził też działalność duszpasterską: od 1734 r. jako wikary w Trnawie, od 1735 r. jako proboszcz w Śladkowiczowie, od 1738 r. w Dworach nad Żytawą, a od 1739 r. jako proboszcz i wicearchidiacon w Nowych Zamkach. W 1741 r. został kanonikiem ostrzyhomskim, w 1745 r. mianowano go opatem Błogosławionej Marii Panny w Bát (Węgry). Rok później powierzono mu urząd biskupa tytularnego w Krk (Chorwacja), został też radcą Rady Namieśnicznej w Bratysławie i członkiem sądu septemwiralnego w Peszcie. Od 1747 r. był prepozytem bratysławskim. W 1755 r. został prepozytem spiskim i otrzymał sakrę biskupa tytularnego w Kninie. Zmarł w Spiskiej Kapitule w 1774 r.

Wykaz biskupów spiskich 1776–1918*

KAROL SALBECK urodził się w 1725 r. w Gałaczu (Galați, Rumunia). Studiował teologię w niemiecko-węgierskim kolegium w Rzymie. W roku 1747 doktoryzował się z teologii i jako sekretarz arcybiskupa Klobusiczkyego wyjechał z nim do Siedmiogrodu, Zagrzebia a następnie do Kalocsy, gdzie w 1751 r. uroczyście objął funkcję kanonika. Został również prepozytem w Bratysławie, w 1755 r. – w Szombathely, a w 1757 r. w Vác. W 1759 r. otrzymał sakrę biskupa tytularnego w Nemesin i mianowano go biskupem pomocniczym i wikariuszem generalnym w Vác. W 1776 r. został biskupem nowo erygowanego biskupstwa spiskiego. W 1777 r. zwizytował Liptów i Orawę, które przyłączono do nowej diecezji. W 1787 r. rozwiązał spory prawne z biskupstwem tarnowskim w sprawie dystryktu lubowelskiego, który został ponownie podporządkowany biskupstwu spiskiemu. Przeniósł też pod jurysdykcję Mukaczewa 11 parafii grekokatolickich, którymi do tej pory zarządzali spisy prepozyci. W diecezji założył wiele nowych parafii. Odremontował katedrę św. Marcina, rozbudował rezydencję biskupa. Za swoje zasługi został odznaczony Krzyżem Małym Królewskiego Węgierskiego Orderu Świętego Stefana. Zmarł w Lewoczy w 1785 r.

JAN ANTON hrabia RÉVAY urodził się w 1748 r. w Czastkowcach. Był pełniącym obowiązki żupanem Żupy Turczańskiej i Orawskiej. Ukończył gimnazjum w Trnawie, prawo w Wiedniu i teologię w Rzymie, Mediolanie i Neapolu. Przez pewien czas pracował jako radca prawny. W 1771 r. został radcą wiedeńskiego arcybiskupa, kardynała Migazziego. Od 1773 r. był proboszczem w Budzie, a rok później uroczyście objął funkcję spiskiego kanonika. W 1776 r. został dziekanem kapituły, a w 1777 r. archidiaconem. W 1783 r. uroczyście objął funkcję prepozyta nitrzańskiego, a rok później w Nitrze pełnił obowiązki wikariusza kapituły. W 1787 r. Józef II mianował go biskupem spiskim i udzielono mu sakrę bacenskigo

biskupa tytularnego. Objął ten urząd po swojej intronizacji w 1788 r. W 1800 r. został rzeczywistym tajnym radcą. W latach 1794–1796 zwizytował całą diecezję. Zmarł w 1806 r. w letniej rezydencji biskupów w Spiskim Szczawniku.

MICHAŁ baron BRIGIDO urodził się w 1742 r. w Trieście (Włochy). Pochodził z włoskiego szlacheckiego rodu. Teologię ukończył w Grazu (Austria), a swoją działalność rozpoczął u arcybiskupa praskiego Antoniego Przihovskiego. Później został zatrudniony w arcybiskupstwie w Ostrzyhomiu u arcybiskupa Bathányego. W 1776 r. uroczyście objął funkcję kanonika spiskiego, a w rok później uzyskał tytuł archidiacona liptowskiego. W latach 1780–1787 pracował jako proboszcz w Lewoczy. Biskupem spiskim został mianowany już w 1787 r., ale w tym samym roku Józef II mu udzielił tytuł książe i arcybiskupstwog lublańskie. Ze Słowenii musiał jednak wyjechać w 1807 r. z powodu wojen napoleońskich. Franciszek I mianował go biskupem spiskim. Michał Brigido był rycerzem maltańskim, księciem, asystentem Świętej Stolicy i królewskim radcą dworu. Propagował książki religijne w języku słowackim, wspierał ruch Antoniego Bernoláka. W 1810 r. rozpoczął przekształcenie dawnej rezydencji jezuitów w Spiskiej Kapituły w seminarium duchowne, które uroczyście otworzył w 1815 r. Wkrótce jednak biskup Brigido rozchorował się i przeniósł do Triestu, gdzie zmarł w 1816 r.

JAN WŁADYSŁAW PYRKER, OCist. urodził w 1772 r. w Oberwart (Austria). Ukończył gimnazjum paulinów w Belgradzie, później studiował w Pécs prawo, literaturę i języki. Od 1790 r. był urzędnikiem w Radzie Namieśnicznej w Budzie. W 1792 r. został porwany ze statku przez piratów, którzy sprzedali go jako niewolnika w Algierze. Udało mu się zbiec do Włoch, pieszo przekroczył Alpy i dotarł do Lilienfeld, gdzie w 1792 r. wstąpił do zakonu cystersów. W latach 1793–1796 ukończył

* Według J. Hradzky, *Initia...*; J. Vojtas, *Z dejín Spišského biskupstva*, rękopis, 1975; *Slovenský biografický slovník*, t. 1–6 oraz P. Zubko i M. Švárný, *Spišskí biskupi*, Spišské Podhradie 1996 opracował Vladimír Olejník.

teologię w St. Pölten, a na uniwersytecie w Jenie uzyskał tytuł doktora h. c. W 1796 r. otrzymał święcenia kapłańskie, przez pewien czas był wikarym w Lilienfeld, później pełnił kolejno funkcję klasztornego leśniczego i ekonoma, proboszcza w Tübnitz, następnie przeora, aż osiągnął stanowisko opata klasztoru w Lilienfeld. W 1818 r. Franciszek I mianował go biskupem spiskim. Sakrę biskupią otrzymał w Wiedniu w 1819 r., w tym samym roku odbył się jego ingres i objęcie urzędu. W trakcie wizyty duszpasterskiej w diecezji troszczył się głównie o poziom prowincjonalnego szkolnictwa. W 1819 r. założył Instytut Nauczycielski w Spiskiej Kapitulie, pierwszy tego rodzaju w Królestwie Węgier, który kształcił przyszłych nauczycieli wiejskich szkół. Biskup Pyrker nie przebywał jednak na Spiszu zbyt długo. W 1820 r. został mianowany patriarchą weneckim a w rok później prymasem Dalmacji. Od 1827 r. był arcybiskupem Eger i żupanem Żupy Hevesskiej. W 1844 r. Akademia Węgierska nagrodziła jego działalność zwłaszcza na polu literackim honorowym członkostwem. Był również członkiem innych ważnych towarzystw naukowych i literackich. Warto zwrócić uwagę na jego członkostwo w Słowackim Towarzystwie Naukowym. Był rzeczywistym tajnym radcą. Za zasługi został odznaczony wieloma orderami, m.in. Orderem Korony Żelaznej 1. klasy. Zmarł w 1847 r. w Wiedniu. Pochowany został 9 grudnia w Lilienfeld. Do ciekawostek z jego życia należy fakt, że w 1848 jego serce spoczęło w bazylice w Egerze, a jego matka, która zmarła w czasie jego pobytu na Spiszu, jest pochowana w krypcie katedry św. Marcina w Spiskiej Kapitulie.

JOZEF BÉLIK urodził się w 1757 r. w Deżerycach. Ukończył gimnazjum a następnie seminarium w Ostrzyhomiu. Filozofię studiował w Trnawie, a teologię w Pázmaneum w Wiedniu. Od 1781 w. był wikarym w Dubrowniku i w Dworach nad Żytawą. Od 1784 r. pełnił najpierw funkcję prefekta, następnie profesora teologii moralnej i wicerektora seminarium duchownego w Bratysławie. W 1790 r. został proboszczem w Żyharcu a w 1808 r. dziekanem. Rok później uroczyście objął funkcję kanonika ostrzyhomskiego, a następnie został tamtejszym prepozytem. W latach 1811–1820 piastował stanowisko rektora seminarium w Peszcie i otrzymał tytuł opata monostorskiego. W 1818 r. mianowano go archidiaconem tekowskim. W 1820 r. był prepozytem u Świętego Stefana i wikariuszem prymasa ostrzyhomskiego Aleksandra Rudnaya. W 1823 r. Franciszek I mianował go biskupem tytularnym

i biskupem spiskim. Jeszcze w tym samym roku przybył na Spisz i objął stanowisko wikariusza kapitulnego. Sakrę biskupią otrzymał rok później. Mimo podeszłego wieku i choroby, która doprowadziła do ślepoty, zwizytował swoją diecezję aż dwukrotnie. Jego protokoły z wizytacji należą do najbardziej szczegółowych źródeł tego rodzaju. Swoją urzędową pełnię aż do śmierci w 1847 r.

WINCENTY JEKELFALUSSY urodził się w 1802 r. w Múcsony (Węgry). Absolwent gimnazjum w Myszkowcu oraz studiów prawnych w Koszycach i w Peszcie. Wstąpił do ostrzyhomskiego seminarium, a w latach 1823–1827 studiował teologię w Trnawie. Pracował jako wikary w Targowym Mycie, Nowych Zamkach i Ostrzyhomiu, a jako proboszcz w Hontianskiej Wierzbicy, Szturrowie i Rimóczi. W 1841 r. został wicedziekanem, w 1842 r. kanonikiem bratysławskim, a w 1844 r. – ostrzyhomskim. W 1846 r. Ferdynand V mianował go almijskim biskupem tytularnym i został biskupem pomocniczym w Ostrzyhomiu. Pełnił funkcję radcy królewskiego i otrzymał tytuł rzymskiego hrabiego i papieskiego prałata. W 1848 r. Ferdynand V mianował go biskupem spiskim. Funkcję tę objął w następnym roku. Po bitwie pod Spiską Nową Wsią, 3 lutego 1849 r., schronił się w Jakłowcach. Po wkroczeniu wojsk rosyjskich abdykował, wyjechał do Wiednia i tym samym jego funkcjonowanie na Spiszu zakończyło się. Nie był nawet konsekrowanym biskupem spiskim, na obszar Spisza był jedynie mianowany. W 1866 r. został prepozytem bratysławskim, a pod koniec tego samego roku został mianowany biskupem w Székesfehérvár. Sakrę biskupią otrzymał dopiero w 1867 r. w Ráb. Wziął udział w I soborze watykańskim i opublikował niektóre z jego dokumentów, m.in. dogmat o nieomyślności papieża, za co rząd węgierski go prześladował. W 1874 r. podupadł na zdrowiu i wyjechał na leczenie do Rzymu, gdzie jeszcze w tym samym roku zmarł. Pochowano go w katedrze w Székesfehérvár. Jego serce spoczęło w Rzymie.

WŁADYSŁAW ZÁBOYSKY urodził się w rodzinie preszowskiego mieszczanina i senatora w 1793 r. Uczył się w gimnazjum w Preszowie i w Sátoraljaújhely (Węgry), później studiował filozofię w Koszycach i w Trnawie, teologię w Trnawie i w Peszcie. W 1816 r. został sekretarzem biskupa Bélika, a od 1820 r. pracował jako sekretarz patriarchy weneckiego Władysława Pyrker. W latach 1824–1828 był zatrudniony jako sekretarz biskupa w Spiskiej Kapitulie, następnie był proboszczem w Wielkiej. Od 1832 r. pełnił funkcję radcy

konsystorza. W rok później uroczyście objął stanowisko honorowego kanonika Spiskiej Kapituły. W 1840 r. został dziekanem lewockiego dekanatu i proboszczem w Spiskiej Nowej Wsi. W 1849 r. piastował urząd inspektora podstawowych szkół kościelnych i członkiem rady szkolnej. W 1850 r. Franciszek Józef I mianował biskupem spiskim. Konsekracja i intronizacja odbyła się rok później. Choć chciał zachować bezstronność w trudnych porewolucyjnych czasach, wspierał dążenia Słowaków do samostanowienia. Wymagał od księży znajomości języka ludu – czyli także języka słowackiego – i wprowadził go jako język obowiązkowy również w Instytucie Nauczycielskim w Spiskiej Kapitulce. Przyczynił się do powstania Macierzy Słowackiej, a w 1863 zorganizował obchody 1000-lecia przybycia świętych Cyryla i Metodego na Morawy. W Lewoczu założył instytut nauczycielski dla dziewcząt i alumneum dla biednych uczniów, w Koszycach i w Spiskiej Nowej Wsi internaty dla kształcących się dziewcząt. Urząd biskupa spiskiego pełnił aż do swojej śmierci w 1870 r. w Spiskim Szczawniku.

JÓZEF SAMASSA urodził się w 1828 r. w Złotych Morawcach. Ukończył gimnazjum w Nitrze, Lewicach i Ostrzyhomiu, następnie seminarium w Ostrzyhomiu. W latach 1844–1846 studiował filozofię w Trnawie a później teologię w bratysławskim Emericanie i w Pázmaneum w Wiedniu. Tam w 1852 r. doktoryzował się. Zaczynał jako profesor języków klasycznych w gimnazjum w Trnawie, a od 1857 r. jako prefekt w centralnym seminarium w Peszcie. Od 1859 r. był profesorem teologii w Ostrzyhomiu, a od 1861 r. w Peszcie. W 1863 r. mianowano go radcą przy węgierskim Ministerstwie Kultu i Edukacji. W 1869 r. otrzymał tytuł opata św. Heleny de Földvár. W latach 1869–1871 był posłem na sejm węgierski. W 1870 r. uroczyście objął stanowisko kanonika ostrzyhomskiego. Rok później Franciszek Józef I mianował go biskupem spiskim. W trakcie swojego krótkiego pontyfikatu na Spiszu zreorganizował instytut nauczycielski i przemianował go na Powszechny Instytut Kształcący – Wychowawczy. Zdążył jeszcze zrekonstruować kaplicę Zapolyów w katedrze św. Marcina w Spiskiej Kapitulce. Nadal też pełnił świeckie funkcje polityczne – w 1872 r. został członkiem Izby Panów, a od 1873 r. był rzeczywistym wewnętrznym tajnym radcą. W 1873 r. został arcybiskupem egerskim. W 1888 r. otrzymał tytuł papieskiego prałata. Przyznano mu też wiele świeckich odznaczeń, m.in. Krzyż Wielki Orderu Świętego Stefana, czy doktorat h.c. uniwersytetu w Budapeszcie.

W 1905 r. papież Pius X mianował go kardynałem. W 1906 r. został członkiem Węgierskiej Akademii Nauk. Zmarł w 1912 r. w Egerze.

JERZY CSÁSZKA urodził się w 1826 r. w Nitrzańskej Środzie. Uczęszczał do gimnazjum w Nitrze, Tata (Węgry) i Ostrzyhomiu. Od 1842 r. był w ostrzyhomskim seminarium. Filozofię ukończył w Bratysławie na Emericanie i w Trnawie, teologię w Pázmaneum w Wiedniu. Od 1850 r. pracował jako profesor gimnazjum w Trnawie, później był prefektem tamtejszego biskupiego konwiktu. W 1853 r. został notariuszem i archiwistą w Ostrzyhomiu, w 1856 r. sekretarzem arcybiskupiego wikariatu w Trnawie, a w 1864 r. papieskim komornikiem i dyrektorem arcybiskupiej kancelarii w Ostrzyhomiu. W 1870 r. uroczyście objął funkcję kanonika ostrzyhomskiego. W 1874 r. Franciszek Józef I mianował go biskupem spiskim. W trakcie swojego pontyfikatu na Spiszu wprowadził do wielu instytucji siostry zakonne. Wspierał historiografię i był członkiem założycielem Spiskiego Towarzystwa Historycznego, członkiem Górnowęgierskiego Towarzystwa Kulturalnego. W Spiskiej Kapitulce w latach 1879–1888 odrestaurował katedrę św. Marcina. W 1879 r. został osobistym prałatem papieża, papieskim asystentem i rzymskim hrabią. Od 1881 r. był rzeczywistym tajnym radcą. W 1891 r. został mianowany arcybiskupem kalocsskim. Otrzymał wiele odznaczeń: Order Korony Żelaznej 1. klasy, Krzyż Wielki Orderu Cesarza Leopolda, Krzyż Wielki Papieskiego Orderu Grobu Bożego, czy doktorat h.c. na uniwersytecie w Budapeszcie. Zmarł w Budapeszcie 4 sierpnia 1904 r.

PAWEŁ SZMRECSÁNYI urodził się w 1846 r. w Szaryskich Drawcach. Teologię ukończył w Egerze. Po wikariatach w Nyíregyház i Maklár został kapłanem egerskiego arcybiskupa i jego sekretarzem, później także dyrektorem kurii arcybiskupiej. W 1886 r. uroczyście objął funkcję kanonika egerskiego. W 1891 r. otrzymał tytuł opata de Typultha. W tym samym roku Franciszek Józef I mianował go biskupem spiskim. Konsekracja odbyła się rok później. Od 1900 r. był przewodniczącym Towarzystwa Świętego Władysława, a w 1901 r. otrzymał od uniwersytetu w Budapeszcie doktorat h.c. Został przewodniczącym komisji ds. wysyłania księży katolickich do USA. W 1903 r. został mianowany biskupem w Wielkim Waradynie i opuścił Spisz. Przyjaźnił się z bułgarskim carem Ferdynandem Coburgiem. Gdy podupadł na zdrowiu, wyjechał na leczenie do St. Moritz w Szwajcarii, gdzie w 1908 r. zmarł.

ALEKSANDER PÁRVY urodził się w 1848 r. w Gyöngyös. Uczęszczał do gimnazjum w Gyöngyös i w Egerze, teologię studiował w Pázmaneum i Augustyneum w Wiedniu. Od 1871 r. był wikarym w Bellér. W 1873 r. został notariuszem i archiwistą egerskiego arcybiskupstwa. W 1875 r. doktoryzował się z teologii, a w 1881 r. został pierwszym sekretarzem arcybiskupa Eger. W 1892 r. uroczyście objął funkcję kanonika egerskiego i tytularnego opata u Świętego Idziego pod Felnémeth. W 1901 r. został dyrektorem akademii prawniczej. W 1903 r. przyjął sakrę karpaskiego biskupa tytularnego i objął stanowisko egerskiego biskupa pomocniczego. Rok później Franciszek Józef I mianował go biskupem spiskim. W 1907 r. został tajnym radcą królewskim. Po zakończeniu I wojny światowej i powstaniu Republiki Czechośłowackiej odebrano mu zgodę państwa na pełnienie swojego urzędu. Dlatego wyjechał do Budapesztu, gdzie w 1919 r. zmarł.

MARCIN KHEBERICH, spiski biskup pomocniczy urodził się w 1869 r. w Niemieckiej (obecnie Partyzanckiej) Lupczy. Uczęszczał do gimnazjum w Ružomberku, Lewoczy i Egerze, teologię studiował w Spiskiej Kapitule i Budapeszcie. Był wikarym w Spiskim Hrhowie, Letanowcach i Spiskim Podgrodzium, od 1893 r. wychowawcą w rodzinie Csákych. W 1894 r. został biskupim

ceremoniarzem. W rok później doktoryzował się na uniwersytecie w Budapeszcie z teologii i został konsystorialnym protonotariuszem Stolicy Apostolskiej. W 1901 r. objął funkcję biskupiego sekretarza. W 1903 r. nadano mu tytuł papieskiego komornika, a w 1914 r. uroczyście objął stanowisko liptowskiego, a w rok później katedralnego archidiakona. W 1915 r. papież Benedykt XV mianował go sabrackim biskupem tytularnym. Sakrę biskupią przyjął rok później i został spiskim biskupem pomocniczym. W 1917 r. uroczyście objął stanowisko kanonika – kantora. W 1918 r. biskup Párvy powierzył mu zarządzanie diecezją ze wszystkimi uprawnieniami biskupa diecezjalnego. Został również wikariuszem generalnym, rok później prepozytem spiskim, a w 1919 r. wikariuszem kapitulnym. Jeszcze tego samego roku w wyniku interwencji rządu czechosłowackiego podał się do dymisji i tylko jako biskup pomocniczy w razie potrzeby pomagał kolejnemu biskupowi spiskiemu – Janowi Vojtaššákowi. Za swoje zasługi był wielokrotnie odznaczony: w 1907 r. bułgarski car Ferdynand przyznał mu bułgarski Order za Zasługi Cywilne, a w 1911 r. Order Świętego Aleksandra. W 1916 r. Franciszek Józef I nagrodził jego zasługi jako duchownego podczas I wojny światowej. Aż do swojej śmierci w 1951 r. żył w odosobnieniu w Spiskiej Kapitule.

Ewangeliccy superintendenci i biskupi (1614–1918)*

Spisko-szarysko (-gemerscy) superintendenci

STEFAN XYLANDER / HOLZMAN (1572 r., Lewocza – 19 kwietnia 1619 r., Spiskie Podgrodzie) absolwent uniwersytetów we Frankfurcie nad Odrą i Wittenberdze, od końca 1609 r. pracował jako proboszcz ewangelicki w Spiskim Podgrodziu, w 1611 r. został wybrany na seniora Bractwa 24 plebanów królewskich. Współpracując z rodem Thurzonów (późniejszym palatynem Jerzym i żupanem spiskim Krzysztofem, którego w 1613 r. sam nawrócił na protestantyzm) w znacznym stopniu przyczynił się do powstania samodzielnej ewangelickiej organizacji kościelnej na terytorium Żupy Spiskiej i Szaryskiej na synodzie w Spiskim Podgrodziu 22 stycznia 1614 r., gdzie został wybrany na pierwszego spisko-szaryskiego superintendenta. Z względu na problemy z polskimi władzami w spiskich miastach zastawnych nie mógł w pełnym wymiarze sprawować swojej funkcji. Po jego śmierci doszło do połączenia Superintendentury Spisko-szaryskiej z Superintendenturą 5 królewskich wolnych miast.

ANDRZEJ BODÓ / ANDREAS BODOVINUS (1636 r., Bodice – 10 marca 1708 r., Szczytnik) członek turczańskiego rodu szlacheckiego, po studiach ewangelicki pastor w Rymawskiej Bani 1669 r., Brzeźnie 1682 r. i Szczytniku 1683 r., od 1691 r. gemerski senior. Na spisko-szaryskiego superintendenta został wybrany w okresie powstania Rakoczego po 12 maja 1704 r.

JAN / JOANNES SAROSSY (1646 r., Wielki Szarysz – 10 lutego 1709, Roźniawa) członek szlacheckiego rodu, absolwent preszowskiego kolegium ewangelickiego i uniwersytetu w Wittenberdze. Po wielu posadach w różnych miejscach (łącznie z Siedmiogrodem) od 1682 r. węgierski kaznodzieja ewangelicki w Koszycach. W czerwcu

1708 r. uroczyście objął w Lewoczy urząd gemerskiego superintendenta.

SAMUEL ANTONI (1669, Batowce – 18 sierpnia 1738, Szczytnik) syn ewangelickiego pastora Daniela Antoniego. W młodości krótko przebywał w niewoli tureckiej, po powrocie uczęszczał do szkół w Sopron, Bratysławie, Trenczynie i studiował na uniwersytecie w Jenie. Pracował jako rektor ewangelickiej szkoły w Trenczynie, później nadworny kaznodzieja Macieja Osztrocsisa w Liptowskim Gródku. W kolejnych latach pracował jako ewangelicki pastor w wielu parafiach (Hybie, Boca, Nowe Miasto nad Wagiem, Paludza, Szczytnik). W 1709 r. wybrano go na gemersko-szarysko-spiskiego superintendenta. Funkcję tę pełnił do swojej śmierci.

Superintendenci 5 (później 6) królewskich wolnych miast

PIOTR ZABLER / ZABLERUS (ok. 1578 r., Grossenhain, Niemcy – 22/23 września 1645 r., Lewocza), absolwent uniwersytetu w Wittenberdze. Jako diakon najpierw pracował w Koszycach, od 1602 r. był ewangelickim proboszczem w Lewoczy. Niedługo po rozpoczęciu pracy popadł w konflikt ze spiskim prepozytem Marcinem Petem, wykonawcą królewskiego dekretu, który nakazywał odebranie kościoła lewockim ewangelikom. Zablerowi udało się jednak zorganizować skuteczny opór. W 1607 r. został po raz pierwszy wybrany na seniora Bractwa 24 królewskich plebanów. Funkcję tę pełnił jeszcze kilkakrotnie. Wziął udział w synodzie żylińskim, wraz ze S. Xylanderem przyczynił do zorganizowania synodu w Spiskim Podgrodziu w 1614 r., gdzie wybrano go na superintendenta 5 królewskich wolnych miast. Po śmierci Xylandera w 1619 r. został superintendentem także na Spiszu i Szaryszu. Położył wielkie zasługi w organizowaniu ewangelickiego życia

* Na podstawie prac: L. Munyay, *Historia Ecclesiae evangelicae Augustanae confessioni addictorum in Hungaria univere*, Halberstadt 1830; J. Hörk, *Az Ev. Tisza-kerület püspökei (superintendensek)*, Kassa 1888; *Slovenský biografický slovník* t. 1–6 opracował Peter Benka.

kościelnego (poza zwołaniem synodu wyświęcił 212 nowych księży) i szkolnictwa.

MARCIN WAGNER / WAGNERUS (1587 r., Bardiów – 2 lipca 1666 r., Bardiów) syn bardiowskiego ewangelickiego pastora Marcina Wagnera, studiował na uniwersytetach w Toruniu, Wittenberdze, Królewcu, Frankfurcie nad Odrą i Lipsku, po powrocie do Bardiowa w 1612 r. pracował najpierw jako diakon, od 1623 r. miejscowy ewangelicki pastor. Na superintendenta został wybrany 1 listopada 1645 r. w Sabinowie. Pisał okolicznościowe panegiriki i wiersze pogrzebowe po łacinie a także opracował książkę do nabożeństwa (*Agenda*), która została zatwierdzona przez synod szaryski w 1656 r.

MICHAŁ LIEFMANN / LIEFMANNUS (1619 r., Halberschwerd – 16 lutego 1702 r., Budziszyn), studiował na uniwersytetach w Toruniu, Wrocławiu, Frankfurcie nad Odrą i w Wittenberdze. Początkowo pracował jako ewangelicki pastor na swoim rodzinnym Śląsku (Wrocław, Purschwitz, Legnica), od 1665 r. już w Koszycach. W następnym roku, 15 lipca 1666 r. w Sabinowie, został wybrany na następcę M. Wagnera w funkcji superintendenta. W trudnym okresie po odkryciu spisku Wesselényego dostał się w 1673 r. do więzienia w Koszycach, a po podpisaniu rewersu w 1674 r. zrezygnował ze swoich funkcji i został zmuszony do opuszczenia kraju, by znaleźć nowe miejsce pracy na Śląsku, w Polsce i w Niemczech. Po uspokojeniu nastrojów dzięki uchwałom sejmu w Sopronie Koszyce zezwoliły mu na powrót na dawne stanowisko, odrzucił jednak tę ofertę i do końca życia mieszkał za granicą.

FILIP HEUTSCH (10 września 1629 r., Spiskie Podgrodzie – 1686 r., Koszyce) syn ewangelickiego diakona, później pastora, po studiach na uniwersytecie w Wittenberdze pracował w latach 1653–1657 jako rektor szkoły w Spiskich Włochach, ewangelicki proboszcz w Dobszynie (od 1657 r.), Maciejowcach (od 1661 r.) i Wierzbowie (od 1670 r., z przerwą w latach 1674–1681). Podobnie jak inni ewangelicy duchowni po odkryciu spisku Wesselényego stanął przed sądem na polecenie spiskiego prepozyta Jerzego Bársonyego i zmuszono go do emigracji do Wrocławia. W 1682 r. wrócił, i rozpoczął prace w Koszycach. W 1683 r. powierzono mu funkcję superintendenta, którą pełnił do śmierci.

JAKUB ZABLER (26 czerwca 1639 r., Bardiów – 28 maja 1709 r., Bardiów) syn bardiowskiego mieszczanina, wnuk lewockiego pastora i superintendenta

Piotra Zablera. Po studiach w Jenie wrócił do rodzinnego Bardiowa, gdzie od 1664 r. pracował najpierw jako konrektor, od 1665 r. jako diakon, następnie jako ewangelicki pastor. Podobnie jak w innych przypadkach po odkryciu spisku Wesselényego zmuszono go do emigracji. Przez jakiś czas pracował w Mühlberg. W 1682 r. wrócił do Bardiowa na stanowisko ewangelickiego pastora, w 1686 r. został wybrany na superintendenta. W trudnych czasach przełomu XVII i XVIII w. pozostał jedynym ewangelickim superintendentem na terenie dzisiejszej Słowacji, był autorytetem, który budził uznanie nie tylko pozostałych przesładowanych pastorów, ale i urzędników państwowych. Z powodu kontaktów z powstańcami i innych oskarżeń (nielegalny powrót z emigracji, tajne wyświęcanie nowych księży i przyjmowanie konwertytów) zmuszony był razem z synem Jakubem, również bardiowskim pastorem, opuścić miasto i ukrywać się na prowincji. Znaczącą pozycję odzyskał podczas powstania Rakoczego, kiedy mógł już wrócić do Bardiowa. Przewodniczył obradom synodu w Ružomberku w 1707 r. i wyświęcał nowych superintendentów.

JAN SCHWARZ (1641 r., Preszów – 28 grudnia 1728 r., Preszów) pochodził z rzemieślniczej rodziny, uczęszczał do preszowskiego gimnazjum a następnie studiował na uniwersytetach w Tybindze, Strasburgu i Wittenberdze. W latach 70. i 80. XVII w. był zatrudniony jako profesor logiki w preszowskim kolegium ewangelickim, od 1686 r. jako jego rektor. Pracując w preszowskim kolegium przewodniczył wiele dysputom filozoficznym. Napisał kilka sztuk teatralnych w języku łacińskim, w których komentował aktualne wydarzenia polityczne i społeczne. Później został oskarżony przez sąd generała Caraffy. Po kilku miesiącach spędzonych w więzieniu wyjechał na emigrację do Niemiec, skąd wrócił w 1702 r. najpierw do Bratysławy a w 1705 r. do Preszowa. Po śmierci Jakuba Zablera w 1709 r. w Sabinowie został wybrany na superintendenta królewskich wolnych miast i jeszcze w tym samym roku przeprowadził inspekcję 13 spiskich miasteczek. Stanowisko piastował do swojej śmierci.

KRYSTIAN PFANSCHMIDT / PFANSCHMIED (? Lewocza – 21 listopada 1741 r., Lewocza) syn urzędnika miejskiego, ukończył szkoły w rodzinnej Lewoczy, Wrocławiu i uniwersytet w Jenie. W Lewoczy pracował od 1691 r., od 1706 r. był tamtejszym ewangelickim pastorem. Na funkcję superintendenta królewskich wolnych miast został wybrany w Sabinowie 10 marca 1729 r. Ponieważ regulacja

Resolutio Carolina z 1734 r. ustanawiała dla Kościoła ewangelickiego w Królestwie Węgier możliwość wyboru jedynie 4 superintendentów, w 1738 r. po śmierci S. Antoniego zatwierdzono go przez część gemersko-spisko-szaryskiej superintendenty. Głosem opozycji w 1741 r. został wprowadzony jeszcze za jego życia wybrany na superintendenta J. Ambrózy, Krystian Pfannschmidt używał jednak swojego tytułu aż do śmierci.

Superintendenci Dystryktu Nadcisańskiego

JERZY AMBRÓZY / AMROSIVS (18 kwietnia 1694 r., Dolny Kubin – 5 lipca 1746 r., Szczytnik) członek orawskiego rodu szlacheckiego, absolwent szkół w Leszczynach, Kieżmarku, Debreczynie, Rożniawie, kolegium w Preszowie i uniwersytetu w Wittenberdze. Po kłopotach, jakie go spotkały w związku ze skazaniem za tajne wygłoszenie kazania w polskiej Białej, wrócił na Węgry, gdzie pracował najpierw w kilku szkołach (Necpaly, Preszów), następnie jako ewangelicki pastor (Wierzbowce, Przetrz, Szczytnik). Współpraca z Danielem Krmanem przy wydaniu przekładu Biblii zainspirowała go do własnej twórczości religijnej – m.in. brał udział w wydaniu Słowackiej agendy kościelnej D. Krmana w 1734 r. i opracowanego na nowo Katechizmu w 1738 r. Jego chyba najwybitniejszym utworem, który odegrał ważną rolę w umocnieniu wyznaniowej i kulturalnej tożsamości słowackich ewangelików, była praca *Libezné jádro celého křesťanského evangelického učení* z 1745 r. Urząd superintendenta przydzielono mu w Giraltowcach po 16 lutego 1741 r., jeszcze za życia superintendenta królewskich wolnych miast, K. Pfannschmidta. W 1742 r. przeprowadził wizytację kościelną. W trakcie jego kadencji udało się w 1743 r. osiągnąć porozumienie w Dobszynie (tzw. koalicję dobszyńską), na podstawie której królewskie wolne miasta definitywnie przyłączyły się do Dystryktu Nadcisańskiego z zachowaniem klauzuli, że na superintendenta będą na zmianę wybierani Niemiec i Słowacy, ewentualnie (rzadko) węgierscy duchowni.

ELIASZ FISCHER (12 lipca 1689 r., Toporec – 12 czerwca 1774 r., Kieżmark) syn ewangelickiego pastora, absolwent uniwersytetu w Wittenberdze. Najpierw pracował jako ewangelicki pastor w latach 1713–1729 w Bardiowie, następnie w Kieżmarku (jako diakon, od 1734 r. jako pastor). Od 1741 r. był seniorem 6 królewskich wolnych miast, 24 stycznia 1747 r. spośród 4 niemieckich kandydatów został wybrany na nadcisańskiego

superintendenta. Z racji swoich zdolności oratorskich nazywany był „niemieckim Ciceronem”.

GRZEGORZ FABRI (6 marca 1718 r., Hruszowo – 4 kwietnia 1779 r., Preszów) pochodził z rolniczej rodziny. Ukończył liceum w Kieżmarku i studiował na uniwersytetach w Jenie (gdzie w 1748 r. otrzymał tytuł *poeta laureatus*) i w Erlangen. Po powrocie w 1749 r. podjął pracę w szkole w Preszowie, z której odszedł w 1767 r. i przez jakiś czas nie pełnił żadnych funkcji. W 1770 r. objął jednak posadę słowackiego kaznodziei w Preszowie. Na nadcisańskiego superintendenta wybrany został 3 sierpnia 1774 r.

JAN RUFFINI (1718 r., Trenczyn – 5 czerwca 1791 r., Dobszyna) pochodził z mieszczańskiej rodziny. Uczęszczał do szkół w Bratysławie, Ráb i Preszowie, studiował na uniwersytecie w Wittenberdze. Pracował jako ewangelicki pastor na wielu probostwach w Szaryszu, Gemerze (Szaryskie Drawce, Lipany, Ochtina i Dobszyna). Doświadczył przesładowań religijnych. W 1767 r. został wybrany na gemerskiego seniora, a 28 lipca 1779 r. – na nadcisańskiego superintendenta. Działał na rzecz wzmocnienia organizacji kościelnej.

SAMUEL NICOLAI (1 czerwca 1751 r., Kalinowo – 1 października 1807 r.) syn ewangelickiego pastora. Uczęszczał do szkół w Lewoczy, Kieżmarku i Preszowie, w latach 1776–1778 studiował na uniwersytecie w Tybindze. Od 1779 r. pracował jako słowacki kaznodzieja w Preszowie. Na nadcisańskiego superintendenta został wybrany 7 maja 1792 r. W okresie pełnienia swojej funkcji konsekrował 8 kościołów.

SAMUEL SZONTAGH (6 lutego 1736 r., Preszów – 7 lipca 1822 r., Preszów) pochodził ze szlacheckiej rodziny. Uczęszczał do szkół w Preszowie i Bratysławie i studiował na uniwersytetach w Altdorf i Getyndze. Początkowo pracował jako wychowawca u barona Podmanickiego, od 1776 r. jako pastor w Koszycach. Na nadcisańskiego superintendenta został wybrany 27 kwietnia 1808 r. W okresie po wydaniu *Patentu Tolerancyjnego* dbał o rozwój życia kościelnego.

PAWEŁ JOZEFFY (31 stycznia 1771 r., Wierzbowce – 29 marca 1848 r., Cisowiec) pochodził z rolniczej rodziny. Uczył się w liceum w Bratysławie i na uniwersytetach w Jenie i w Wittenberdze. Po powrocie pracował jako wychowawca w rodzinach szlacheckich, w latach 1799–1801 w instytucie gospodarczym Tessedika w Szarvas (Węgry), jako

ewangelicki pastor pracował w kilku miejscach, od 1820 r. – w Cisowcu, 25 stycznia 1823 r. został wybrany na nadcisańskiego superintendenta. Wspierał kształcenie warstw ludowych w zakresie gospodarstwa i modernizację ich trybu życia (m.in. wprowadzanie nowych roślin uprawnych). W latach 1841–1843 wypowiadał się przeciw tendencjom madziaryzacyjnym i centralizacyjnym w kościele (propagowanym przez Karola Zaya i Ludwika Kossutha). Stał na czele słowackiej deputacji, która udała się z petycją do cesarza do Wiednia. Wspierał szturowców, choć nie aprobował ich kodyfikacji języka słowackiego.

MICHAŁ PÁK / PÁKH (18 października 1795 r., Dobszyna – 24 grudnia 1858 r., Dobszyna) był synem ewangelickiego pastora. Wykształcenie zdobył w Roźniawie, Bratysławie, Debreczynie i w Wiedniu. Pracował jako nauczyciel (Dobszyna), a później ewangelicki pastor (Neukematten – Austria, Spiska Nowa Wieś, Dobszyna). Od 1847 r. został seniorem 13 miast spiskich, w 1848 wybrano go na nadcisańskiego superintendenta. Popierał węgierskich działaczy w trakcie rewolucji 1848/1849, za co po ich porażce był prześladowany. W 1850 r. został odwołany ze stanowiska superintendenta, w lutym 1852 r. aresztowany w Spiskiej Nowej Wsi i skazany na 4 lata więzienia. Na czele Dystryktu Nadcisańskiego władze postawiły administratorów. M. Pák wrócił na stanowisko pastora w 1856 r.

Administratorzy Dystryktu Nadcisańskiego

SAMUEL REUSS / REISZ (8 września 1783, Słowacka Lupcza – 22 grudnia 1852, Rewuca) uczęszczał do liceum w Kieżmarku i Bratysławie oraz na uniwersytet w Jenie. Krótko pracował jako nauczyciel i pastor w środkowej Słowacji a od 1812 r. pełnił funkcje pastora w Rewucy. Już w 1823 r. kandydował na stanowisko superintendenta. W czasie rewolucji popierał szturowców, po rewolucji został 15 lutego 1850 r. mianowany przez rząd austriacki na administratora Dystryktu Nadcisańskiego. Na tym stanowisku dążył do osłabienia prób miadziaryzacyjnych w obszarze szkolnictwa i administracji. Miał rozległe zainteresowania obejmujące nauki przyrodnicze (mineralogię, ornitologię), historię (najstarsze dzieje osadnictwa słowackiego), archeologię i twórczość ludową (zbierał baśnie ludowe).

JERZY SPISSÁK (22 lipca 1790 r., Gemerska Poloma – 5 maja 1855 r.) kształcił się w Królestwie Węgier (Mezőberény, Bratysława), kontynuował naukę

na uniwersytetach w Jenie i Halle. Później podróżował po Europie zachodniej. W 1819 r. wrócił do kraju i objął posadę pastora w miejscowości Gemer. Od 1836 r. był gemerskim seniorem i nadcisańskim administratorem – od 22 grudnia 1852 r. do 27 lipca 1853 r.

JAN LUDWIK TOPERCER / TOPERTZER / TOPERCZER (1805 r., Spiskie Podgrodzie – 1 kwietnia 1880 r., Lewocza) pochodził z niemieckiego rodu szlacheckiego. Kształcił się w liceum w Bratysławie i na uniwersytecie w Halle. Od 1831 r. był pastorem ewangelickim pastorem i nauczycielem w liceum w Lewoczy. W okresie pracy w lewocim liceum w latach 40. XIX w. wspierał słowackie stowarzyszenie uczniowskie. Administratorem Dystryktu Nadcisańskiego był od 27 lipca 1853 r. do 28 marca 1860 r. W 1855 r. na zaproszenie ministra kultu Beli Thuna wziął udział w debacie na temat jednolitych regulacji dotyczących ewangelików i kalwinów w Królestwie Węgier. W 1859 r. przewodniczył konwentowi w Kieżmarku, na którym sformułowano negatywne stanowisko wobec scentralizowania administracji kościelnej, co wywołało niezadowolenie urzędów. Dlatego w 1860 r. musiał zrezygnować z funkcji administratora.

JONASZ LOYSCH (23 grudnia 1796 r., Maciejowce – 23 kwietnia 1873 r.) pochodził z mieszczańskiej rodziny. Kształcił się w Kieżmarku, Preszowie, Bratysławie i Wiedniu. Od 1824 r. pracował jako pastor w Mniszku nad Hnilcem, od 1846 r. Gielnicy. Jako zwolennik patentu protestanckiego przez krótki czas pełnił funkcję administratora Dystryktu Nadcisańskiego (25 marca 1860 r. – 28 maja 1860 r.).

Superintendenci (biskupi) Dystryktu Nadcisańskiego

KAROL MÁDAY (30 maja 1821 r., Kieżmark – 28 września 1870 r., Dobszyna) kształcił się w Kieżmarku i Preszowie oraz na uniwersytetach w Berlinie, Greifswaldzie i Jenie. Pracował głównie w Myszkowcu, Spiskiej Białej i Dobszynie. W czasie rewolucji 1848/1849 popierał stronę rządową, po wydaniu patentu protestanckiego w 1859 r. należał do jego zdecydowanych przeciwników, co na krótko pozbawiło go w 1860 r. urzędu i zaprowadziło do więzienia. Po uwolnieniu został jednak 1 sierpnia 1860 r. wybrany na superintendenta (biskupa) Dystryktu Nadcisańskiego. Pełniąc tę funkcję zajmował stanowisko bliskie węgierskiemu nacjonalizmowi.

STEFAN CZÉKUS (22 december 1818 r., Gemerska Panica – 6 lutego 1890 r., Rožniawa) pochodził z rodziny szlacheckiej. Kształcił się w Rožniawie, Lewoczy, Bratysławie i na uniwersytecie w Tybindze. Pracował na wielu miejscach (Bratysława, Peszt, Vác), od 1855 r. w Gemerze a od 1861 r. był gemerskim seniorem. Na funkcję nadcisańskiego superintendenta został wybrany 26 marca 1871 r. Zajmował negatywne stanowisko wobec aktywności słowackich ewangelików i był jednym z głównych zwolenników zamknięcia słowackiego gimnazjum w Rewucy w 1874 r.

PAWEŁ ZELENKA (19 sierpnia 1839 r., Czeskie Brzezowo – 4 grudnia 1910 r., Myszkowiec) pochodził ze szlacheckiej rodziny, ojciec był ewangelickim pastorem. Kształcił się w Bańskiej Szczawnicy, Bratysławie i na uniwersytecie w Jenie. Jako kapłan pracował w Peszcie, Irsa, od 1866 r. w Myszkowcu. Od 1875 r. jako słowacki kaznodzieja i profesor w liceum w Bratysławie. W 1890 r. został wybrany na biskupa Dystryktu

Nadcisańskiego. Był zwolennikiem centralizacji kościelnej na poziomie krajów i dystryktów. Po przyjęciu nowych ustaw kościelnych podał się do dymisji, ale został ponownie wybrany na tę funkcję. Nie angażował się w tłumienie narodowych aktywności słowackich ewangelików, ale też ich nie popierał.

HENRYK GEDULY (24 października 1866 r., Wiedeń – 18 lutego 1937 r., Nyíregyháza) pochodził z mieszczańskiej rodziny. Kształcił się w Luczeńcu, Bańskiej Bystrzycy i Bratysławie, początkowo pracował jako pastor Zwoleniu, od 1896 r. w Nyíregyháza. Funkcję nadcisańskiego biskupa objął 16 maja 1911 r. Nie popierał aktywności słowackich ewangelików (szczególnie na tzw. Dolnej Ziemi). Miał raczej konserwatywne, prorządowe poglądy, co znalazło swój wyraz w poparciu dla oficjalnych kręgów po wybuchu I wojny światowej. Po wojnie pozostał na stanowisku, ale już na czele dystryktu zmniejszonego w wyniku zmian politycznych i terytorialnych.

Wykaz prefektów kolegium pijarów w Podolińcu w latach 1697–1738*

Nazwisko prefekta	Data rozpoczęcia	Nazwisko prefekta	Data rozpoczęcia
WAWRZYNIEC IGNOWSKI	1697	ADALBERT KALATOWICZ	4 kwietnia 1717
JAN DRAGUSZEWSKI	13 kwietnia 1698	JAN OBGARSKI	28 listopada 1717
MARCIN JURSKI	19 kwietnia 1698	ADALBERT WOLSKI	11 listopada 1718
JAN LIPNICKI	20 marca 1699	HIERONIM WIELOGŁOWSKI	17 listopada 1719
MARCIN CHOLODYNSKI	15 listopada 1699	HIERONIM WIELOGŁOWSKI	10 września 1720
GRZEGORZ LOIECKI	28 marca 1700	TOMASZ SZYSLAKOWICZ	27 kwietnia 1721
STANISŁAW GRANICZOWSKI	21 września 1700	HIERONIM WIELOGŁOWSKI	2 listopada 1721
GRZEGORZ LOIECKI	3 kwietnia 1701	JÓZEF LUBIENIECKI	25 kwietnia 1722
GRZEGORZ LOIECKI	1 września 1701	JAKUB SWIECHOWICZ	9 listopada 1722
ANTONI HOMONTOWSKI	30 kwietnia 1702	JÓZEF KOBYLNICKI	3 maja 1722
BŁAŻEJ NICZEWSKI	17 września 1702	JÓZEF HARPETER	28 listopada 1723
JAN JORDAN	18 marca 1703	ANDRZEJ MAJOWSKI	1724
GRZEGORZ LOIECKI	11 września 1703	JÓZEF WIELOGŁOWSKI	15 listopada 1725
STANISŁAW RUSSOCKI	20 kwietnia 1704	JÓZEF MARCINKOWSKI	17 września 1726
ADALBERT SIGWIERKIEWICZ	26 września 1704	FRANCISZEK WIELOGŁOWSKI	28 września 1727
BŁAŻEJ NICZEWSKI	1 maja 1705	JÓZEF MARCINKOWSKI	28 września 1728
GRZEGORZ LOIECKI	5 listopada 1705	KAZIMIERZ WOYNAROWSKI	20 listopada 1729
ANDRZEJ PESZCZYNSKI	30 maja 1706	RAFAŁ WITTAN	3 maja 1730
JAN HADISTROWSKI	5 października 1706	ROGACJAN JORDAN	1 listopada 1730
JAN GUMINSKI	1 maja 1707	JAN LIGASINSKI	22 kwietnia 1731
FRANCISZEK KOCHANOVICH	16 czerwca 1709	JÓZEF WILKONSKI	11 listopada 1731
MICHAŁ KOTONSKI	29 listopada 1711	JÓZEF WILKONSKI	1732
WALENTYN MUSIATOWSKI	4 grudnia 1712	ANTONI FUZIEWICZ	10 stycznia 1734
WALENTYN MISTUSZENSKI	29 października 1713	JÓZEF BŁAŻEJOWSKI	28 listopada 1734
WALENTYN MISTUSZENSKI	28 stycznia 1714	LUDWIK GAWRONSKI	27 listopada 1735
JÓZEF IANICKI	2 grudnia 1714	KRZYSZTOF MIGACZOWSKI	25 listopada 1736
ANDRZEJ MORZKOWSKI	10 lutego 1716	STANISŁAW SIEMEŃSKI	3 września 1737
ALEKSANDER DZIULI	15 listopada 1716	BERNARD STADNICKI	16 września 1738

* Opracowane przez Monikę Bizoňovú na podstawie ŠA LE, fond Kolégium piaristov v Podolínci (1608) 1643–1879, Kr. 3, liber Secundus, Archivi Oratorii Majoris In que Album Officialium Ab Anno 1698 ad Anno 1738 reperitur, f. 89.

Wykaz przedstawicieli Towarzystwa Jezusowego (Societas Iesu) na Spiszu*

Kolegium Trnawskie – Misja Spiska (1623–1633)

P. MARTINUS KALDI, P. DANIEL SEDNIK	1623
P. MICHAEL BESKO, P. DANIEL SEDNIK	1624
P. MARTINUS KALDI, P. DANIEL SEDNIK	1625
P. MARTINUS KALDI, P. DANIEL SEDNIK	1627
P. MARTINUS KALDI, P. LEONARDUS VELIKAY	1628
P. MARTINUS KALDI, P. LEONARDUS VELIKAY	1629
P. MARTINUS KALDI, P. IOANNES SZÖLÖSI	1630
P. MARTINUS KALDI, P. IOANNES SZÖLÖSI	1631
P. MARTINUS KALDI, P. IOANNES SZÖLÖSI	1632
P. IOANNES SZÖLÖSI	1633

Misja Spiska (1641–1648)

P. STEPHANUS GOSTONY, P. PAULUS SZUHAY	1641
P. STEPHANUS GOSTONY, P. IOANNES MAGULA	1642
P. STEPHANUS GOSTONY, P. IOANNES MAGULA	1643
P. STEPHANUS GOSTONY, P. IOANNES MAGULA	1644
P. STEPHANUS GOSTONY, P. IOANNES MAGULA	1645
P. STEPHANUS GOSTONY, P. IOANNES MAGULA	1647
P. STEPHANUS GOSTONY, P. IOANNES MAGULA, P. PAULUS SZUHAY	1648

Rezydencja Spiska (1649–1671)

P. STEPHANUS GOSTONY	1649–1651
P. IOANNES KLOBUSICZKI (KLOBUCZICZKI)	1652–1656
P. NICOLAUS SZECHENI	1657–1659
P. STEPHANUS TATTAY	1660
P. ANDREAS BORNEMISSA	1661–1662
P. WENCELAUS SBOSKI	1663–1665
P. STEPHANUS POMINOVSKI	1666
P. FRANCISCUS VISZOCSANI	1667–1668
P. NICOLAUS SZECHENY	1669
P. GEORGIUS DERKAY	1670–1671

Misja Spiska (1673–1700)

P. GEORGIUS DERKAI	1673
P. STEPHANUS SIXTI, VICESUPERIOR	1674
P. LADISLAUS WELSNOWSKI, VICESUPERIOR	1675
P. WENCESLAUS SWOSKI, VICESUPERIOR	1676–1677
P. CLEMENS GUETSOLDT, VICESUPERIOR	1678
P. ANDREAS DUBNICZKY, VICESUPERIOR	1679
P. IACOBUS MARKIEVICH, VICESUPERIOR	1680–1681
P. IOANNES LENCHOVICH	1682
P. ANDREAS DOMANSKI	1689
P. GEORGIUS JANKOVICH, VICESUPERIOR	1690–1694
P. THOMAS SYGRAI	1695
P. IOANNES SUBKA	1696–1697
P. CASPARUS HOFFER	1698
P. FRANCISCUS SZAPOLDT (SZABOLDT)	1699–1700

Rezydencja Spiska (1701–1773)

P. FRANCISCUS SZAPOLD	1701
P. IACOBUS SUPKA	1702
P. GEORGIUS HLUCHOVICH	1703–1712
P. IOANNES MANIGAI	1713–1715
P. STEPHANUS FISCHEMENI	1716–1717
P. GEORGIUS ABRAHAMFI	1718
P. IACOBUS LIPTAI	1719–1724
P. ADAMUS ZARKOCZI (SZAROCZI)	1725–1726
P. MARTINUS STIFFA	1727–1728
P. GEORGIUS ZIMAN	1729
P. MICHAEL BORZA	1730–1731
P. GEORGIUS SZUHAY (SZUHAI)	1732–1735
P. NICOLAUS ZACHARIAS	1736–1737
P. PAULUS SZAMAROCZI (SZAMAROCTI)	1738–1743
P. GEORGIUS MISKOVICS	1744–1746
P. IOANNES FÖLDESSI	1747
P. IOANNES PALUGYAI	1748–1755
P. GABRIEL GRAFF	1756–1758

* Na podstawie L. Lukács, *Catalogi personarum et officiorum provinciae Austriae, S.I.*, t. 2–11, Romae 1982–1995 opracowała Monika Bizoňová.

P. GEORGIUS ARVAI	1759	P. IOANNES BADLAHAR	1703–?
P. STEPHANUS SZALI	1760–1766	P. ALEXANDER SZÖRENI	1711–1715
P. CAROLUS KNOPP	1767–1773	R. P. ANDREAS BOSSANI	1715–1717
Rezydencja Lewocka (1673–1689)		R. P. FRANCISCUS KECSKÉS	1717–1720
P. GEORGIUS LAKI	1673	R. P. IOANNES PALUGYAI	1720–1723
P. FRANCISCUS VISSOZANI	1674–1676	R. P. IOANNES GARAIKI	1723–1726
P. NICOLAUS HRABOWSKI	1677–1680	R. P. MICHAEL BORZA	1726–1729
P. STEPHANUS TARNOCZY	1681	R. P. ANDREAS KONTIL	1729–1735
P. IACOBUS MARKIEVICH	1682	R.P. PAULUS SZTANKAI	1735–1738
P. IOANNES RADECZI (RHADECZY)	1684–1686	R.P. BATHOLOMAEUS ZARUBAL	1738–1742
P. LADISLAUS PERMAY	1687–1689	R.P. IGNATIUS PALLITSCH	1742–1745
Kolegium Lewockie (1689–1773)		R.P. IOANNES SZADDECZKI	1745–1748
P. IACOBUS MARKIEVICH	1689–1693	R.P. PAULUS SZTANKAI	1748–1751
P. LADISLAUS PERMAY (PERMAYR, PERMAJ)	1693–1696	R.P. CAROLUS KNOPP	1751–1755
P. HENRICUS BERSEVICZI (BERZEVITZY)	1696–1699	R.P. IOANNES PIROLT	1755–1758
P. THOMAS OWSCSAROVITCH	1699–1700	R.P. LADISLAUS NEDECZKI	1758–1759
P. CAROLUS SCHRETTTER	1700–1703	R.P. PAULUS SZILACSEK	1759–1762
		R.P. IACOBUS WILHELMB	1762–1765
		R.P. IGNATIUS GRUEBER	1765–1767
		R.P. STEPHANUS SZALI	1767–1770
		R.P. IOSEPHUS KERCHO	1770–1773

Wykaz gwardianów klasztorów franciszkanów konwentualnych na Spiszu*

Wykaz gwardianów w Spiskim Czwartku		Wykaz gwardianów w Lewoczy	
Nazwisko gwardiana	Okres pełnienia funkcji	Nazwisko gwardiana	Okres pełnienia funkcji
JAN BAPTYSTA	1668, 1671–1673	PAWEŁ KORNEŁ BELCSÉK	1899–1911
BERNARDYN BOCHEZA	1686, 1694	GUSTAW SOMOGYI	1912–1913
ANDRZEJ KOVACZ	1700	VELIMIR BECSÉNYI	1916
DYDAK HANUSOCZY	1705, 1708		
LUDWIK FÖLDESSY	1735	Jan Krstiel	1679
ALEKSY ZYGMUNT LADANYI	1746, 1747	STEFAN PONGRÁCZ	1684
HILARY SAKAY	przed 1758	WALENTY RASLAVICZY	1686–1690
ANIOŁ SZMOLNIK	1759–1761	BONAWENTURA RESNIKOVICS	1690–1693
FELICJAN PALICSAK	1762, 1764	ANTONI MIKAFAY	1693–1694
ZACHARIASZ LUKACSIK	1769	WALENTY RASLAVICZY	1694–1695
WALERIAN OSZTROVSZKY	1770, 1789–1791	BENEDYKT JASENSZKY	1695–1696
WIKTORYN MIKURSZKY	1777	GABRIEL HEJLER	1696–1698
HIERONIM SCHWARTZ	1781, 1782	DYDAK HANSSOVSKY	1698–1700
ANTONI SCHECHOVICS	1785	GABRIEL HEJLER	1700–1702
WOJCIECH SZOBEK	1792, 1798	MICHAŁ VINTER	1702–1705
AMAND PÁL	1820	HUBERT MERTENS	1705–1706
GERWAZY TZUNDERLICH	1822	GABRIEL HEJLER	1706–1711
FRANCISZEK XAVÉR REHM	1823	MICHAŁ VINTER	1711–1713
WALERIAN JAN RÁTVAJ	1827	NORBERT SCHÖN	1713–1714
KOSMAS GYURATSKA	1833, 1838, 1839	MICHAŁ VINTER	1714–1715
JERZY PLAVECZKY	1852–1853, 1855	DANIEL SCHIVECZ	1715–1718
NORBERT ZENGEVATD	1856	BONAWENTURA FERENTZIK	1718–1719
ERAZM JERZY OLSAVSZKY	1857, 1860	DANIEL SCHIVECZ	1719–1720
TEOFIL TOMECSEK	1862, 1864, 1870, 1872, 1873	FRANCISZEK SPISKY	1720–1721
EUGENIUSZ WALENTY PALUCH	1875–1876	ANTONI SPURGER	1721–1722
ALFONS GMITTER	1878, 1880–1889	REMIGIUSZ NEHRER	1722–1724
PANKRACY PAPP	1890–1892	SYLWESTER BARABAS	1724–1725
PAWEŁ KORNEŁ BELCSÉK	1893–1896	ANDRZEJ KOVÁCS	1725–1731
CYRYL RÉVÉSZ	1897	JERZY SIHELKY	1731–1732
ALFONS GMITTER	1898	DIONIZY KOVÁCS	1732–1733

* Na podstawie materiałów archiwalnych i Schematismus Almae Dioecesis Scepusiensis 1811–1916. Schematismus Ordinis Minorum S. Francisci Conventualium Provinciae S. Elisabeth 1827–1913. Schematismus Provinciae Hungariae Minorum Conventualium 1855–1906. A Magyar konventuális minoritarend névtára 1878–1913 oraz pracy L. Rzeźniowiecki, *Dzieje kościoła i klasztoru OO. Franciszkanów w Lewoczy (1671–1918)*, Kraków 1997, opracowała Monika Bizoňová.

ANTONI SPURGER	1733–1735	BONIFACY KOPNITZKI	1759–1761
ŁUKASZ HORVÁTH	1735–1736	ANIOŁ SMOLNIK	1761–1763
WINCENTY SVARBA	1736–1737	HIERONIM SCHWARTZ	1763–1769
PAWEŁ KISSELY	1737–1740	FELIKS PALICSAK	1769–1770
FERDYNAND PUPINSKY	1740–1741	HIERONIM SCHWARTZ	1770–1772
JERZY URBANOVICS	1741–1743	SZYMON REVITZKY	1772–1773
JERZY SIHELKY	1743–1744	GERWAZY STEINHAUSER	1773–1774
ASTRYK SZELECSÉNYI	1744–1745	WALERIAN OSTROVSKY	1774–1777
LUDWIK FÖDELSY	1745–1748	HIERONIM SCHWARTZ	1777–1778
ANIOŁ SMOLNIK	1748–1751	LAMBERT SZILZSANKY	1778–1780
SZYMON REVITZKY	1751–1753	WALERIAN OSTROVSKY	1780–1784
LUDWIK FÖDELSY	1753–1756	POLIKARP BONCSAK	1784–1785
HIERONIM SCHWARTZ	1756–1759	WALERIAN OSTROVSKY	1785–1788

Wykaz przeorów klasztoru kamedułów św. Antoniego w Lechnicy (Czerwony Klasztor)*

Pustelnia w Lechnicy początkowo nie funkcjonowała jako przeorat. Jej przełożeni przez kilka pierwszych lat tytułowani byli jako superiorzy. Na poziom przeoratu podniesiona została przez arcybiskupa ostrzyhomskiego, kardynała Krystiana Augusta Saskiego dopiero w 1724 r. Od tej pory jej przełożeni mogli także oficjalnie używać tytułu przeora. Co ciekawe, poszczególni przeorzy pełnili swoją funkcję w lechnickiej pustelni stosunkowo krótko, ale wielu z nich pojawiało się na tym stanowisku kilkakrotnie.

JAN CHRYZOSTOM URMÉNI (1710–zima 1714) zarząd pustelni objął na polecenie kapituły generalnej z 19 maja 1710 r. W tym okresie pełnił już funkcję superiora klasztoru kamedułów w Nitrze na górze Zobor. Urodził się w 1673 r. w niedalekich Mojmirowcach, skąd wywodzi się jego przydomek Urméni. Dzięki doświadczeniu zdobytemu na takim stanowisku, ale zapewne także z powodu znajomości miejscowego (słowackiego) środowiska ojcowie definytorzy powierzyli mu dozór nad przebudową i adaptacją klasztoru w Lechnicy na potrzeby zakonu kamedułów. Zmarł w Nitrze 19 listopada 1716 r.

FELIKS RAZY / SARTORI (lato 1714–1718) pochodził z Preszowa, urodził się w 1685 r. W trakcie jego kierownictwa przywrócono gospodarowanie odzyskanymi majątkami klasztorowymi (uprawa pszenicy i innych zbóż, hodowla owiec, dzierżawy). O wiele z nich klasztor pod jego rządami wciąż prowadził spory z miejscową drobną szlachtą. W ciągu swojego życia Feliks kilkakrotnie był przełożonym klasztoru w Lechnicy.

MACIEJ KRAUSZ (1718–1722) pochodził z śląsko-niemieckich kręgów kulturalnych. W konflikcie z zakonem kartuzów, pierwotnymi fundatorami i właścicielami klasztoru, udało mu się definitywnie pozyskać czerwonoklasztorne dobra dla

kamedulskich pustelników. Po ponad 10-letnim sporze zdecydował o tym dekret cesarza i króla Karola III (VI), co jednak przeszkodziło kamedułom rozpocząć rozległą przebudowę klasztoru.

ROMUALD stał na czele lechnickiego klasztoru krótko, poświadcza go zapis kapituły generalnej z 1722 r.

FERDYNAND (1723–1725) – w okresie jego rządów pustelnia św. Antoniego została podniesiona na przeorat. Stało się na mocy uroczystego dekretu arcybiskupa ostrzyhomskiego i kardynała Krystiana Augusta Saskiego, który poprzedziła gruntowne wizytacja przeprowadzona przez dwóch spiskich kanoników – Jana Bilskiego i Adama Majtenyego.

BALTAZAR SZENESY (1726) był Słowakiem z pochodzenia, urodził się w 1683 r. w Skalicy. Jego krótkie piastowanie urzędu przeora poświadcza zapis kapituły generalnej zakonu.

FELIKS RAZY / SARTORI (1728– zima 1732) po ponownym objęciu funkcji przeora rozstrzygał głównie spory majątkowe, naruszanie granic majątków klasztorowych i bezprawia wobec mieszkańców i właścicieli okolicznych wsi i folwarków, głównie mieszkańców Matiaszowiec i Zalesia.

MACIEJ KRAUSZ (lato 1732–1733) w okresie swojego ponownego krótkiego przeoratu reprezentował klasztor w procesie z rodziną byłego sołtysa w Relowie – Jana i jego syna Franciszka Reľovskiego.

DEMETRIUSZ KORNOSSY (1734–lato 1736) urodził się w 1700 r. w Lewicach. Funkcję przeora lechnickiego pełnił w swoim życiu kilkakrotnie. W tym okresie przełożeni pustelni zmieniali się dość często. W trakcie kierowania klaszturem przez niego

* Na podstawie informacji z dokumentów archiwalnych ze zbioru MOL, E 151, pudła 2–7, fasc. 7–24, z wykazów spisanych w ŠA LE, mikrofilm A 11, *Liber Actuum Capitularium et Dietalium pro Eremo Lechnicenzi in Anno 1715 comparatus* oraz z zapisów kapituł generalnych, których fragmenty dotyczące klasztorów w Nitrze i w Lechnicy opublikował M. Lacko, *Camaldulose Hermits in Slovakia (Zobor, Červený Kláštor)*, „Slovak Studies”, 5, *Historica* 3, 1965, s. 170–199, opracowała Naďa Labancová.

i jego następców dbano przede wszystkim o rozwój gospodarczy klasztoru, poszerzanie hodowli, a także przebudowę obiektu.

FELIKS RAZY / SARTORI (lato 1736–1737)

FRANCISZEK (1738–zima 1740)

MACIEJ KRAUSZ (1740–1741) ostatni raz pełnił funkcję przeora pustelni św. Antoniego.

FELIKS RAZY / SARTORI (1742–zima 1745) ostatni raz pełnił funkcję przełożonego lechnickiego klasztoru. Zmarł poza jego murami 13 czerwca 1752 r.

DEMETRIUSZ KORNOSSY (1745–zima 1749) rozpoczął w tym okresie kompleksową przebudowę i budowę wielu klasztornych budynków. Priorytetem była rekonstrukcja kościoła. Prace budowlane lechnickich kamedułów spowolnił pożar w Spiskiej Starej Wsi, wsi poddańczej klasztoru. W 1745 r. w klasztorze założono tzw. professorium, szkołę dla młodych kamedulskich zakonników, która miała służyć na potrzeby całej węgierskiej części prowincji.

KAZIMIERZ PETRASCH (1749–1750) urodził się w 1712 r. w Wielkich Boszanach. Stanowisko przeora lechnickiego pełnił względnie krótko, potem udał się do pustelni w Nitrze na górze Zobor, gdzie zmarł w 1775 r.

PIOTR DAMIAN NIKLOS (1751–zima 1753) pochodził prawdopodobnie spośród węgierskich mieszkańców miasta Eisenstadt. Urodził się w 1718 r. W okresie pełnienia swojej funkcji rozstrzygał m.in. spór o dziesięcinę i obowiązki pańszczyźniane mieszkańców wsi poddańczych Wielkiej i Małej Frankowej wobec klasztoru. Do zbioru dokumentów, które go dotyczą, jest też słowacki wykaz zobowiązań miejscowości, których mieszkańcy podpisali się własnoręcznie krzyżykami. Zmarł w klasztorze w Majk (Węgry) w 1774 r.

WENANTY LEHOCZKY (maj 1753–1757) jako przełożony lechnickiego klasztoru kontynuował prowadzenie sporów majątkowych mniejszego i większego kalibru. W tamtym okresie to przede wszystkim spór o dobra w miejscowości Leńnica, która należała do majątku Czerwonego Klasztoru.

EMERYK PODHORSZKY (1757–1758) urodził się w Trenczyńskiej Turnie w 1724 r. Przeorem Czerwonego Klasztoru został ponownie w kilka lat później.

ZYGMUNT MOLNÁR (1759–1761) pochodził z węgierskiej miejscowości Széplak, którą dziś trudno zidentyfikować, ponieważ na terytorium byłego Królestwa Węgier znajduje się obecnie kilka miejscowości o tej samej nazwie (na Węgrzech, w Rumunii i Słowacji). Urodził się w 1719 r. a stanowisko lechnickiego przeora piastował względnie krótko. Zmarł w wiedeńskiej pustelni kamedułów na Kalenbergu w 1776 r.

PIOTR DAMIAN NIKLOS (1761–1762)

EMERYK PODHORSZKY (1763–1764). W pewnych okresach istnienia klasztoru nie przestrzegano zbyt ściśle surowej reguły i klasztornych rygorów. Dowodzi tego m.in. dyscyplinujący zapis z kapituły generalnej z 1764 r. po stwierdzeniu, że za ostatnich dwóch przeorów z braku ryb w klasztorze jedzono mięso mimo ścisłego zakazu zawartego w regule zakonu i mimo negatywnego stanowiska, jakie Emeryk otrzymał w tej sprawie od najwyższego superiora.

AMBROŻY PETRIKOVICS (1765–1769) urodził się w 1727 w Soblahowie niedaleko Trenczyna. Przeorem klasztoru został jeszcze raz, pod koniec działalności zakonu kamedułów na terytorium Słowacji.

ADALBERT BUDAHÁZY (1769–styczeń 1773) urodził się w 1725 r. miejscowości o nazwie Hôrka, trudno jednak stwierdzić na podstawie dostępnych danych, o którą konkretnie wieś chodzi. Zaraz po rozpoczęciu urzędowania, w 1769 r., postanowiono, że wspomniane professorium zostanie przeniesione do pustelni w Majk, która niedawno została podniesiona do rangi przeoratu. Argumentem było peryferyjne położenie Czerwonego Klasztoru względem innych pustelni w prowincji węgierskiej. Klasztor w Lechnicy także dzięki wspaniałej przyrodzie, która do dziś go otacza, stał się miejscem pobytu dla starych i chorych pustelników. Z tego powodu straciła bez wątpienia swoje przez lata budowane zaplecze intelektualne. Sam Adalbert najpierw był przeorem w nitrzańskej pustelni na górze Zobor. W 1769 r. został przełożonym klasztoru św. Antoniego w Lechnicy i aż do 1773 r. w zapisach kapituły generalnej figuruje jako przełożony młodych kleryków w Majk. Jego droga życiowa jest dobrym przykładem mobilności w środowisku klasztornym.

WENANTY LEHOCZKY (wiosna 1773–?) w okresie jego ponownego piastowania funkcji lechnickiego przeora rozstrzygano m.in. prawa majątkowe,

zwłaszcza wolności i prawa mieszkańców Spiskiej Starej Wsi – wolność produkcji i sprzedaży wina, wolność warzenia i sprzedaży piwa, pędzenia alkoholu, wolne wykonywanie zawodu masarza i młynarza, pobieranie podatków (1/9 i 1/30).

AMBROŻY PETRIKOVICS (1777) piastowanie stanowiska przeora Czerwonego Klasztoru w tym roku poświadcza zapis kapituły generalnej zakonu.

ATANAZY (1780) kierował klasztorem w Lechnicy pod koniec jego funkcjonowania. Prawdopodobnie chodzi o Atanazego Darázszyego, kamedulskiego pustelnika pochodzącego z Belgradu (Serbia).

Kamedulscy pustelnicy opuścili Czerwony Klasztor na podstawie rozporządzenia Józefa II z 1782 r. Od tamtej pory życie zakonne nie wróciło już w jego mury.

Reformacja i kontrreformacja na Spiszu (w tabelce)*

Vladimír Olejník

Wykaz miejscowości	Zakładany udział w synodzie Váralyego 1545	Przejęcie na protestantyzm	Udział w synodzie Podgrodzium 1610	Rekatolizacja	Własność kapituły r. 1629	Wizytacja 1655	Wizytacja 1693	Wizytacja 1700
Abrahámovce (Villa Abrahae)			•	1672, styczeń			jako filia Vlkovej	jako filia Vlkovej
Arnútovce				zawsze katol.*		jako filia Sp. Tomášoviec	jako filia Sp. Tomášoviec	jako filia Letanoviec
Batizovce (Villa Botyzi)	•	1681		1697		w rękach protestantów	•	•
Betlanovce (Villa Bethlen)	•			1675*				jako filia Vydrníka
Bijacovce (Bethania)		1562	•	1638		•	•	•
Brútofvce (Sanctus Laurentius)				1658				jako filia Repáš
Bušovce (Busow)			•	1673			•	•
Bystrany (Eulenbach)	•	1574	•	1667, 24. 9.			•	•
Danišovce (Villa Dionysii)				zawsze katol.	•		•	jako filia Jamníka
Dedinky								

* Tabela stanowi syntetyczne ujęcie współczesnej wiedzy na temat przejścia poszczególnych wsi i miast Spisza na protestantyzm i z powrotem na katolicyzm w burzliwym XVII w. Przy jej opracowaniu wykorzystano własne badania archiwalne, prace Józefa Hradzkiego – J. Hradzky, Initia, progressus ac praesens status Capituli Scepusiensis, Szepesváralya 1901–1902 i J. Hradzky, A XXIV királyi plebanost testvérüléte (XXIV Regalium Plebanorum Fratemitas) és a reformáció a Szepességen, Miskolcz 1895 i inne publikacje. Zaprezentowana tabela ma charakter informacyjny. Nie wyczerpuje wszystkich źródeł i z pewnością nie podaje pełnej informacji o wszystkich wsiach i miastach na Spiszu. Szczegółowe badania konfesjonalizacji Spisza są zadaniem na przyszłość (przyj. autora).

W tabelce można znaleźć następujące informacje:

- parafie i filie zaznaczone boldem znajdują się w rejestrze papieskich dziesięcin z 1519 r., w nawiasie podano nazwę użytą w rejestrze
- daty przejścia na protestantyzm czy rekatolizacji podane są tylko przy tych wsiach i miastach, w przypadku których dane są udokumentowane w przeprowadzonych badaniach lub literaturze przedmiotu
- znak • przy parafii lub filii oznacza, że proboszcz w danej miejscowości wziął udział w synodzie katolickim w 1545 r., lub ewangelickim w 1614 r., albo że miejscowość podczas danej wizytacji kanonicznej została zwizytowana data rekatolizacji parafii ze

- znakiem * to orientacyjna informacja, podana w wizytacji kanonicznej z 1700 r.
- daty, oznaczone literą H pochodzą z pracy Hradzkiego Additamenta, s. 517, 518
- dwie daty oznaczone literą H pochodzą z pracy Hradzkiego Additamenta, s. 517, 518 i Hradzkiego A XXIV királyi plebanos testvérüléte, s. 316–318 – co wskazuje na wątpliwość autora
- informacje o przynależności konkretnej wsi jako filii do podanej parafii wskazują na zmiany w sieci parafialnej na Spiszu; w przypadku niektórych średniowiecznych parafii wskazują na utratę statusu parafii, do jakiej doszło w trakcie zmian konfesjonalnych.

Wykaz miejscowości	Zakładany udział w synodzie Váralyeo 1545	Przejsie na prote-stantyzm	Udział w syno-dzie w Spiskim Podgrodzium 1610	Rekatolizacja	Własność kapituły r. 1629	Wizytacja 1655	Wizytacja 1693	Wizytacja 1700
Domaňovce (Doman)				1638	•	•	jako filia Sp. Hrhova	jako filia Sp. Hrhova
Dravce, antoniti		1555		1675*	•	•	•	jako filia Sp. Štvrtku
Dúbrava				1638 H, zawsze katol.*		jako filia Žehry	•	jako filia Žehry
Fridman (Fridman, dziś w PL – Frydman)		1587		1640		•	•	•
Gánovce				1675*			•	•
Gelnica		1783 H	•	1671			•	•
Gerlachov (Gerlitzdorff)				1675*		w rękach protestantów	•	jako filia Batizoviec
Granč (Grentsa)				zawsze katol.	•			
Halgovce				1640			jako filia V. Lesnej	jako filia Richvaldu
Harakovce				zawsze katol.*		•	•	jako filia Polanoviec
Harichovce (Palmarum)		1557	•	1672, 14. 1. H			jako filia Snižian	•
Helcmanovce				1648*, gr. kat.			•	•
Hniezdne (Gnisen)				1615, 28. 10. H		przejęte przez diecezję krakowską		przejęte przez diecezję krakowską
Holunnica		1599 H, 1570 H	•	1673			•	•
Hozelec (Hozulc)				1672, styczeń H		w rękach protestantów		jako filia Gánoviec
Hrabušice (Compositi, Kápostafalva)		1557	•	1638 kaplica, 5.10.1671 kościół			•	•
Hranovnica (Greniczia)	•	1587		1673			jako filia Sp. Štiavnika	jako filia Sp. Štiavnika
Huncovce (Villa Canis/Hunczdorff)	•	1567	•	1672, 16. 1.			•	•

Wykaz miejscowości	Zakładany udział w synodzie Váraljyego 1545	Przejście na prote- stantyzm	Udział w syno- dzie w Spiskim Podgrodzium 1610	Rekatolizacja	Własność kapituły r. 1629	Wizytacja 1655	Wizytacja 1693	Wizytacja 1700
Chmeľnica (Hopgarten)	•	1516 (?)		1615, styczeń 1672 H		przejęte przez diecezję krakowską	•	przejęte przez diecezję krakowską
Chrasť nad Hornádóm	•			1665			•	jako filia Hrušova
Ihľany				gr. kat.*			•	
Iliašovce (Sperarum)	•	1570	•	1672, 14. 1.			•	jako filia Smižian
Jakľovce			•				•	•
Jamník (Jemnick)	•	1548 (?)	•	1671, sierpień	•		•	•
Jánovce (Villa Johannis)	•			zawsze katol.*		jako filia Letanoviec	•	jako filia Letanoviec
Jurgov (dziś w PL – Jurgów)								jako filia Nižnych Lapšy
Jurské (Szentgyörgy)				1673 H			•	jako filia Holumnice
Kacvín (Kaczwinkel, dziś w PL – Kacwin)				1640		•	•	•
Kežmarok (Keszmark)		1530, 1533 H		1673, 14. 9.		tylko oratorium	•	•
Kežmarok, kostol pavlínov				zawsze katol.		•		
Kežmarok, słowacka kaplica Panny Márie		1577						
Kľčov				zawsze katol.				
Kľuknava (Klukno)			•	1671			jako filia Richnavy	•
Korytné				wcześniejszej katol.*		•	•	jako filia Polanoviec
Kravany				1673 H		•		jako filia Sp. Bystrego
Krempachy (Krempach, dziś w PL – Krempachy)				1640		•	•	•
Križová Ves (Sancta Crux)	•	1558	•	1674			•	jako filia Stražek
Krompachy	•	pocz. XVI w.		1673, 5. 6.			•	•

Wykaz miejscowości	Zakładany udział w synodzie Váralyeo 1545	Przejście na protestantyzm	Udział w synodzie w Spiskim Podgrodzium 1610	Rekatolizacja	Własność kapituły r. 1629	Wizytacja 1655	Wizytacja 1693	Wizytacja 1700
Kurimany (Sanctus Quirinus)		1570	•	1672, 14. 1.			•	jako filia Smížian
Lechnica (Lechnitz)		1568		1633		•	•	•
Lendak, križovníci		1593		1640		•	•	•
Lesnica							•	jako filia Lechnicy
Letanovce (Lethan)	•			zawsze katol.	•	•	•	•
Levkovce							jako filia Abrahámoviec	jako filia Víkovej
Levoča (Leutschovia)	•	1544, 1524 H	•	1674, 13. 4.			•	•
Levoča, stary kościół franciszkanów konwentualnych		1544		1671				
Lomnička	•			1673 H			•	
Ľubica (Leibicz)	•	1546	•	1671, 26. 8.			•	•
Ľubica, słowacki kościół św. Ducha		1546		1671				
Lučivná (Luczivna)	•	1581 post		1675*		w rękach protestantów	•	•
Majerka		1568					•	
Malá Lomnica (Parva Lumnitz)	•		•	1675*				jako filia Holunnicy
Malý Slavkov							•	jako filia Kežmarku
Margecany				1673			•	•
Markušovce (Villa Marci)	•	1540		1673, 14. 8. H			•	•
Matejovce (Villa Matthaeci)	•	1548	•	1674		•	•	•
Matejovce nad Hornádom		1567, 1588?		1673				
Matiašovce				1640		•	•	•
Mengusovce				1675*		w rękach protestantów	•	jako filia Lučivnej

Wykaz miejscowości	Zakładany udział w synodzie Váralyeo 1545	Przejście na protestantyzm	Udział w synodzie w Spiskim Podgrodziu 1610	Rekatolizacja	Własność kapituły r. 1629	Wizytacja 1655	Wizytacja 1693	Wizytacja 1700
Mlynica (Mollenbach)	•	1543 H, 1545 H		1672, 12. 1.			•	•
Mnišek nad Hnilcom		1636 H	•	1671			•	•
Nálepkovo (Wogendrössel, Merény)		1551 H		1686, 1673 H			•	•
Nedeca (Nycziticz/Neswitz, dziś w PL – Niedzica)		1589		1640		jako filia Fridmanu	•	•
Nižné Lapše (Lapsch, dziś w PL – Łapsze Niżne)				1640		•	•	•
Nižné Repaše				gr. kat.*				•
Nová Belá (Nova Bela, dziś w PL – Nowa Biła)				1615 H, 1686		•	•	jako filia Kacvina
Nová Lesná				1675*			•	jako filia Veľkego Slavkova
Nová Ľubovňa (Novo Liblo)	•	1568		1615, październik		przejęte przez diecezję krakowską		przejęte przez diecezję krakowską
Odorín (Odorinum)	•	1551	•	1671			•	jako filia Jamníka
Olnava				1661				•
Oľšavica				gr. kat.*				•
Ordzovany (Ragyocz)				zawsze katol.	•	•	•	jako filia Bijacoviec
Osturňa				gr. kat.*			•	•
Petrovce				zawsze katol.				
Pikovce				1675*			•	jako filia Vlkovej
Podhorany (Meltewr, Maldur)			•	1673			•	jako filia Bušoviec
Podolínec (Buldin/Podolin)	•			zawsze katol.		przejęte przez diecezję krakowską		przejęte przez diecezję krakowską
Podproč							•	

Wykaz miejscowości	Zakładany udział w synodzie Váralyeo 1545	Przejście na protestantyzm	Udział w synodzie w Spiskim Podgrodzium 1610	Rekatolizacja	Własność kapituły r. 1629	Wizytacja 1655	Wizytacja 1693	Wizytacja 1700
Poľanovce			•	1638, zawsze katol.*		•	•	•
Pongráčovce				zawsze katol.	•	•	•	•
Poprad (Poprad)	•	1548–1549	•	1674			•	•
Potač				gr. kat.*			•	•
Primovce							jako filia Sp. Štiavnika	
Rakúsy (Rokasi/Rokesz)	•	koniec XVI w.	•	1673			•	jako filia Kežmarku
Reľov							•	
Richnava (Rychno)	•	1545 post	•	1671			•	•
Ruskinovce (Rusquin)	•	1547, 1573 H		1674			•	•
Ružbachy (Rauschenbach)	•	1516		1615		przejęte przez diecezję krakowską		przejęte przez diecezję krakowską
Slatvina			•	zawsze katol.			•	•
Slovenská Ves (Wincendorff)		koniec 16. stor.	•	1673 H			•	•
Slovinky				gr. kat.*			•	•
Smižany (Schmögen)		1582	•	1672, 14. 1.			•	•
Smolník		zač. 16. stor.	•	1671			•	•
Spíšská Belá (Bela)	•	1545	•	1674			•	•
Spíšská Nová Ves (Iglo, Nova Villa)	•	1548–1549	•	1674, 13. 7.			•	•
Spíšská Nová Ves, słowacka kaplica				1671				
Spíšská Sobota (Mons Georgii)	•	1552, 1554 H	•	1674			•	•
Spíšská Stará Ves (Antiqua Villa)	•			1632, 12. 8.		•	•	•
Spíšská Teplica (Teplicza)	•	1581 (?)	•	1673 H			•	•

Wykaz miejscowości	Zakładany udział w synodzie Váraljyego 1545	Przejście na protestantyzm	Udział w synodzie w Spiskim Podgrodziu 1610	Rekatolizacja	Własność kapituły r. 1629	Wizytacja 1655	Wizytacja 1693	Wizytacja 1700
Spišské Bystré (Kubach)	•			1673 H		•		•
Spišské Hanašovce (Hanneschau)				1631		•	•	•
Spišské Podhradie (Varallja)		1547, 1549 H	•	1674			•	•
Spišské Podhradie, słowacka kaplica Najświętszej Trojicy								•
Spišské Tomášovce	•		•	zawsze katol.*		•	•	jako filia Letanoviec
Spišské Vlarchy (Olaszi)		1545, 1548 H	•	1674, 23. 3.			•	•
Spišské Vlarchy, słowacka kaplica sv. Alžběty								•
Spišský Hrhov (Garga)	•	1560*	•	1673, 30. 8. H	•		•	•
Spišský Hrušov	•		•	1673 H, 1642 H	•		•	•
Spišský Štiavnik (Schebnik)				1673			•	•
Spišský Štiavnik, opactwo cystersów (zamek)				1673				
Spišský Štvrtok (Quinto forum)	•	1565, 1556 H		1672, 10. 9.		tylko kaplica Marii Panny	•	•
Spišský Štvrtok – kaplica Marii Panny		1565, 1556 H		1638		•	•	•
Stará Lesná (Waldorff)			•	1675*				jako filia Batizoviec
Stará Lubovňa (Liblo)	•	1516		1616		przejęte przez diecezję krakowską		przejęte przez diecezję krakowską
Stofince (Hundertmark)				1582* , gr. kat.			jako filia Majerky	•
Stráňany (Folvark)				gr. kat.*			•	jako filia Velkého Lipníka
Stráne pod Tatrami (Forberg)							•	jako filia Kežmarku
Stráže (Villa Michaelis)		1527		1674			•	•

Wykaz miejscowości	Zakładany udział w synodzie Váralyeo 1545	Przejście na protestantyzm	Udział w synodzie w Spiskim Podgrodzium 1610	Rekatolizacja	Własność kapituły r. 1629	Wizytacja 1655	Wizytacja 1693	Wizytacja 1700
Strážky (Strasa, Or Nagy, Nehre)		1556, 1523 H	•	1671, 1673 H			•	
Studeneč				zawsze katol.				
Svätá Margita (Sancta Margaretha ?)								
Svätý Michal (Sanctus Michael, zlikwidowana wieś)								
Svätý Ondrej (Sanctus Andreas)			•	1672, 15. 1. H			•	jako filia Sváboviec
Štós		1785 H	•	1671			•	•
Štóla (Czozorov/Czeban ?)								jako filia Lučivnej
Štrba (Ctzyrba)	•		•	1675*		w rękach protestantów	•	•
Švábovce (Suevi)	•	1573, 1555 H	•	1672, 17. 1.		w rękach protestantów	•	•
Švedlár		1748 H	•	1671			•	•
Teplička nad Hornádóm				1665*			•	jako filia Markušoviec
Toporec (Toportz)	•	1538 (1542 H)	•	1699*, 1673 H			•	•
Tribš (dziś w PL – Trybsz)							•	jako filia Fridmanu
Tvarožná (Durandi)	•	1556	•	1674			•	•
Važec (Vaycz)			•	1675*		w rękach protestantów		jako filia Štrby
Velká (Filka)	•	1552	•	1674			•	•
Velká Franková								jako filia Spišskej Starej Vsi
Velká Lesná (Reichvald)				1634			•	oraz filie Haligovce, HÁgy, Reľov
Velká Lomnica (Lomnicz)	•	1565	•	1672, 17. 1.			•	jako filia Huncoviec

Wykaz miejscowości	Zakładany udział w synodzie Váraljyego 1545	Przejście na protestantyzm	Udział w synodzie w Spiskim Podgrodzium 1610	Rekatolizacja	Własność kapituły r. 1629	Wizytacja 1655	Wizytacja 1693	Wizytacja 1700
Velký Folkmár			•	1673			•	•
Velký Lipník				gr. kat.*			•	•
Velký Slavkov (Major Zalok)		1521 H (1550 H)		1672, 15. 1.			•	•
Vikartovce				1675			•	jako filia Sp. Bystrego
Vítkovce		koniec XVI w.		1640, 1642 (?)		jako filia Sp. Hrušova	jako filia Sp. Hrušova	jako filia Sp. Hrušova
Vlková (Varkasy)	•		•	1672, styczeń H		w rękach protestantów	•	•
Vojňany (Kreiga)	•			1673 H			•	jako filia Slovenskiej Vsi
Vrbov (Menhardi)	•	1545	•	1674			•	•
Výborná (Byrbrun)		1536		1675*			•	•
Vydmík (Widerník)	•	1544 (?)	•	1673			•	•
Východná							•	
Vyšná Šuňava						w rękach protestantów	•	
Vyšné Lapše (dziś w PL – Łapsze Wyżne)				1640		•	oraz filie Lapšanka i Čierna Hora	•
Vyšné Repaše (Repasch)			•	1620				•
Vyšný Slavkov (Zalog/Zueck)			•	1675*			•	jako filia Polanoviec
Závaдка				gr. kat.*			•	•
Žakarovce							jako filia Gelnicy	
Žakovce (Isaac)	•	1542 H	•	1672, 12. 1. H			•	•
Ždiar								jako filia Lendaku
Žehra (Sigra)	•	1565	•	1638		•	•	•

Wykaz skrótów

Czasopisma

- HČ – Historický časopis
HŠ – Historické štúdie
KH – Kwartalnik Historyczny

Wydawnictwa źródłowe

- Additamenta – *Additamenta ad Initia seu progressus ac praesens status Capituli Scepusiensis*, ed. J. Hradzky.
CDH – *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis*, ed. G. Fejér.
CDSI 2 – *Codex diplomaticus et epistolaris Slovaciae*, t. 2, ed. R. Marsina.
CEp 1–3 – *Codex epistolaris saeculi decimi quinti*.
DH – *Joannis Dlugossi senioris canonici Cracoviensis Opera omnia*.
Dogiel – *Codex diplomaticus Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae*.
DokWegSroka – *Dokumenty polskie z archiwów dawnego Królestwa Węgier*, t. 1–5, ed. S.A. Sroka.
Initia – *Initia, progressus ac praesens status Capituli ad sanctum Martinum E.C. de Monte Scepusio olim collegiati*, ed. J. Hradzky.
KmK – *Kodeks dyplomatyczny miasta Krakowa 1257–1506*, t. 1–2.
Knigi – *Knigi polskoj koronnoj Metriki XV stolitija*, t. 1: *Kniga nr 10 (1447–1454)*, ed. A. Mysłowski, W. Graniczny.
LustrKrac – *Lustracja województwa krakowskiego*.
MHH – *Monumenta Hungariae Historica*.
MS – *Matricularum Regni Poloniae Summaria*, t. 1–4, ed. T. Wierzbowski et al.
RykInv – *Inventarium omnium et singulorum privilegiorum, litterarum, diplomatum, scripturarum et monumentorum quaecunque in Archivo Regni in arce Cracoviensi...*, ed. E. Rykaczewski.
Supplementum 1 – *Supplementum analectorum terrae Scepusiensis*, t. 1, ed. J. Bárdossy.
Supplementum 2 – *Supplementum analectorum terrae Scepusiensis*, t. 2, ed. M. Schmauk.
ZsigmOk1 – *Zsigmondkori Oklevéltár*, t. I–X, ed. I. Borsa, E. Mályusz.

Literatura

- MarcLub – M. Marcinowska, *Lubomirscy. Starostowie sądecki i spiscy*.
PSB – *Polski Słownik Biograficzny*.
Rozbiór – *Rozbiór krytyczny Annalium Poloniae Jana Długosza*, t. 1–2.
SBS – *Slovenský biografický slovník*.
SG – *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*.

Archiwa

- ABÚ SK – Archiw biskupského úradu Spišská Kapitula
HM SK – Hodnoverné miesto Spišská Kapitula
SpB – Spišské biskupstvo
UčU SK – Učiteľský ústav Spišská Kapitula
AGAD – Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie
AMK – Archiw mesta Košic
ANKr – Archiwum Narodowe w Krakowie
Cons. Crac. – Consularia Cracoviensia
Scab. Crac. – Scabalia Cracoviensia
Magyar Nemzeti Levéltár, Budapest (zob. MOL)
MOL – Magyar Országos Levéltár, Budapest
DL – Diplomatai Levéltár
UC – Urbaria et Conscriptioes
ÖStA – Österreichisches Staatsarchiv, Wien
AHK – Alte Hofkammer
FHKA – Finanz- und Hofkammerarchiv
HHS – Haus-, Hof und Staatsarchiv
NHK, MBW – Münz- und Bergwesen
VUG – Vermischte ungarische Gegenstände
SNA – Slovenský národný archív, Bratislava
SNG AVU – Slovenská národná galéria, Archív výtvarného umenia, Bratislava
ŠB – Štátny archív Bratislava
BŽ – Bratislavská župa
ŠA BY – Štátny archív Bytča
TŽ – Turčianska župa
ŠA LE – Štátny archív Levoča (obecne Spišský archív)
Fond Archív dr. Valentina Kalinaya, SHRSS – Synopsis Historiae Residentiae Scepusiensis Societatis Jesu ab ejus in Scepusium adventu
GA – Grófský archív
MML – Magistrát mesta Levoče
pSL, MMH – Pobočka Stará Lubovňa, Magistrát mesta Hniezdne
pSL, MMP – Pobočka Stará Lubovňa, Magistrát mesta Podolíneč
pSL, MMSE – Pobočka Stará Lubovňa, Magistrát mesta Stará Lubovňa
pSNV, MMSNV – Pobočka Spišská Nová Ves, Magistrát mesta Spišská Nová Ves
RKBÚ SK – Rímskokatolícky biskupský úrad, Spišská kapitula
SASK – Archívny fond Spišská Kapitula – súkromný archív
SK – Stolica X spišských kopijníkov
SM – Provincia 16 spišských miest
SpP – Spišské prepošstvo
ZCM – Zbierka cirkevných matrík
ŠUBA – Štátny ústredný banský archív, Banská Štiavnica

IS – fond Vrchný inšpektorský úrad, Smolník

Inne skróty

BCz – Biblioteka Czartoryskich w Krakowie

GMB – Galéria mesta Bratislavy

KÖH – Kulturális Örökségvédelmi Hivatal, Budapest

MMB – Múzeum mesta Bratislavy

MNG – Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

Muzeum TANAP – Múzeum Tatranského národného parku, Tatranská Lomnica

MV SR – Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky

ORA – Oblasťný reštaurátorský ateliér, Levoča

OszK – Országos Széchényi Könyvtár, Budapest

PtM – Podtatranské múzeum, Poprad

PÚ SR – Pamiatkový úrad Slovenskej republiky

SNG – Slovenská národná galéria, Bratislava

SNK – Slovenská národná knižnica, Martin

SNM – Slovenské národné múzeum, Bratislava

SM – Spišské múzeum, Levoča

SM Markušovce – Spišské múzeum, Markušovce

ŠG – Šarišská galéria, Prešov

TG – Tatranská galéria, Poprad

VSG – Východoslovenská galéria, Košice

VSM – Východoslovenské múzeum, Košice

Pochodzenie wykorzystanego materiału ilustracyjnego*

- Okładka: Herb żupy spiskiej autorstwa Samuela Czettera z 1804 r., w: *Kieszonkowy atlas Królestwa Węgier (Atlas Regni Hungariae Portatilis)*, którego autorem jest Jan Maciej Korabinsky (stworzony na podstawie starszych rycin). Fot. Martin Homza. Źródło: archiwum Martina Homzy.
- Wyklejka na drugiej stronie okładki: Kolorowana mapa tematyczna Królestwa Węgier z 1791 r. Fot. Martin Homza. Źródło: Johann Matthias Korabinsky, *Novissima regni Hungariae potamographica et telluris productorum tabula*, Viennae 1791.
- Wyklejka na trzeciej stronie okładki: Mapa Żupy Spiskiej autorstwa Samuela Czettera z 1804 r. Fot. Štefan Péchy. Źródło: Johann Matthias Korabinsky, *Atlas Regni Hungariae Portatilis*, Wien 1804.

Strony wstępne:

- Pieczęć herbowa Prowincji XVI miast spiskich. Fot. Štefan Péchy. Źródło: Štátny archív Levoča (dalej ŠA LE), komentarz Františka Žiřčáka zob. na początku tomu, 1778 r.
- Starsze i nowsze wersje poszczególnych herbów Żupy Spiskiej z pierwszej połowy XIX w. Fot. Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, sygn. 54 G/1803.

Część 1: Spisz w latach 1526–1780 (Ivan Mrva, Zdzisław Noga, Martin Homza, Diana Duchoňová, Michal Duchoň)

Polityczne dzieje Spisza w kontekście Europy Środkowej: 1526–1711 (Ivan Mrva)

- Ryc. 1 Portret Ludwika II Jagiellończyka (1526) pędzla Hansa Krella. Fot.: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hans_Krell_001.jpg.
- Ryc. 2 Pieczęć ostatniego króla węgierskiego z dynastii Jagiellonów. Fot.: Juraj Šedivý. Źródło: Archív mesta Bratislavy.
- Ryc. 3 Portret Marii Habsburżanki, żony Ludwika II pędzla Hansa Krella. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Krell,_Hans_-_Mary_of_Habsburg_-_Bayerische_Staatsgem%C3%A4lde-sammlungen.jpg.
- Ryc. 4 Portret Marii Habsburżanki z jej podpisem stylizowany na podstawie starszych pierwowzorów. Fot.: Martin Homza. Źródło: P. JASZAY, *A Magyar nemzet napjai a Mohácsi vész után*, Pest 1846.

- Ryc. 5 Zbrojni z osmańskimi Turkami na pierwszym planie. Fragment obrazu na ołtarzu św. Mikołaja w Spiskiej Sobocie. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: Kostol svätého Juraja Spišská Sobota (Oltár svätého Mikuláša).
- Ryc. 6 Scena bitwy pod Mohaczem według późniejszej miniatury tureckiej. Źródło: https://en.wikipedia.org/wiki/File:1526-Suleiman_the_Magnificent_and_the_Battle_of_Mohacs-Hunername-large.jpg.
- Ryc. 7 Pieczęć króla Jana Zapolyi z 1540 r. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, Spišská župa (dalej SŽ), rok 1540.
- Ryc. 8 Stylizowany portret króla Jana Zapolyi i jego podpis. Fot.: Martin Homza, Imre Jancsó. Źródło: P. JASZAY, *A Magyar nemzet napjai a Mohácsi vész után*.
- Ryc. 9 Wizerunek Ferdynanda Habsburga z ratusza w Lewoczy. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: Slovenské národné múzeum (dalej SNM) – Spišské múzeum Levoča.
- Ryc. 10 Podpis Ferdynanda I na dokumencie z przywilejami dla Lewoczy. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, SŽ, rok 1558.
- Ryc. 11 Pieczęć majestatyczna Ferdynanda I z 1558 r. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, SŽ, rok 1558.
- Ryc. 12 Rycina z epoki przedstawiająca Jana Zapolyę. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Szapolyai_J%C3%A1nos_fametszet.jpg.
- Ryc. 13 Niemiecki druk z epoki ilustrujący zagrożenie tureckie. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Turkish_Horseman_with_sabre.jpg.
- Ryc. 14 Rycina z epoki przedstawiająca sułtana Sulejmana. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 15 Niemieckie wojsko najemne według druku z epoki. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:N%C3%A9met_%C3%BAjs%C3%A1g_Ferdin%C3%A1nd_1527-es_hadj%C3%A1rat%C3%A1r%C3%B3l.jpg.
- Ryc. 16 Dziedzicznym panem miasta i zamku Kieżmark został Hieronim Łaski, ceniony w tamtych czasach dyplomata. Na środkowej ilustracji scena jego misji na dworze sułtana tureckiego Sulejmana, u dołu jego podpis. Źródło rycina: https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Laszky_Jeromos_h%C3%B3dolata_Szulejm%C3%A1n_el%C5%91tt.jpg. Źródło podpis: https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Hieronimus_Jaroslav_%C5%81aski_Signature.jpg.
- Ryc. 17 Założyciel i krzewiciel wiary muzułmańskiej – Mahomet i Otoman (wizerunek z epoki), w: Philipp MELANCHTHON: *De origine Imperii Turcorum, Eorumque Administratione & disciplina, brevia quaedam*

* Na podstawie materiałów autorskich opracował Martin Homza.

- capita notationis loco collecta : Cui libellus de Turcorum moribus, collectus a Bartholemaeo Georgieuz, adiectus est.* Vvitenbergae 1560. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 18 Herb Kieżmarku, płaskorzeźba z XVI w. Fot.: Naďa Ráčová [Labancová].
- Ryc. 19 Herb Lewoczy, płaskorzeźba z XVI w. Fot.: Štefan Péchy.
- Ryc. 20 Buda, stolica Królestwa Węgier pod koniec średniowiecza według Kroniki Norymberskiej, w: *Die Schedelsche Weltchronik* (1493). Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nuremberg_chronicles_-_BVJA.png.
- Ryc. 21 Buda jako centrum paszalyku budzińskiego na mapie Juraja Hufnágla z początku XVII w., w: Joris HOFNAGEL : *Buda Citerioris Hungariae Caput Regni avita sedes : vulgo Ofen*, rok 1617. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Buda_Citerioris_Hungariae_Caput_Regni_avita_sedes_vulgo_Ofen_1617.jpg.
- Ryc. 22. Koszyce, stolica Górnych Węgier. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Cassovia_1617.jpg.
- Ryc. 23 Ówczesny portret królowej węgierskiej Izabeli Jagiellonki. Po prawej u góry jej kamień nagrobny w Alba Iulia, pośrodku dokument słowacki z pieczęcią i u dołu podpis królowej. Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Cranach_the_Younger_Isabella_Jagiellon.jpg. Hore: *Náhrobok Izabely Jagelovskej* (Alba Iulia). Fot.: Lubomír Ďurina. U dołu po prawej: List, pieczęć i podpis Izabeli Jagiellonki, rok 1553, w: *Katalog wystawy. Dodatkowe materiały*, red. R. Gładkiewicz, R. Kazimierzczak, Wrocław 2014, s. 53. Źródło: Archiwum Państwowe we Wrocławiu, Zbiór dokumentów szpitala św. Macieja we Wrocławiu Rep. 66, nr 911 (868).
- Ryc. 24 Ówczesna rycina przedstawiająca króla węgierskiego Jana II Zygmunta. Po lewej u góry jego herb, poniżej kamień nagrobny w Alba Iulia. Fot.: Lubomír Ďurina, Ján Žigmund, w: *Klebeband Nr. 1 der Fürstlich Waldeckschen Hofbibliothek Arolsen*. Źródło: http://digi.ub.uni-heidelberg.de/diglitData/tmp/pdf/klebeband1__z4.pdf, fol. 63.
- Ryc. 25 Portret paulina Jerzego Martinuzziego Utešenoviča, który przez wiele lat był głównym negocjatorem między Habsburgami i stronnictwem Zapolyi. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Fr%C3%A1ter_Gy%C3%B6rgy_MTA.jpghttps://commons.wikimedia.org/wiki/File:Fr%C3%A1ter_Gy%C3%B6rgy_MTA.jpg.
- Ryc. 26 Scena z wieloletnich wojen między zwolennikami Habsburgów i Zapolyów z grobu Jana II Zygmunta w Alba Iulia. Fot.: Lubomír Ďurina.
- Ryc. 27 Mikołaj Salm – stylizowany wizerunek komendanta Górnych Węgier. Źródło: http://forum.valka.cz/attachments/osobnosti/Rakousko_Uhersko/Salm_Niklas_Graf2.jpg.
- Ryc. 28 Scena mordu na kardynale Jerzym Utešenoviču, w: *Hungarisch-Turkische Chronik...* Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 29 Komendant Górnych Węgier i dowódca wojskowy Siedmiogrodu Giovanni Batista Castaldo. Źródło: <https://ro.wikipedia.org/wiki/Fi%C8%99ier:G.B.Castaldo.jpg>.
- Ryc. 30 Obrońca twierdzy Eger Stefan Dobó. Źródło: http://mult-kor.hu/20130902_ki_volt_dobo_istvan.
- Ryc. 31 Wizerunek króla węgierskiego Maksymiliana II, w środku jego pieczęć, u dołu podpis. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: SNM – Spišské múzeum Levoča. Pieczęć i podpis. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, Magistrát mesta Levoča (dalej MML), II, nr 24–2, rok 1568.
- Ryc. 32 Lazar Schwendi przez długie lata piastujący ważny urząd górnowęgierskiego starosty. Źródło: http://www.npg.hu/images/jcollection/schwendi_lazar.jpg.
- Ryc. 33 Bohaterska obrona twierdzy Siget (Sihof) przed Turkami stała się tematem wielu opracowań literackich, w: Johannes GRADELEHNUS : *Ungarische, Siebenburgische, Moldau-, Wallach-, Türck-, Tartar-, Persian- und Venetianische Chronica*. Frankfurt am Mayn 1665. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 34 Bitwa pod twierdzą Siget okazała się feralna dla jednego z najsławniejszych sułtanów, Sulejmana Wspaniałego. Źródło: http://www.paradoxplace.com/Perspectives/Gen1%20Images/Images/Portrait_Images/Suleiman/Venetian-Suleiman-BR.jpg.
- Ryc. 35 Mikołaj Šubič Zrinsky widniał w podręcznikach historii jako węgierski Leonidas. Źródło: https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Zr%C3%ADnyi_Mikl%C3%B3s-Z%C3%BCndt.jpg.
- Ryc. 36 Johann Rueber piastował nie tylko urząd górnowęgierskiego kapitana, ale próbował czerpać zyski z miasta i zamku Kieżmark. Źródło: http://www.wikiwand.com/de/Hans_Rueber_zu_Pixendorf.
- Ryc. 37 Walka wojsk chrześcijańskich z zagrożeniem tureckim często angażowała wszystkie warstwy ludności, w: *Hungarisch-Turkische Chronik...* Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 38 Rudolf II Habsburg, król węgierski koronowany w Bratysławie. Pośrodku pieczęć, u dołu jego podpis. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: SNM – Spišské múzeum Levoča. Pieczęć i podpis Rudolfa II. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, MML, VIII, nr C 72, rok 1580.
- Ryc. 39 Stefan Batory książe siedmiogrodzki, później król Polski. Pośrodku jego pieczęć królewska, u dołu podpis. Źródło: https://kuruc.info/galeriaN/hir/Bathory_magyar_lengyel.jpg. Mała królewska pieczęć Stefana Batorego, lata 1576–1586. Źródło: https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Poland_Seal_of_Stephen_B%C3%A1thory.jpg, według: Muzeum Narodowe w Warszawie, nr 49520. Podpis. Źródło: <https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Autograph-StefanBatory.svg>.
- Ryc. 40 Alegoryczne przedstawienie walki węgierskich chrześcijan z mahometanami, w: *Hungarisch-Turkische Chronik...* Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.

- Ryc. 41 Ryciny z epoki przedstawiające portrety sułtana Murada III i cesarza Świętego Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego, króla Węgier Rudolfa II, w: Dominicus CUSTOS, *Atrium Heroicum Caesarum*. Augsburg 1602. Źródło: <http://www.uni-mannheim.de/mateo/desbillons/eico/seite82.html>. Anton VIERX, *Cisár Rudolf II*. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Rudolf_II.imperator.png.
- Ryc. 42 Upadek twierdzy Ráb (dziś Győr) w 1593 r. na ówczesnej rycinie. Za utratą tej twierdzy stał były starosta górnowęgierski Ferdynand Hardegg, w: Johannes GRADELEHNUS, *Ungarische, Siebenburgische, Moldau-...* Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok. *Gróf Ferdinand Hardegg*. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Graf_Ferdinand_Hardegg.jpg.
- Ryc. 43 Upadek twierdzy Eger poważnie osłabił obronę Górnych Węgier, w: Johannes GRADELEHNUS : *Ungarische, Siebenburgische, Moldau-...* Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 44 Górnowęgierski starosta Krzysztof Tiefenbach na rycinie z epoki. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Christoph_Freiherr_von_Tiefenbach.jpg.
- Ryc. 45 Twierdza filakowska w 1593 r. Źródło: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:F%C3%BClek.jpg>.
- Ryc. 46 System twierdz, które miały bronić Wiednia przed Turkami – dwór habsburski zaczął budowę od Bratysławy, kolejne było Komarno, a system zamykała twierdza w Nowych Zamkach, w: Johannes GRADELEHNUS, *Ungarische, Siebenburgische, Moldau-...* Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 47 Górnowęgierski kapitan Jerzy (Giorgio) Basta, w: Dominicus CUSTOS wedle Hans AACHEN, *Fürstlich Waldecksche Hofbibliothek*. Źródło: https://sk.wikipedia.org/wiki/S%C3%BAbor:Arolsen_Klebeband_01_415_3.jpg.
- Ryc. 48 Portrety arcyksięcia Macieja Habsburga i sułtana tureckiego Mehmeda III. Źródło: https://cs.wikipedia.org/wiki/Maty%C3%A1%C5%A1_Habsbursk%C3%BD#/media/File:Matthias_HRR_MATEO.jpg. Sułtan Mahomet III, w: *Türkische, tartarische, persianische, griechische und Venezianische chronica*, Franckfurt am Maynn 1665. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 49 Ważnym punktem broniącym obszaru wschodniej Słowacji przed wkroczeniem Turków była twierdza Szendrő. Źródło: <http://www.historiavolgy.hu/pictures/galeria/2010/szendro-var.jpg>.
- Ryc. 50 W służbie Habsburgów z tytułem księcia Siedmiogrodu działał z przerwami Stefan Batory. Źródło: <https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Zsgmond%C3%A1thory.jpg>.
- Ryc. 51 Michał Waleczny – wojewoda wołoski i książę Siedmiogrodu. Źródło: https://ro.wikipedia.org/wiki/Mihai_Viteazul#/media/File:MihaiViteazul.jpg.
- Ryc. 52 Kolejnym księciem Siedmiogrodu był Andrzej Batory, kardynał i wybitny humanista swojej epoki, w: Hieronymus ORTELIUS et alios, *Ortelius redivivus et continuatus oder der Ungarischen Kriegs-Empörungen historische Beschreibung, ...: Von dem 1395 bis in das 1607 Jahr, ... Durch den berühmten Herrn Hieronymum Ortelium Augustanum, ... Mit einer Continuation von dem 1607 bis an das 1665 Jahr vermehret durch Martin Meyern*, Franckfurt am Mayn 1665. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:B%C3%A1thory_Andr%C3%A1s_1599._okt%C3%B3ber_31.jpg.
- Ryc. 53 Ówczesny rysunek przedstawiający wojownika tatarskiego, siedmiogrodzkiego i janczara, w: *Kostüme und Sittenbilder des 16. Jahrhunderts aus West- und Osteuropa, Orient, der Neuen Welt und Afrika* – BSB Cod.icon. 361. (4. Viertel 16. Jh.). Bayerische Staatsbibliothek. Źródło: <http://bildsuche.digitale-sammlungen.de/index.html?c=view-er&l=ro&bandnummer=bsb00010526&pimage=00092&v=100&nav=>.
- Ryc. 54 Upadek strategicznej twierdzy Kaniza na ówczesnej rycinie, w: *Hungarisch-Türkische Chronik...* Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 55 Portret górnowęgierskiego starosty Jana Jakuba Barbiana de Belgiojoso. Źródło: <http://www.gemaeldeundgrafik.de/documents/image/49/49512/49512-Johann-Jacob-Barbian-Graf-Belgioso-Kaiser-Fer.JPG>.
- Ryc. 56 Portret króla Węgier Macieja II, jego pieczęć i podpis. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: SNM – Spišské múzeum Levoča. Pieczęć i podpis. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, SŽ, kongregačné spisy, 287, rok 1617.
- Ryc. 57 Portret księcia Siedmiogrodu Stefana Bocskaya, jego pieczęć i podpis. Źródło: https://en.wikipedia.org/wiki/File:4k_ref_portre_bocskai.jpg. Pieczęć i podpis. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, MML, II, nr 46–79, rok 1606.
- Ryc. 58 Wojsko hajduckie na rycinie z epoki. Źródło: <http://www.viacassa.eu/wp/wp-content/gallery/jan-bocatus-v-sukolesiach-doby/hajdusi1.jpg>.
- Ryc. 59 Portret palatyna Stefana Ilesházyego, będącego jedną z ważniejszych osobistości Królestwa Węgier początku XVII w. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Istv%C3%A1n_III%C3%A9sh%C3%A1zy-palatin.jpg.
- Ryc. 60 Jerzy Thurzon należał do najpotężniejszych osób swojej epoki: a) portret Jerzego Thurzona, b) herb Thurzonów, c) portret pośmiertny z fragmentem zamku w Bytczy, d) Zamek Orawski, widok współczesny. Fot.: a) Naďa Rácová [Labancová]. Źródło: Oravský hrad. Źródło: b) https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Turzo_-_coat_of_arms.png. Fot.: c) – d) Naďa Rácová [Labancová]. Źródło: Oravský hrad.
- Ryc. 61 Portret Krzysztofa Thurzona. Źródło: http://www.npg.hu/images/jcollection/thurzo_kristof.jpg.
- Ryc. 62 Portret Stanisława Thurzona. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Thurz%C3%B3_Szansizl%C3%B3-1576-1625-Khevenh%C3%BCller.jpg.

- Ryc. 63 Portret cesarza i króla Węgier Ferdynanda II, jego pieczęć i podpis. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: SNM – Spišské múzeum Levoča. Pieczęć i podpis. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, SŽ, MML, II, nr 86, rok 1639.
- Ryc. 64 Portret Gabriela Bethlena, jego książęca i królewska pieczęć oraz podpis. Źródło: https://cs.wikipedia.org/wiki/Gabriel_Betlen#/media/File:GabrielBethlen.jpg. Pieczęć książęca i podpis. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, MML, II, nr 67/102, rok 1624. Pieczęć królewska. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, MML, II, nr 67/17, rok 1621.
- Ryc. 65 Pieczęć rodu Drugethów z początku XVII w. Fot.: Martin Homza. Źródło: ŠA LE, SŽ, kongregačné spisy, kart. 114, sygn. 16/1642.
- Ryc. 66 Dzięki Jerzemu Drugethowi na terytorium Słowacji znów pojawili się Kozacy, w: Christoph WEIGEL wedle Caspar LUYKEN, *Neu-eroeffnete Welt-GALLERIA... Worinnen sehr curios und begnu^ogt unter die Augen kommen allerley Aufzueg und Kleidungen unterschiedlicher Staende und Nationen ...* Nuremberg 1703. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/Neu-er%C3%B6ffnete_Welt-Galleria#/media/File:Welt-Galleria_T071.jpg.
- Ryc. 67 Portret Gabriela Bethlena na angielskim miedziorycie z epoki. Źródło: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4f/Bethlen_G%C3%A1bor_lovon.jpg.
- Ryc. 68 Portret generała Karola Bonawentury Buquoya, poległego w trakcie obrony twierdzy Nowe Zamki. Źródło: https://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Charles_de_Buquoy_Seite_1_Bild_0001.jpg.
- Ryc. 69 Portret palatyna węgierskiego Mikołaja Esterházyego, który zasłużył się podczas negocjowania warunków pokoju mikulowskiego. Źródło: https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Esterh%C3%A1zy_Mikl%C3%B3s_n%C3%A1dor.jpg.
- Ryc. 70 Przykład uzbrojenia i ubioru hajduków – powstańców, XVII w., rycina z epoki. Źródło: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b8/Bocskey_hajd%C3%BAk.jpg. Hajduk, w: Christoph WEIGEL wedle Caspar LUYKEN, *Neu-eroeffnete Welt-GALLERIA...* Źródło: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/78/Welt-Galleria_T063.jpg.
- Ryc. 71 Przykład uzbrojenia i ubioru wojsk cesarsko-królewskich w pierwszym kwartale XVII w., rycina z epoki. Źródło: <http://www.schuetzen-in-neuss.de/bilder/Landsknechte.jpg>.
- Ryc. 72 Portret generała Melchiora Alaghy. Źródło: http://www.npg.hu/images/jcollection/alaghy_menyhert.jpg.
- Ryc. 73 Portret księcia Siedmiogrodu Jerzego I Rakoczego. Źródło: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/71/R%C3%A1k%C3%B3czy_Gy%C3%B6rgy_I.jpg.
- Ryc. 74 Pieczęć i podpis księcia Siedmiogrodu Jerzego I Rakoczego. Fot.: Martin Homza. Źródło: ŠA LE, SŽ, kongregačné spisy, kart. 114, nr 414, rok 1642.
- Ryc. 75 Portret Stefana Csákyego i jego pieczęć. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, Cs-SpH, nr 60. Pieczęć. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, MML, XVI, nr 54–15, rok 1646.
- Ryc. 76 Rysunek Zamku Spiskiego z XVII w., przedstawiający budowlę w ostatniej fazie rozwoju. Fot.: Monika Bizoňová. Źródło: Magyar Országos Levéltár (dalej MOL) Budapest, E 152, Acta Jesuitica, Registrata, d.57, fasc.2, Residentia Scepusiensis.
- Ryc. 77 List Stefana Csákyego w języku węgierskim z jego podpisem. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, MML, XVI, nr 54–15, rok 1646.
- Ryc. 78 Portret cesarza Ferdynanda III. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: SNM – Spišské múzeum Levoča.
- Ryc. 79 Pieczęć i podpis cesarza Ferdynanda III. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, MML, II, nr 86, rok 1639.
- Ryc. 80 Cesarski generał Jan Götz. Źródło: https://de.wikipedia.org/wiki/Johann_von_G%C3%B6tzen#/media/File:Johannes_G%C3%B6tzen.jpg.
- Ryc. 81 Następcą Jerzego I Rakoczego w księstwie Siedmiogrodu został jego syn Jerzy II Rakoczy (po lewej), którego w tej funkcji na pewien czas zastąpił Michał Apafi (po prawej). Źródło: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Princes_of_Transylvania#/media/File:Gheorghe_Racoczy_I.jpg. Źródło: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Princes_of_Transylvania#/media/File:Michael_I_Apafi.PNG.
- Ryc. 82 Portret księcia Siedmiogrodu Ákosa Bárcsaya. Źródło: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Princes_of_Transylvania#/media/File:Barcsay-%C3%A1kos.jpg.
- Ryc. 83 Portret księcia Jana Keménya. Źródło: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c7/Johann_Kem%C3%A9ny_-_F%C3%BCrst_von_Siebenb%C3%BCrgen.jpg.
- Ryc. 84 Portret cesarza Leopolda I. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: SNM – Spišské múzeum Levoča.
- Ryc. 85 Pieczęć i podpis cesarza Leopolda I. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, MML, VIII, nr C. 102, rok 1685. Podpis. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, MML, VIII, nr C 99, rok 1678.
- Ryc. 86 Portret sułtana tureckiego Mehmeda IV. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Estampes_par_Nicolas_de_Larmessin.f190.Mehmed_IV_sultan.jpg.
- Ryc. 87 Zdobycie Nowych Zamków w 1663 r., rycina z epoki, w: *Hungarisch-Turkische Chronik...* Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 88 Portret wezyra Ahmeda Köprülü. Źródło: https://en.wikipedia.org/wiki/K%C3%B6pr%C3%BCzade_Faz%C4%B1_Ahmed_Pasha#/media/File:Estampes_par_Nicolas_de_Larmessin.f159.Fazil_Ahmet_K%C3%B6pr%C3%BCl%C3%BCgrand_vizir_ottoman.jpg.
- Ryc. 89 Zdobycie Nitry przez Turków w 1663 r., rycina z epoki, w: *Hungarisch-Turkische Chronik...* Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 90 Portret palatyna Franciszka Wesselényiego. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wessel%C3%A9nyi_Ferenc_n%C3%A1dor.jpg.
- Ryc. 91 Portret arcybiskupa Jerzego Lipaja. Źródło: <https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/>

- handle/10831/6603/b2_kep07698.jpg?sequence=1&i-sAllowed=y.
- Ryc. 92 Portret bana chorwackiego Piotra Zrinskiego, w: *Hungarisch-Turkische Chronik...* Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 93 Portret sędziego krajowego Franciszka Nádasdyego, w: *Hungarisch-Turkische Chronik...* Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 94 Portret Krzysztofa Frankopana, w: *Hungarisch-Turkische Chronik...* Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 95 Wojna religijna na Spiszu przybierała na sile w ostatnim trzydziestolecu XVII w. Rycina z epoki przedstawiająca walkę między ewangelikami a katolikami w Spiskich Włochach. Źródło: Piarista Rend Magyar Tartomány Központi Levéltára Budapest. Manuscripta vetera [I.2.a], Series altera, n° 1 (<http://www.melte.hu/node/88>).
- Ryc. 96 Weduta Lewoczy z 1676 r. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE.
- Ryc. 97 Obraz przedstawiający kuruckich żołnierzy podczas odpoczynku. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kurucok_t%C3%A1rogat%C3%B3zen%C3%A9t_hallgatnak.jpg.
- Ryc. 98 Rycina z epoki przedstawiająca katolicki pogrzeb w Spiskiej Sobocie według kroniki Pischa. Źródło: Rímskokatolícky farský úrad v Spišskej Sobote, *Pischova kronika*.
- Ryc. 99 Pierwsze sprawozdanie arcybiskupa ostrzyhomskiego Jerzego Szelepcsenyego dla Rzymu dotyczące sytuacji w Królestwie Węgier w latach 1675–1676, ryc. 1–6 strony rękopisu. Fot. i Źródło: Archivum Secretum Apostolicum Vaticanum, fond: Congregazio concilio Relat. Dioec., vol. 768.
- Ryc. 100 Portret intelektualisty, dyplomaty i dostojnika kościelnego Jerzego Szelepcsenyego (Pohronskiego). Źródło: <http://npg.hu/index.php/component/jcollection/item/932-szelepcsenyi-gyoergy>.
- Ryc. 101 Portret habsburskiego generała Wolfganga Fridricha von Cobba. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wolfgang_Friedrich_Cob.jpg.
- Ryc. 102 Ryciny przedstawiające wojowników Thökölyego: a) polski hajduk, b) góral, c) węgierski oficer, d) Cyganka, e) janczar, w: Christoph WEIGEL wedle Caspar LUYKEN : *Neu-eroeffnete Welt-GALLERIA...* Źródło: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/78/Welt-Galleria_T063.jpg.
- Ryc. 103 Słowacka skarga wsi Słowinki z 1685 r. na wcześniejsze ekscesy kuruców i labanców. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, SŽ, nr 2678, rok 1685.
- Ryc. 104 Portret Emeryka Thökölyego, rycina z epoki, w: *Merkwürdige Geschichte des Lebens des Grafen Emerich von Tököly und der durch die ungrischen Missvergnügten erregten Unruhen*, Berlin, Potsdam 1793.
- Ryc. 105 Pieczęć książęca Emeryka Thökölyego i jego podpis. Fot. pieczęć: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, SŽ, 71, rok 1683. Fot. podpis: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, SŽ, 47, rok 1682.
- Ryc. 106 Portret wielkiego wezyra Kara Mustafy, w: ERASMUS FRANCISCI, *Der blutig-lang-gereizte, endlich aber Sieghafft-entzündte, Adler-Blitz, Wider den Glantz deß barbarischen Sebels, und Mord-Brandes, In historischer Erzehlung der Kriegs-Empörungen Ungarischer Malcontanten, wie auch grausamen Kriegs-Verwüstung der Ottomannisch-Tartarischen, in Ungarn, und dessen Nachbarschafft, sonderlich aber vor der belägerten Kaiserlichen Residentz-Stadt Wien entsetzlich wütenden, endlich aber, vermittelt Göttlicher Hülf-Verleihung, von Römisch-Kaiserlichen und Königlich-Polnischen, wie auch anderer Hohen Allirten Chur-Fürsten und Stände Waffen, tapffer gebrochenen, und siegreichlich-überwundenen Heer-Macht, hervorleuchtend...* Nürnberg 1684. Fot.: Martin Homza. Źródło: Knižnica evanlelického lýcea v Kežmarku.
- Ryc. 107 Portret cesarza i króla węgierskiego Leopolda I, w: ERASMUS FRANCISCI, *Der blutig-lang-gereizte, endlich aber Sieghafft-entzündte...* Fot.: Martin Homza. Źródło: Knižnica evanlelického lýcea v Kežmarku.
- Ryc. 108 Portrety feldmarszałków Georga Friedricha von Waldeck i Ernsta Rudigera von Starenberga, którzy wstawili się podczas oblężenia Wiednia, w: ERASMUS FRANCISCI, *Der blutig-lang-gereizte, endlich aber Sieghafft-entzündte...* Fot.: Martin Homza. Źródło: Knižnica evanlelického lýcea v Kežmarku.
- Ryc. 109 Portrety króla Rzeczypospolitej Jana III Sobieskiego i elektora saskiego Johanna Georga III, w: ERASMUS FRANCISCI, *Der blutig-lang-gereizte, endlich aber Sieghafft-entzündte...* Fot.: Martin Homza. Źródło: Knižnica evanlelického lýcea v Kežmarku.
- Ryc. 110 Klęska pod Parkanami (dziś Szturowo) w pobliżu Ostrzyhomia, która zakończyła wyprawę Osmanów na Wiedeń, rycina z epoki, w: ERASMUS FRANCISCI, *Der blutig-lang-gereizte, endlich aber Sieghafft-entzündte...* Fot.: Martin Homza. Źródło: Knižnica evanlelického lýcea v Kežmarku.
- Ryc. 111 „Rekompensata” dla Kara Mustafy za nieudaną wyprawę na Wiedeń był zielony jedwabny szal, który mu posłał do Belgradu sułtan Mehmed IV, rycina z epoki, w: *Hungarisch-Turkische Chronik...* Fot.: Martin Homza. Źródło: Knižnica evanlelického lýcea v Kežmarku.
- Ryc. 112 Królewskie wolne miasto Preszów z powodu sądów nadzwyczajnych i krwawych wyroków na zawsze będzie się wiązać z nazwiskiem generała Antoniego Caraffy. Fot. i Źródło: archiwum autora. Poniżej ANONYM, *Antonio Caraffa*. Źródło: https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Antonio_Carafa.jpg (Münster, LWL – Landesmuseum für Kunst und Kulturgeschichte, Porträtarchiv Diepenbroick, Inventar-Nr. C-593493 PAD).
- Ryc. 113 Fundamentem chrześcijańskiej Ligi Świętej, która przyczyniła się do wyparcia Turków z Europy Środkowej, był sojusz króla polskiego Jana III Sobieskiego, króla Węgier (cesarza) Leopolda I i weneckiego Marcantonio Giustinianiego pod patronatem papieża Innocentego XI, rycina z epoki. Źródło: http://www.wilanow-palac.pl/sobiesciana/liga_swieta_sobiesciana.html#reload?name=liga_swieta_sobiesciana.html.

- Ryc. 114 Portret Leopolda Kolonicsa, prymasa Ostrzyhomia – wybitnej postaci dla rozwoju węgierskiego i słowackiego Kościoła katolickiego, w: Christoph WEIGEL wedle Caspar LUYKEN, *Neu-eroeffnete Welt-GALLERIA...* Źródło: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/78/Welt-Galleria_T063.jpg.
- Ryc. 115 Portret Eugeniusza Sabaudzkiego, znakomitego dowódcy, który odegrał decydującą rolę podczas wyparcia Turków z Europy Środkowej, w: Christoph WEIGEL wedug Caspar LUYKEN, *Neu-eroeffnete Welt-GALLERIA...* Źródło: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/78/Welt-Galleria_T063.jpg.
- Ryc. 116 Portret Franciszka II Rakoczeo, który z racji pochodzenia był predestynowany do poprowadzenia ostatniego powstania antyhabsburskiego. Źródło: https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Rak%C3%B3czy_1703_ban.jpg#/media/File:Rak%C3%B3czy_1703_ban.jpg.
- Ryc. 117 Portret generała Mikołaja Bercsényiego. Źródło: https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Bercs%C3%A9nyi_Mikl%C3%B3s_arck%C3%A9pe.jpg#/media/File:Bercs%C3%A9nyi_Mikl%C3%B3s_arck%C3%A9pe.jpg.
- Ryc. 118 Portret cesarza i króla Józefa I. Po lewej u góry jego pieczęć, u dołu podpis. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: SNM – Spišské múzeum, Levoča 4479. Pieczęć Józefa I. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, A. a I. 11, rok 1710. Podpis. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, A. a I. 11, rok 1710.
- Ryc. 119 Portret Franciszka II Rakoczeo. Po prawej u góry jego pieczęć, u dołu podpis. Źródło: Adam SZABELSKI : *Túl a lengyel-magyar barátság: Rákóczi lengyel románca* (<http://ujkor.hu/content/tul-lengyel-magyar-baratsagon-rakoczi-lengyel-romanca-cikk>). Pieczęć Franciszka II Rakoczeo. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, MML, II 172, rok 1705. Podpis. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, MML, II 172, rok 1705.
- Ryc. 120 Libertasz – kurucka miedziana moneta z 1704 r. Źródło: https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:10_poltura,_Hongrie.jpg.
- Ryc. 121 Potyczka kuruców z labancami. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 122 Konflikty wśród powstańców zapoczątkowało pojmanie generała Szymona Forgácha i jego uwięzienie w 1707 r. na Zamku Spiskim (w tle), rycina z epoki, w: *Levočská biela pani: Za bozk zradila krajinu: Za krajinu obetovala svoju hlavu* [Katalog wystawy], red. M. Novotná, E. Lázárová, Levoča, Betliar 2010. Źródło: Magyar Nemzeti Múzeum (dalej MNM), Budapest, nr ewidencyjny 85.47.
- Ryc. 123 Pokonanie powstańczej konfederacji było wspólnym sukcesem cesarskich generałów Sigberta Heistera (po lewej) i Jana (IV) Pálffyego (po prawej), portrety na rycinach z epoki. Źródło: http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/100_falu/Lovasbereny/pages/004_az_ujrakezdes_evtizede.html i https://commons.wikimedia.org/wiki/File:P%C3%A1lffy_J%C3%A1nos.jpg.
- Ryc. 124 Tragiczną bohaterką zdobycia Lewoczy i późniejszym obiektem wielu artystycznych wyobrażeń była Juliana Korponay (de domo Géczy) – Biała Dama z Lewoczy: a) portret autorstwa Jánosa Cziroka (1706), w: *Levočská biela pani*, s. 150. Źródło: MNM, Budapest, nr ewidencyjny 1221; b) nieznaną malarz środkowoeuropejski (1770–1780), w: *Levočská biela pani*, s. 174. Źródło: SNM – Múzeum Betliar, nr ewidencyjny H 979; c) Jan Jeřábek (1780–1785), w: *Levočská biela pani*, s. 176. Źródło: SNM – Múzeum Betliar, nr ewidencyjny B 43, i d) Józef Czauczik (?), najbardziej znana podobizna (1831–1835), w: *Levočská biela pani*, s. 182. Źródło: SNM – Spišské múzeum Levoča, nr ewidencyjny SM 4909.
- Ryc. 125 Do upadku Lewoczy przyczynił się (przez zdradę) dowódca jej obrońców Stefan (I) Andrassy, dzięki czemu otrzymał ułaskawienie od cesarza, a w efekcie odzyskanie majątku. Portret autorstwa nieznanego malarza (1720–1735), w: *Levočská biela pani*, s. 126. Źródło: SNM – Múzeum Betliar, nr ewidencyjny H 974.

Handel i rzemiosło na Spiszu w XVI–XVIII wieku (Zdzisław Noga)

- Ryc. 126 Tradycyjne rolnictwo także w okresie od XVI do XVIII w. stanowiło podstawową dziedzinę gospodarki nie tylko na Spiszu. Źródło: https://upload.wikimedia.org/wikibooks/hu/7/7c/Weber%2C_Ianvs_Bifrons_1662_orvos_%C3%A9s_paraszt.jpg.
- Ryc. 127 Potwierdzenie przywilejów dla miasta Lewocza od króla Ferdynanda I z 1555 r. U dołu fragment herbu. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, MML, rok 1550.
- Ryc. 128 Herb Kieżmarku i pierwsza strona kieżmarskiej księgi rachunkowej z 1688 r. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 129–133 Charakter produkcji rzemieślniczej i wymiany w okresie wczesnonowoczesnym oddają iluminacje z Kodeksu Baltazara Behema. Publikacja za pozwoleniem Biblioteki Jagiellońskiej, sygn. BJ Rkp. 16, iluminacje ze stron: 252v, 243v, 256r, 278r, 303r.
- Ryc. 134 Oświadczenie starszych i młodszych członków krakowskiego cechu kotlarskiego o jakości i ilości zakupionej miedzi w Spiskiej Nowej Wsi i w Starej Lubowli z 1758 r. Fot.: Martin Homza. Źródło: Biblioteka Czartoryskich: Archiwum i zbiór rękopisów. Acta Spiskie, sygn. 773, fol. 67, rok 1750.
- Ryc. 135 Ważnym artykułem w kontaktach handlowych Polski i Królestwa Węgier była sól, sprzedawana w formie tzw. bałwanów (na ilustracji). Jeden bałwan krakowski ważył około 1200 kg. Bałwan słowacki przeznaczony do sprzedaży w Królestwie Węgier był o połowę lżejszy. Źródło: https://www.google.sk/search?q=wiel+balwan+solny&client=firefox-b&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwillvX3hjPAhXMsxQKHV-7CcQQ_AUICCGB&biw=1047&bih=484#imgsrc=atjTgVaQlrLMeM%3A.
- Ryc. 136 Ryciny z lewockiego wydania dzieła Orbis Pictus Komeńskiego, które przedstawiają obróbkę winogron i produkcję wina. U dołu poszczególne rodzaje wozów z XVII w. z tej samej publikacji.

- Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 137 Strona z księgi rachunkowej Lewoczy, na której znajdują się rachunki miasta z 1586 r. Fot.: Martin Homza. ŠA LE, MML, Kniha účtov z rokov 1582–1589.
- Ryc. 138 Księga cechowa z Lewoczy z 1676 r. Fot.: Štefan Péchy. ŠA LE, cechová kniha XII 90-a 01.
- Ryc. 139 Księga cechu farbiarzy z Lewoczy z pierwszymi zapisami z 1608 r. i ilustrowany zapis z 1676 r., który w artystycznej formie wykonał jeden z jego majstrów Melchior Novak. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, cechová kniha XII 90-a 02 i 90-a 01.
- Ryc. 140 Rycina ukazująca kupca wystawiającego swój towar na targu. Źródło: Adam RIES, *Rechenbuch auff Linien unnd Ziphren in allerley Handthierung, Geschäfte vnnd Kauffmanschaft*, Frankfurt 1581, fol. 29v. Źródło: http://www.bfb.dipf.de/cgi-opac/bil.pl?t_direct=x&f_IDN=b0086681berl
- ### Edukacja i stosunki kulturalne na Spiszu w XVI–XVIII wieku (Martin Homza)
- Ryc. 141 Alegoria założenia uniwersytetu jezuitów w Trnawie i weduta Trnawy z końca XVII w. z wykazem poszczególnych zabytków. Autor dziękuje prof. Vladimírowi Rábikowi za udostępnienie fotografii.
- Ryc. 142 Preszowskie kolegium ewangelickie miało w XVII w. wszystkie dane by przekształcić się w jedyny ewangelicki uniwersytet w Królestwie Węgier. Źródło: <http://epa.oszk.hu/00000/00030/00186/datum04635/cim204636.htm>.
- Ryc. 143 Podstawą wykształcenia była nauka czytania. Służył do tego elementarz. Rycina przedstawia słowacki (czeski) elementarz z 1753 r. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 144 Wyobrażenie pragnienia ucznia liceum ewangelickiego w Kieżmarku z drugiej połowy XVIII w. na temat tego, jak przyswaja się wiedzę. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 145 Strona tytułowa *Confessio Pentapolitana* – Wyznania pięciu górnowęgierskich królewskich wolnych miast Stöckela (wydanie łacińskie, węgierskie i niemieckie z 1613 r., Koszyce). Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 146 Katechizm Marcina Lutra stał się jednym z fundamentów ortodoksji ewangelickiej na terytorium dzisiejszej Słowacji. Z lewej jego lewocka edycja z 1612 r. autorstwa Eliasza Lániego, w środku i z prawej wydanie Daniela Krmana z 1738 r. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 147 Strona tytułowa polemicznego podręcznika Mikołaja Thamassyego, *Prawa katolicka ručny knyžka...* z 1691 r. (z lewej) i jej słowackie „motto” (z prawej). Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 148 Słowacka modlitwa z Hranovnicy za bohaterski naród polski, prawdopodobnie z 1831 r. Fot.: Martin Homza. Źródło: ŠA LE, pobočka Poprad – Spišská Sobota, Hranovnica 1689–1895, sygn. 1883/71.
- Ryc. 149 Jednym z fundamentów ewangelickiej ortodoksji u Słowaków stały się pieśni religijne. Po raz pierwszy wyszły w tomie *Citara sanctorum* z 1636 r. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 150 W lewockiej drukarni Brewera wyszedł w 1651 r. węgierski a w 1655 r. także słowacki kancjonał katolicki. Pierwszy zamówił biskup Egeru Benedykt Kisdy a drugi – arcybiskup Ostrzyhomia Jerzy Lipaj. Wydawcą był w obu przypadkach Benedykt Sölösi. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 151 Strona tytułowa łacińskiej dysputy koszyckich jezuitów i preszowskich ewangelickich profesorów na temat kwestii religijnych i filozoficznych z 1666 r. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 152 Kafel z klasztoru kartuzów na Skale schronienia z motywem alchemika, który tworzy tzw. piątą element (u góry z prawej) – Alchemik ma na sobie skórę krokodyla („smoka”). Fot.: Michal Slivka.
- Ryc. 153 Iluminowany odpis pracy Michała Sędziwoja na temat alchemii z 1726 r. Fot.: Katarína Slavíčková. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok, sygn. Ms 1095.
- Ryc. 154 Słynna książka Jana Webera Amuletum, która ukazała się po niemiecku i węgiersku a także po słowacku w Lewoczy w 1645 r. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 155 Alchemia z księgozbioru Pawła Doleviczényego, która dokumentuje ówczesne połączenie nauki z chiromancją. Fot.: Katarína Slavíčková. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok, sygn. Ms 1556.
- Ryc. 156 Strona tytułowa łacińskiego kalendarza Dawida Frölicha na rok 1642. Źródło: http://reader.digitale-sammlungen.de/en/fs1/object/display/bsb11112012_00005.html.
- Ryc. 157 Obrazowe zestawienie różnych poglądów na położenie Ziemi we wszechświecie. U góry klasyczny układ Ptolomeusza, w środku Kopernika a u dołu Tychona de Brahe, w: Martin SENTIVÁNI, *Sústava sveta: Kozmologická štúdia (Dissertatio cosmographica seu De mundi systemate)*, tłum i ed. Svorad Zavarský, „Slavica Slovaca”, 46, 2011, 3: Supplementum, s. 140.
- Ryc. 158 Do stworzenia modelu wszechświata i sfer ziemskich autorstwa Marcina Sentivániego (u góry) posłużyły jako wzór modele stworzone przez jezuitów Giovanniego Batisty Riccioliego i Caspara Schotta (ich modele w środku i u dołu), w: Martin SENTIVÁNI, *Sústava sveta*, s. 104, 141.
- Ryc. 159 Do pierwszych prób systematycznego krajoznawczo-geograficznego opisu Spisza należy praca kiežmarskiego rektora Jerzego Bohusa, *Historico-geographica terrae Scepusiensis in Superiori Hungaria celeberrimae descriptio...* Kežmarok [s.a], rękopis. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 160 Strona tytułowa publikacji Godfrida Sent-Miklóssiego na temat Spisza pt. *Terra seu*

- Provincia Scepusiensis, Leutschoviae* 1779. Fot.: Martin Homza. Źródło: ŠA LE, kniźnica.
- Ryc. 161 Maciej Bel jako pierwszy z uczonych w Królestwie Węgier podjął próbę stworzenia instytucji naukowej o zasięgu ogólnowęgierskim. Źródło: <http://www.patentovat.sk/vynalezcovia/matej-bell/>.
- Ryc. 162 Książka *Posol starého a nového Uhorska* wyszła w Norymberdze w 1723 r. Miała być wzorem dla kolejnych podobnych projektów Macieja Bela. Nie przypadkiem zawiera też część poświęconą najlepiej przebadanej żupie w Królestwie Węgier – Spiskiej. Fot.: Naďa Rácová [Labancová]. Źródło: ŠA LE, kniźnica.
- ### Spisz w latach 1711–1769 (Michal Duchoň, Diana Duchoňová)
- Ryc. 163 Portret cesarza Karola VI, jego pieczęć i podpis. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: Múzeum Kežmarok. Pieczęć i podpis. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, MML, VIII, nr C 118, rok 1719.
- Ryc. 164 Widok z południa na stolicę Królestwa Węgier – Bratysławę w dziele węgierskiego polihistora słowackiego pochodzenia Samuela Mikovíniego, w: Mathias BEL, *Compendium Hungariae geographicum...*, Posonii et Cassoviae 1779. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna kniźnica Kežmarok.
- Ryc. 165 Widok z południa na stolicę Królestwa Węgier. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 166 Symboliczny hołd krajów Królestwa Węgier składany Marii Teresie. Árpád PAPP-VÁRY, Pál HRENKÓ, *Magyarország régi térképeken*, Budapest 1989, s. 98. Źródło: <http://mek.oszk.hu/01900/01903/html/index2199.html>.
- Ryc. 167 a) Portret młodej Marii Teresy; b) pieczęć opłatkowa Marii Teresy; c) chłopięcy portret przyszłego cesarza Józefa II. Fot.: a, c) Štefan Péchy. Źródło: SNM – Spišské múzeum Levoča. Fot.: b) Martin Homza. Źródło: ŠA LE, SŽ, kart. 166, sygn. 78/1744.
- Ryc. 168 Marszałek Andrzej Hadik, dowódca węgierskich huzarów, którzy zdobyli Berlin, w: *Felső Magyar Országí Minerva*, t. 1, 1825, nr 2. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Futaki_gr%C3%B3f_Hadik_Andr%C3%A1s_1825_Fels%C5%91_Magyar_Orsz%C3%A1gí_Minerva.png.
- Ryc. 169 Order Marii Teresy należał do najwyższych odznaczeń za bohaterstwo. Źródło: https://de.wikipedia.org/wiki/Milit%C3%A4r-Maria-Theresien-Orden#/media/File:Maria_Teresia_Orden.jpg.
- Ryc. 170 Portret jednego z ostatnich spiskich starostów – hrabiego Heinricha von Brühla. Poniżej jego pieczęć i podpis. Źródło: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:HeinrichGrafvonBruehl.jpg>. Pieczęć i podpis. Fot.: Martin Homza. Źródło: Biblioteka Czartoryskich: Archiwum i zbiór rękopisów. Acta Spiskie, sygn. 767.
- Ryc. 171 Portret ostatniego króla Polski Stanisława Augusta Poniatowskiego, jego pieczęć i podpis. Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Stanis%C5%82aw_II_August_Poniatowski_in_coronation_clothes.PNG. Pieczęć i podpis Poniatowskiego. Fot.: Przemysław Stanek. Źródło: Kraków, Biblioteka Książąt Czartoryskich, rkps. 6159.
- Ryc. 172 Protokół węgiersko-polskiej komisji granicznej z 1755 r. Fot.: Vladimír Olejník. Źródło: ŠA LE, SŽ, nr 2293, kr. 1454, rok 1755.
- Ryc. 173 Przedstawienie na mapie sporu granicznego między Frydmanem a Maniowami w latach 1784–1786. Fot.: Vladimír Olejník. Źródło: ŠA LE, SŽ, nr 2294, kr. 1455.
- Ryc. 174 Dzieło Józefa Benickiego, rektora szkoły w Kieżmarku, przedstawiające prawa korony węgierskiej do księstw halickiego i włodzimierskiego wraz z innymi historyczno-prawnymi roszczeniami Habsburgów do terytoriów Rzeczypospolitej. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna kniźnica Kežmarok.
- Ryc. 175–176 Hodowla zwierząt domowych była jednym z podstawowych źródeł utrzymania w XVIII w.; w XVIII w. młynarstwo miało na Słowacji ugruntowany status ważnego i dochodowego rzemiosła. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna kniźnica Kežmarok.
- Ryc. 177 a) Pieczęć wspólna cechu farbiarzy z Popradu, Wielkiej, Spiskiej Soboty i Straży; b) pieczęć cechowa kowali z Wielkiej; c) pieczęć cechowa szweców z Wielkiej. Fot.: Martin Homza. Źródło: ŠA LE, pobočka Poprad – Spišská Sobota, trojrozmerné pamiatky, fasc. 18, sygn. 643.
- Ryc. 178 a) Pieczęć kowali z Wielkiej; b) pieczęć stolarzy z Wielkiej; c) pieczęć cechu ślusarzy i rusznikarzy z Wielkiej. Fot.: Martin Homza. Źródło: ŠA LE, pobočka Poprad – Spišská Sobota, trojrozmerné pamiatky, fasc. 18, sygn. 643.
- Ryc. 179 Odbiór i wydanie zboża (jęczmień i owies) w latach 1714–1715 w dobrach Horváth-Stansithów w Strażkach. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, fond Horvát-Stančič, Strážky (dalej HS-S), szkatuła 68, fasc. E, rok 1715.
- Ryc. 180 Fragment artykułów cechowych piernikarzy w Lewoczy, Kieżmarku i Preszowie z 1735 r. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, MML, rok 1735.
- Ryc. 181 Drzeworyt przedstawiający wyrób miodu. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna kniźnica Kežmarok.
- Ryc. 182 Dokument, którym Ferdynand II wyniósł Augustinię ab Hortis do stanu szlacheckiego, przydzielając mu herb rodowy. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, SŽ, 1631.
- Ryc. 183 Strona tytułowa książki Ambroziego *Líbeznė jádro...* Źródło: <https://books.google.cz/books?vid=NKP:1002291832&printsec=frontcover&hl=sk#v=onepage&q&f=false>.
- Ryc. 184 Franciszkanin w podróży misyjnej. Źródło: http://www.minoriti.sk/images/stories/ku_clankom/dejiny_rehole_na_slov/brat_na_cesta.jpg.
- Ryc. 185 Jerzy Buchholtz i Karol Gottlieb są autormi przypuszczalnie pierwszego naukowego wyobrażenia i opisu Tatr Wysokich, w: Karl Gottlieb

- Windisch ed.: „Ungarisches Magazin“, Band 3, Heft 1, Pressburg 1783.
- Ryc. 186 Strona tytułowa książki Daniela Fischera *Epistola inuitoria eruditiss Pannoniae...* Źródło: archiwum Martina Homzy.
- Ryc. 187 Dedykacja w książce *Bibliotheca, seu Cynosura peregrinantium...* Dawida Frölicha dla swojego dobroczyńcy Gerarda Prima. Źródło: archiwum Martina Homzy.
- Ryc. 188 Jedna ze stron z książki Daniela Sinapiusa Horčički *Neo Forum Latino Slavicum*, rok 1832. Źródło: archiwum Martina Homzy.
- Ryc. 189 Grób ostatniego (nominalnego) żupana spiskiego z rodu Zapolyów Jana Zygmunta (na pierwszym planie) i jego matki Izabeli Jagiellonki (Alba Iulia). Fot.: archiwum Martina Homzy.
- Ryc. 190 Marszałek Andrzej Máriássy otrzymał najwyższe austriackie i rosyjskie odznaczenia. Źródło: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/83/Andreas_Mariassy.
- Ryc. 191 Władysław Matyasovszky pełnił nie tylko urząd prepozyta spiskiego, ale i biskupa Nitry. Fot.: Biskupský úrad Nitra.
- Ryc. 192 Jerzy Ernest Multz von Walda miał wielkie zasługi dla rozwoju wydobywania rudy i produkcji miedzi w Smolniku. Fot.: Slovenské banské muzeum, Banská Štiavnica.
- Ryc. 193 Dom Spielenbergów w Lewoczy i herb ich rodziny nad bramą wejściową, stan obecny (Námestie Majstra Pavla, nr 39). Fot.: Zuzana Jánošíkova. Herb Spielenbergów. Fot.: Zuzana Jánošíkova.
- Ryc. 194 Strona tytułowa pracy Leonarda Stöckela *De musica...* Fot.: Janka Petőczová. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok, konvolút sygn. N 139, stara sygn. S 38956.
- Ryc. 195 Pieczęć Karola Wagnera. Fot.: Milota Floreková. Źródło: List K. Wagnera wysłany z Sabinowa 29 listopada 1775 r. A. J. Czirbeszowi. Országos Széchényi Könyvtár (dalej OSZK) Kézirattár, Wagner Károly Czirbesz Jónás-hoz, pieczęć na okładce listu nr 8.
- Ryc. 196 Strona tytułowa drukowanej wersji dokumentów z synodu żylińskiego, wydanej w Koszycach w 1610 r. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Mapa 1 Europa Środkowa po roku 1540. Autorzy: Martin Homza, Daniel Gurňák.
- Mapa 2 Podział Królestwa Węgier na kapitanaty wojskowe. Autorzy: Martin Homza, Daniel Gurňák.
- Mapa 3 Królestwo Węgierskie w okresie powstań stanowych od 1604 do 1683 r. Autorzy: Martin Homza, Daniel Gurňák.
- Mapa 4 Ewangelickie superintendentury na terytorium Królestwa Węgier w XVII–XVIII w. i miejsca ważnych synodów ewangelickich w tym okresie. Autorzy: Martin Homza, Daniel Gurňák.
- Mapa 5 Geograficzne wyobrażenie Spisza z połowy XVIII w. Johannes KRAY, *Mappa Comitatus Scepusiensis cum suis vicinitatibus*. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, mapa SŽ, 419, rok 1794, b.
- Mapa 6 Mapa Państwa Wielkomorawskiego, 1751. Johannes Tomka Szászky, *Introductio in geographiam Hungariae antiqui et medii aevi et VI. tabulis illustrata*, Posenii 1781. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Mapa 7 Europa Środkowa około roku 1721. Autorzy: Martin Homza, Daniel Gurňák.
- Mapa 8 Wyobrażenie Królestwa Węgier w pierwszym historycznym atlasie Węgier autorstwa Jana Tomko-Saskiego z 1751 r. Johannes Tomka Szászky, *Hungaria Aevi Medii*. Posenii 1751, w: Tenże, *Introductio in geographiam Hungariae antiqui*.
- Mapa 9 Przedstawienie granic Królestwa Węgier, Polski i Galicji z lat 1793–1794. Fot.: Vladimír Olejník. Źródło: ŠA LE, SŽ, nr 2295. kr. 1456, rok 1793–1794.
- Mapa 10 Szacunkowa mapa narodów Królestwa Węgier pod koniec XVIII w. Autorzy: Martin Homza, Daniel Gurňák.
- Mapa 11 a 12 Zmiany etniczne na terytorium Królestwa Węgier w XVIII w. Autorzy: Martin Homza, Daniel Gurňák.

Część 2: Spisz w latach 1770–1849. Na drodze do kapitalizmu (František Žifčák)

- Ryc. 1. Portret Marii Teresy z ratusza w Lewoczy. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: SNM – Spišské múzeum Levoča.
- Ryc. 2 Wielka pieczęć Marii Teresy. Fot.: Martin Homza. Źródło: ŠA LE, Spišské biskupstvo (dalej SpB), rok 1779.
- Ryc. 3. Podpis Marii Teresy. Fot.: Martin Homza. Źródło: ŠA LE, SpB, rok 1779.
- Ryc. 4 Portret Józefa II z ratusza w Lewoczy. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: SNM – Spišské múzeum Levoča.
- Ryc. 5 Pieczęć Józefa II. Źródło: http://monasterium.net/mom/DE-UBHD/UrkLehmann/Urk_Lehmann_525/charter.
- Ryc. 6 Podpis Józefa II. Źródło: http://monasterium.net/mom/DE-UBHD/UrkLehmann/Urk_Lehmann_525/charter.
- Ryc. 7 Pieczęć herbowa z 1774 r. nadana Prowincji 16 miast spiskich w 1778 r. przez Marię Teresę. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, zob. komentarz Františka Žifčáka na początku tomu, rok 1778.
- Ryc. 8 Wykaz miast należących do Prowincji 16 miast spiskich sporządzony w języku niemieckim, węgierskim, niemieckim i słowackim. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, Provincia 16 spišských miest, rok 1776
- Ryc. 9 Portret cesarza Leopolda II z Muzeum w Świętym Antonie (Svätý Anton). Źródło: Múzeum Antol.
- Ryc. 10 Pieczęć opłatkowa Leopolda II. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, MML, rok 1790.
- Ryc. 11 Podpis Leopolda II. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, MML, rok 1790.
- Ryc. 12 Portret cesarza Franciszka I. W tle budynek seminarium w Spiskiej Kapitulie. Fot.: Tomáš Halkovič. Źródło: SNM – Spišské múzeum Levoča (SM 6038).

- Ryc. 13 Pieczęć Franciszka I. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, SŽ, rok 1804.
- Ryc. 14 Podpis Franciszka I. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, SŽ, rok 1804.
- Ryc. 15 Portret Ferdynanda V z 1840 r. autorstwa Jana Rombauera. Fot.: Múzeum Červený Kameň. Źródło: SNM – Múzeum Červený Kameň.
- Ryc. 16 Podpis Ferdynanda V Dobrotliwego Dobrotivého. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, SŽ, rok 1840.
- Ryc. 17 Pieczęć Ferdynanda V Dobrotliwego. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, SŽ, rok 1840.
- Ryc. 18 Rycina zamieszczona w dziele Michala Institorisa Mošovského pt. *Nešťastný stav krajiny bez krále* z roku 1793. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 19 a) Wykaz skazanych buntowników na Spiszu w 1831 r., b) Wykaz straconych buntowników na Spiszu w 1831 r. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, SŽ, rok 1831.
- Ryc. 20 Spis ofiar cholery w dotkniętych epidemia w żupach na terytorium Węgier z okresu od 15 czerwca do 2 września 1831. Fot.: Martin Homza. Źródło: ŠA LE, SŽ, rok 1831.
- Ryc. 21 Praca na temat buntu chłopskiego w żupie spiskiej z 1834 r. autorstwa proboszcza Andreja Kučmy (Kutsma). Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, knižnica.
- Ryc. 22 Portret oraz podpis Ludovíta Štúra. Źródło: <http://dikda.eu/mince-aj-skala-nesu-meno-ludovita-stura/>.
- Ryc. 23 Posiedzenie sejmu węgierskiego w Bratysławie w 1847 r. Źródło: http://www.webumenia.sk/dielo/SVK:GMB.C_1714.
- Ryc. 24 List gończy wydany za Ludovítem Štúrem, Jozefem Miloslavem Hurbanem i Michalem Misloslavem Hodžą. U góry rękopis z archiwum w Lewoczy, u dołu wersja drukowana z Bańskiej Szczawnicy. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, SŽ, rok 1848.
- Ryc. 25 Drukowane ulotki z apelami do ludności słowackiej z jesieni 1848. U góry apel Słowackiej Rady Narodowej do Słowaków, u dołu wezwanie premiera Batyanyiego. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, SŽ, rok 1848.
- Ryc. 26 Patriotyczny apel w języku niemieckim, węgierskim i słowackim do żupy spiskiej o tworzenie węgierskich gwardii narodowych, mających walczyć z wojskami cesarskimi, podpisany przez „prezesa” Michala Máriássyego. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, SŽ, rok 1848.
- Ryc. 27 Portret młodego Franciszka Józefa z pałacu biskupiego w Spiskiej Kapitule. Fot.: Tomáš Halkovič. Źródło: SNM – Spišské múzeum Levoča, sign. SM 6038.
- Ryc. 28 Pieczęć Franciszka Józefa. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, Andrąši z Krásnej Hôrky, rok 1863.
- Ryc. 29 Podpis Franciszka Józefa. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, Andrąši z Krásnej Hôrky, rok 1863.
- Ryc. 30 Ćwiczenia słowackich ochotników uchwycone przez Petera Michala Bohuňa na portrecie Janka Francisiego. Fot.: Beáta Jablonská. Źródło: Slovenská národná galéria (dalej SNG).
- Ryc. 31 Rycina przedstawiająca kapitulację wojsk węgierskich pod Világos. Źródło: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/2/2b/Vil%C3%A1gosi_fegyverlet%C3%A9tel_VU.jpg/800px-Vil%C3%A1gosi_fegyverlet%C3%A9tel_VU.jpg.
- Ryc. 32 Pomnik honwedów węgierskich pod Braniskiem, który stał na miejscu pamiętnej bitwy ze słowackimi ochotnikami. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 33 Podstawą gospodarki w XVIII w. było rolnictwo, rycina z epoki. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 34 Urbarz terezański wsi Domaniowce. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, Krajský súd v Levoči, komasačné písomnosti, rok 1773.
- Ryc. 35 Panorama Spiskiego Czwartku. Fot.: Mária Novotná. Źródło: SNM – Spišské múzeum Levoča.
- Ryc. 36 Pieczęć wsi Lieskovany. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, SŽ, rok 1817.
- Ryc. 37 Pismo w imieniu wsi Daniszowce (Danišovce) z prośbą o wydanie nowego urbarza (1826 r.). Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, SŽ, rok 1826.
- Ryc. 38 Panorama Gelnicy z pierwszej połowy XIX w. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, Zbierka odtlačkov pečatí, Gelnica, rok 1769.
- Ryc. 39 Pieczęć Gelnicy z XVIII w. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, SŽ, rok 1729.
- Ryc. 40 Panorama Smolnika z przełomu XVIII i XIX w. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 41 Pieczęć Smolnika z XVIII w. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, SŽ, rok 1779.
- Ryc. 42 Panorama Spiskiej Nowej Wsi z 1835 r. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, MML, rok 1827.
- Ryc. 43 Pieczęć Spiskiej Nowej Wsi z XVIII w. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, MML, rok 1766.
- Ryc. 44 Portret Františka Xaverego Dreveňáka z roku 1827 autorstwa Jozefa Caučika. Źródło: Slovenské banké múzeum, Banská Štiavnica, nr ewidencyjny UH 906.
- Ryc. 45 Rękopis z podpisem naczelnego inspektora górniczego w Smolniku Františka Xaverego Drevenyaka. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, SŽ, rok 1793.
- Ryc. 46 Na przełomie XVIII i XIX w. działała w Smolniku słynna mennica, rycina z epoki. Szczegół z Ryc. 40.
- Ryc. 47 Półtorak Marii Teresy z 1763 r. bity w Smolniku. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 48 Ćwierćgrajcar Józefa II z 1781 r. bity w Smolniku. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 49 Miedziane 2 soldi wybite w Smolniku dla Goricy i Gradiški (włoskie dobra) za czasów Franciszka I. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 50 Sześćgrajcar rzymskiego cesarza Franciszka I z 1800 r. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 51 Druk węgierskiego prawa górniczego z XVIII w. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 52 Pieczęcie niektórych miejscowości Spisza, gdzie w XVIII i XIX w. działały znaczniejsze przedsiębiorstwa górnicze i przetwórstwa żelaza: a) Sztos, b) Wondriszel, c) Krompachy. Fot.: a) – c) Štefan Péchy. Źródło: a) ŠA LE, Zbierka

- odtlačkov pečatí, Štós, rok 1782, b) ŠA LE, Zbierka odtlačkov pečatí, Nálepko, rok 1854 (pieczęć z roku 1702), c) ŠA LE, Zbierka odtlačkov pečatí, Krompachy, rok 1851 (pieczęć używana w XVI–XVIII wieku).
- Ryc. 53 Dyplom lewockiego cechu stolarzy z roku 1831. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, MML, tesári, rok 1831.
- Ryc. 54 Pieczęć mistrza stolarskiego z Lewoczy z XIX w. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, MML, tesári, rok 1831.
- Ryc. 55 Początek statutu cechu lewockich farbiarzy z roku 1785. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, MML, farbiari, rok 1800.
- Ryc. 56 Wpis o przyjęciu do cechu farbiarzy w Spiskich Włochach. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: MML, farbiari, rok 1804.
- Ryc. 57 Karta tytułowa protokołu cechu tkaczy w Lewoczy. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, MML, tkáči, protokół, rok 1781.
- Ryc. 58 Świadectwo ukończenia szkoły cechowej w Lewoczy. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, MML, medikováči, rok 1825.
- Ryc. 59 Przykład kowalstwa artystycznego z Gelnicy – róża wykuta w metalu. Fot.: Martin Homza. Źródło: Banické múzeum Gelnica.
- Ryc. 60 Przykład rzemiosła odlewniczego na Spiszu – piec ze schyłku XVIII w. Całość i detal. Fot.: Martin Homza. Źródło: Banické múzeum Gelnica.
- Ryc. 61 Do ważniejszych przedsiębiorstw odlewniczych i metalowych na Spiszu należały huty żelaza w Prakowcach i Gelnicy: a) pieczęć Prakowiec, b) pieczęć Gelnicy. Fot.: a) – b) Štefan Péchy. Źródło: a) ŠA LE, ZOP, Prakovce, rok 1856. Źródło: b) ŠA LE, ZOP, Gelnica, rok 1769.
- Ryc. 62 Rycina z epoki przedstawiająca pracę szewców. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 63 Początek statutu cechu lewockich szewców z roku 1785. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, MML, obuvníci, rok 1785.
- Ryc. 64–65 Kucharstwo należało do jednych z najatrakcyjniejszych ówczesnych zawodów, rycina z epoki; Wykwintna uczta, rycina z epoki. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 66 Dyplom kucharza Juraja Herka ze Strażek z 1787 r. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, HS-S, rok 1787.
- Ryc. 67 Rycina z epoki przedstawiająca wyrób płótna. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 68 Płótno farbowano i nadrukowywano kilkoma technikami. Hranownica – wnętrze warsztatu, w którym zdobiono płótno. Fot.: Alica Chovanová.
- Ryc. 69 Wzorniki służące do farbowania płótna – typowa na Spiszu była technika batikowania (farbowania na ciemnoniebiesko). Fot.: Martin Homza. Źródło: Banické múzeum Gelnica.
- Ryc. 70 Klasyczny przykład batikowego farbowania płótna w roztworze indygo (*modrotlač*). Fot.: Alica Chovanová.
- Ryc. 71 Struktura narodowościowa ludności żupy spiskiej w 1847 r. Autorzy: František Žiřčák, Matúš Brilla.
- Ryc. 72 Symboliczne przedstawienie narodów Królestwa Węgierskiego na historycznym obrazie. Od lewej do prawej: Rumuni, Węgrzy, Słowacy i Niemcy. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 73 Spiska Kapituła z katedrą św. Marcina i pałacem biskupim według ryciny z 1834 r. W tle Zamek Spiski. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 74 Wiersz pochwalny na cześć pierwszego biskupa spiskiego Karola Salbeka pióra anonimowego autora z 1799 r. Fot.: Naďa Rácová [Labancová]. Źródło: ŠA LE, knižnica.
- Ryc. 75 Uroczysta przysięga pierwszego biskupa spiskiego Karola Salbeka. Fot. i Źródło: Archivum Secretum Apostolicum Vaticanum, fond: Archivio della S. Congregazione Consistoriale Processus consistoriales (o Processus Ecclesiarum o Processi dei Vescovi), vol. 172, fol. 073r.
- Ryc. 76 Struktura wyznaniowa ludności żupy spiskiej w 1839 r. Autorzy: František Žiřčák, Matúš Brilla.
- Ryc. 77 Spis imienny Żydów w żupie spiskiej z 1820 r. według poszczególnych powiatów i miejsc. Fot.: Martin Homza. Źródło: ŠA LE, SŽ, rok 1820.
- Ryc. 78 Patent tolerancyjny Józefa II umożliwił budowę świątyń ewangelickich w całym Królestwie Węgierskim: a) Wondriszel na początku XX w i obecnie, b) – c) Spiska Nowa Wieś – bryła świątyni w postaci najwcześniejszej, po przebudowie na początku XX w. i obecnie, d) kościół ewangelicki w Spiskim Podgrodziu na początku XX w., e) zbor w Gelnicy obecnie. Fot.: a), e) Patrik Dubovský. Fot b) – d) archiwum autora.
- Ryc. 79 Odrestaurowana synagoga w Spiskim Podgrodziu. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 80 Nieistniejąca dziś synagoga w Lewoczy. Groby na żydowskim cmentarzu w Lewoczy. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: archiwum autora. Żydowskie kamienie nagrobne z Lewoczy. Fot.: Ivana Labancová. Źródło: archiwum Martina Homzy.
- Ryc. 81 Dawne kolegium jezuitów w Spiskiej Kapitułe przekształcone w seminarium duchowne. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 82 Kolegium jezuickie w Lewoczy powstało po przebudowie dawnego klasztoru kartuzów. Po prawej stan obecny. Źródło: archiwum autora. Obecny stan klasztoru. Fot.: Magdaléna Janovská.
- Ryc. 83 Biskup spiski Jan Władysław Pyrker uznawany za założyciela pierwszej w Królestwie Węgierskim instytucji edukacyjnej dla nauczycieli. Fot.: Vladimír Olejník. Źródło: Biskupský úrad Spišská Kapituła.
- Ryc. 84 Kanonik Juraj Páleš zasłużony przy powstaniu *Preperandum* – pierwszej szkoły wyższej przygotowującej nauczycieli. Fot.: Vladimír Olejník. Źródło: Biskupský úrad, Spišské biskupstvo.
- Ryc. 85 Strona tytułowa pierwszej wydanej przez Seminarium Nauczycielskie książki *Paedagogia* w języku słowackim skodyfikowanym przez Antona Bernoláka. Fot.: Naďa Rácová [Labancová]. Źródło: Knižnica ŠA LE.

- Ryc. 86 Gimnazjum katolickie w Lewoczy na obrazie przedstawiającym jego wygląd w XVIII i XIX w. Niżej kolorowana fotografia z początku XX w. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: Archiwum autora.
- Ryc. 87 Gimnazjum ewangelickie w Lewoczy współcześnie. Niżej tablica poświęcona uczniom słowackim. Fot.: Ivana Labancová.
- Ryc. 88 Liceum ewangelickie w Kieżmarku. Niżej budynek z biblioteką, stan obecny. Fot.: Martin Homza.
- Ryc. 89 Kościół przy gimnazjum pijarskim w Podolińcu, stan obecny. Fot.: Martin Homza.
- Ryc. 90 Strona tytułowa almanachu „Jitřenka”, do którego wydania przyczynił się zwłaszcza Michal Hlavaček. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, knižnica.
- Ryc. 91 Portret Janka Franciscięgo z czasów rewolucji 1848–1849 autorstwa Petra Bohúňa. Fot.: Beáta Jablonská. Źródło: SNG.
- Ryc. 92 Bryły budynków budowanych i przebudowanych w stylu klasycystycznym: a) dom żupny w Lewoczy, b) ratusz w Spiskiej Nowej Wsi, c) ratusz w Kieżmarku, d) ratusz w Gelnicy, e) ratusz w Sobocie Spiskiej. Fot.: a) i d) Martin Homza. Fot.: b) a i e) Štefan Péchy. Fot.: c) Naďa Ráčová [Labancová].
- Ryc. 93 Do najbardziej interesujących kompleksów architektonicznych z okresu przejściowego między barokiem a klasycyzmem należą letnia rezydencja Dardanele i dwór w Markuszowcach (pierwotnie renesansowy). Fot.: Magdaléna Janovská.
- Ryc. 94 Dwór Čáków w Bijacowcach. Wyżej z herbem rodu na historycznym szkicu. W środku kolorowana fotografia z początku XX w. Niżej stan obecny. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 95 Dwór Čáków w Hodkowcach. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 96 Dwór Čáków w Spiskim Hrhovie. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 97 Dawny kasztel Čáków w Bystranach. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 98 Karta tytułowa sztuki granej w Lewoczy przez słowackich aktorów. Fot.: Miroslav Varšo. Źródło: SNM – Spišské múzeum Levoča, knižnica, nr ewidencyjny 2185.
- Ryc. 99 Herb rodziny Ab Hortis. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, SŽ, rok 1631.
- Ryc. 100 Portret i podpis Jána Bardossyęgo. Fot.: Naďa Ráčová [Labancová]. Źródło: ŠA LE, knižnica.
- Ryc. 101 Portret wybitnego uczonego epoki oświecenia w Królestwie Węgierskim – Gregora Berzeviczęgo. Fot.: Martin Homza. Źródło: Samuel WEBER, *Ehrenhalle verdienstvoller Zipser des XIX. Jahrhunderts* 1800–1900, Iglo 1901.
- Ryc. 102 Portret młodego Jozefa Czauczika autorstwa Jána Jakuba Stundera. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 103 Pieczęć herbowa i podpis Jána Jakuba Engela. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, MML, testamenty, 1831.
- Ryc. 104 Pierwsza strona drugiego tomu *Dziejów Imperium Węgierskiego* autorstwa Jána Krystiána Engela. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 105 Ján Fabrici. Fot.: Martin Homza. Źródło: Samuel WEBER, *Ehrenhalle verdienstvoller Zipser*.
- Ryc. 106 Samuel Fabrici. Fot.: Martin Homza. Źródło: Samuel WEBER, *Ehrenhalle verdienstvoller Zipser*.
- Ryc. 107 Strona tytułowa książki Jána Genersicha, *Dejiny Rakúska, Čiech a Uhorska*. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 108 Strona tytułowa drugiego tomu książki Krystiana Genersicha *Pamätihodnosti slobodného kráľovského mesta Kežmarok...* Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 109 Strona tytułowa publikacji opisującej florę Spisza autorstwa Samuela Genersicha. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 110 Podpis Michala Hlaváčka. Fot.: Miriam Viršinská. Źródło: Hlavacek_MJ 636_Slovenská národná knižnica, Literárny archív.
- Ryc. 111 Pavol Hunfalvy. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 112 Pavol Kray. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 113 Karol Marko, autoportret. Źródło: https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Mark%C3%B3_K%C3%A1roly_%C3%96narck%C3%A9p.jpg.
- Ryc. 114 Gustáv Müller, autoportret. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: Anna PETROVÁ-PLESKOTOVÁ, *K počiatkom realizmu v slovenskom maliarstve*, Bratislava 1961, nr 87.
- Ryc. 115 Ján Jakub Müller, portret autorstwa Jána Alojza Hory. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Hora_Portrait_of_J%C3%A1nos_M%C3%BCller_1836.jpg.
- Ryc. 116 Juraj Páleš. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 117 Andrej Probstner starszy. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: Anna PETROVÁ-PLESKOTOVÁ, *K počiatkom realizmu v slovenskom maliarstve*, nr 40.
- Ryc. 118 Ján Rombauer, autoportret. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 119 Strona tytułowa wydania źródeł spiskich, które do druku przygotował Michal Schmauk. Fot.: Naďa Ráčová [Labancová]. Źródło: ŠA LE, knižnica.
- Ryc. 120 Portret Martina Schwartnera. Niżej tytułowa strona jego najbardziej znanej książki *Statystyka Królestwa Węgierskiego*. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: archiwum Martina Homzy i Martin SCHWARTNER, *Statistick des Königreichs Ungern. Ein Versuch*, Pest 1798. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická knižnica v Kežmarku.
- Ryc. 121 Tytułowa strona dzieła Juraja Sklenára *O najstaršej polohe Vel'kej Moravy*.
- Mapa 1 Europa Środkowa w latach 1740–1848. Autorzy: Martin Homza, Daniel Gurňák.
- Mapa 2 Podział polityczno-administracyjny Spisza na początku XIV w. Autorzy: Martin Homza, Jozef Česla.

Część 3: Spisz w latach 1848–1918. W przededniu I wojny światowej (Artur Patek)

- Ryc. 1 a) Samuel Španík: cesarzowa Elżbieta (Sisi) po 1867 r., b) Samuel Španík: cesarz i król Franciszek Józef po 1867 r., c) węgierski podpis Franciszka Józefa, d) węgierska pieczęć Franciszka Józefa. Fot.: a) – b) František Péchy. Źródło: a) Alzbeta (Sisi)_Spanyik_SNM – Spišské múzeum Levoča_3325. Źródło: b) Frantisek Jozef_Spanyik_Spanyik_SNM – Spišské múzeum Levoča_3324. Fot.: c) – d) Martin Homza. Źródło: c) – d) Spišské Biskuptvo, 8 października 1874.
- Ryc. 2 Zgromadzenie memorandowe w Martinie w 1861 r. i autor programu Memorandum Marko Daxner. Archiwum autora.
- Ryc. 3 Pierwsza słowacka petycja 47 miejscowości spiskich do cesarza Franciszka Józefa z 1863 r. Oprócz wójtów, rajców i notariuszy swoje podpisy składali też zwykli obywatele. Fot.: Martin Homza. Źródło: ŠA LE, SŽ, 1863.
- Ryc. 4 Trzecia petycja spiska z 1868 r. poza postulatem obrony języka słowackiego dotyczyła też kwestii politycznych i kulturalnych. Fot.: Katarína Bužbacherová. Źródło: ŠA LE, SŽ, 1868.
- Ryc. 5 Spór o Morskie Oko był zwiastunem walki o północną granicę Spisza w XX w.: a) mapa Karola Reitza z 1796 r., b) Morskie Oko dziś, c) mapa zmian terytorialnych w okolicach Morskiego Oka, d) o zwycięstwie w sporze przesądziła w Sztajerskim Hradcu przede wszystkim argumentacja historyczna strony polskiej na czele z Oswaldem Balzerem. Fot.: a) Martin Homza. Źródło: a) ŠA LE, SŽ, rok 1809. Źródło: b) archiwum autora. Autorzy: c) Martin Homza i Daniel Gurňák. Źródło: d) archiwum autora.
- Ryc. 6 a) – d) W I wojnie światowej Spiszacy uczestniczyli w różny sposób: a) Ondrej Tomáš ze Smižan służył w gwardii cesarskiej, b) marynarz Ján Murňák, c) – d) marynarze Ján Lelák i Ján Hojstrič z Prakoviec. Źródło: archiwum Jozefa Pojdáka z Prakoviec.
- Ryc. 7 Smutną pamiątką po I wojnie światowej na Spiszu pozostały pomniki poległych (Nalepkowo). Fot.: Patrik Dubovský.
- Ryc. 8 Struktura narodowościowa mieszkańców Żupy Spiskiej w 1880 r. Autorzy: Martin Homza i Jozef Česla.
- Ryc. 9 Węgierskie świadectwo Jána Čongvy z 1913 r., w którym podano jego słowacką narodowość (tót). U góry jego późniejszy portret. Źródło: archiwum Jozefa Čongvy.
- Ryc. 10 Centrum żydowskim na Spiszu były Huncowce, skąd pochodził m.in. Adolf Altmann (w środku), rabin i uczonec. U dołu z żoną Malwiną i dziećmi w czasie swojego pobytu w Wiedniu. Źródło: Adolf Altman z rodziną: http://www.stolpersteine-salzburg.at/en/places_and_biographies?victim=Altmann,Adolf.
- Ryc. 11 Nieodłącznym elementem kolorytu Spisza od początku XX w. byli Romowie. Źródło: <http://www.wikiwand.com/sk/R%C3%B3movia>.
- Ryc. 12 Narody i narodowości na Spiszu miały na początku XX w. wiele wspólnego. Fot.: Fot. ateliér Gusztáv Matz a spol. Spišská Nová Ves. Źródło: archiwum Magdalény Janovskiej.
- Ryc. 13 Obraz węgierskich chłopów i szlachty w połowie XIX w.. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 14 Struktura wyznaniowa ludności Żupy Spiskiej w 1880 r. Autorzy Martin Homza i Jozef Česla.
- Ryc. 15 Najważniejszą gałęzią gospodarki na Spiszu także na przełomie XIX i XX w. pozostało rolnictwo. Orka. Fot.: Fot.ateliér Gusztáv Matz a spol. Spišská Nová Ves. Źródło: archiwum Magdalény Janovskiej.
- Ryc. 16 Żniwa na Spiszu na przełomie XIX i XX w. Fot.: Fot.ateliér Gusztáv Matz a spol. Spišská Nová Ves. Źródło: archiwum Magdalény Janovskiej.
- Ryc. 17 Emigracja zarobkowa była bardzo częstym zjawiskiem na Spiszu na przełomie XIX i XX w.: a) wykaz imigrantów z 1900 r., b) dane na temat podróży i zaokrętowania w Rotterdamie, c) przyjęcie imigrantów w Nowym Jorku. Źródło: a) Marián Baťalík, *Z menej známej histórie Prakoviec*, w: *Prakovce svedectvo času*, Košice 2010. Źródło: b) <http://www.malachovo.sk/dejiny-malachova/vystahovalectvo-zmalachova/>. Źródło: c) <http://www.malachovo.sk/dejiny-malachova/vystahovalectvo-z-malachova/>.
- Ryc. 18 Działalność na rzecz ochrony przyrody, turystyka i myślistwo były głównymi zajęciami księcia Christiana Hohenlohe na Spiszu: a) górską chatą, b) – c) leśny pałac księcia, d) książę ze swoim trofeum w towarzystwie innych myśliwych. Fot.: a), c) a d) Fot.ateliér Gusztáv Matz a spol. Spišská Nová Ves. Źródło: archiwum Magdalény Janovskiej. Źródło: b) archiwum Františka Žifčáka.
- Ryc. 19 Drewniany kościół katolicki św. Anny, który zbudowano na polecenie księcia Christiana Hohenlohe w Jaworzynie Tatrzańskiej. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 20–22 Rzemiosła na Spiszu na początku XX w. Fot.: Fot.ateliér Gusztáv Matz a spol. Spišská Nová Ves. Źródło: archiwum Magdalény Janovskiej.
- Ryc. 23 Gielnica także na początku XX w. była ważnym ośrodkiem gospodarczym na Spiszu. Fot.: Fot.ateliér Gusztáv Matz a spol. Spišská Nová Ves. Źródło: archiwum Magdalény Janovskiej.
- Ryc. 24 Prakowce z hutą Ludmila należały do ważnych ośrodków o ponadregionalnym znaczeniu. Poniżej kaplica św. Antoniego i kościół św. Ludmiły. Źródło: archiwum Františka Žifčáka.
- Ryc. 25 Kolej koszycko-bohumińska odgrywała wielką rolę także na Spiszu; a) dreznina osobowa, b) nowa stacja kolejowa w Spiskich Włochach, c) transport wojskowy w czasie I wojny światowej. Fot.: a) a c) Fot.ateliér Gusztáv Matz a spol. Spišská Nová Ves. Źródło: archiwum Magdalény Janovskiej. Źródło: b) archiwum Františka Žifčáka.
- Ryc. 26 Kropkachy na widokówkach z epoki. Źródło: archiwum Františka Žifčáka.

- Ryc. 27 Kolonie robotnicze na Spiszu: a) Rudniany, b) Krompachy, c) Krompachy (współcześnie), d) Hnilczyk-Rostoki. Źródło: a) – b) archiwum Františka Žifčáka. Fot.: c) Miroslav Lacko. Fot.: d) Fot.ateliér Gusztáv Matz a spol. Spišská Nová Ves. Źródło: archiwum Magdalény Janovskiej.
- Ryc. 28 Pod koniec XIX w. rozwinęły się na Spiszu uzdrowiska: a) Tatrzńska Łomnica, b) – c) tatrzańskie sanatoria, d) Turzów (koło Gielnicy). Źródło: a) archiwum Františka Žifčáka. Fot.: b) – d) Fot.ateliér Gusztáv Matz a spol. Spišská Nová Ves. Źródło: archiwum Magdalény Janovskiej.
- Ryc. 29 Nowe miejscowości uzdrowskie na Spiszu: a) kurort koło Spiskiej Nowej Wsi, b) Czarna Woda, c) Družbaki. Fot.: a) Fot.ateliér Gusztáv Matz a spol. Spišská Nová Ves. Źródło: archiwum Magdalény Janovskiej. Źródło: b) – c) archiwum Františka Žifčáka.
- Ryc. 30 Do ważnych kurortów na Spiszu należy także Stara Lubownia (powyżej) i Luczywna (poniżej). Źródło: archiwum Františka Žifčáka.
- Ryc. 31 Do najwybitniejszych pisarzy słowackich, którzy w drugiej połowie XIX w. byli związani ze Spiszem, należał Pavol Orságh Hviezdoslav. Poniżej strona tytułowa pierwszego tomu jego wierszy, powstałego jeszcze w trakcie studiów poety w Kieżmarku. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 32 Szkoły ludowe na Spiszu: a) Prakowce, b) Toryski, c) Kieżmark. Źródło: a) – c) archiwum Františka Žifčáka.
- Ryc. 33 Państwowa szkoła realna w Lewoczy na widokówce z epoki. Źródło: archiwum Františka Žifčáka.
- Ryc. 34 Średnia szkoła zawodowa w Gielnicy należała do najstarszych tego typu szkół w Królestwie Węgier. Fot. z początku XX w. Fot.ateliér Gusztáv Matz a spol. Spišská Nová Ves. Źródło: archiwum Magdalény Janovskiej. Fot. planu: Martin Homza. Źródło: Banské múzeum w Gelnicy. Fot. stanu obecnego: Martin Homza.
- Ryc. 35 Plan budynku szkoły dla dziewcząt w Spiskiej Nowej Wsi. Fot.: Fot.ateliér Gusztáv Matz a spol. Spišská Nová Ves. Źródło: archiwum Magdalény Janovskiej.
- Ryc. 36 Spiska Kapituła również na przełomie XIX i XX w. pełniła funkcję centrum edukacji. Działał tu instytut nauczycielski i seminarium duchowne. Fot.: Fot.ateliér Gusztáv Matz a spol. Spišská Nová Ves. Źródło: archiwum Magdalény Janovskiej.
- Ryc. 37 Gimnazjum pijarów w Podolińcu wznowiło swoją działalność w latach 60. XIX w. Nie odzyskało już jednak swojego dawnego znaczenia. Fot.: Fot.ateliér Gusztáv Matz a spol. Spišská Nová Ves. Źródło: archiwum Magdalény Janovskiej.
- Ryc. 38 Sławne spiskie gimnazja: a) gimnazjum katolickie w Lewoczy, b) liceum ewangelickie w Lewoczy, c) gimnazjum w Spiskiej Nowej Wsi. Źródło: a) archiwum Františka Žifčáka. Fot.: c) Fot.ateliér Gusztáv Matz a spol. Spišská Nová Ves. Źródło: archiwum Magdalény Janovskiej. Fot.: b) Martin Homza.
- Ryc. 39 Kieżmarskie liceum ewangelickie należało także w drugiej połowie XIX w. do najlepszych szkół na Spiszu z wysoko wykwalifikowanymi pedagogami: a) nowy budynek gimnazjum, b) grono profesorskie w 1866 r., c) grono profesorskie w 1904 r. Źródło: a) archiwum Františka Žifčáka. Fot.: b) – c) Martin Homza. Źródło: b) – c): Carolus Bruckner, *Memorabilia Lycei Kesmarkiensis magistrorum discipulorumque dicta et facta...* Kesmarkini 1933. Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 40 Nowy budynek Instytutu Nauczycielskiego w Spiskiej Nowej Wsi z lat 1873–1874 należał do największych budynków tego typu na Spiszu. Dziś mieści się tu gimnazjum. Fot.: Fot.ateliér Gusztáv Matz a spol. Spišská Nová Ves. Źródło: archiwum Magdalény Janovskiej. Stan obecny Fot.: Štefan Péchy.
- Ryc. 41 Jedna z najznakomitszych szkół żydowskich – jesziwa – powstała przy synagodze w Huncowcach. Fot.: Fot.ateliér Gusztáv Matz a spol. Spišská Nová Ves. Źródło: archiwum Magdalény Janovskiej.
- Ryc. 42 Węgierskie Towarzystwo Karpackie propagowało m.in. regularną wspinaczkę w Tatrach Wysokich: a) odznaka towarzystwa, b) wyjście na Łomnicę tzw. drogą Jordana, c) przewodnicy górcy na fotografii z epoki. Źródło: a – c) archiwum Františka Žifčáka.
- Ryc. 43 Organem prasowym Węgierskiego Towarzystwa Karpackiego było czasopismo „Karpathen-Post”. Źródło: archiwum Františka Žifčáka.
- Ryc. 44 Muzeum Karpackie w Popradzie. Źródło: archiwum Františka Žifčáka.
- Ryc. 45 Spiskie Towarzystwo Historyczne rozpoczęło swoją działalność w 1883 r.: a) godło towarzystwa, w którym umieszczono pieczęć Żupy Spiskiej, b) jedna z prac wydanych przez towarzystwo autorstwa Józefa Hradskiego o Żupie 10 Kopijników Spiskich. Źródło: a) archiwum autora. Fot.: b) Martin Homza: Źródło: ŠA LE, biblioteka.
- Ryc. 46 Z inicjatywy Spiskiego Towarzystwa Historycznego wzniesiono pomnik honweda na obecnym Placu Mistrza Pawła. Źródło: archiwum Františka Žifčáka.
- Ryc. 47 Na Spiszu wydawano wiele czasopism. Do najstarszych należała gazeta „Zipser Anzeiger” („Szepesi Értesítő”/”Spišský Oznamovateľ”). Numer gazety z 1863 r. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, biblioteka.
- Ryc. 48 Głównym organem prasowym Węgrów na Spiszu na przełomie XIX i XX w. była gazeta „Szepesi Lapok”. Po połączeniu z „Magyar Hirlap” ukazywała się jako jej regionalne wydanie pod tytułem „Szepesi Hirlap”. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, biblioteka.
- Ryc. 49 Centra miast spiskich na przełomie XIX i XX w. odnotowały niebywały rozwój. Przykład Lewoczy: a) stylizowany widok na centrum miasta z nowym budynkiem kościoła ewangelickiego, b) neogotycka wieża kościoła św. Jakuba i pseudorenesansowa przybudówka ratusza, c) – d) budynek teatru przebudowano w XIX w. Współczesne wnętrze

- teatru. Źródło: a) – b) archiwum Františka Žifčáka. Fot.: c) – d) Štefan Péchy.
- Ryc. 50 Centra miast spiskich na przełomie XIX i XX w. odnotowały niebywały rozwój. Przykład Spiskiej Nowej Wsi: a) widok na nowy ratusz i neogotycką wieżę, b) – c) budowla nowego teatru, d) mieszkańcy Spiskiej Nowej Wsi na fotografii z epoki. Źródło: a) – b) archiwum Františka Žifčáka. Fot.: c) – d) Fot. ateliér Gusztáv Matz a spol. Spišská Nová Ves. Źródło: archiwum Magdalény Janovskiej.
- Ryc. 51 Centrum Kieżmarku podobnie jak inne miasta przebudowano na przełomie XIX i XX w. Jego wizytówką stał się kościół ewangelicki zbudowany w stylu orientalnym: widok z zewnątrz i wewnątrz kościoła. Źródło: archiwum Františka Žifčáka.
- Ryc. 52 Do najciekawszych budowli, które postawiono w stylu secesyjnym na Spiszu, należy bez wątpienia kompleks dworca kolejowego w Kieżmarku: a) dawny wygląd, b) stan współczesny, c) hala dworca. Fot.: a) Fot.ateliér Gusztáv Matz a spol. Spišská Nová Ves. Źródło: archiwum Magdalény Janovskiej. Fot.: b) – c) Martin Homza.
- Ryc. 53 Jednym z ciekawszych zabytków secesyjnych w Kieżmarku jest również budynek Kościoła reformowanego. Fot.: Martin Homza.
- Ryc. 54 W stylu tyrolskim budowano głównie w Tatrach Wysokich: a) – b) Tatrzańska Łomnica, c) Stary Smokowiec, d) Dolina Staroleśna, e) Szczyrbskie Jezioro. Źródło: a) – e) archiwum Františka Žifčáka.
- Ryc. 55 Jedna z fotografii Béli Alexandra. Źródło: <https://sk.wikipedia.org/wiki/S%C3%BAbor:Valexander.jpg>.
- Ryc. 56 Eugen Binder jako pedagog liceum w Kieżmarku, w: Carolus BRUCKNER, *Memorabilia Lycei Kesmarkiensis...* Fot.: Martin Homza. Źródło: *Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok*.
- Ryc. 57 Edde Balló: portret Teodora Boemma. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Boemm_Teodor.jpg.
- Ryc. 58 Fotografia hrabiego Albina Csákyego. Źródło: archiwum Františka Žifčáka.
- Ryc. 59 Były pałac Zenona Csákyego w Bystrzanach. Fot.: Fot.ateliér Gusztáv Matz a spol. Spišská Nová Ves. Źródło: archiwum Magdalény Janovskiej.
- Ryc. 60 Biskup Spisza i arcybiskup Kalocsy Juraj Čáski. Źródło: https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:C-s%C3%A1szka_Gy%C3%B6rgy_1900-39.JPG.
- Ryc. 61 Martin Čulen w późniejszych latach swojego życia. Źródło: http://www.obecklastor.sk/portals_pictures/i_000265/i_265483.jpg.
- Ryc. 62 List Kálmána Demki z jego własnoręcznym podpisem. Źródło: http://www.sosantikvarium.hu/kep/kezirat_42_1.jpg.
- Ryc. 63 Franciszek Dénes był jednym z pierwszych przewodników górskich. Źródło: https://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Franti%C5%A1ek_D%C3%A9nes.JPG.
- Ryc. 64 Emeryk Fest reprezentował Gielnicę w sejmie węgierskim. Źródło: Samuel WEBER, *Ehrenhalle verdienstvoller Zipser*.
- Ryc. 65 Autoportret Wilhelma Forbergera. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Vilmos_Forberger#/media/File:Forberger_Self-portrait_1926.jpg.
- Ryc. 66 Michał Greisiger był wszechstronnym badaczem Spisza. Źródło: <http://spisskabela.sk/mesto/historia-mesta/sien-osobnosti-mesta/michal-greisiger/>.
- Ryc. 67 Wojciech Halczyn z polską delegacją w Paryżu (po lewej z fajką). Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 68 Jozef Hanula zdobył wspaniałe dzieła jako malarz Spisza. Źródło: http://photos.geni.com/p9/8927/0056/53444837a6fa07d9/hanula_jozef_large.jpg.
- Ryc. 69 Piotr Hostinský-Kellner działał na Spiszu w okresie absolutyzmu Bacha. Fot.: Komata és Társa, Budapest. Źródło: Slovenská národná knižnica, Literárny archív, Martin.
- Ryc. 70 Jozef Hradský był jednym z najwybitniejszych historyków Spisza na przełomie XIX i XX w. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: archiwum Františka Žifčáka.
- Ryc. 71 David Husz był wybitnym spiskim przedsiębiorcą i inicjatorem powstania Muzeum Karpackiego w Popradzie. Źródło: Samuel WEBER, *Ehrenhalle verdienstvoller Zipser*.
- Ryc. 72 Pastor ewangelicki Karl Kalchbrenner ma zasługi w opisywaniu grzybów na Spiszu. Źródło: Samuel WEBER, *Ehrenhalle verdienstvoller Zipser*.
- Ryc. 73 Jednym z najwybitniejszych uczniów László Mednyánszkiego był inny Spiszak Ferdinand Katona. Źródło: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/35/KatonaN.jpg>.
- Ryc. 74 Ernst Lindner należał do grona wybitnych spiskich poetów i językoznawców, którzy badali spiskie gwary niemieckie. Źródło: <http://www.fsz.bme.hu/mtsz/mhk/csarnok/l/lindner.htm>.
- Ryc. 75 Gedeon Majunke był jednym z najwybitniejszych spiskich architektów z okresu przed I wojną, jego prace są do dziś ozdobą Tatr. Źródło: https://sk.wikipedia.org/wiki/S%C3%BAbor:Gedeon_Majunke_portr%C3%A9t.jpg.
- Ryc. 76 László Mednyánszky jako artysta zdobył sławę sięgającą daleko poza granice Spisza. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ladislav_Medny%C3%A1nszky.jpg.
- Ryc. 77 Ksiądz Stefan Mišik stał w okresie najostrzejszej madziaryzacji po stronie Słowaków. Źródło: <https://www.gymmisika.sk/clanok/zo-zivota-stefana-misika/>.
- Ryc. 78 Sándor Párvy jako biskup spiski został przez Słowaków zapamiętany głównie z powodu konfliktu z Andrejem Hlinką. Fot. portretu: Vladimír Olejník. Źródło: Biskupský úrad, Spišské biskupstvo. Źródło: Hlinka: https://sk.wikipedia.org/wiki/S%C3%BAbor:Andrej_hlinka.jpg.
- Ryc. 79 Jozef Maximilian Petzval zasłynął jako pionier i wynalazca w dziedzinie fotooptyki. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jozef_Maximilian_Petzval.jpg.
- Ryc. 80 Otto Pezval należał w drugiej połowie XIX w. do grona czołowych matematyków w Królestwie Węgier. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Petzval_Ott%C3%B3.jpg.

Ryc. 81 Martin Roth był pionierem turystyki tatrzańskiej i dyrektorem gimnazjum w Spiskiej Nowej Wsi. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:R%C3%B3zth_M%C3%A1rton.jpg.

Ryc. 82 Samuel Roth zasłużył się w dziedzinie speleologii na Spiszu. Wziął m.in. udział w pierwszym zejściu do Dobszyńskiej Jaskini Lodowej. Źródło: Samuel WEBER, *Ehrenhalle verdienstvoller Zipser*.

Ryc. 83 Biskup spiski József Samassa otrzymał arcybiskupstwo Ostrzyhomia i kapelus kardynalski. Źródło: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Samassa_J%C3%B3zsef_1905-51.JPG.

Ryc. 84 Aurel Wilhelm Scherfel był autorytetem naukowym i społecznym na Spiszu w drugiej połowie XIX w. Sławę zdobył przede wszystkim jako botanik. Źródło: <http://www.fsz.bme.hu/mtsz/mhk/csarnok/s/scherfel.htm>.

Ryc. 85 Julij Ivanovič Stavrowskij „Popradov” był czołowym reprezentantem społeczności rusińskiej na Spiszu. Jego grób w Czertyżnem z napisem w alfabecie cyrylicy. Źródło: archiwum autora.

Ryc. 86 Biskup spiski Pál Szmrecsányi wspierał m.in. rozwój turystyki na Spiszu. Później został biskupem w Wielkim Waradynie. Źródło: https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Szmrecs%C3%A1ny-i_P%C3%A1l_1891-51.JPG.

Ryc. 87 Samuel Weber należał do czołowych historyków Spisza na przełomie XIX i XX w. Źródło: [http://www.ecav.sk/?p=info/INFHist%C3%B3ria/osobnosti/weber_samuel_\(1835_%E2%88%92_1908\)](http://www.ecav.sk/?p=info/INFHist%C3%B3ria/osobnosti/weber_samuel_(1835_%E2%88%92_1908)).

Ryc. 88 Władysław Zábóysky pełnił urząd biskupa spiskiego przez 20 lat. Źródło: *Ehrenhalle verdienstvoller Zipser*.

Mapa 1 Układ sił politycznych w Europie Środkowej w latach 1849 (1867) – 1918. Autorzy: Martin Homza i Daniel Gurňák.

Mapa 2 Struktura etniczna Austro-Węgier z 1868 r. według Carla von Czoerniga. Źródło: <http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b531028419/f1.item>.

Mapa 3 Podział Słowacji na dystrykty po 1849 r. i tereny słowackie Górnych Węgier według Memorandum Wiedeńskiego z 1861 r. Autorzy: Martin Homza i Jozef Česla.

Mapa 4 Mapa Spiskiej Żupy z 1913 r.. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, Zbiór map i planów.

Mapa 5 Austro-Węgry w 1881 r. z uwzględnieniem struktury wyznaniowej ludności. Richard ANDREE, *Mapa náboženstiev v Rakúsko-Uhorsku*, w: *Allgemeine Handatlas*, Leipzig 1881, s. 48, mapa 2. Źródło: <https://de.wikipedia.org/wiki/%C3%96sterreich-Ungarn#/media/File:Andree48-2.jpg>.

Część 4: Z dziejów administracji żupy spiskiej w latach 1526–1918 (Janusz Kurtyka, Martin Kostelník)

Spiskie starostwo w latach 1526–1769/1770 (Janusz Kurtyka)

Ryc. 1 Fotografia oryginału aktu zastawnego z 1412 r. Fot.: Przemysław Stanek. Źródło: Biblioteka Czartoryskich, Archiwum i zbiór rękopisów, perg. 294.

Ryc. 2 Wzory pieczęci Prowincji 13 spiskich miast zastawnych. Fot.: Martin Homza. Źródło: Biblioteka Czartoryskich, Archiwum i zbiór rękopisów. Acta Spiskie, sygn. 770, 771.

Ryc. 3 List króla Polski Zygmunta I Starego do Hieronima Łaskiego z 1539 r. Fot.: Martin Petrínec. Źródło: ŠA LE, pobočka Poprad, rok 1539.

Ryc. 4 Potwierdzenie przywilejów Białej Spiskiej przez króla Polski Zygmunta I Starego z 1537 r. i pieczęć tego króla. Fot.: Martin Petrínec. Źródło: ŠA LE, pobočka Poprad, MM Spišská Belá, rok 1537.

Ryc. 5 Okładka i pierwsze strony traktatu Stanisława Herakliusza Lubomirskiego z 1671 r. o prawach Królestwa Polskiego na Spiszu znanego także pod tytułem „Bardzo potrzebna informacja...”. Źródło: Maria MARCINOWSKA, *Odnalezienie i opublikowanie kopii traktatu Stanisława Herakliusza, „Sandecko-spiskie zeszyty”, 7, 2012/2013, s. 71.* (http://www.hradlubovna.sk/wp-content/uploads/2016/02/zeszyty-spiskie-t-7_ok.pdf).

Ryc. 6 Detal strony tytułowej i pierwsze strony traktatu francuskiego „Uzasadnienie polskich praw do zastawu spiskiego” z 1772 r.. Fot.: Martin Homza. Źródło: Biblioteka Czartoryskich, Archiwum i zbiór rękopisów, Akta Spiskie, sygn. 762.

Ryc. 7 Król Polski Zygmunt August w 1551 r. potwierdza status rzemieślników Popradu, Spiskiej Soboty, Wielkiej i Straży oraz pieczęć przywieszoną do tego dokumentu. Fot.: Martin Petrínec. Źródło: ŠA LE, pobočka Poprad, Magistrát mesta Straže, rok 1551.

Ryc. 8 Król Polski Zygmunt III Waza pisze do spiskiego kapitana Kacpra Maciejewskiego w 1590 r. w sprawie przywilejów miasta Lubica oraz pieczęć opłatkowa króla Zygmunta III z tego dokumentu. Fot.: Martin Petrínec. Źródło: ŠA LE, pobočka Poprad, Magistrát mesta Lubica, rok 1590.

Ryc. 9 Źródłem bogactwa 13 spiskich miast zastawnych były królewskie przywileje, które polscy królowie zazwyczaj potwierdzali. Powyżej pieczęć króla Polski Michała Korybuta Wiśniowieckiego z 1669 r.. Fot.: Martin Petrínec. Źródło: ŠA LE, pobočka Poprad, Magistrát mesta Spišská Belá, rok 1669.

Ryc. 10 List króla Polski Jana III Sobieskiego i Stanisława Herakliusza Lubomirskiego z 1676 r. Herby sygnatariuszy. Fot.: Martin Petrínec. Źródło: ŠA LE, pobočka Poprad, Magistrát mesta Poprad, rok 1676.

Ryc. 11 Centrum dominium lubowelsko-podolinieckiego był zamek w Lubowli. Fot.: Martin Homza. Fot.: Archív Lubovnianskeho múzea – Hrad Stará Lubovňa.

- Ryc. 12 Drugim centrum dominium lubowelsko-podolinieckiego był Podoliniec. Mury obronne miasta i zamek po przebudowie. Fot.: Martin Homza.
- Ryc. 13 Pieczęcie miast Spiska Nowa Wieś i Spiskie Włochy z okresu zastawu. Fot.: Martin Homza. Źródło: Biblioteka Czartoryskich, Archiwum i zbiór rękopisów, Akta Spiskie, sygn. 770 i 771.
- Ryc. 14 Potwierdzenie artykułów dla cechów 13 miast spiskich, początek XVII w., Spiska Nowa Wieś. Fot.: Archív Lubovnianskeho múzea – Hrad Stará Lubovňa.
- Ryc. 15 Pieczęć Spiskiej Soboty. Fot.: Martin Homza. Źródło: Biblioteka Czartoryskich, Archiwum i zbiór rękopisów, Akta Spiskie, sygn. 770.
- Ryc. 16 Skarga miasteczek Stara Lubowla, Gniazda i Podoliniec na Lubomirskich, skierowana do królowej Polski Marii Józefy. U góry portret Marii Józefy Habsburżanki. Źródło: portret: http://www.wilanow-palac.pl/maria_jozefa_ostatnia_koronowana_krolowa_polski.html. Fot. skarga: Martin Homza. Źródło: Biblioteka Czartoryskich, Archiwum i zbiór rękopisów, Akta Spiskie, sygn. 767, fol. 283.
- Ryc. 17 Obraz z epoki przedstawiający gimnazjum pijarów w Podoliniecu z kościołem św. Stanisława. U dołu modlący się uczniowie i ich nauczyciel. Fot.: Zuzana Kollárová. Źródło: archiwum Zuzany Kollárovej.
- Ryc. 18 Pieczęć i herb starosty spiskiego Piotra Kmity. Fot. pieczęci: Štefan Péchy. Źródło: Kmity_ŠA LE, rok 1544. Źródło herb: Juliusz Ostrowski, *Księga herbowa rodów polskich*, Warszawa 1897 (https://commons.wikimedia.org/wiki/File:POL_COA_Szreniawa_alt.svg).
- Ryc. 19 Herby starostów spiskich Jana Bonera i Mikołaja Maciejowskiego. Źródło herbu Bonerów: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bonarowa_POL_COA.svg.
- Źródło herbu Maciejowskiego: *Herbarz polski od średniowiecza do XX wieku*, Tadeusz Gajl, Gdańsk 2007 (https://pl.wikipedia.org/wiki/Miko%C5%82aj_Maciejowski#/media/File:POL_COA_Cio%C5%82ek.svg).
- Ryc. 20 Rycina Placidiego z połowy XVIII w. przedstawiająca zamek lubowelski. Źródło: archiwum Miroslava Števíka.
- Ryc. 21 Wnętrze kaplicy św. Michała Archanioła na zamku w Lubowli (stan obecny). Fot.: Lubovnianske múzeum – Hrad Stará Lubovňa.
- Ryc. 22 Kopia insygniów koronacyjnych królów polskich: płaszcz, korona, szabla, jabłko i berło. Fot.: Lubovnianske múzeum – Hrad Stará Lubovňa.
- Ryc. 23 Tablica pamiątkowa Stanisława Lubomirskiego, Stará Lubovňa. Fot.: Ivana Labancová.
- Ryc. 24 Ród Lubomirskich był przez długie lata niejako synonimem starostwa spiskiego: a) Stanisław Lubomirski, b) Jerzy Lubomirski, c) Stanisław Herakliusz Lubomirski, d) Sebastian Lubomirski, e) Teodor Lubomirski. Fot.: Lubovnianske múzeum – Hrad Stará Lubovňa.
- Ryc. 25 Anonimowa ulotka – skarga katolików z Prowincji 13 miast spiskich na ucisk religijny ze strony protestantów skierowana do króla Polski. Fot.: Martin Homza. Źródło: Biblioteka Czartoryskich, Archiwum i zbiór rękopisów, Akta Spiskie, sygn. 762.
- Ryc. 26 Ostatnim administratorem starostwa spiskiego był Kazimierz Poniatowski, brat króla Polski Stanisława Augusta Poniatowskiego. Obok jego pieczęć i podpis. Źródło portret: https://en.wikipedia.org/wiki/Kazimierz_Poniatowski#/media/File:Kazimierz_Poniatowski.PNG. Fot. pieczęć i podpis: Martin Homza. Źródło: Biblioteka Czartoryskich, Archiwum i zbiór rękopisów, Akta Spiskie, sygn. 766, fol. 383, rok 1761.
- Ryc. 27 Rzut zamku w Lubowli oraz przyległych budynków gospodarczo-administracyjnych z połowy XVIII w. Źródło: Lubovnianske múzeum – Hrad Stará Lubovňa.
- Ryc. 28 Zamek w Lubowli, stan obecny. Widok od strony skansenu. Fot.: Martin Homza.

Stolica 10 Spiskich Kopijników w latach 1526–1803 (Martin Kostelník)

- Ryc. 29 Wycinek mapy Andrzeja Marka z 1780 r.: a) zakres terytorialny Stolicy (kolor różowy, rzymskie V), b) alegoria kopijnika z tarczą, na której znajduje się kopijniczy herb. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, SŽ, nr 3856, około 1780.
- Ryc. 30 Pierwsza strona najstarszego znanego spisu szlachty kopijniczej z 1620 r. Fot.: Martin Kostelník. Źródło: ŠA LE, fond Stolica 10 spišských kopijníkov (dalej SK), kongregačný protokol nr 1 (1587–1646), s. 275.
- Ryc. 31 Konfirmacja przywilejów kopijników, które nadał król węgierski Władysław II Jagiellończyk. Fot.: Martin Homza. Źródło: ŠA LE, SK, nr 8, rok 1511.
- Ryc. 32 Konfirmacja przywilejów kopijników, które nadał Ferdynand I Habsburg. Fot.: Martin Homza. Źródło: ŠA LE, SK, nr 11, rok 1552.
- Ryc. 33 Końcowa część poprawionych i zatwierdzonych statutów z 1666 r. Fot.: Martin Homza. Źródło: ŠA LE, SK, Kniha štatútov, nr 31, rok 1666.
- Ryc. 34 Wstępny zapis z księgi protokołów kongregacji z lat 1720–1729. Fot.: Martin Kostelník. Źródło: ŠA LE, SK, kongregačný protokol nr 10, lata 1720–1729.
- Ryc. 35 Herb Prowincji 10 Spiskich Kopijników: a) z lat 1641–1752, b) z lat 1753–1802, c) z lat 1662–1682, d) malowany herb Stolicy z pierwszej połowy XIX wieku. Fot.: a) – d) Štefan Péchy. Źródło: a) ŠA LE, SK, Kniha štatútov, nr 31, lata 1641–1752, b) ŠA LE, SK, lata 1753–1802, c) ŠA LE, SK, Kniha štatútov, nr 14, lata 1662–1682, d) malowany herb Stolicy. Źródło: d) ŠA LE, sygn. 54 G/1803.
- Ryc. 36 Protokoły kongregacji z lat 1770–1802. Fot.: Martin Homza. Źródło: ŠA LE, SK, kongregačný protokol, nr 30.
- Ryc. 37 Plan budowy domu żupnego Stolicy 10 Spiskich Kopijników w Betlanowcach. Fot.: Michal Slivka.
- Ryc. 38 Obecny stan domu żupnego z symbolem kopijników. Fot.: Martin Kostelník.
- Ryc. 39 Widok Betlanowiec z lotu ptaka. Strzałka wskazuje dom żupny. Fot.: Michal Slivka.

Ryc. 40 Protokół zawierający zapis o połączeniu Stolicy Spiskich Kopijników z Dużą Żupą spiską. Fot.: Martin Homza. Źródło: ŠA LE, SK, kongregačný protokol, nr 30, rok 1803.

Mapa 1 Obszar zastawu spiskiego z 1412 r. Autorzy: Miroslav Števík, Jozef Česla.

Mapa 2 Mapa dominium lubowelsko-podolinieckiego. Autorzy: Miroslav Števík, Jozef Česla.

Mapa 3 Mapa północnego Spisza z 1664 r. Fot.: Miroslav Števík. Źródło: Štátny archív Prešov, pracovisko Archív Stará Lubovňa, Archív mesta Hniezdne, mapy, nr 1.

Mapa 4 Spór graniczny pomiędzy Kołaczkowem a dominium lubowelsko-podolinieckim z 1752 r. Fot.: Martin Homza. Źródło: Biblioteka Czartoryskich, Archiwum i zbiór rękopisów, Akta Spiskie, sygn. 771.

Mapa 5 Rozwój dominium lubowelsko-podolinieckiego w latach 1564–1765. Autorzy: Miroslav Števík, Jozef Česla.

Część 5: Historia Kościoła na Spiszu w latach 1526–1918 (Vladimír Olejník)

Ryc. 1 Najstarsza veduta Zamku Spiskiego z kapitułą znajdującą się na ławce u kamedułów w Czerwonym Klasztorze. U dołu detal kapituły. Fot.: Magdaléna Janovská. Źródło: Múzeum Červený kláštor.

Ryc. 2 Herb rodu Horváthów z Łomnicy. Źródło: archiwum autora.

Ryc. 3 Dokument, w którym prepozyt spiski Jan Horváth zobowiązuje się spłacić Kapitulę Spiskiej pożyczkę 50 złotych, którą wziął na insurekcję przeciw Turkom. U góry intytulacja prepozyta spiskiego Jana Horvátha: „Nos Ionnes Hortwat de Lumpnitza prepositus Ecclesie Scepusiensis ac protonotarius Sedis Apostolice et Secretarius Regie Maiestatis[...]”. Fot.: Vladimír Olejník. Źródło: ŠA LE, Spišské prepoštstvo (dalej SpP), nr 458.

Ryc. 4 Dokument Ferdynanda I. Fot.: Vladimír Olejník. Źródło: Archív biskupského úradu Spišská Kapitula (dalej ABÚ SK), Hodnoverné miesto Spišská Kapitula (dalej HMSK).

Ryc. 5 Epitafium prepozyta Várallyiego w katedrze św. Marcina w Spiskiej Kapitulę przypominające również o synodzie, który odbył się w tym kościele w 1545 r. Poniżej herb prepozyta. Fot.: Vladimír Olejník.

Ryc. 6 Portret prepozyta spiskiego i biskupa Jakuba, który sprowadził kartuzów na Spisz. Obraz należy do zbioru portretów donatorów i benefaktorów siedziby jezuitów w Spiskiej Kapitulę. Cała kolekcja była zapewne umieszczona w salach tamtejszej rezydencji lub szkoły. Donację przekazał prepozyturze spiskiej cesarz Fryderyk I. Malarz nieznan. Fot.: Mária Novotná. Źródło: Gymnaziálny kostol, Levoča.

Ryc. 7 Pieczęć prepozyta spiskiego Grzegorza Bornemiszy. Majuskuły G B po bokach tarczy herbowej oznaczają inicjały nazwiska prepozyta – Georgius Bornemisza. Fot. i źródło: Miroslav Glejtek.

Ryc. 8 Portret arcybiskupa Kalocsy i prepozyta spiskiego Marcina Pethego. Obraz należy do zbioru portretów donatorów i benefaktorów siedziby jezuitów w Spiskiej Kapitulę. Cała kolekcja była zapewne umieszczona w salach tamtej rezydencji lub szkoły. Malarz nieznan. Fot.: Igor Bobák. Źródło: Gymnaziálny kostol, Levoča.

Ryc. 9 Pieczęć prepozyta spiskiego Marcina Pethego. Fot. i źródło: Miroslav Glejtek.

Ryc. 10 Epitafium prepozyta spiskiego Marcina Pethego w północnej nawie katedry św. Marcina w Spiskiej Kapitulę. Po prawej jego herb. Fot.: Vladimír Olejník.

Ryc. 11 Górna część (krzywaśń) pastorału biskupa prepozyta spiskiego Marcina Pethego. Po prawej detal zdobienia. Fot.: Igor Bobák. Źródło: Umeleckohistorická zbierka Spišského biskupstva.

Ryc. 12 Portret prepozyta spiskiego Władysława Hoszutóthyego. Fot.: Mária Novotná. Źródło: Gymnaziálny kostol, Levoča.

Ryc. 13 Pieczęć prepozyta spiskiego Władysława Hoszutóthyego. Fot. i źródło: Miroslav Glejtek.

Ryc. 14 Portret prepozyta spiskiego Macieja Tarnóczyego. Fot.: Mária Novotná. Źródło: Gymnaziálny kostol, Levoča.

Ryc. 15 Pieczęć prepozyta spiskiego Macieja Tarnóczyego. Fot. i źródło: Miroslav Glejtek.

Ryc. 16 Pieczęć prepozyta spiskiego Jana Pálffalvayego. Fot. i źródło: Miroslav Glejtek.

Ryc. 17 Przykład typowej cerkwi greckokatolickiej ze skansenu w Starej Lubowni. Fot.: Martin Homza.

Ryc. 18 Przykład typowej cerkwi greckokatolickiej ze skansenu w Starej Lubowni. Fot.: Martin Homza.

Ryc. 19 Pieczęć prepozyta spiskiego Jerzego Bársonya. Fot. i źródło: Miroslav Glejtek.

Ryc. 20 List palatyna Franciszka Wesselényiego. Fot.: Vladimír Olejník. Źródło: ABÚ SK, HMSK, Capsa H, fasc. 3, nr. 2.

Ryc. 21 Widok na Mariańską Górę w Lewoczy. Fot.: Martin Homza.

Ryc. 22 Dokument prepozyta Jerzego Bársonya. Fot.: Vladimír Olejník. Źródło: Umeleckohistorická zbierka Spišského biskupstva.

Ryc. 23 Kaplica św. Rozalii w Spiskim Jeruzalem – kalwarii przy Spiskiej Kapitulę, symbolizująca pałac Heroda. Fot.: Vladimír Olejník.

Ryc. 24 Kaplica Świętego Krzyża znajdująca się na szczycie Spiskiego Jeruzalem – kalwarii przy Spiskiej Kapitulę. Fot.: Vladimír Olejník.

Ryc. 25 Ołtarz w kaplicy Świętego Krzyża w Spiskim Jeruzalem z umieszczonym w mieniu symbolicznym Grobem Pańskim. Fot.: Vladimír Olejník.

Ryc. 26 Epitafium prepozyta spiskiego Mikołaja Balogha i detal jego herbu. Fot.: Vladimír Olejník.

Ryc. 27 Portret Władysława Matthiassovskiego jako biskupa Nitry. U dołu jego herb. Fot. i źródło: Biskupský úrad Nitra.

Ryc. 28 Prepozyt Jan Sigray: a) herb rodu Sigray, b) epitafium prepozyta spiskiego Jana Sigraya w katedrze św. Marcina w Spiskiej Kapitulę, c) pieczęć prepozyta spiskiego Jana Sigraya,

- d) frontyśpis *Wizytacji kanonicznej Spisza* z 1700 r., zredagowanej w 1708 r. w Opawie, gdzie prepozyt schronił się przed powstańcami. Źródło: a) Johann SIEBMACHER, *Grosses und allgemeines Wappenbuch der Adel von Ungarn*, Nürnberg 1893. Fot.: b) Vladimír Olejník. Fot. i źródło: c) Miroslav Glejtek. Fot.: d) Vladimír Olejník. Źródło: ABÚ SK, SpB, odd. Kánonické vizitácie (dalej KV), nr 5.
- Ryc. 29 Tablica pamiątkowa w katedrze św. Marcina w Spiskiej Kapitule przypominająca o zbudowaniu zakrytą północną, która w 1706 r. powstała dzięki kanonikowi Jerzemu Doctorovicsowi. Fot.: Vladimír Olejník.
- Ryc. 30 Portret biskupa mukaczewskiego Józefa de Camellisa z jego czasów. Źródło: <http://byzantinohungarica.hu/node/11>.
- Ryc. 31 Księga Bractwa św. Józefa (1711–1918): a) detal oprawy książki, b) ręcznie iluminowany tytuł *Księgi Bractwa św. Józefa*, c) strona tytułowa księgi, d) herby i nazwiska założycieli bractwa, które z początku tworzyli tylko plebani z dekanatu górnego Popradu. Fot.: Vladimír Olejník. Źródło: Historická knižnica Spišského biskupstva.
- Ryc. 32 Początek opisu wizytacji kanonicznej Spisza z 1712 r. Fot.: Vladimír Olejník. Źródło: ABÚ SK, SpB, KV, nr 6.
- Ryc. 33 a) Herb prepozyta spiskiego Emeryka, barona Pongráta, b) malowany herb rodu Pongrátz, c) pieczęć prepozyta spiskiego Pongráta, d) podpis i pieczęć opłatkowa prepozyta Pongráta. Źródło herbu: a) Johann SIEBMACHER, *Grosses und allgemeines Wappenbuch der Adel von Ungarn*. Fot. herbu: b) Vladimír Olejník. Źródło: Historická knižnica Spišského biskupstva. Fot. i źródło pieczęci c) Miroslav Glejtek. Fot. pieczęci: d) Vladimír Olejník. Źródło: Historická knižnica Spišského biskupstva.
- Ryc. 34 a) Herb prepozyta spiskiego Jana Peltza, b) malowany herb rodu Peltzów, c) pieczęć prepozyta spiskiego Peltza, d) podpis Jana Peltza, e) pieczęć opłatkowa Jana Peltza. Źródło herbu: a) Johann SIEBMACHER, *Grosses und allgemeines Wappenbuch der Adel von Ungarn*. Fot. herbu: b) Vladimír Olejník. Źródło: Historická knižnica Spišského biskupstva. Fot. i źródło pieczęci: c) Miroslav Glejtek. Fot. podpisu: d) Vladimír Olejník. Źródło: Historická knižnica Spišského biskupstva. Fot. i źródło pieczęci: e) Miroslav Glejtek.
- Ryc. 35 Herb prepozyta spiskiego Aleksandra Máriássyego. Rękopis prepozyta Máriássyego. Fot.: Vladimír Olejník. Źródło: Historická knižnica Spišského biskupstva.
- Ryc. 36 a) Herb rodu Zbisko, b) pieczęć prepozyta spiskiego Józefa Karola Zbiska, c) rękopis prepozyta Zbisko. Źródło herbu: a) Johann SIEBMACHER, *Grosses und allgemeines Wappenbuch der Adel von Ungarn*. Fot. i źródło pieczęci: b) Miroslav Glejtek. Fot. rękopisu: c) Vladimír Olejník. Źródło: Historická knižnica Spišského biskupstva.
- Ryc. 37 Herb rodowy rodziny Barkóczy i portret prymasa Węgier Franciszka Barkóczyego w młodym wieku. Źródło herbu: Johann SIEBMACHER, *Grosses und allgemeines Wappenbuch der Adel von Ungarn*. Źródło portretu: <http://okmusic.jp/musicclubz/artists/30841/images#PhotoSwipe1478856165370>.
- Ryc. 38 Pierwotny projekt parku francuskiego w Spiskiej Kapitule. Fot.: Vladimír Olejník. Źródło: Umeleckohistorická zbirka Spišského biskupstva.
- Ryc. 39 Kaplica św. Jana Nepomucena na Pažycy, którą w 1766 r. zbudował prepozyt Zbisko. Fot.: Vladimír Olejník.
- Ryc. 40 Dokument ustanawiający biskupstwo spiskie, wydany przez Marię Teresę. Poniżej fragment tego dokumentu. Fot.: Vladimír Olejník. Źródło: ABÚ SK, SpB.
- Ryc. 41 a) Portret z epoki biskupa spiskiego Karola Salbecka, b) herb Karola Salbecka, c) Vectigal metricum – frontyśpis tomu wierszy nieznanego autora sławiących biskupa Salbecka i jego działalność. Fot.: a) Vladimír Olejník. Źródło: b) Peter ZUBKO, Marián ŠVÁRNY, *Spišskí biskupi*. Spišská Kapitula-Spišské Podhradie 1996. Fot.: c) Vladimír Olejník. Źródło: Historická knižnica Spišskej kapituly.
- Ryc. 42 Widok północnego skrzydła i kaplicy w rezydencji biskupów w Spiskiej Kapitule, które powstało z inicjatywy biskupa Salbecka. Fot.: Vladimír Olejník.
- Ryc. 43 Na stropie kaplicy biskupiej do dziś zachowały się oryginalne barokowe malowidła ścienna. Fot.: Vladimír Olejník.
- Ryc. 44 Pierwotne wejście do Seminarium Duchownego w Spiskiej Kapitule zbudowane przez biskupa Salbecka. U góry wygląd budynku seminarium pod koniec XIX w. U dołu detal tablicy pamiątkowej nad bramy do seminarium. Fot.: ABÚ SK, SpB. Fot. bramy i tablicy: Vladimír Olejník.
- Ryc. 45 Biskup mukaczewski Andrzej Bačinský, w: R. P. Ioannic BASILOVICH, *Brevis notitia Fundationis Theodori Koriatovits olim ducis de Munkacs...* pars IV, tomus II, Cassoviae 1804. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 46 a) Biskup Jan Anton Révay, b) malowany herb biskupa Révaya, c) podpis spiskiego biskupa Révaya, d) jego pastorał, e) pierwsza strona wizytacji kanonicznej w parafii Kacwin, którą biskup Révay odbył w 1799 r. Fot.: a) – c) Vladimír Olejník. Źródło: Historická knižnica Spišského biskupstva. Fot.: d) – e) Vladimír Olejník. Źródło: ABÚ SK, SpB, KV, nr 9.
- Ryc. 47 a) Portret biskupa Brigido, na którym symbolicznie rezygnuje z arcybiskupstwa w Lublanie i wybiera Spiską Kapitule, b) herb Michała Brigido, c) jego podpis. Fot.: a) Mária Novotná. Źródło: b) Peter ZUBKO, Marián ŠVÁRNY, *Spišskí biskupi*. Fot.: c) Vladimír Olejník. Źródło: Historická knižnica Spišského biskupstva.
- Ryc. 48 Odznaczenia kapituły spiskiej, które władca przyznał za zasługi dla królestwa. Fot.: Vladimír Olejník. Źródło: ABÚ SK, Zbirka pečatí a pečatidel.
- Ryc. 49 a) Detal na wędzcu południowego frontonu seminarium duchownego w Spiskiej Kapitule,

- b) najstarsza pieczęć seminarium, która przedstawia personifikację Wiary i Nauki z atrybutami – Wiara z krzyżem, Nauka z książką i berłem, c) sztandar seminarium z jego patronem – św. Janem Nepomucenem. Fot.: a) – c) Vladimír Olejník. Źródło: ABÚ SK, Zbierka pečatí a pečatidiel.
- Ryc. 50 Mauzoleum kanonika spiskiego Pallesa. Fot.: Vladimír Olejník.
- Ryc. 51 a) Ján Pyrker jako arcybiskup egerski i patriarcha wenecki na tle związanych z nim miejsc – Lilienfeld, Spiska Kapituła i Wenecja, b) herb biskupa Pyrkerera, c) jego podpis. Źródło: a) Zbierka Hradného múzea Istvána Dobóa, Eger. Fot.: b) – c) Vladimír Olejník. Źródło: Historická knižnica Spišského biskupstva.
- Ryc. 52 Najstarsza księga metrykalna Instytutu Nauczycielskiego w Spiskiej Kapitułe zawierająca plany, statut i oceny studentów. Fot.: Vladimír Olejník. Źródło: ABÚ SK, Učiteľský ústav Spišská Kapituła (dalej UČÚ SK).
- Ryc. 53 Okładka tomu poezji biskupa Pyrkerera, który ukazał się drukiem w 1841 r. w Stuttgarcie: *Perly zo svätého dávnoweku*. Fot.: Vladimír Olejník. Źródło: UČÚ SK.
- Ryc. 54 a) Biskup spiski Jozef Bélik, b) herb biskupa spiskiego Jozefa Bélika, c) jego podpis. Fot.: a) – c) Vladimír Olejník. Źródło: Historická knižnica Spišského biskupstva.
- Ryc. 55 Rezydencją biskupów spiskich został w XIX w. zamek w Spiskim Szczawniku. Obraz N. Rákosięgo. Fot.: Vladimír Olejník. Źródło: ABÚ SK, Zbierka pečatí a pečatidiel.
- Ryc. 56 Miejsce ostatniego spoczynku biskupa Bélika w Jabłonowie. Fot.: Vladimír Olejník.
- Ryc. 57 Pieczęć biskupstwa spiskiego z 1827 r. Fot.: Vladimír Olejník. Źródło: ABÚ SK, Zbierka pečatí a pečatidiel.
- Ryc. 58 Portret z epoki biskupa spiskiego Vincenta Jekelfalussyęgo ze starego spiskiego rodu panów z Jakłowic. U dołu herb biskupa Jekelfalussyęgo. Fot. portretu: Vladimír Olejník. Źródło herbu: Peter ZUBKO, Marián ŠVÁRNY, *Spišskí biskupi*.
- Ryc. 59 a) Portret biskupa spiskiego Władysława Záboyskiego, b) herb biskupa Záboyskiego, c) jego osobista pieczęć. Fot.: a) Vladimír Olejník. Źródło: b) Peter ZUBKO, Marián ŠVÁRNY, *Spišskí biskupi*. Fot.: c) Vladimír Olejník. Źródło: ABÚ SK, Zbierka pečatí a pečatidiel.
- Ryc. 60 Strona tytułowa zbioru słowackich wierszy pochwalnych, wydane w Lewoczy w 1851 r. z okazji intronizacji biskupa Záboyskiego. Fot.: Vladimír Olejník. Źródło: Knižnica Spišskej kapituły.
- Ryc. 61 Portret biskupa spiskiego Jozefa Samassy. U dołu jego herb. Fot. portretu: Vladimír Olejník. Źródło herbu: Peter ZUBKO, Marián ŠVÁRNY, *Spišskí biskupi*.
- Ryc. 62 Częścią prac restauratorskich rozpoczętych przez biskupa spiskiego Samassę w kaplicy Zápolyów było zamontowanie nowych witraży. Fot.: Vladimír Olejník.
- Ryc. 63 a) Portret biskupa spiskiego Juraja Császki, b) herb biskupa spiskiego Juraja Császki, c) jego pieczęć. Fot.: a) Vladimír Olejník. Źródło: Peter ZUBKO, Marián ŠVÁRNY, *Spišskí biskupi*. Źródło: b) tamże. Fot.: c) Vladimír Olejník. Źródło: ABÚ SK, Zbierka pečatí a pečatidiel.
- Ryc. 64 Katedra została wyposażona w nowe witraże, na których ich fundator biskup Császka został uwieczniony ze swoim patronem, św. Jerzym. Fot.: Vladimír Olejník.
- Ryc. 65 Renowację katedry św. Marcina upamiętniono osadzeniem portalu nad wejściem do zakrystii północnej wraz z tablicą pamiątkową z 1899 r. Fot.: Vladimír Olejník.
- Ryc. 66 a) Portret biskupa spiskiego Pawła Szmrecsányęgo, b) herb biskupa spiskiego Pawła Szmrecsányęgo, c) jego osobista pieczęć. Fot.: a) Vladimír Olejník. Źródło: Peter ZUBKO, Marián ŠVÁRNY, *Spišskí biskupi*. Źródło: b) tamże. Fot.: c) Vladimír Olejník. Źródło: ABÚ SK, Zbierka pečatí a pečatidiel.
- Ryc. 67 a) Portret biskupa spiskiego Alexandra Párvyęgo, b) jego herb. Fot.: a) Vladimír Olejník. Źródło: Peter ZUBKO, Marián ŠVÁRNY, *Spišskí biskupi*. Źródło: b) tamże.
- Ryc. 68 Budynek szkoły dla nauczycieli za czasów biskupa Alexandra Párvyęgo. Źródło: ABÚ SK, UČÚ SK.
- Ryc. 69 Spiski biskup pomocniczy Martin Kheberich. U dołu jego herb. Źródło: ABÚ SK, SpB, Osobný spis M. Khebericha. Źródło: Peter ZUBKO, Marián ŠVÁRNY, *Spišskí biskupi*.
- Ryc. 70 Spiska Kapituła przed pierwszą wojną światową. Fot.: Vladimír Olejník. Źródło: Umeleckohistorická zbierka Spišského biskupstva.

Historia reformacji na Spiszu (Monika Bizoňová)

- Ryc. 71 Do historyzujących koncepcji na temat powstania ruchu protestanckiego i luteranizmu w Królestwie Węgierskim należała legenda o ich poprzednikach w ruchu husyckim z XV w.: a) strona tytułowa dziejów Kościoła ewangelickiego z 1710 r., b) spalenie na stosie Jana Husa w Konstancji, c) Jan Žižka jako symbol bojownika o równość religii. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Levoča, 19. storočie.
- Ryc. 72 Drukowana ilustracja z XIX w. przedstawiająca przeciwników i zwolenników nauk Marcina Lutera. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Levoča, 19. storočie.
- Ryc. 73 Anabaptyści na plakacie z epoki według *Daniel Featley's book*. Źródło: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/90/TheDippersDipt.jpg>.
- Ryc. 74 Praktyczna instrukcja jak pisać kazania autorstwa Leonarda Stökela. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 75 Synod żyliński okazał się przełomowy dla organizacji Kościoła reformowanego w Królestwie Węgierskim i doprowadził do powstania pierwszej samodzielnej instytucji ewangelickiej działającej

- na terenie dzisiejszej Słowacji. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 76 Jeden z wybitnych niemieckich kaznodziejów Krzysztof Bohm, w: Victor Greschik, *Alt Leutschau in historischen Einzeldarstellungen*, Levoča 1932. Fot.: Naďa Ráčová [Labancová]. Źródło: ŠA LE (rękopis).
- Ryc. 77 Ewangelikom wolno było budować swoje kościoły pod pewnymi warunkami poza murami miasta. Fot.: Magdaléna Janovská. Źródło: SNM – Spišské múzeum v Levoči. Fot. evanjelického kostola v Kežmarku: Fot.: Magdaléna Janovská.
- Ryc. 78 Kościół ewangelicki w Popradzie z 1835 r. Fot.: Martin Homza.

Zgromadzenia zakonne na Spiszu (Monika Bizoňová, Vladimír Olejník, Naďa Labancová)

- Ryc. 79 W roku 1647 jezuita uzyskali budynek Codrii w Kapitułe Spiskiej, którą przekształcili w swoją stałą siedzibę na Spiszu. Przyniosły w ten sposób rezultaty wspólne wysiłki a) kardynała Piotra Pázmanya b) arcybiskupa Ostrzyhomia Lippaya c) prepozyta spiskiego Hoszutéthyego. Fot.: a) – c) Monika Bizoňová. Źródło: a) – c) MOL Budapest, E 152, Acta Jesuitica, Registrata, d. 57, fasc. 1, Residentia Scepusiensis.
- Ryc. 80 Jezuita natychmiast po swoim osadzeniu na Spiszu zaczęli intensywnie wydawać książki. Druk z Lewoczy z 1675 r. ze znakiem Towarzystwa. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická lyceálna knižnica Kežmarok.
- Ryc. 81 Jezuita w swojej działalności rekatalizacyjnej chętnie wykorzystywali najnowocześniejsze sposoby. Należał do nich bez wątpienia teatr cieni. Ilustracja z 2008 r., pochodząca z biblioteki Kapituły. Fot.: Vladimír Olejník.
- Ryc. 82 Rządka weduta Kapituły Spiskiej, Zamku Spiskiego i Spiskiego Podgrodzia z XVIII w. Fot.: Monika Bizoňová. Źródło: MOL Budapest, E 152, Acta Jesuitica, Registrata, d. 57, fasc. 2, Residentia Scepusiensis.
- Ryc. 83 Nowe budynki liceum jezuitów w Lewoczy wzniesiono a) obok dawnego kościoła franciszkanów, b) obok dawnego klasztoru kartuzów. Fot.: a) – b) Štefan Péchy.
- Ryc. 84 Strona tytułowa *Kroniki jezuitów* z Kapituły Spiskiej. Fot.: Monika Bizoňová. Źródło: MOL Budapest, E 152 Acta Jesuitica, Irregistrata, d. 207 – t. 3a Collegium Leuscoviense, Historia et Diarium Convictus Leutschoviensis.
- Ryc. 85 Kościół i klasztor pijarów w Podolińcu. Fot.: Magdaléna Janovská.
- Ryc. 86 Herb zakonu pijarów. Fot.: Monika Bizoňová. Źródło: Piarista Rend Magyar Tartomány Kőzponti Levéltára Budapest, Acta Domus Podolinensis, Archivum Domus Podoliensis, Liber I..., rok 1681.
- Ryc. 87 Herb książąt Lubomirskich, protektorów liceum pijarów w Podolińcu. Fot.: Monika Bizoňová.
- Ryc. 88 a) Portal z patronem kościoła, biskupem krakowskim św. Stanisławem, b) ołtarz św. Stanisława, c) pozostałości pierwotnego barokowego wyposażenia gimnazjum pijarów. Fot.: a) – c) Magdaléna Janovská.
- Ryc. 89 Portret jednego z pedagogów liceum pijarów w Podolińcu, Ambrożego Wasowicza. Fot.: Zuzana Kollárová.
- Ryc. 90 Typowy strój pijarów w XVIII w. Źródło: <http://m.cdn.blog.hu/ke/kegyes/image/piarista7-vary.jpg>.
- Ryc. 91 Historia zakonu pijarów w Podolińcu ujęta jest w kilku księgach dokumentów. Fot.: Monika Bizoňová. Źródło: Piarista Rend Magyar Tartomány Kőzponti Levéltára Budapest, Acta Domus Podolinensis, Archivum Domus Podoliensis, Liber II a III..., lata 1642–1923.
- Ryc. 92 Współczesny widok klasztoru minorytów w Lewoczy. Fot.: Martin Homza.
- Ryc. 93 Herb franciszkanów z Królestwa Węgierskiego. Źródło: http://m.cdn.blog.hu/he/heraldika/postimage/bild1493_1409243217.JPG.
- Ryc. 94 Pieczęć minorytów z Lewoczy. Fot.: Monika Bizoňová. Źródło: Archív menších bratov konventuálov – minoritov v Levoči, JAS 184.
- Ryc. 95 Rycina kościoła pw. św. Władysława i kaplicy Świętego Ducha z 1868 r., należącego w tym czasie do franciszkanów. Źródło: archiwum Márii Novotnej.
- Ryc. 96 Barokowe wnętrze kościoła św. Władysława. Ołtarze boczne z franciszkańską tematyką. Fot.: Naďa Ráčová [Labancová].
- Ryc. 97 Klasztor minorytów w Spiskim Czwartku na przełomie XIX i XX w. Fot.: Fot.ateliér Gusztáv Matz a spol. Spišská Nová Ves. Źródło: archiwum Magdalény Janovskiej.
- Ryc. 98 Portal przed korytarzem łączącym kościół św. Władysława i klasztor minorytów w Spiskim Czwartku. Fot.: Naďa Ráčová [Labancová].
- Ryc. 99 Herb minorytów w Spiskim Czwartku na płycie nagrobnej Alfonsa Cimtera. Źródło: archiwum Márii Novotnej.
- Ryc. 100 Fragmenty kazania w języku słowackim na niedzielę Męki Pańskiej z Lewoczy (koniec XVIII w.). Fot.: Naďa Ráčová [Labancová]. Źródło: Archív menších bratov konventuálov – minoritov v Levoči.
- Ryc. 101 Dziennik minorytów z Lewoczy z 1776 r. i jego pierwsza strona ze stycznia tegoż roku. Fot.: Monika Bizoňová. Źródło: Archív menších bratov konventuálov – minoritov v Levoči, JAS 542.
- Ryc. 102 Księga protokołów i testamentów franciszkanów ze Spiskiego Czwartku i jej pierwsza strona. Fot.: Monika Bizoňová. Źródło: Archív menších bratov konventuálov – minoritov v Levoči, JAS 184.
- Ryc. 103 Herb zakonu paulinów. Źródło: <https://hu.wikipedia.org/w/index.php?title=F%C3%A1j-l:P%C3%A1llosc%C3%ADmer.gif&filetimestamp=20050502112931&>.
- Ryc. 104 Kościół paulinów w Kieżmarku, były Słowacki albo też Biały Kościół. Fot.: Veronika Kucharská.
- Ryc. 105 a) Wielkim mecenasem zakonu paulinów był arcybiskup Ostrzyhomia Emeryk Esterházi, b) informacja o założeniu klasztoru paulinów w Kieżmarku, zawarta w annałach paulinów, w: *Annalium eremi coenobiticorum ordinis fratrum*

- eremitarum s. Pauli...*, vol. 2, Posonii 1743. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická knižnica v Kežmarku, b) informacja o założeniu klasztoru paulinów w Kieżmarku, in: tamże. Fot.: Martin Homza. Źródło: Evanjelická knižnica v Kežmarku.
- Ryc. 106 Herb braci miłosierdzia w Spiskim Podgrodziu. Fot.: Magdaléna Janovská.
- Ryc. 107 Kościół braci miłosierdzia w Spiskim Podgrodziu. Fot.: Magdaléna Janovská.
- Ryc. 108 Freski na frontonie kościoła braci miłosierdzia w Spiskim Podgrodziu. Fot.: Magdaléna Janovská.
- Ryc. 109 Św. Romuald, założyciel zakonu kamedułów (fresk Fra Angelico, Convento di San Marco, Florencja). Źródło: http://www.allpaintings.org/v/Renaissance/Fra+Angelico/Fra+Angelico+-+St+Romuald+_detail+of+Crucifixion_.jpg.html.
- Ryc. 110 Herb i pieczęć kamedułów. Źródło: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Emblema-camaldulense.jpg> oraz *Prekreslená pečať kamaldulského kláštora v Lechnici z obálky faksimilného vydania Kamaldulskej Biblie. Svaté Biblia Slowénské aneb Pisma Swatého Částka I*, ed.: Hans Rothe, Friedrich Scholz, Ján Doruľa, Paderborn 2002; *Swaté Biblia Slowénské aneb Pisma Swatého Částka II*, ed.: Hans Rothe, Friedrich Scholz, Ján Doruľa, Paderborn 2002.
- Ryc. 111 Czerwony Klasztor – widok współczesny. Fot.: Naďa Rácová [Labancová].
- Ryc. 112 Stylizowany portret św. Romualda przy wejściu do Czerwonego Klasztoru z herbem kamedułów. Fot.: Naďa Rácová [Labancová].
- Ryc. 113 Rzut z góry Czerwonego Klasztoru z okresu działalności kamedułów, linia pogrubiona wyznacza zachowane części pierwotnego klasztoru kartuzów. Źródło: <http://www.hrady-zamky.org/cervený-kláštor/#Fot>.
- Ryc. 114 Tablica upamiętniająca konsekrację nowego wnętrza kościoła przyklasztornego pw. św. Antoniego w 1747 r. przez prepozyta spiskiego Aleksandra Mariassyego z Markuszowic za czasów przeora Demetra. Fot.: Naďa Rácová [Labancová].
- Ryc. 115 Fragment odnowionych malowideł w kościele św. Antoniego w Czerwonym Klasztorze. Fot.: Naďa Rácová [Labancová].
- Ryc. 116 Umowa w języku słowackim między przeorem kamedułów z Czerwonego Klasztoru, Feliksem a Jakubem Hutnikiem z 1731 r. Fot.: Naďa Rácová [Labancová]. Źródło: Magyar Nemzeti Levéltár, Országos Levéltár, E 151: Acta Ecclesiastica Ordinum et Monialium, Acta Camaldulensium Conventus de Lechnicz, szkatuła 5, fasc. 19, fol. 58r.
- Ryc. 117 Karta tytułowa pierwszego tomu Biblii kamedulskiej, widoczne są zapisy właścicielskie Pustelni św. Antoniego w Lechnicy i parafii rzymskokatolickiej w Ciferze. Fot.: Naďa Rácová [Labancová].
- Ryc. 118 Karta tytułowa słownika łaćnińsko-słowackiego powiązanego z przekładem Biblii kamedulskiej. Źródło: Eötvös Loránd Tudományegyetem Egyetem Könyvtár, sign. Ms H 64 (<http://www.kapitula.sk/kb/wp-content/gallery/olejnik-prilohy/prilo-iii-15.jpg>).
- Ryc. 119 Jedna z kart sławnego zielnika brata Cypriana. Źródło: <http://zivot.cas.sk/Fot.galeria/14394/zdraviez-klastorov-najslavnejšie-lekarne-u-nas-viedli-jezuiti?Fot.=3>. Zbieryky SNM v Bratislave.
- Mapa 1 Mapa bractw religijnych. Autorzy: Vladimír Olejník, Jozef Česla.
- Mapa 2 Mapa diecezji spiskiej z połowy XIX w. Źródło: archiwum Vladimíra Olejníka.
- Mapa 3 Klasztory rekatolizowane na Spiszu w XVII–XIX w. Autorzy: Martin Homza, Vladimír Olejník, Jozef Česla.
- Mapa 4 Marcin Bolla, Mapa Prowincji Węgierskiej pijarów. Fot.: Naďa Rácová [Labancová]. Źródło: *Pijarzy. Piaristi. Pietas et Litterae. Wpływ kolegium pijarów w Podolińcu na rozwój dawnego szkolnictwa. Wpływ kolegia piaristov v Podolínci na rozvoj školstva v minulosti. Katalóg vystavy. Katalóg výstavy*, red.: Waclaw Kawiorski, Nowy Sącz 2004, s. 148, nr. kat. V./4.
- Mapa 5 Prowincja Węgierska franciszkanów z zaznaczonymi najważniejszymi klasztorami autorstwa Matthäusa Seuttera, 1740–1770. Źródło: <http://mapy.mzk.cz/mzk03/001/052/236/2619316428/>.

Część 6: Sztuka Spisza w latach 1526–1918 (Zuzana Čovanová Jánošíková, Katarína Chmelinová, Katarína Beňová, Marta Herucová)

Malarstwo renesansowe i manierystyczne na Spiszu (o wybranych problemach sztuki renesansowej) (Zuzana Čovanová Jánošíková)

- Ryc. 1 Biblioteka Henckela dobudowana do północnej ściany kościoła parafialnego św. Jakuba, Lewocza, widok z zewnątrz. Fot.: Zuzana Čovanová Jánošíková.
- Ryc. 2 Portal renesansowy prowadzący do krętych schodów, które umożliwiają wejście do Biblioteki Henckela od strony przedsieni północnej. Fot.: a) – c) Zuzana Čovanová Jánošíková.
- Ryc. 3 Ratusz w Lewoczy należy do szczytowych osiągnięć architektury renesansowej na Spiszu. Ujęcia z różnych perspektyw. Fot.: Zuzana Čovanová Jánošíková.
- Ryc. 4 Renesansowe dekoracje wewnątrz ratusza w Lewoczy: a) – b) portal wejściowy do sali rad z herbem Lewoczy z roku 1549, c) – d) portal na piętrze ratusza z roku 1571 i detal głowicy, e) – g) zamurowany portal na przyziemiu (strona południowa) z motywami putta i maskarona. Fot.: a) – g) Zuzana Čovanová.
- Ryc. 5 Fasada Domu Krupeka (nr 44) na placu Mistrza Pawła w Lewoczy: a) widok ogólny b) św. Sebastian, św. Anna Samotrzec (Metercia), św. Krzysztof, c) malowany herb rodu Krupeków nad portalem wejściowym, d) przykłady realizacji motywu róży mistycznej (rosa mystica) w poszczególnych kasetonach. Fot.: a) – d) Zuzana Čovanová Jánošíková.

- Ryc. 6 Ratusz w Lewoczy przed ostatnią przebudową na widokówce z roku 1893. Źródło: SNM – Spišské múzeum v Levoči.
- Ryc. 7 Arkady przyziemia i piętra ratusza w Lewoczy (widok zachodni) oraz dekoracja architektoniczna (umieszczona wtórnie), przedstawiająca herb miasta Lewocza z roku 1615 i napis. Fot.: Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 8 Malowidła ściennie postaci cnót ze strony południowej ratusza w Lewoczy: a) Iustitia, z prawej strony miedzioryt autorstwa Crispijna van de Passe; b) Patientia z prawej strony miedzioryt autorstwa Crispijna van de Passe; c) Fortitudo, z prawej strony miedzioryt autorstwa Jakuba Mathama według wzoru Henryka Goltziusa. Fot. po lewej: a) Zuzana Čovanová Janošíková. Źródło po prawej: Christiaan SCHUCKMAN, *Hollstein's: Dutch & Flemish Etchings, Engravings and Woodcuts 1450–1700*, XLIV, *Maarten de Vos* (text), Rotterdam 1996, kat. 1126, s. 224. Fot. po lewej: b) Zuzana Čovanová Janošíková. Źródło po prawej: Christiaan SCHUCKMAN, *Hollstein's: Dutch & Flemish Etchings, Engravings and Woodcuts 1450–1700*, s. 224. Fot. po lewej: c) Zuzana Čovanová Janošíková. Źródło po prawej: The British Museum, London.
- Ryc. 9 Malowidła ściennie postaci cnót na sklepieniu empory organowej kościoła św. Jakuba w Lewoczy: a) Iustitia, z prawej strony miedzioryt Jakuba Mathama według pierwowzoru Henryka Golziusa; b) Caritas, z prawej strony miedzioryt Jakuba Mathama według pierwowzoru Henryka Golziusa; c) Spes, z prawej strony miedzioryt autorstwa Jakuba Mathama według pierwowzoru Henryka Golziusa; d) Fides, z prawej strony miedzioryt autorstwa Jakuba Mathama według pierwowzoru Henryka Golziusa. Fot. po lewej: a) Zuzana Čovanová Janošíková. Źródło po prawej: The British Museum, London. Fot. po lewej: b) Zuzana Čovanová Janošíková. Źródło po prawej: The British Museum, London; c) Fot. po lewej: Zuzana Čovanová Janošíková. Źródło po prawej: The British Museum, London. Fot. po lewej: d) Zuzana Čovanová Janošíková. Źródło po prawej: The British Museum, London.
- Ryc. 10a) Widok ogólny na sklepienie empory udekorowane malowidłami ściennymi od strony północnej nawy kościoła św. Jakuba; b) – d) przedstawienie ówczesnych postaci herbu Królestwa Węgierskiego, f) herb Fryderyka II Probstą, e) i g) detale z ornamentami. Fot.: a) – g) Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 11 Kościół św. Filipa i Jakuba w Toporcu, prezbiterium z łukiem triumfalnym oraz widok z zewnątrz. Fot.: Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 12 Postać Ratio (Rozum) i postać Fides (Wiara) na łuku triumfalnym kościoła św. Filipa i Jakuba w Toporcu. Fot.: Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 13 Kościół św. Jana Chrzciciela w Wielkiej Leśnej, widok z zewnątrz oraz malowidła zdobiące łuk triumfalny. Fot.: Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 14 Dekoracja malarska kościoła św. Jana Chrzciciela w Wielkiej Leśnej: a) postaci proroków Samuela i Sofoniasza (?) na ścianie południowej łuku triumfalnego, b) postać proroka Mojżesza na ścianie północnej, c) detal postaci anioła na sklepieniu prezbiterium, d) Przypowieść o belce w oku na ścianie południowej nawy kościoła, e) malowidła na ścianie północnej prezbiterium z cyklem pasyjnym. Fot.: a) – e) Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 15 Malowidła ściennie w pomieszczeniu przyziemia domu nr 40 (Dom Haina) na placu Mistrza Pawła w Lewoczy z roku 1542: a) sowa zaatakowana przez ptaki, b) alegoria spętanej Sprawiedliwości (Iustitia), c) Iustitia, d) malowidła pod stropem. Fot.: a) – d) Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 16 Malowidła ściennie w pomieszczeniu przyziemia domu nr 40 (Dom Haina) na placu Mistrza Pawła w Lewoczy (około roku 1630): a) detal z ptakiem (pelikan), b) detal z twarzą starszej kobiety, c) detal z ptakiem (dudek), d) motywy roślinne. Fot.: a) – d) Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 17 Malowidła ściennie w pomieszczeniu na pierwszym piętrze domu nr 40 (Dom Haina) na placu Mistrza Pawła w Lewoczy (około roku 1630): a) fragmentarycznie zachowana scena Kobieta i mężczyzna kroczący brzegiem rzeki, miedzioryt Crispijna van de Passe, b) fragmentarycznie zachowana scena Nocna serenada, detale i miedzioryt Crispijna van de Passe. Fot.: a) – c) Zuzana Čovanová Janošíková. Źródło: The British Museum.
- Ryc. 18 Pomieszczenie na pierwszym piętrze domu nr 40 (Dom Haina) na placu Mistrza Pawła w Lewoczy: a) górna część portalu na piętrze i jego stiukowa dekoracja malarska, 1530 i około 1630, b) detal dekoracji ornamentalnej z motywem łabędzia, c) motyw pelikana karmiącego swoje pisklęta. Fot.: a) – c) Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 19 Zamek w Kieżmarku: a) widok na wieżę półokrągłą i prostokątną, b) malowidła na ścianie północnej pomieszczenia na piętrze wieży wejściowej, c) postać błazna z grupy pięciu błaznów (około roku 1639), na prawo miedzioryt Franciszka Bruna (około roku 1555–1610), d) malowidło przedstawiające scenę z Dianą i Akteonem, na lewo miedzioryt Crispijna van de Passe (1602), e) druga postać błazna, na prawo rycina Franciszka Bruna Błazen z dudami (1555–1610), f) trzecia postać błazna, na prawo rycina Franciszka Bruna Błazen (1555–1610). Fot.: a) – f) Zuzana Čovanová Janošíková. Źródło: a) – f) The British Museum.
- Ryc. 20 Zamek w Kieżmarku: a) widok ogólny pięciu błaznów, b) detal postaci Akteona, c) malowany napis na ścianie północnej pomieszczenia na pierwszym piętrze wieży wejściowej. Fot.: a) – c) Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 21 Zamek w Kieżmarku: a) kamienna tablica z inskrypcją oraz z reliefowym przedstawieniem herbów Stefana I Thökölyego i jego żony Katarzyny Turzo, b) zamek w Kieżmarku na rysunku Viktora Miškovskiego (Myszkovszky), c) widok na południową część dziedzińca. Fot.: a) Zuzana Čovanová Janošíková. Źródło: b) Kežmarské

- múzeum v Kežmarku. Fot.: c) Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 22 Zamek w Kieżmarku: a) malowidła ścienne w szpalcie pierwotnego otworu okiennego w niegdyśszym trakcie południowym, b) sedilia okienna z namalowaną szpaletą na piętrze traktu północno-wschodniego, c) fragment namalowanej kotary na ścianie piętra traktu północno-wschodniego. Fot.: a) – c) Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 23 Zamek w Kieżmarku: a) namalowany napis z lewej strony szpalety pierwotnego otworu okiennego z traktu wschodniego z końca XVI w., b) strona tytułowa dzieła *Icones id est verae imagines virorum doctrina simul et pietate illustrum [...] quibus adiectae sunt nonnullae picturae quas Emblemata vocant*, autorstwa Theodora Bezy (Geneva 1580), c) portret Savonaroli, miedzioryt, karta z dzieła *Icones id est verae imagines*, d) portret Lutra, miedzioryt, karta z dzieła *Icones id est verae imagines*. Fot.: a) Zuzana Čovanová Janošíková. Fot.: b) – d) Zuzana Čovanová Janošíková. Źródło: Theodore de Bèze, *Icones id est verae imagines virorum doctrina simul et pietate illustrum (...) quibus adiectae sunt nonnullae picturae quas Emblemata vocant*, Geneva 1580, strona tytułowa, listy B III/b a DI/b.
- Ryc. 24 Kasztel w Strażkach: a) eksterier, b) wieża zachodnia kasztelu wraz z kopią tablicy herbowej z napisem, c) tablica herbowa z napisem znajdująca się w interierze kasztelu (oryginał z roku 1622). Fot.: a) – c) Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 25 Renesansowo-gotycki kompleks kościoła i wieży w Strażkach: a) widok ogólny, b) dzwonnica na fasadzie zachodniej, c) detal dzwonnicy na fasadzie zachodniej, d) dzwonnica na fasadzie zachodniej, postać fundatora, e) dzwonnica na fasadzie południowej z datą ukończenia budowy. Fot.: a) – e) Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 26 Interier kościoła św. Anny w Strażkach: a) ściana północna z renesansowym napisem i krzyżem konsekracyjnym, b) napis na ścianie południowej, c) fragment namalowanego napisu na ścianie północnej prezbiterium. Fot.: a) – c) Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 27 Interier kościoła św. Idziego w Popradzie: a) widok ogólny (stan dzisiejszy), b) fragment namalowanego napisu renesansowego nad sedilią wschodnią południowego przedsionka kościoła, c) fragmenty namalowanego napisu nad zachodnią sedilią przedsionka południowego. Fot.: a) – c) Zuzana Čovanová Janošíková.
- Architektura i rzeźba renesansowa na Spiszu w XVI i w pierwszej połowie XVII w. (Zuzana Čovanová Janošíková)
- Ryc. 28 Widok na zamek w Starej Lubowli z 1790 r. autorstwa F. Plagidiego. Z lewej zamek Stara Lubowla według obrazu z epoki, 1664 r. Z prawej ten sam zamek na rysunku V. Myszkowskiego z 1892 r. Źródło: archiwum Martina Homzy.
- Ryc. 29 Z lewej kamienna tablica inskrypcyjno-herbowa Jana Bonera. Z prawej kamienna tablica inskrypcyjno-herbowa księcia Stanisława Lubomirskiego. Fot.: Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 30 Kasztel w Strażkach: a) widok ogólny, b) fragment szczyków attyki, c) widok na południowozachodnie skrzydło kasztelu. Fot.: a) – c) Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 31 Kasztel w Betlanowcach: a) widok ogólny (stan dawniejszy i obecny), b) jaskółcze ogony, c) tarcza z datowaniem 1564, d) wejście do zamku z supraportą i reliefowymi herbami jego budowniczych, e) sgraffito z herbami budowniczych kasztelu (stan dawniejszy i obecny), f) reliefowe herby budowniczych kasztelu nad portalem wejściowym. Fot. stanu obecnego: a) – e) Zuzana Čovanová Janošíková. Fot. stanu dawniejszego: a), e) a f) archiwum Magdalény Janovskej.
- Ryc. 32 Kasztel Mariássych w Markuszowcach: a) stan obecny, b) tablica pamiątkowa z 1567 r. Fot.: a) Naďa Ráčová [Labancová]. Źródło: b) Archív Pamiatkový ústav Slovenskej republiky (dalej PÚ SR), Bratislava.
- Ryc. 33 Kasztel Mariássych w Markuszowcach. Fragment tablicy z inskrypcją i herbem nad wejściem. Fot.: a) – b) Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 34 Kasztel w Spiskim Szczawniku: a) widok na skrzydło południowowschodnie, b) fragment renesansowego okna, c) widok ogólny od strony południowej. Fot.: a) – c) Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 35 a) Kasztel we Frydmanie, stan z początku XX wieku, b) zamek Niedzica przebudowany w stylu renesansowym, c) ruiny zamku Pławiec, przebudowanego w stylu renesansowym na początku XVII wieku (rysunek V. Myskovszkyego). Źródło: archiwum autorki.
- Ryc. 36 Kasztel we Fryczowcach: a) stan przed II wojną światową, b) stan obecny. Fot.: a) archiwum autorki. Fot.: b) Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 37 Ratusz w Lewoczu jest najstynniejszym renesansowym ratuszem na Spiszu: a) fragment tablicy z piaskowca nad zachodnią arkadą na parterze, b) widok na fasadę zachodnią. Fot.: a) – b) Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 38 Ratusz w Kieżmarku: a) również został zbudowany w stylu renesansowym, czego dowodzą zachowane do dziś detale: b) motyw kieźmarskiego herbu z podtrzymującym go aniołem, c) delfiny z muszlą. Fot.: a) – c) Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 39 Ratusz w Spiskich Włochach przebudowany w stylu renesansowym w 1639 r.: a) widok ogólny, b) tablica inskrypcyjna, c) fragment uskrzydłonej głowy anioła. Fot.: a) – c) Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 40 Oryginalny ratusz renesansowy w Spiskim Podgrodziu z 1546 r.: a) widok ogólny, b) widok na portal wejściowy, c) tympanon portalu z herbem miasta i inskrypcją. Fot.: a) – c) Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 41 Zamek w Podolińcu odgrywał ważną rolę w ramach starostwa spiskiego. Do dziś świadczy o tym obiekt znajdujący się na wewnętrznej stronie starszych murów obronnych i tablica

- inskrypcyjna na fasadzie, którą w 1593 r. zlecił tam umieścić Sebastian Lubomirski. Fot. u góry: Naďa Rácová [Labancová]. Źródło: *Pijarzy. Piaristi. Pietas et Litterae...*, s. 148, nr kat. V/4: Podoliniec. Fot. w środku i na dole: Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 42 Nieodłączny element kolorytu miast spiskich to kompleks złożony z renesansowej wieży kościelnej i połączonej z nią renesansowej dzwonnicy, czasami też plebanią. Kościół Świętego Krzyża w Kieżmarku należy do najbardziej reprezentatywnych. Źródło po prawej i u góry: archiwum autorki. Fot. w środku i na dole: Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 43 Renesansowe wieże kościelne stanowią nieodłączny element spiskich rynków: a) Lewocza (przebudowana w stylu barokowym), b) Spiska Sobota (przebudowana w stylu barokowym), c) Podoliniec, d) Wierzbów (po niedawnej rekonstrukcji). Fot.: a) – d) Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 44 Dom nr 43 (znany też jako Dom Greffa albo Mariássyowski) na placu Mistrza Pawła w Lewoczy: a) portal wejściowy, b) ozdobny detal, c) widok na podwórze z gankami). Fot.: a) – c) Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 45 Dom nr 32 (znany też jako Domem Soldnera) na placu Mistrza Pawła w Lewoczy: a) portal wejściowy, b–c) renesansowe detale ozdobne, d) widok na drewniany ganek z gzymsem lunetowym. Fot.: a) – d) Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 46 Nagrobek kupca Jana II Thurzona w kaplicy chrzcielnej kościoła św. Jakuba w Lewoczy. Fot.: Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 47 Nagrobek żupana spiskiego Jana V Thurzona w kaplicy chrzcielnej kościoła św. Jakuba w Lewoczy. Fot.: Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 48 Nagrobek Aleksandra I Thurzona, sędziego krajowego i namiestnika królewskiego. Fot.: Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 49 Zachowana w stanie nienaruszonym tumba Zuzanny Dóci, małżonki Sebastiana Tököliego w kościele Świętego Krzyża w Kieżmarku z figurą Caritas. Fot.: Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 50 Tablica z tumbą z figurą zmarłego Jerzego ze Szwabowców (Szwaby/Schwabowsky) w kościele Oczyszczenia Najświętszej Marii Panny (Matki Boskiej Gromnicznej) w Słowackiej Wsi.. Fot.: Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 51 Wspólny nagrobek braci Marcina i Eliasza, panów z Hrhowa i Toporca w kościele świętych Filipa i Jakuba w Toporcu. Fot.: Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 52 Detal tablicy figuralnej (z tumbą) Krzysztofa III Thurzona, żupana spiskiego i szaryskiego oraz komornika królewskiego w kaplicy chrzcielnej kościoła św. Jakuba w Lewoczy. Fot.: Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 53 Nagrobek Jerzego Engelharta, lewockiego radnego, w kościele św. Jakuba w Lewoczy. Fot.: Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 54 Epitafium naścienne Martina Pethego de Hetes, arcybiskupa Kalocsy, biskupa Raby prepozyta spiskiego i namiestnika królewskiego, w kościele św. Marcina w Spiskiej Kapitule. Fot.: Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 55 Epitafium kamieniarza Marcina Urbanowicza i jego rodziny w kościele św. Jakuba w Lewoczy, pierwotnie umieszczone na zewnątrz: a) autoportret (?) Urbanowicza, fragment uszkodzonej inskrypcji w dolnej części epitafium, c) epitafium w całości. Fot.: a) – c) Zuzana Čovanová Janošíková.
- Ryc. 56 Epitafium Anny Kizikowej w lapidarium zamku lubowelskiego: a) fragment adorującej figury Stefana Kizika, męża Anny, b) epitafium – widok całości, c) fragment modlącej się figury Anny Kizikowej. Fot.: a) – c) Zuzana Čovanová Janošíková.

Kilka uwag o sztuce baroku na Spiszu w XVII–XVIII wieku (Katarína Chmelinová)

- Ryc. 57 Spiska Sobota – centrum wczesnobarokowego snyderstwa na Spiszu, widok współczesny. Fot.: Anna Maria Gruia.
- Ryc. 58 Kościół pw. Świętego Ducha w Žehrze: a) widok ogólny, b) Paweł Gross starszy i pracownia: ołtarz główny Zesłania Ducha Świętego, 1656, c) Paweł Gross starszy i pracownia: Chrystus z ambony kościoła, połowa XVII w., d) rzeźbiarz nieznany: św. Jerzy z ołtarza bocznego św. Mikołaja, 1677, e) płyta nagrobna zleceńodawcy, kanonika spiskiego Andrzeja Ondrejkooviča, Spiska Kapitula. Fot.: a) Michal Slivka. Fot.: b) Katarína Chmelinová. Fot.: c) – d) Archív PÚ SR. Fot.: e) Naďa Rácová [Labancová].
- Ryc. 59 Paweł Gross starszy: epitafium Mikołaja Haina, po 1659, kościół pw. św. Jakuba w Lewoczy. Fot.: Katarína Chmelinová.
- Ryc. 60 Rzeźbiarz nieznany: ołtarz boczny proroka Daniela z Dubrawy, 1676. Fot.: Katarína Chmelinová Źródło: Východoslovenské múzeum (dalej VSM) Košice.
- Ryc. 61 a) Paweł Gross starszy: alegorie Stałości i Wiary, trzecia ćwierć XVII w., parafia rzymskokatolicka w Kieżmarku, b) alegoria Wiary. Fot.: a) – b) Katarína Chmelinová.
- Ryc. 62 Pracownia Engelholma: barokowe wyposażenie starego klasztoru minorytów w Lewoczy z ołtarzem głównym Marii Panny, 1695. Fot.: Archív PÚ SR.
- Ryc. 63 a) Autorzy nieznani: ołtarz Świętego Krzyża, 1629, kościół katedralny pw. św. Marcina w Spiskiej Kapitule, b) detal obrazu z predelli ołtarza. Fot.: a) – b) Katarína Chmelinová.
- Ryc. 64 Snyderz nieznany: detal główki anioła na ławce, 1615, kościół pw. św. Marcina w Spiskiej Kapitule. Fot.: Katarína Chmelinová.
- Ryc. 65 Mistrz Przemienienia i pracownia: ołtarz główny Ukrzyżowania, 1658, kaplica zamku kieżmarskiego. Fot.: archiwum autorki.
- Ryc. 66 Autorzy nieznani: ołtarz główny Marii Panny, 1723, z figurą z drugiej połowy XIV w., kościół

- pw. Marii Panny w Podolińcu. Fot.: Katarína Chmelinová.
- Ryc. 67 Kościół pw. św. Bartłomieja, Niedzica: a) widok ogólny, b) barokowe wnętrze kościoła, XVIII w., c) rzeźbiarz nieznanymi: detal anielskiej kariatydy z ołtarza głównego, początek XVIII w. Fot.: a) – c) Katarína Chmelinová.
- Ryc. 68 Kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Lubicy: a) widok ogólny, b) rzeźbiarz nieznanymi: ołtarz główny Marii Panny z figurą Mistrza Pawła z Lewoczy, początek XVIII w.. Fot.: a) – b) Katarína Chmelinová.
- Ryc. 69 Rzeźbiarz nieznanymi: a) św. Anna, b) św. Joachim z ołtarza głównego kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, Lubica, początek XVIII w. Fot.: a) – b) Katarína Chmelinová.
- Ryc. 70 Kościół ewangelicki w Kieżmarku: a) widok ogólny, b) Johann Lerch: ołtarz Ukrzyżowania, 1717–1727, c) lewocki malarz Mayer: detal dekoracji malarskiej, 1718, d) kiezmarska pracownia snycerska: ławka dla donatorów, około 1750. Fot.: a) Martin Homza. Fot.: b) – d) Štefan Péchy.
- Ryc. 71 Johann Gottlieb Kramer: a) Marek Horvath-Stančič w wieku 6 lat, 1739, b) Klara Horvath-Stančič w wieku 6 lat, 1745 (?). Źródło: a) – b) SNG Bratislava.
- Ryc. 72 Malarz nieznanymi: Wniebowzięcie Najświętszej Marii Panny na drewnianym stropie kościoła parafialnego pw. św. Kwiryna, 1714, Łapsze Niżne. Fot.: Katarína Chmelinová.
- Ryc. 73 Przykłady kolumn maryjnych nieznanymi rzeźbiarzy w miastach należących do zastawu polskiego: a) Spiska Sobota, 1689, b) Spiskie Podgrodzie, 1726, c) Lubica, 1726, d) Spiskie Włochy, 1728. Fot.: a) – d) Ivana Labancová.
- Ryc. 74 Czerwony Klasztor: a) widok ogólny, b) kościół Kamedułów pw. św. Antoniego Pustelnika, c) Dionizy Reissmayer i pracownia: architektura ołtarza głównego, 1748, d) Dionizy Reissmayer: Niepokalana Maria Panna z ołtarza głównego, e) tenże: płaskorzeźba z motywem snu Jakuba, f) św. Stefan Węgierski. Fot.: a – c) Naďa Rácová [Labancová]. Fot.: d) – f): Katarína Chmelinová.
- Ryc. 75 Klasztor Pijarów w Podolińcu: a) widok ogólny, b)–c) Malarz nieznanymi (Imrich Jagušič?): detale dekoracji freskowej w kościele klasztornym, lata 60.–70. XVIII w.. Źródło: a) archiwum Františka Žiřčáka. Fot.: b) i c) Archív PÚ SR.
- Ryc. 76 Kościół pw. św. Jana Chrzyciela, Spiskie Włochy: a) widok ogólny, b) Dionizy Reissmayer: ołtarz główny Chrztu Chrystusa, koniec lat 50. XVIII w., obraz L. Táry, 1927. Fot.: Katarína Chmelinová.
- Ryc. 77 Dionizy Reissmayer i pracownia: dekoracja rzeźbiarska kościoła pw. św. Jana Chrzyciela, Spiskie Włochy: a) św. Hieronim z ołtarza bocznego, b) św. Stefan Węgierski z ołtarza głównego, c) Archanioł Gabriel z ołtarza *Immaculaty*, d) św. Joachim z ławki na chórze. Fot.: a) – d) Katarína Chmelinová.
- Ryc. 78 Józef Hartmann: projekt ołtarza, 1750–1755. Fot.: SNA Bratislava.
- Ryc. 79 Kościół pw. św. Małgorzaty Antiocheńskiej w Szwedlarze: a) widok ogólny, b) detal *Immaculaty*. Fot.: a) Patrik Dubovský, b) Archív PÚ SR.
- Ryc. 80 Kościół pw. Ducha Świętego w Lewoczy: a) barokowe wnętrze kościoła, b)–d) Andrzej Ignacy Trtina: freski we wnętrzu kościoła, 1758–1765. Fot.: a) – d) Katarína Chmelinová i Štefan Péchy.
- Ryc. 81 Kościół pw. Ducha Świętego w Lewoczy: a) Johann Feeg, Józef Lerch: ołtarz boczny św. Antoniego, 1778–1780, b) i d) Johann Feeg: anioły z nastawy ołtarza bocznego św. Franciszka, 1778–1780, c) Johann Feeg: św. Elżbieta Węgierska, ołtarz boczny św. Franciszka, 1778–1780. Fot.: a) – d) Katarína Chmelinová.
- Ryc. 82 Johann Feeg: św. Anna, ołtarz boczny *Immaculaty*, kościół pw. świętych Piotra i Pawła, Łapsze Wyżne, 1778. Fot.: Katarína Chmelinová.
- Ryc. 83 Kościół pw. św. Sebastiana i Matki Boskiej Różańcowej w Jurgowie: a) widok ogólny, b) Johann Feeg: św. Jan Nepomucen z ołtarza bocznego św. Mikołaja, c) tenże: św. Piotr z ołtarza głównego, d) tenże: św. Józef z ołtarza bocznego, lata 70. XVIII w.. Fot.: a) – c) Katarína Chmelinová.
- Ryc. 84 Imrich Jagušič: Święta Rodzina z nastawy ołtarza bocznego Marii Panny, Jurgów, lata 70. XVIII w.. Fot.: Katarína Chmelinová.
- Ryc. 85 Imrich Jagušič: a) św. Ambroży, b) św. Augustyn, lata 70.–80. XVIII w. Fot.: Katarína Chmelinová
- Ryc. 86 Johann Feeg: św. Anna Samotrzecia, były kościół Paulinów w Kieżmarku. Fot. kościoła: Veronika Kucharská. Fot. świętej Anny: Katarína Chmelinová.
- Ryc. 87 Imrich Jagušič: św. Józef z Dzieciątkiem Jezus, kościół Paulinów w Kieżmarku, lata 70. XVIII w. Fot.: Katarína Chmelinová.
- Ryc. 88 Kościół pw. św. Serwacego w Wierzbowie: a) widok ogólny, b) ołtarz główny, c) autor nieznanymi: późnorokokowa dekoracja stiukowa gotyckiego sklepienia kościoła, 1772. Fot.: a) – c) Martin Homza.
- Ryc. 89 Prace złotnicze Jana Szilassyego: a) monstrancja z Lewoczy, b) detal monstrancji z Wierzbowa, c) kielich z Lewoczy, d) detal monstrancji, plakietka dekorowana emalią z motywem pożaru Lewoczy. Fot.: a) – d) Štefan Péchy.
- Ryc. 90 Jana Szilassy: kielich z Lewoczy i jego detale, 1777 r.. Fot.: Archív PÚ SR.
- Ryc. 91 Fragment ostatniej strony testamentu złotnika Jana Szilassyego z 1774 r. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, rok 1774.

Sztuka na Spiszu w XIX w. Portret i pejzaż w malarstwie spiskim (Katarína Beňová)

- Ryc. 92. Fot.: Ján Donát: Portret Franciszka Kazinszyego, 1812. Fot.: Magyar Nemzeti Galéria (dalej MNG), Budapest.
- Ryc. 93 Jan Jakub Stunder: a) autoportret, b) portret małżonki, ok. 1800. Fot.: a) – b) MNG, Budapest.
- Ryc. 94 Jan Jakub Stunder: portret hrabiny Csáky, 1799, w: Grigorij OSTROVSKIJ, *Mányokitól Aba Novákig. Magyar képzőművészet a Szovjetunió múzeumaiban*, Budapest 1988, s. 52, nr 347, repr. nr 19.

- Ryc. 95 Jan Jakub Stunder: portret hrabiego Emanuela Csákyego, 1799. Fot.: MNM, Budapest.
- Ryc. 96 Jan Jakub Stunder: portret hrabiego Hadíka malującego portret artysty Stundera, ok. 1800. Fot.: SNG, Bratislava.
- Ryc. 97 Jan Jerzy Lumnitzer: podobizna nieznaney damy w atlasowym gorsecie, 1805. Fot.: MNG, Budapest.
- Ryc. 98 Jan Rombauer: a) dama w czerwonym żakiecie, b) mężczyzna w kapeluszu, 1802. Fot.: Šarišská galéria, Prešov.
- Ryc. 99 Jan Rombauer: chłopiec z bańkami mydłanymi, 1803. Fot.: Múzeum Spiša – Spišská Nová Ves. Kaštieľ Markušovce.
- Ryc. 100 Jan Rombauer: portret Teodora Csákyego jako chłopca z kałamarnicami, 1804. Fot.: Pavol Breier. Źródło: Własność prywatna.
- Ryc. 101 Jan Rombauer: widok na posiadłość Emanuela Csákyego w Hodkovicach i przyległy park, 1803. Fot.: MNM, Budapest.
- Ryc. 102 Jan Rombauer: portret mężczyzny siedzącego na łonie natury, 1804. Fot.: Východoslovenská galéria (dalej VSG), Košice
- Ryc. 103 Jan Jakub Stunder: portret młodego Józefa Czauzika. Fot.: Nagyházi Aukciós Ház, Budapest.
- Ryc. 104 Józef Czauzik: portret młodej Zuzanny Steinhausz, 1810–1815. Fot.: Judit Virág Galéria, aukcja 46, nr katalogowy 23, Budapest.
- Ryc. 105 Józef Czauzik: Andrzej Probstner i jego małżonka Maria, de domo Horváth, 1815, w: Anna PETROVÁ-PLESKOTOVÁ, *K počiatkom realizmu v slovenskom maliarstve*, s. 26–27, nr 40–41.
- Ryc. 106 Józef Czauzik: podobizna młodzieńca, w: Szent György Céh aukcja, Budapest 1911.
- Ryc. 107 Józef Czauzik: widok na sztolnię Rochusa w Rudnianach, 1815. Fot.: Slovenské technické múzeum, Košice.
- Ryc. 108 Józef Czauzik i Jan Jakub Müller: portret Karola Emanuela Pulszkyego, ok. 1815, w: Katarína BEŇOVÁ, Marta HERUCOVÁ, *Katalóg diel Jána Jakuba Müllera, „Acta Musaei Scepusiensis”*, 2010–2011, Levoča 2012, s. 55, nr kat. 11.
- Ryc. 109 Józef Czauzik: portret młodej wędkarki, 1818. Fot.: Galéria umelcov Spiša, Spišská Nová Ves.
- Ryc. 110 Józef Czauzik: portret trzech braci, 1828. Fot.: MNG, Budapest.
- Ryc. 111 Józef Czauzik: portret spiskiego podżupana Ludwika Almássyego, 1825. Fot.: MNG, Budapest.
- Ryc. 112 Józef Czauzik: portret administratora 16 miast spiskich barona Imricha Fischera z podobizną Imricha Horvátha-Stančíča, 1830. Fot.: SNG, Bratislava.
- Ryc. 113 Erazm Schrött: Kláštorisko, ok. 1800. Fot.: VSM, Košice.
- Ryc. 114 Jan Jakub Müller: a) włoski wulkan Wezuwiusz, ok. 1817, b) Zamek Spiski, ok. 1816. Fot.: a) i b) SNG, Bratislava.
- Ryc. 115 Jan Jakub Müller: a) widok na sztolnię L. Hampaa w Słowinkach, 1815, b) ruiny klasztoru kartuzów na Lapis Refugii (Kláštorisko), 1826. Fot.: a) Katarína BEŇOVÁ, Marta HERUCOVÁ, *Katalóg diel Jána Jakuba Müllera*, s. 55, nr kat. 10, b) Tamże, s. 58, nr kat. 27.
- Ryc. 116 Jan Jakub Müller: *Štrbské pleso*, 1816. Fot.: VSM, Košice.
- Ryc. 117 Jan Jakub Müller: *Spiska Kapitula*, 1815. Fot.: SNM – Spišské múzeum, Levoča.
- Ryc. 118 Karol Markó st.: *Pejzaž zimowy*, 1820. Fot.: VSG, Košice.
- Ryc. 119 Karol Tibely: portret dzieci z rodziny Prihradnych, 1848. Źródło: Anna PETROVÁ-PLESKOTOVÁ, *K počiatkom realizmu v slovenskom maliarstve*, nr 104.
- Ryc. 120 Karol Tibely: portret Zygmunta Tibelyego i jego małżonki Augusty, 1849. Fot.: SNG, Bratislava.
- Ryc. 121 Karol Tibely: pejzaż tatrzański z elementami figuratywnymi, 1855. Fot.: VSG, Košice.
- Ryc. 122 Karol Tibely: *Stary Smokowiec*, 1858. Fot.: SNG, Bratislava.
- Ryc. 123 Tytus Szent-Istványi: *Popradské pleso*, 1886. Fot.: VSG, Košice.
- Ryc. 124 Tytus Szent-Istványi: autoportret, 1853–1858. Fot.: VSG, Košice.
- Ryc. 125 Tytus Szent-Istványi: portret nieznaney kobiety na tle pejzażu, 1850. Fot.: VSG, Košice.
- Ryc. 126 Teodor Boemm: portret mężczyzny, ok. 1850. Fot.: SNG, Bratislava.
- Ryc. 127 Teodor Boemm: portret młodego mężczyzny z bródką, ok. 1865. Fot.: VSG, Košice.
- Ryc. 128 Teodor Boemm: krajobraz od strony Dunajca, ok. 1848. Źródło: Anna PETROVÁ-PLESKOTOVÁ, *K počiatkom realizmu v slovenskom maliarstve*, nr 110.
- Ryc. 129 Juliusz Guldenfinger: *Šarišský hrad*, 1876, Źródło: MNG, Budapest.
- Ryc. 130 Ritta Boemm: *Wnętrze*, ok. 1900. Fot.: SNG, Bratislava.
- Ryc. 131 László Mednyánszky: *Tatry przed burzą*, ok. 1880. Fot.: SNG Bratislava.
- Ryc. 132 László Mednyánszky: *Krajobraz tatrzański*, 1890. Fot.: SNG, Bratislava.
- Ryc. 133 László Mednyánszky: *Wypadek*, ok. 1880. Fot.: SNG, Bratislava.
- Ryc. 134 László Mednyánszky: *Czytający Baron Edward Mednyánszky*, ok. 1895. Fot.: SNG, Bratislava.
- Ryc. 135 Ferdynand Katona: portret Marianny i Margity Czóbel, ok. 1900. Fot.: SNG, Bratislava.
- Ryc. 136 Ferdynand Katona: *Strażki*, ok. 1900. Fot.: SNG, Bratislava.
- Sztuka sakralna XIX w. na Spiszu (Marta Herucová)
- Ryc. 137 *Apoteoza św. Karola Boromeusza*, obraz przypisywany Friedrichowi Augustowi Brandowi, ok. 1776, Spiska Kapitula. Fot.: Mária Novotná.
- Ryc. 138 Wnętrze kaplicy w pałacu biskupim (stan obecny). Fot.: Archív PÚ SR 1923.
- Ryc. 139 Maciej Köbling (ołtarz) i Imrich Jagusics (obrazy): *Ołtarz św. Józefa*, 1777–1780, kościół św. Jerzego, Spiska Sobota. Fot.: Archív PÚ SR.
- Ryc. 140 Dominik Kindermann: a) *Męczeństwo św. Apostołów Szymona i Judy*, b) *Św. Jan Nepomucen*, c) *Wniebowzięcie Najświętszej Marii Panny*, kościół św. św. Szymona i Judy, Wydrnik. Fot.: a) – c) Mária Novotná.

- Ryc. 141 Friedrich Henrich Füger: *Św. Katarzyna Aleksandryjska*, 1805, obraz w ołtarzu głównym, Smolnik. Fot.: Archív PÚ SR.
- Ryc. 142 Jozef Czaučzik: *Zestanie Ducha Świętego*, 1811, obraz w ołtarzu głównym, Lewocza. Fot.: Igor Bobák.
- Ryc. 143 Jozef Lerch: *Św. Jan Nepomucen na katafalku*, 1817, Markuszowce. Fot.: Mária Novotná.
- Ryc. 144 a) Autor nieznan: *Św. Wendelin*, kościół św. Marii Magdaleny, Jablónów, b) *Św. Wendelin*, tzw. obrazek święty z epoki, Bawaria. Fot.: a) Archív PÚ SR. Źródło: b) archiwum autorki.
- Ryc. 145 Guido Reni: *Wniebowzięcie Najświętszej Marii Panny*, pierwsza połowa XVII w. olej na jedwabiu, Monachium. Źródło: www.lettereadiodiealluomo.com/madre_della_assunzione.htm.
- Ryc. 146 Jozef Czaučzik: *Wniebowzięcie Najświętszej Marii Panny* (kryptoportret Zuzany Steinhaus) 1828, obraz z nastawy ołtarza głównego, kościół Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, Lubica. Źródło: www.farnostlubica.sk/userfiles/images/obrazky-sem/oltar-obraz.png.
- Ryc. 147 Jozef Czaučzik: *Św. Jan Nepomucen*, 1841, kościół św. Heleny, Arnutowce. Fot.: Mária Novotná.
- Ryc. 148 Jozef Czaučzik: a) *Św. Bartłomiej Apostoł*, ok. 1845, studium, b) obraz w ołtarzu głównym, Gniezdne. Fot.: a) – b) Mária Novotná.
- Ryc. 149 Jozef Czaučzik: a) *Św. Jan Ewangelista*, 1846, studium, Lewocza, b) obraz w ołtarzu głównym dla kościoła w Krompachach, Koszyce. Fot.: a) Mária Novotná. Fot.: b) Gabriel Bodnár. Źródło: VSM, Košice.
- Ryc. 150 a) José de Ribera: *Męczeństwo św. Bartłomieja*, akwaforta z początku XVII w., b) Jozef Czaučzik: *Męczeństwo św. Bartłomieja*, fragment obrazu, obecnie w kościele św. Bartłomieja Apostoła w Gniezdnem. Źródło: a) [www.zeno.org/Kunstwerke/B/Ribera,+Jose+de:+Martyrium+des+Hl.+Bartholomäus+\[2\]](http://www.zeno.org/Kunstwerke/B/Ribera,+Jose+de:+Martyrium+des+Hl.+Bartholomäus+[2]). Fot.: b) Mária Novotná.
- Ryc. 151 a) Autor nieznan: *Zamach na św. Karola Boromeusza*, fragment ilustracji, b) Jozef Czaučzik: *Zamach na św. Karola Boromeusza*, 1847, Lewocza. Źródło: a) archiwum autorki. Fot.: b) Mária Novotná.
- Ryc. 152 a) Autor nieznan: *Św. Agnieszka Rzymianka*, ok. 1850, obraz w ołtarzu z Ruskowców, Kieżmark, b) Jozef Leudner: *Św. Agnieszka Rzymianka*, ilustracja z epoki, po 1836. Fot.: a) Muzeum Kežmarok. Fot.: b) Marta Herucová.
- Ryc. 153 a) Bartolomé Esteban Murillo: *Niepokalana Maria Panna*, koniec XVII w., b) Autor nieznan: *Niepokalana Maria Panna*, 1856, obraz w ołtarzu głównym, kościół Niepokalanego Poczęcia Marii Panny, Spiska Nowa Wieś. Źródło: a) www.wikiart.org/en/bartolome-esteban-murillo/immaculate-conception-of-the-escorial. Fot.: b) Mária Novotná.
- Ryc. 154 a) Giovanni Battista Pittoni: *Św. Elżbieta Portugalska rozdaje jałmużnę*, połowa XVIII w., b) Maksymilian Rácskay: *św. Elżbieta Węgierska rozdaje chleb ubogim*, 1857, kościół św. Elżbiety, Krawany. Źródło: a) [www.zeno.org/Kunstwerke/B/Pittoni,%20Giambattista:%20Almosenspende%20der%20Hl.%20Elisabeth%20\[1\]](http://www.zeno.org/Kunstwerke/B/Pittoni,%20Giambattista:%20Almosenspende%20der%20Hl.%20Elisabeth%20[1]). Fot.: b) Archív PÚ SR.
- Ryc. 155 Bela Klimkovics: a) *Św. Katarzyna Aleksandryjska*, b) fragment obrazu z sygnaturą autora i datą powstania 1862, kaplica w Rolowej Hucie, Lewocza. Fot.: a) – b) Mária Nobotná.
- Ryc. 156 a) Anton van Dyck: *Matka Boska Bolesna*, fragment obrazu *Ukrzyżowanie Chrystusa*, XVII w., Paryż, b) Teodor Boemm: *Matka Boska Bolesna*, 1868, obraz w ołtarzu bocznym Kościoła Świętego Ducha, Lewocza. Źródło: a) archiwum autorki. Fot.: b) Mária Novotná.
- Ryc. 157 Jozef Božetěch Klemens: *Św. Jan Ewangelista*, szkic do obrazu i olej z 1874 r., Martin i Bratysława. Fot.: a) SNG. Fot.: b) Literárne múzeum SNK, Martin.
- Ryc. 158 Gustav Adolf Weisz: *Św. Jan Ewangelista*, a) front, b) tył, c) monogram autora. Rzeźba powstała po 1868 r. dla kościoła Świętego Krzyża w Kieżmarku. Fot.: a) – c) Oblastný reštaurátorský ateliér (dalej ORA) w Lewoczy.
- Ryc. 159 Feliks Daberto i Jozef Hanula: polichromia sklepienia prezbiterium, 1888, kościół katedralny św. Marcina, Spiska Kapituła. Fot.: Mária Novotná.
- Ryc. 160 Feliks Daberto: Neogotycka architektura ołtarza św.św. Stefana i Emeryka z 1882 r., kościół św. Stefana Króla, Maciejowce. Daberto jest również autorem reliefu na predelli (adorujący anioł) i na skrzydłach bocznych (*Narodzenie i Zmartwychwstanie*) oraz bocznych figur aniołów w nastawie rzeźby Marii Panny i na szczycie rzeźby anioła. Informuje o tym napis na tylnej stronie retabulum (detal po prawej stronie). Fot.: Mária Novotná i Ján Voško.
- Ryc. 161 Ján Marschalko: *Anioł Apokalipsy*, 1869, cmentarz ewangelicki w Lewoczy. Stan przed renowacją (*in situ*). Fot.: Štefan Péchy.
- Ryc. 162 Nándor Rákosi: *Św. Juliana Falconieri*, 1874, kaplica św. Juliany Falconieri, Ordzowany. Fot.: Archív SNM – Spišské múzeum v Levoči.
- Ryc. 163 Viktor Madarász: *Św. Ludmiła uczy św. Wacława dobroczynności*, 1882, obraz w ołtarzu głównym, Prakowce. Fot.: Igor i Mária Bobákovci.
- Ryc. 164 a) Julius Schnorr von Carolsfeld: *Chrystus i Samarytanka*, rycina, 1860, b) Karol Jakobey: *Chrystus i Samarytanka*, kościół ewangelicki w Gielnicy, 1887. Źródło: a) www.hansgruener.de/pictures/glaube/bb_282_02.jpg. Fot.: b) Eva Šmelková. Źródło: Krajský pamiatkový úrad, Košice.
- Ryc. 165 a) Paul Gustave Doré: *Chrzest Chrystusa*, drzeworyt, ilustracja z Biblii wydanej w 1866 r., b) Adolf Springer: *Chrzest Chrystusa*, 1883, z kościoła w Uložy, Lewocza. Źródło: a) www.jrdkirk.com/wp-content/uploads/2010/04/Gustave-Dore-The-Baptism_of_Jesus.jpg. Fot.: b) Mária Novotná.
- Ryc. 166 Antal Tahi: *Zmartwychwstanie Jezusa* (z kryptoportretem autora), obraz w ołtarzu, kościółek na cmentarzu ewangelickim, Lewocza. Fot.: Mária Novotná.
- Ryc. 167 Julius Stetka: *Chrystus i Samarytanka*, obraz w ołtarzu w kościele ewangelickim w Maciejowcach, 1887, a) całość, b) detal z dedykacją. Fot.: a) – b) Mária Novotná.

- Ryc. 168 Jozef Hanula: *Św. Katarzyna Aleksandryjska*, obraz w ołtarzu głównym, 1900, Spiski Hruszów. Fot.: Magdaléna Janovská.
- Ryc. 169 Firma Alajosa Oberbauera: a) *Niepokalana Maria Panna* (wizerunek na podstawie objawienia Catharine Lauboré), b) detal z tabliczka informacyjną pracowni, kościół Niepokalanego Poczęcia Marii Panny, przed 1883, Harichowce. Fot.: a) – b) Mária Novotná.
- Ryc. 170 a) Otto Stehlo: projekt, b) Réтай és Hölzel (wykonanie) – Gejza Udvary (malowidła tablicowe): *Ołtarz Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny* (pośrodku z gotyckim malowidłem tablicowym), kaplica cmentarna w Spiskim Czwartku, 1899. Źródło: a) Kulturális Örökségvédelmi Hivatal. Fot.: b) – c) Mária Novotná.
- Ryc. 171 Dominik Demetz: a) figura św. Elżbiety (kryptoportret cesarzowej Sisi), b) prawy ołtarz boczny św. Elżbiety, Gelnica. Fot.: Igor i Mária Bobákovci.
- Ryc. 172 Ferdinand Prinoth: ołtarz główny Matki Boskiej z Mariańskiej Góry w Lewoczy, b) tabliczka informacyjna z 1915. Fot.: a) – b) Mária Novotná.
- Ryc. 173 Ferdinand Prinoth: a) lewy ołtarz boczny Najświętszego Serca Pana Jezusa z Mariańskiej Góry w Lewoczy, 1915, b) detal. Fot.: a) – b) Mária Novotná.
- Część 7: Kultura materialna Spisza w latach 1526–1918 (Miroslav Lacko)**
- Ryc. 1 Jednym z najważniejszych ośrodków górnictwa i hutnictwa w latach 1526–1918 stało się miasto Smolnik. U góry widok na Smolnik z doliną rzeki Smolnik od zachodu, u dołu – panorama Smolnika od wschodu. Fot.: Stanislav Šiliga.
- Ryc. 2 Mimo że Gelnica stała się miastem feudalnym, to nadal pozostawała tradycyjnym centrum Ziemi Górników. U góry widok na miasto od wschodu, u dołu obecne Muzeum Górnicze.. Fot.: Miroslav Lacko.
- Ryc. 3 Juraj Werner, *Hypomnemation de aquis in Scopusio admirandis*. Dokument był opublikowany prawdopodobnie już około roku 1548 (bez podania miejsca wydania).
- Ryc. 4 Spiska Nowa Wieś. Widok obecny. Fot.: Martin Homza.
- Ryc. 5 Do ważnych ośrodków górniczych i hutniczych na Spiszu należał Wondriszel (obecnie Nálepkovo) i Szwedlar. Fot.: Patrik Dubovský.
- Ryc. 6 Panorama Mniszka nad Gnilem, ważnego ośrodka górnictwa i hutnictwa w Dolinie Gnileckiej. Fot.: Martin Homza.
- Ryc. 7 Strona tytułowa Uhorského Simplificissima autorstwa Daniela Speera z 1684 r. Źródło: <http://diglib.uibk.ac.at/download/pdf/316029?name=Ungarischer%20Oder%20Dacianischer%20Simplificissimus%20Vorstellend%20Seinen%20wunderlichen%20Leb>.
- Ryc. 8 Regulamin górniczy Maksymiliana – przekład słowacki z 1703 r. Źródło: Peter ZÁMORA et al., *Dejiny baníctva na Slovensku*, vol. 1: *Využívanie nerastných surovín, ťažba rúd, vybraných nerudných surovín a výroba kovov na území Slovenska od počiatkov do roku 1945*, Košice 2003, s. 45.
- Ryc. 9 Przykład najstarszego zachowanego protokołu Sądu Górniczego w Gelnicy – zapisy z końca XVII w. Fot.: Miroslav Lacko. Źródło: Štátny ústredný banký archív v Banskej Štiavnici, fond Banký súd v Gelnicy, inv. 1.
- Ryc. 10 Smolnik w 1748 r. – w środku panoramy, poniżej kościoła, budynek administracji Państwowego Przedsiębiorstwa Miedziowego i Urzędu Inspektorskiego. Fot.: Miroslav Lacko. Źródło: Štátny ústredný banký archív v Banskej Štiavnici, fond Hlavný komorsko-grófsky úrad v Banskej Štiavnici – Mapy a plány VI, nr 130.
- Ryc. 11 Scena przedstawiająca prace górnicze na mapie kopalni w Smolniku z 1748 r. Fot.: Miroslav Lacko. Źródło: Štátny ústredný banký archív v Banskej Štiavnici, fond Hlavný komorsko-grófsky úrad v Banskej Štiavnici – Mapy a plány VI, nr 130.
- Ryc. 12 Widok rynku w Smolniku z wieży kościoła (stan obecny). Fot.: Miroslav Lacko.
- Ryc. 13 Jedna z kamienic mieszczkańskich na początku XX w. Źródło: archiwum Františka Žifčáka.
- Ryc. 14 Budynek administracji Państwowego Przedsiębiorstwa Miedziowego i Urzędu Inspektorskiego (stan obecny). Fot.: Miroslav Lacko.
- Ryc. 15 Codzienna praca górników – malowidło ścienne w dworze Probstnerów w Lewoczy. Fot.: Magdaléna Janovská.
- Ryc. 16 Fragmenty mapy górniczej Smolnika z 1748 r. a) pompowanie wód kopalnianych, b) sceny przedstawiające prace hutników, c) przeróbka rudy, d) obiekty powierzchniowe kopalni w Smolniku. Fot.: Miroslav Lacko. Źródło: Štátny ústredný banký archív v Banskej Štiavnici, fond Hlavný komorsko-grófsky úrad v Banskej Štiavnici – Mapy a plány VI, nr 130.
- Ryc. 17 Karta tytułowa dzieła Zrkadlo banského sudcu autorstwa Multza von Walda. Fot.: Martin Lacko. Źródło: Miskolci Egyetem Levéltára – Selmeci Múemlékkönyvtár, SM IV/113; L 4940/2: Berg-Richter Spiegel.
- Ryc. 18 Alegoria nauk górniczych autorstwa Multza von Walda. Fot.: Martin Lacko. Źródło: Miskolci Egyetem Levéltára – Selmeci Múemlékkönyvtár, L 4941 – L 4943: Der taugliche, sattsamb unterwiesene, und qualificirte Ober-Berg- und Hütten-Beamte. Allen und jeden redlichen liebhabeten der wahren Berg- und Hütten-Kunst zur Überlegung unterworffen von G. E. M. D. W.
- Ryc. 19 Przyjęcie urbarza zastawionego miasta Spiska Nowa Wieś dla polskiego króla w latach 1746–1752. Fot.: Martin Homza. Źródło: Biblioteka Czartoryskich, Archiwum i zbiór rękopisów, rękopis 848 IV, fol. 657.
- Ryc. 20 Ryciny przedstawiające życie codzienne mieszkańców związanych w rozmaity sposób z górnictwem (XVIII wiek). Fot.: Martin Homza. Źródło: Banické múzeum Gelnica.

- Ryc. 21 Plan i realizacja domu górnika w Gelnicy z końca XVIII w.: a) rysunek ówczesny, b) stan obecny, c) ozdobny detal bramy z datowaniem na rok 1790. Fot.: a) – c) Martin Homza. Źródło: Banické múzeum Gelnica.
- Ryc. 22 Podpis Andrzeja Probstnera i jego pieczęć osobista z okresu przed nadaniem tytułu szlacheckiego. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, SŽ, súd. 300/1832.
- Ryc. 23 Herb nadany Probstnerom w 1833 r. Fot.: Alena Kredatusová. Źródło: Alena KREDATUSOVÁ, *Probstnerovci z Novej Lubovne a Jakubian. Dejiny a genealógia rodu do roku 1951*, Levoča 2001. Oryginał w: MOL, Libri regii, nr 2190.
- Ryc. 24 Początek pisma w języku słowackim wystosowanego przez górników gelnickich do magistratu w sprawie zwiększenia płac z 1805 r.. Fot.: Martin Homza. Źródło: ŠA LE, SŽ, rok 1805.
- Ryc. 25 Drewniane żetony płatnicze Andrzeja Probstnera seniora dla górników w Słowinkach z 1798 r. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, SŽ, rok 1798.
- Ryc. 26 Projekt nowoczesnego zakładu kuźniczego w Smolniku z 1767 r. Źródło: Peter ZÁMORA ET AL., *Dejiny baníctva na Slovensku 1*, s. 83.
- Ryc. 27 Rysunek huty w Smolniku z 1771 r., z zapiskami Antoniego Exera, nadzorca robót ciesielskich. Źródło: Peter ZÁMORA et al., *Dejiny baníctva na Slovensku 1*, s. 83.
- Ryc. 28 Wały zbiornika w Uhorni obecnie (widok od wschodu). Technologia doprowadzania i odprowadzania wody do zapory nie zmieniła się do dzisiaj. Fot.: Martin Homza.
- Ryc. 29 Pieczęć Górnowęgierskiego Mieszczkańskiego Towarzystwa Górniczego. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, Zbierka odtlačkov pečatí.
- Ryc. 30 Pieczęć Nowej Huty pod Spisłą Nową Wsią. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, Zbierka odtlačkov pečatí.
- Ryc. 31 Do ważnych przedsiębiorstw metalurgicznych w dolinie Gnilca należały także Żakarowce: a) widok ogólny obecnie, b) tarcza żeliwna z nazwą Kopalni „Kalman”, c) trasa żakarowskiej kolejki zębatej, d) rekonstrukcja żakarowskiej kolejki zębatej, e) Maria Huta – przeładownia rudy na kolej gelnicką. Fot.: a) Lukáš Jáchim. Fot.: b) – e) Martin Homza. Źródło: b) – e) Banské múzeum Gelnica.
- Ryc. 32 Ze względu na przedsiębiorstwo w Bindcie do roku 1939 Gnilczyk (Roztoki) z Rudniami łączyła kolejka: a) widok ogólny miejscowości Bindt obecnie, b) dawna widokówka przedstawiająca Bindt i przedsiębiorstwo, c) fragment pieca do przerobu rudy, d) fragment mostu kolejowego na przystanku Gnilczyk (Roztoki). Fot.: a) i c): Miroslav Lacko. Fot.: d) Patrik Dubovský. Źródło: b) archiwum autora.
- Ryc. 33 Dawną sławną przeszłość górniczą obecnie przypominają już tylko niektóre zachowane zabytki architektury: a) dom górnika w Żakarowcach, b) górnicza kołatka w Gnilczyku (Roztoki). Fot.: Miroslav Lacko.
- Ryc. 34 Zakład górniczy w Smolniku z szybem „Péch” na widokówce z początku XX w. Źródło: archiwum autora.
- Ryc. 35 W drugiej połowie XIX w. znaczące przedsiębiorstwo przetwarzające rudę powstało także w Słowinkach: a) widok obecny, b) zakład Nadhornadzkiej Spółki Hutniczej w Słowinkach na dawnej widokówce, c) zakład górniczy flotownia w Słowinkach na początku XX w., d) portal starej sztolni „Ladislav” w Słowinkach na dawnej widokówce. Fot.: a) Miroslav Lacko. Źródło: b – d) archiwum autora.
- Ryc. 36 Zakład w Słowinkach był ściśle połączony z hutą w Krompachach: a) widok obecny Krompachów, b) obiekt administracyjny huty z 1891 r., c) jeden z zachowanych obiektów starej huty w lokalizacji Stara Masza, d) teren huty Nadhornadzkiej Spółki Hutniczej w Krompachach na dawnej widokówce. Źródło: a) i d) archiwum autora. Fot.: b) – c) Miroslav Lacko.
- Ryc. 37 Ważnym przedsiębiorstwem metalurgicznym Čáków były Prakowce: a) widok obecny, b–c) Huta Żelaza „Ludmiła” na przełomie XIX i XX w., d–e) widok Prakowiec z kościołem św. Ludmiły na początku XIX w. Fot.: a) i e) Jozef Pojďák. Źródło: b) – d) archiwum autora.
- Ryc. 38 Sztoś i jego fabryka produkująca noże: a) widok ogólny miejscowości w niedawnej przeszłości, b) panorama na widokówce z początku XX w., d–e) fabryka Wlasłowicza na początku XX w. Źródło: a) – d) archiwum autora.
- Ryc. 39 Dawne zdjęcie przedstawiające producenta łańcuchów z Gelnicy. Fot.: Martin Homza. Źródło: Banské múzeum Gelnica.
- Ryc. 40 W drugiej połowie XIX w. na Spiszu działalność w zakresie produkcji i przeróbki żelaza prowadziła także niemiecka firma Jacobs: a) Matylda Huta na starej mapie, b) rysunek huty z 1847 r., c) w kompleksie Jacobsów w Maria Hucie znajdowała się także rzeźba górnika (obecnie na rynku w Gelnicy), d) jeden z członków rodziny Jacobsów podczas pierwszej wojny światowej, e–f) tablice nagrobne Jacobsów, g) herb rodziny Jacobsów. Fot. i Źródło: a) – g) Jozef Pojďák.

Mapy

- Mapa 1 Administracyjna mapa Spisza z 1780 r. Fot.: Štefan Péchy. Źródło: ŠA LE, SŽ, nr 3856, rok około 1780.
- Mapa 2 Mapa obszaru Gelnicy (1788) i rejonu Prakowiec (1762). Fot.: Magdaléna Janovská. Źródło: MM Levoča, bez sygnatury.

Indeks*

A

- Abrahamides Izaak, superintendent ewangelicki 301, 723, 725
Abrahamovský, ród kopijników 595
Abrahamowce (Abrahámovce) 594–595, 599, 603, 605, 611, 626, 647, 653, 655, 663, 665, 674, 684, 901
Abrahamowicz Tomasz 727
Abrahamowicz Zygmunt 230
Abrányi Lajos, malarz 912
Achacius, kaznodzieja reformacki w Koszycach 712
Acsády Ignacy 191, 223, 236, 349
Aczél, ród kopijników 595
Aczél Jan z Hrabuszyc, dowódca zamku spiskiego 261
Adam Heinrich 527
Adamczyk Mieczysław Jerzy 287, 469, 499, 516, 518, 547, 749–751, 753, 758
Adami Samuel, złotnik i wolnomularz 878, 883, 920
Adamiová Elżbieta, żona J. J. Stundera 920
Adamuv Paweł 1003, 1005
Adorjan zob. Sälard
Adrianopol zob. Edirne
Aggházy Maria 843, 858, 860
Agneta Jan 320
Agricola Jerzy 963
Ahmed, pasza Wielkiego Waradynu (Oradei) 225
Ahmed II, sułtan osmański 236
Ahmed Köprülü Pasza, wielki wezyr 172, 177, 179, 187, 190
Akai, ród kopijników 595
Akai Krzysztof 326
Akvizgran (Aachen) 338
Alaghy Menyhért, generał, uczestnik powstania 147
Alauda Bartłomiej, wysłannik lewocki 647
Alauda Józef Albert, proboszcz katolicki w Lechnicy 851
Alauda Józef, wysłannik lewocki 161
Alauda Krystian, malarz 876
Alba Iulia (Gyulafehérvár, Karlsburg) 72–73, 75, 84, 92, 151, 159, 171, 371, 374–376, 610, 612, 622, 734, 831
Albrecht Habsburg, arcyksiążę 506
Albrecht Habsburg-Lotaryński, arcyksiążę 991–994
Albrechtovič, ród kopijników 595
Aleksander I, car Rosji 377–378
Aleksander VI, papież 808
Aleksander od Świętego Antoniego zob. Gorecki Józef
Aleksander, wójt Starej Lubowli 585
Aleksy od Świętego Józefa zob. Pawlarski Jan Franciszek
Aleppo (Halab) 88
Alexander Bela zob. Alexander Wojciech
Alexander Wojciech 513–514, 525, 530
Alexy Karol 902
Alfons XIII, król hiszpański 523
Alfons od Świętego Wojciecha zob. Wojciech, pijar z Podolińca
Ali, pasza belgradzki 173
Almássy Ignacy, dowódca załogi Sabina 346
Almássy Ludwik, podżupan spiski 892
Almašu Mare (Jablonov, Nagyalmás, Groß-Obstdorf) 154
Alt Jakub 901–902, 906
Althann von Adolf Michał, dowódca cesarski w Polsce 135
Altmann Adolf, rabin 491
Altmann Malwina, żona rabina Adolfa 491
Alvinczy Piotr, kalwiński kaznodzieja 156, 307
Ambrožević Krzysztof z Kieżmarku, kupiec 297
Ambrozi (Ambrosius) Jerzy 366–367
Ambrózius-Lám Sebastian, kaznodzieja kieżmarski 306, 826
Ambrozovics Dezső 946, 947
Ambroży (Aurelius Ambrosius), święty 722, 785, 870
Ambroży, proboszcz katolicki u Świętej Małgorzaty 611
Ambroży, proboszcz katolicki w Letanowcach 611
Amerling Fryderyk, malarz 893, 903
Ampringer Jan Kacper, wielki mistrz Zakonu krzyżackiego 198, 208
Amsterdam 538, 970
Andaházy Kacper, kanonik, wysłannik sejmu węgierskiego 632

* Opracował Peter Benka z zespołem. Polską wersję indeksu przygotował Grzegorz Kuziel. W tomie I *Dziejów Spisza*, który poświęcony był średniowieczu, nazwy osobowe zostały uporządkowane alfabetycznie według imion, w tomie II – gdzie uwzględniliśmy już nowoczesny uzus – z powodów praktycznych zostały ułożone według nazw rodowych, nazwisk. W pozostałych przypadkach autorzy Indeksu stosowali te same standardy co w tomie I. Strony wstępne pracy oraz końcowe aneksy nie zostały uwzględnione w Indeksie. Indeks nie odnotowuje miejscowości takich jak Lewocza, Kieżmark, czy Spiska Nowa Wieś, które pojawiają się tak często, że w niektórych podrozdziałach znajdują się na każdej stronie.

- Andras Jerzy, kupiec 290, 293
 Andrassy, ród szlachecki 506
 Andrassy Emanuel 901
 Andrassy Mikołaj, baron, właściciel Krásnej Hôrky 205
 Andrassy Paweł, baron, generał kurucki 263–266, 268
 Andrassy Stefan, dowódca kurucki 266, 269–270
 Andrassy Teodor, malarz 513
 Andrassy Władysław 1002
 Andreánsky Piotr, mieszczanin kieżmarski 168
 Andrejov Stefan, spiski archidiakon unicki 644
 Andrijovič Iwan 544
 Andrzej, proboszcz katolicki w Kluknawie 611
 Andrzej, proboszcz katolicki w Odorinie 611
 Andrzej, proboszcz katolicki w Stotincach 612
 Andrzej, proboszcz katolicki w Twarożnej 622
 Andrzej II, król Węgier 186, 228, 323, 605, 615
 Andrzej III, król Węgier 616
 Andrzej od Świętego Gregorza zob. Brudnogorski Antoni Grzegorz
 Andrzej z Kościelca, starosta spiski 556, 585
 Andujár Jan, kanclerz biskupa spiskiego 696
 Anna Jagiellonka, siostra polskiego króla Zygmunta II Augusta 100
 Antoni od Świętego Ignacego zob. Swieczuwski Romuald Ignacy
 Antony, ród przedsiębiorców branży metalurgicznej 1005
 Antony Jan 1004
 Antwerpia 296, 945
 Anuskewicz (Hanuszewicz) Mikołaj, kapelan P. Rákoczego w Czerwonym Klasztorze 638
 Apafi Michał I, książę siedmiogrodzki 169, 173–174, 177, 179–181, 186, 190–191, 202, 204–205, 213, 215, 220, 224, 226, 230–231
 Apafi Michał II, książę siedmiogrodzki 230
 Aponi Błażej, komisarz królewski 141
 Apponyi Albert, węgierski minister 516, 759
 Arabski Andrzej, pijar 754
 Aradi Jan, specjalista żelazniczy 1000–1002, 1004
 Arciszewski Aleksander, pijar 755
 Arezzo 774
 Argenta 122
 Arneth Alfred von 248, 348
 Arnulf od Najświętszej Marii Panny zob. Waderski Gabriel
 Arnutowce (Arnutowce) 123, 617, 627, 630, 632–633, 636, 642, 653–654, 664, 684, 720, 732, 928–929
 Arpadzi, ród 622, 935–987
 Arvay Augustyn 987
 Arystoteles 739
 Asguty, ród kopijników 595
 Asnyk Adam 512
 Aspremont Ferdynand Gobert, najwyższy dowódca wojskowy Węgier 233–234, 236
 Aston, sir, angielski naukowiec 317
 Atanazy, pijar w Podolińcu 757
 Attavanti Juliusz, mieszczanin krakowski 966
 Attyła, przywódca Hunów 122
 Augsburg 82–83, 100, 286, 296, 935
 August II, król Polski (książę saski jako Fryderyk August I, zwany Mocnym) 236, 239, 250, 268, 284
 August III, król Polski 284–286, 337, 342–344, 359
 Augustini ab Hortis Krystian, kieżmarski lekarz 318, 321, 331, 365
 Augustini ab Hortis Samuel 331, 408, 446, 459, 489
 Augustinová Ewa 257, 310
 Augustyn (Aurelius Augustinus), święty 722, 870
 Augustyn od Świętego Karola (Strinboch), pijar w Podolińcu 748–749
- ## B
- Bábel, ród kopijników 595
 Babocsay Franciszek, pułkownik kurucki 264, 266
 Babon Hans 964
 Bach Aleksander, austriacki minister spraw wewnętrznych 418–419, 472, 478
 Bach Jan Sebastian 388
 Bachia Franciszek de, sekretarz prepozyta Jana Horváta 619
 Bachmegyey Jerzy, spiski kanonik, lektor 629
 Bačinský Andrzej, biskup mukaczewski 440, 682, 927
 Bacon Francis, filozof 314
 Baczkowski Krzysztof 555, 560–561
 Badstübner Ernst 923
 Bagin Antoni 709, 940, 948
 Baia Mare 240, 671, 863, 987–988, 998
 Baia Sprie 987–988, 998
 Bajcys Jerzy, kurucki dowódca Kieżmarku 266–267
 Bajza Józef Ignacy 404, 462
 Bakócz Tomasz, arcybiskup ostrzyhomski 617–618
 Bakoš Barbara, żona Emeryka Máriássyego 197, 271
 Bakoš Jan 785
 Baksay Zoltan 246, 248, 262, 264, 266, 332, 334
 Bal Jeremos 46, 48–50, 53–58, 60–62, 65, 67, 73, 75–77, 80, 82–85, 88, 90, 92–94, 96, 105, 107, 115, 120, 122, 125, 127, 129, 134–136, 139–144, 146–149, 155–156, 159, 160, 162–164, 166–168, 170, 172–174, 176, 179–182, 185, 187, 189–191, 196–197, 199, 201–209, 211–220, 222–225, 247, 269, 617, 623, 634, 714, 716, 718, 727, 732, 734, 744, 761–763, 787
 Balassa Emeryk, książę siedmiogrodzki 70
 Balassa Jan, stronnik Jana II Zygmunta 97
 Balassa Melchior, żupan hontianski 78, 82, 92–94
 Balassagyarmat 86, 137, 145
 Balážová Barbara 849
 Baldowce (Baldovce) 124, 157, 483, 510, 617, 632, 636, 949
 Balega Aleksander 939
 Balegová Jana 307, 320–321, 390, 963
 Balló Edde 531
 Balogh (Balogh) Mikołaj, prepozyt spiski 609, 653–654
 Baltazar, proboszcz katolicki w Gierlachowie 612
 Balthar Franciszek Ambroży, proboszcz katolicki w Spiskiej Sobocie, Maciejowcach, Spiskim Podgrodziu i Wielkiej 660
 Balzer Oswald 484, 556, 584
 Bán, ród kopijników 595
 Banko Andrzej, jezuita, misjonarz słowacki 659, 738, 741

- Bányász Ludwik 950
 Bańska Biała (Banská Belá) 722
 Bańska Bystrzyca (Banská Bystrica) 69, 74–75, 77–78, 136, 141, 187, 195, 217, 226, 263–264, 286, 297, 363, 389, 402, 424–425, 439, 477, 497, 530, 532, 636, 671–673, 676, 700, 712, 722, 743, 877, 906, 959, 966–967, 975, 976–977
 Bańska Szczawnica (Banská Štiavnica) 299, 323, 366, 402, 415, 425, 446, 450, 462–464, 465, 712, 716, 722, 756, 879, 903, 904, 905, 909, 966, 969, 971, 982, 983, 987–988, 995
 Bapst Fryderyk, mieszczanin lewoccki 163
 Bar 345
 Barabáš Mikołaj, malarz 892–893, 912
 Baradlai Bartłomiej 521
 Baráni, ród kopijników 595
 Baranowski Kajetan, pijar 754
 Barány Mikołaj, bakałarz z Gierlachowa 660
 Baranyai Hildegarda 843, 847–848, 854
 Baráthová Nora 275, 279, 283–284, 295, 318, 324, 349, 359, 648, 652, 801–802, 807
 Barbiano di Belgiojoso Giovanni Giacomo, generał cesarski, starosta Górnych Węgier 117–121, 733
 Barbuščáková Władimira 651
 Barcice 585
 Bárcsay Ákos, książę siedmiogrodzki 171–173, 177
 Barczy Juliusz 915
 Bardejowska Nowa Wieś (Bardejovská Nová Ves, obecnie część Bardejowa) 951
 Bardejowskie Kupele (Bardejovské Kúpele, obecnie część Bardejowa) 883
 Bardejów (Bardejov) 46, 60, 65, 83, 88, 120, 138, 139, 163, 189, 192, 196, 204, 224, 240, 254, 260, 267, 282, 291, 302, 304, 356, 363, 370–371, 378, 384–385, 387, 388, 410, 442, 464, 467, 553–554, 623, 671, 712, 722, 785, 816, 828, 846, 883, 950
 Bardolo J., generał 477
 Bardoly Stefan 915
 Bárdossy Jan, spiski historyk 330, 389, 459, 467, 519, 552, 746, 888
 Barger Gyula 77
 Barkóczy, ród 223
 Barkóczy Franciszek, dowódca cesarski 244
 Barkóczy Franciszek, spiski prepozyt 646–651, 668–672
 Barkóczy Maria, trzecia żona Stefana III Csákyego 238–239
 Barkóczy Stefan, dowódca cesarski 180
 Bársony Jan, sędzia królewski 189, 647, 648
 Bársony Jerzy, prepozyt spiski, następnie biskup waradyński i egerski 180, 184, 189, 196–197, 199, 341, 645–651, 659, 726–727, 742, 750–751, 762, 770
 Bartalský Jan 961
 Bartel Franciszek, budowniczy 455–456, 730
 Bartholomeides (Bartholomaeides) Władysław 449
 Bartko, ród kopijników 595
 Bartłomiej, alchemik 317
 Bartoš (Bartos) Jerzy, proboszcz katolicki w Liptowskim Mikułaszu 699
 Bartošová Zuzanna 865
 Bartosz Adam 547
 Bartschovci, rodzina 433
 Bartunek Antoni 321
 Bartůšek Wacław 748, 751
 Bašo (Bassó, Basza) Demeter, rycerz rozbójnik, brat Macieja 77, 82
 Bašo Maciej, rycerz rozbójnik 57–59, 74, 77, 82, 163, 620
 Bašo Marcin, rycerz rozbójnik, brat Macieja 82
 Basta Giorgio, cesarski generał, starosta Górnych Węgier 109–117, 120–122
 Batory (Báthory), ród 128
 Batory Andrzej, starosta Górnych Węgier 620–622
 Batory Andrzej, książę siedmiogrodzki, kardynał 112–113
 Batory Andrzej, żupan szabolcki i szatmarski 47, 72, 76–77, 83–84, 86–87, 93
 Batory Gabriel, książę siedmiogrodzki 128–129
 Batory Jerzy, żupan szatmarski 72
 Batory Krzysztof, książę siedmiogrodzki 100
 Batory Stefan, palatyn węgierski 48, 49
 Batory Zofia, żona Jerzego III Rakoczego 159, 173, 180, 183, 186, 188, 210
 Batory Zygmunt, książę siedmiogrodzki 105, 112–114, 116
 Batowski Henryk 474
 Batthyány, ród 468
 Batthyány Franciszek, ban Chorwacji, Sławonii i Dalmacji 46, 52
 Batthyány Józef, arcybiskup ostrzyhomski 671–672
 Batthyány Ludwik, premier Węgier 416
 Batthyány Miklós, lektor 614
 Battoni Pompeo Girolamo, malarz 920
 Batoryowce (Batizovce) 58, 62, 123, 183, 197, 225, 263–264, 301–302, 376–378, 430, 442–443, 455, 483, 502, 612, 625, 653, 655, 663, 666, 668, 674, 684, 728–729, 897, 923
 Baumert Jan, profesor kieżmarskiego liceum 900–901
 Baumert Krzysztof 901
 Baumstark Reinhold 918, 924
 Bawarski Klemens August, arcybiskup koloński 935
 Baxter Józef Wojciech, pijar 754
 Bayer Jan, kaznodzieja w Spiskim Podgrodziu, filozof 315
 Bazik Daniel, przybrany syn Jakuba Pyernika 840
 Bazylea 167, 319, 321, 365, 378, 390, 963, 977
 Beales Derek 345, 348
 Bebek, ród 61, 88–90, 92, 959
 Bebek Emeryk, magnat gemerski 61
 Bebek Franciszek, żupan gemerski 57, 61–62, 70, 72, 78, 82, 86, 88–89, 716
 Bebek Jerzy, starosta Egeru 87–89, 92, 94–95, 625
 Bebery Tomasz, kanonik spiski, opat tytularny w Szczawniku 637
 Bechrylojocký Ferdynand 46
 Beck Dawid 326
 Becker Wilhelm Gottlob Ernst 984
 Beckov 770, 946
 Beckovna Barbara, żona Jana Thurzo, a następnie Michała Meydel-Spissa 296
 Becskeházy Stefan, komisarz kalwiński 252
 Becskeházy Zygmunt, członek komisji religijnej Rakoczego 663

- Bednarczyk Jakub 535
 Bednarski Jan 490
 Beer Adolf 344–345, 348
 Beethoven Ludwig van, kompozytor, 458
 Beham Hans Sebald, niemiecki malarz i grafik 804, 806
 Beharowce (Beharovce) 124, 157, 636, 949
 Behem Baltazar 278, 280, 282, 287, 296
 Behem Wacław, mieszczanin krakowski 279
 Beichel Ferdynand 847
 Beke Małgorzata 634–635
 Bekeš Kacper 99
 Bektaš pasza 116
 Bel Maciej, polihistor 312, 322, 327–328, 330–331, 368–369, 388
 Bela IV, król węgierski 603, 615–616
 Bélaváry Dawid, trzydziestnik preszowski 197
 Belcsék Kornel, gwardian i administrator parafii w Spiskim Czwartku 769
 Belgrad 66, 93, 173, 220, 223, 230–231, 375, 667, 689
 Bélik Józef, biskup spiski 440, 453, 692–696, 764–765, 925, 927
 Bellák Gábor 899
 Bellevári Dawid, komisarz królewski 727
 Benčík, ród kopijników 595
 Benčík Tomasz, notariusz Malej Żupy 599
 Benczédi Władysław 230
 Benda Koloman 63, 92–93, 137, 142, 163, 170, 174, 181, 191, 205, 246, 252
 Bende, ród kopijników 596
 Bendik, ród kopijników 595
 Bendżak Jerzy, uczestnik wschodniosłowackiego powstania chłopskiego w 1831r. w Odorinie 694
 Benedek Ludwik, stolarz 949–952
 Benedikty Jan 449–450
 Benedikty Katarzyna 366
 Benedikty Koloman 996
 Benedykt XV, papież 497, 711
 Benedykt, proboszcz katolicki w Bijacowach 611
 Benedykt, proboszcz katolicki w Olcnawie 611
 Benedykt, proboszcz katolicki w Richnawie 611
 Benedykt, proboszcz katolicki w Świętym Michale (obecnie Liptovský Michal) 612
 Benedykt, proboszcz katolicki w Wielkim Sławkowie 612
 Benický (Benyiczky) Andrzej, kanonik spiski, opat tytularny w Szczawniku 156, 637
 Benický Józef, rektor szkoły w Kieżmarku 345
 Benigny, ród przedsiębiorców górniczych 965
 Beniowski Maurycy 346
 Benka Piotr 550
 Beňko Jan 565–566
 Benkovská Melania 346, 348
 Beňová Katarína 299, 876–879, 883–884, 886, 894, 899, 901, 904, 909, 911–915, 938, 946
 Bentzur (Benczur) Józef, rektor liceum ewangelickiego w Kieżmarku 303, 312, 318, 329
 Berchtold Franciszek, pierwszy biskup bańskobystrzycki 672
 Bercsényi Emeryk, komisarz królewski 156
 Bercsényi Mikołaj, żupan użhorodski, dowódca wojska kuruckiego 236–238, 240–245, 247–249, 251, 253–258, 261, 263–266, 270–271, 332
 Bercsényi Velimír, gwardian w Spiskim Czwartku 769
 Bérenger Jean 229, 335–337, 339, 341
 Berg Antoni Józef 975
 Berg Gabriel von 381
 Berlič Daniel, jezuita 735
 Berlin, 144, 340, 459, 949, 994
 Bernard od Świętego Antoniego zob. Mierzenski Antoni
 Bernard od Świętej Jadwigi, pijar z Podolińca 748
 Bernard z Liptowskiego Jana, kanonik 614
 Bernardi Jan, szlachcic 808
 Bernhardt Szymon, kaznodzieja reformacki w Bańskiej Bystrzycy 712
 Bernolák Antoni 313, 404, 440–441, 448–449, 780
 Bertény Lwan 158
 Berthóczy Gabriel, stołeczny rajca 727
 Bertóty (Bertotovský z Bertotoviec), ród
 Bertóty Adam, szaryski szlachcic, dowódca kurucki 193
 Bertóty Franciszek, inspektor kopalni smolnickich, generał kurucki 249, 254, 258, 260
 Bertóty Franciszek, kurucki dowódca wojskowy 778
 Bertóty Jan, podżupan szaryski 123, 195
 Bertóty Walenty, szlachcic 795
 Bertóty Władysław 971
 Bertóty Władysław, dozorca skarbowy 261
 Bertram Bartłomiej 318, 370
 Berwaldzky Koloman 246, 255, 261–263
 Berzevici (Berzeviczy, Berzevitzy, z Wielkiej Łomnicy i Brezovicy), ród 241, 494
 Berzevici Aleksander 729
 Berzevici Andrzej, kanonik spiski, wikariusz kapitulny 653, 744, 751
 Berzevici Andrzej, przedstawiciel spiskiej komory, wikariusz arcybiskupa ostrzyhomskiego 218, 652, 751
 Berzevici Baltazar, podskarbi spiski 265
 Berzevici Grzegorz 377, 404, 408–410, 423, 443, 446, 449, 458–460, 462–463, 898, 900
 Berzevici Henryk, jezuita 745
 Berzevici Idzi 520
 Berzevici Jan 56, 64
 Berzevici Klara, żona pułkownika Mikołaja Mariássyego 249
 Berzevici Marcin 140
 Berzevici Stefan 330
 Berzevici Zygmunt 225
 Besteller, ród 965
 Bethlen Gabriel, książe siedmiogrodzki, obrany królem Węgier 128–142, 144–150, 154, 155, 159, 162, 167–168, 171, 193, 283, 307–308, 383, 633–634, 725
 Bethlen Mikołaj, kanclerz siedmiogrodzki 186, 201
 Bethlen Stefan mł., dowódca twierdzy wielkwaradyńskiej 148
 Bethlen Stefan st., gubernator siedmiogrodzki 148, 150
 Bethlenfalvay Jan, proboszcz katolicki w Bijacowach 642, 647, 651

- Bethlenfalvay Wojciech 886, 896, 900
- Betlanowce (Betlanovce) 51, 208, 266, 317, 407, 483, 593–595, 599–600, 603–605, 611, 653, 663, 666, 683, 729, 784, 787–788, 816, 818–819, 936, 896, 900, 903
- Beust Joachim von, protestancki uczony 496, 812
- Beza (de Béze) Teodor, francuski reformator 807–809
- Bezdzież 348
- Biała Góra (Bílá Hora) 136, 158
- Białogród Królewski (Białogród Stołeczny, Székesfehérvár) 47, 50–51, 235
- Biały Izaak, Żyd z Krakowa 295
- Biały Zbigniew 478, 497
- Bianchi Wincenty Fryderyk 377
- Biba Otto 746
- Bidermann Ignacy Hermann 212, 226, 229, 236, 252, 259
- Bielek Szymon, proboszcz ewangelicki w Huncowcach 190, 726
- Bielice 348, 719
- Bielik Franciszek 709
- Bieliński Stanisław, podstarosta spiski 572, 939
- Bielsko-Biała (Bielsko) 276, 348
- Bieniarzówna Janina 292, 296
- Bierzyński Józef, dowódca konfederatów barskich 346, 590
- Bige Jerzy, emisariusz ludowy 243
- Bijacowce (Bijacovce) 124, 156–157, 175, 271, 350, 412, 420, 456, 531, 611, 632, 642, 648, 653–654, 664, 674, 684, 692, 699, 726, 734, 884, 897–899, 948–949
- Bijacowski (Bijacovský, Biacovszky) Dominik, kanonik spiski, kustosz 448, 696, 698–699, 704
- Billitzer Joab, rabin 445
- Bilský Jan, kanonik spiski 778
- Binder Eugeniusz 513, 530–531, 995
- Bindt 992–995
- Binner Fryderyk Ferdynand, pijar m.in. w Podolińcu 751
- Birda 530
- Birnstein Melchior, proboszcz w Huncowcach, spiski konsenior 252
- Biró Rudolf 999,
- Bistej (Bistey) Jan, proboszcz greckokatolicki w Jakubanach 699
- Bizański Jan Nepomucen 941
- Bizoňová Monika 629, 634, 639, 657, 666, 668, 712, 731, 746
- Blaas Karol von, malarz 942
- Blaatsch Jakub, kanonik spiski 623
- Błaha Marian 708
- Blaši (Blassy) Jerzy 908
- Błaško (Błaszko) Servac z Młynicy, kupiec 295
- Blásky Edward Dawid 520
- Blatný Potok zob. Sárospatak
- Blažice 434
- Blažovský Jerzy, biskup mukaczewski 669
- Blessung Jan, mieszczanin lewocki 141
- Bloch Joel, rabin 445
- Bloudek Fryderyk 417
- Błażej, proboszcz katolicki w Janowcach 612
- Błażej, proboszcz katolicki w Ruskinowcach 611
- Błażej, proboszcz katolicki w Spiskim Czwartku 610
- Błażej z Petrovaradina (de Varadino Petri, Péterváradi), prepozyt spiski 91, 624–625, 720
- Błażej z Wielkiego Waradynu, magister rachmistrzów komory węgierskiej 61
- Bobovský, ród kopijników 595
- Bobst (Pobst) Cyriak, mieszczanin lewocki 793, 819–820
- Bobula Jan mł. 950–951
- Bocatius Jan, historyk, pedagog, poeta, humanista 307, 321, 383
- Bochnia 280, 284, 289, 448
- Bocskay, ród kopijników 595
- Bocskay Stefan, przywódca powstania antyhabsburskiego, książę siedmiogrodzki 105, 117–128, 134, 283, 630–633, 645, 725, 733
- Bodnár Jan 315
- Bodnárová Mirosłava 469, 712, 715, 725, 785, 854, 863
- Bodokó 767
- Boemm (Boem, Böhm) Teodor (Tivadar), malarz 460, 512, 531, 907–909, 912, 936–937
- Boemmová Klara, córka Teodora Boemmy 531
- Boemmová Lucy Bogatta, córka Teodora Boemmy 909
- Boemmová Rita, malarka, córka Teodora Boemmy 531, 909, 911–912
- Bogatfalvay Jan, jezuita 738
- Bogdański, rodzina artystów 941
- Bogdański Antoni 941
- Bogdański Dominik, pijar 755
- Bogdański Feliks 941
- Bogdański Jan 941
- Bogdański Józef 941
- Bogdański Michał 941
- Bogdański Paweł 941
- Bogdański Zygmunt 941
- Bogner Bartłomiej, reformacki kaznodzieja z Lewoczy 718–719, 761
- Bogusław od Świętego Jana zob. Horoch, Józef
- Boham, pułkownik cesarski 204
- Bohemus Jerzy, nauczyciel w Spiskiej Kapitulie, filozof 739
- Böhm (Brehm) Jan 409
- Böhm Józef Dawid, uczeń Czauczika 928
- Bohm Krzysztof, niemiecki kaznodzieja ewangelicki w Lewoczy 724
- Bohúň Piotr Michał, słowacki malarz 417, 419, 450, 452, 880, 901, 927, 937–938
- Bohuš Jerzy 303, 327, 330, 519, 804
- Bojnice 51, 76, 143, 146–147, 153, 206, 248–249, 723, 725–726, 843
- Bokroś Paweł, dowódca kurucki 266–267
- Bolla Marcin 757
- Bolom-Kotari Martina 666
- Bolonia 923, 926
- Bóna Marcin 820
- Bonerowie, ród 790, 817
- Boner Jagn mł., starosta spiski 564, 571–572, 583, 585, 790, 817
- Boniecki Adam 552
- Bonifacy IX, papież 761
- Bónis Franciszek, zempliński szlachcic 190
- Bonomi Adolf 995

- Bor, ród kopijników 595
 Borbély Błażej, dowódca wojskowy 244
 Borló, ród kopijników 595
 Born Ignacy 425
 Bornemisza Grzegorz, prepozyt spiski 101, 621, 626–628, 632, 720–721, 777
 Bornemisza Jan, generał Bethlena 146, 151
 Bornemisza Paweł, dowódca siedmiogrodzki 160
 Borovský Samu 82, 95, 205
 Borovský Stefan 709
 Borowy Piotr 536
 Borsa Iwan 594
 Borút Andor, malarz 916
 Bořutová Dana 901, 909
 Bos Cornelis, flamandzki drukarz i rytownik 804
 Bošák Serafin, OFM Conv., kaznodzieja 309, 367–368
 Bosňák Tomasz, baron 137
 Bosnyák Władysław, inżynier górniczy 880
 Bossányi Michał, tekowski podżupan 148
 Botto Jan 453
 Botto Juliusz 186, 191
 Boydecki Szymon, pijar 754
 Brady Tomasz A. 304
 Brahe Tycho 324
 Brajer Bruno, kupiec 297
 Brajer Wawrzyniec, kupiec 297
 Brand Fryderyk August, malarz akademicki 918–919, 926
 Brandenburg-Jägerndorf Johan Georg von, śląski magnat 137
 Branicki Jan Klemens, polski hetman koronny 344
 Branković Jerzy, despota Serbii 177
 Braşów (Braşov, Brassó, Kronstadt) 116, 371, 378, 390, 718–719
 Bratislava (Bratislava) 48–49, 52, 65–66, 78, 80–85, 87–88, 91–93, 98–99, 106, 108–109, 114, 117, 119, 121, 125–128, 130–131, 134–135, 137–138, 141, 143, 146, 148–149, 153, 156–157, 164–166, 168, 174–177, 189–190, 198–199, 201–202, 208, 220–221, 223–224, 228–229, 233, 246, 248, 258, 271, 298, 303, 312–313, 328–331, 334–338, 340, 351, 373, 376, 379–380, 389, 403–405, 408, 414, 435, 438, 448, 450–453, 458, 461–465, 467, 468, 499, 503, 530, 536–537, 626, 630, 634, 641, 648–649, 664, 671, 679–680, 685, 698, 705, 723, 727, 731, 735, 738, 745, 772, 782, 819, 851, 854, 857, 895, 901–902, 916, 919, 924, 937–938, 940, 948, 955, 981, 1002
 Braunsberg Krzysztof, złotnik 279
 Braxator Teodor 1003
 Brázdil Rudolf 354
 Brechler Franciszek 895
 Brečkovský Jan, szlachcic spiski 227
 Bredschneider Jakub 964
 Brehov 863
 Brehuv Jan 990
 Breitenfeld (obecnie dzielnica Lipska) 152, 158
 Brema 935
 Brenner Dominik Antoni, prepozyt spiski 250, 260, 661–662, 664
 Brentano Filip, baron, generał cesarski 376
 Breuner Krzysztof Zygfryd, wiceprezydent Kamery Dworskiej 229, 968
 Brewer Samuel, burmistrz Lewoczy, drukarz 301, 303, 304, 310–311, 322–323, 374
 Brewer Wawrzyniec, drukarz 323, 371, 383
 Brezno 168, 229, 245, 723, 751, 903–904
 Brezov 893
 Briccus proboszcz katolicki w Wyżnych Repaszach 611
 Brigido de Brezovicz et Mahrenfels Michał, kanonik spiski, archidiakon liptowski, biskup spiski 440, 675, 683, 686–689, 694, 696, 892, 923
 Brno 164, 259, 734–735, 881
 Broda Mordechaj, rabin 445
 Brokoff Ferdynand, rzeźbiarz i snycerz 841
 Brokoff Jan, rzeźbiarz i snycerz 841, 924
 Brosko, ród kopijników 595
 Brosko Emeryk, proboszcz katolicki w Namiestowie 699
 Bruckmann, F. A., podróżnik 355
 Bruckner Győző 119, 121, 125, 129, 140, 160, 165, 175, 103, 185, 187, 227, 240, 250, 529, 628, 631, 637, 648, 714, 716, 718–722, 724–725, 727, 732, 735, 766, 804
 Brüderlein Jan, graf, wolnomularz 331, 408
 Brudnogorski Antoni Grzegorz, pijar 755
 Brugia 959
 Brühl Henryk von, graf, premier, starosta spiski 342–343
 Brühl Karol von, graf, starosta spiski 343
 Bruksela 928, 937
 Brun Franciszek, rytownik 803, 806, 847
 Bruno od Świętego Piotra, pijar 755
 Brunszwik, ród 878
 Brutowce (Brutovce) 124, 175, 483, 611, 616, 653, 664, 681, 684, 687
 Brzeziński Wojciech, pijar 755
 Brzeżany 242–243
 Brzotín 336, 366
 Bubak Józef 488
 Bubek zob. Bebek
 Bubenko Jan, profesor liceum ewangelickiego w Lewoczy 303–304
 Bubryák Urszula 877
 Bucellen Jan, prowincjał jezuitów 738
 Buchholtz Jakub, geograf 369
 Buchholtz Jerzy, kaznodzieja w Wielkiej Łomnicy, senior spiski 252, 255, 257, 261, 264, 303–304, 330
 Buchholtz Jerzy mł., przyrodnik 318, 322, 326, 330, 368–369
 Buchwald Wawrzyniec, proboszcz ewangelicki w Wierzbowie 719
 Bucko Wojciech 717
 Buda 49–50, 57, 63, 68–70, 74, 87–88, 129, 145, 177, 215, 224, 227, 235, 253, 273, 331, 375–376, 409, 445, 475, 789, 831, 875, 878, 890, 900, 902, 906, 1002
 Budaházi, ród kopijników 595
 Budaházi Andrzej, podżupan Małej Żupy 602
 Budai Stefan, podżupan komitatu biharskiego 246
 Budapeszt 331, 385, 387, 460, 465, 467, 468, 474–475, 477, 483, 485, 489–490, 492, 498, 512, 520–521, 524,

529–536, 538–544, 659, 706, 711, 782, 859, 876, 880, 886–889, 901–902, 904, 908–909, 911–912, 914–915, 917, 929, 933, 935, 940–944, 946–952, 995–996, 998, 1001–1002, 1005
 Budz Jan (także Łysy Jonek) 503
 Bugłowce (Buglowce) 353, 616–617, 632, 636
 Buják 86
 Bukowski Waldemar 551
 Bulla Henryk 458
 Buquoy Karol Bonawentura, generał cesarski 137–138
 Buran Duszan 785, 789, 848, 939
 Burbonowie, ród 523
 Burbon Karolina 523
 Burbon-Sycylijski Rajner 523
 Burda Józef Antoni Franciszek, malarz i rysownik 910–911
 Burján Jan 465, 902
 Bussy Rabutin de, generał cesarski 254
 Buszowce (Bušovce) 123, 420, 430, 432, 436, 445, 506, 552, 612, 648, 653, 655, 663, 666, 674, 684, 730, 946
 Buzási Enikő 881, 886
 Bužbacherová Katarzyna 708
 Bylina Stefan, podstarosta spiski 565
 Bystronowski Tomasz Jan Hiacynt, pijar 755
 Bystrzany 124, 157, 184–186, 211, 386, 457, 532, 611, 632, 646, 653–654, 663, 684, 697, 720, 726, 734
 Bytcza (Bytča) 125, 130, 134, 137–138, 156, 167, 307, 723

C

Caban Izaak, filozof 315–316
 Caesarius Jerzy, kaznodzieja w Czerwonym Klasztorze 638
 Čaják Jan 414, 591
 Camaldoli 774–776
 Cambel Samuel 476
 Camellis Jan Józef de, biskup mukaczewski 258, 644, 661
 Čaplovič Duszan 570
 Caprara Eneas, generał cesarski 209–213, 226
 Caraffa Antonio, generał 224, 226–228, 230, 232, 234, 766
 Caraffa Carlo, kardynał 766
 Caransebeș 116
 Caravaggio (Michelangelo Merisi) 936
 Carl Hans, dowódca załogi cesarskiej w Lewoczy 210, 744
 Carracci Agostino, malarz 887, 920
 Carracci Annibale 928
 Casanova Giovanni Battista, ambasador cesarski w Stambule 187
 Čásár Piotr, dowódca w trakcie powstania Dózsy 151
 Čáska Jerzy zob. Császka, Jerzy
 Castaldo Giovanni Battista, generał, wojskowy namiestnik Siedmiogrodu 84 – 86, 89
 Castellain de Montigni Wiliam, kanonik, kustosz spiskiej kapituły 773
 Caučík Józef zob. Czauczik Józef
 Cavníc 988
 Čech Jarosław 927
 Čech Stefan 440
 Čelko Mikołaj 879
 Čelková Maria 879
 Čelovský Franciszek 748, 758–759
 Čenčice (obecnie część wsi Janowce) 594–595, 605, 705, 767
 Čengovský, ród kopijników 595
 Černohora, starosta, dowódca załogi w Lewoczy 63
 Černová (obecnie część Ružomberku) 497, 541, 709, 710
 Červenica przy Sabinowie 828
 Cesari Giuseppe, włoski malarz 805
 Cetkowski Wojciech, pijar 755
 Chaloupecký Waclaw 561
 Chaloupecký Ivan 100, 272–273, 275–279, 281–282, 284–285, 295, 297, 307–308, 324, 341–344, 349–350, 354–355, 359–361, 363–364, 469–470, 547, 557, 561–563, 566, 568–570, 576, 578–579, 581–582, 584–586, 588, 590, 593–594, 599–600, 604–606, 614, 617, 621, 637, 652–653, 658, 692, 708, 720, 728, 766–767, 769, 813, 819, 822, 843, 847–849, 854, 857, 867, 871, 873, 926, 939, 949, 965–966, 969, 982, 991, 995, 997
 Chalupka Jan 449–450, 453, 458
 Chalupka Samo 450
 Charków (Charkiv) 461
 Chlebák Michał, ksiądz rzymskokatolicki 441
 Chłapowski Krzysztof 574
 Chmelinová Katarína 299, 745, 765, 831, 838, 841, 843, 845–847, 849–850, 854–855, 857, 859, 861–863, 865–867, 869–871, 873, 876, 920
 Chmielnica (Chmeľnica) 176, 434, 436, 439, 551, 564, 568–571, 582, 585, 611, 636–637, 647, 653, 655, 683
 Chmielnicki Bohdan, przywódca kozaków 169–170
 Chmińany 828
 Chochołowski Mateusz, pijar 754
 Chovancová Alicja 604
 Chovanec Marek 634
 Chrasť nad Hornádom 123–124, 526, 536, 613, 632, 636, 654, 663, 674, 681, 684, 734
 Chrastina Elias, rektor preszowski i lewocki 318, 451
 Chrozciechowski Kacper Józef, pijar 756
 Chrystian IV, król duński 159
 Chrystian Wilhelm, książę brandenburski 140
 Chrzanowski Tadeusz 849
 Chtelnica 116
 Chust (twierdza) 121, 249
 Ciara Stefan 574
 Ciągwa Józef 489
 Cicero Marek Tulliusz 739, 785
 Cicha Woda (Tichá Voda, obecnie część wsi Henclowa) 506, 959, 964
 Cichobuz 755
 Ciepliczka (Teplička) 62, 124, 646, 655, 663, 674, 1002
 Cieszyn (Tešín) 280, 286, 881, 991–993
 Cífer 781
 Čingov zob. Czingow
 Cintulová Eryka 939
 Čipka Jonatan Dobrosław 450
 Cirbesz Andrzej Jan, wolnomularz 331, 408
 Ciulisová Ingrid 785, 815
 Číž Andrzej 431
 Classe 774

- Clauder Albert, mistrz hutniczy 1004
 Clemens Jakub, ewangelicki senior bractwa plebanów 720
 Clemens Małgorzata 370
 Cles Bernard di, biskup trydencki 620
 Cluj-Napoca zob. Kluż-Napoka
 Cmitter Alfons 764
 Cobb Wolfgang Fryderyk, generał cesarski 180, 194, 196, 203 – 205, 207
 Cogniet Leon, malarz 943
 Collaert Jan, flamandzki rytownik 792
 Colmar 95
 Čoltovo 58
 Coltusová Dorota, żona Jakuba Pyernika 840
 Compton Edward Teodor, malarz 916
 Čongva Jan 490
 Čongva Józef 489
 Conti Onufry, prowincjał morawskich pijarów 747–748
 Čorba, ród kopijników 595
 Cordatus Konrad, nadworny kapelan Marii Habsburg 712
 Cornelius Piotr von 945
 Cornides Ludwik 418–419, 983
 Cornides Samuel, wolnomularz 331
 Čovan Mirosław 823, 832
 Čovanová Jánošíková Zuzanna 784
 Cox Leonard, humanista 302, 714, 785
 Crépy 78
 Črnojevič Jovan, wojewoda serbski 49
 Csáky, ród 154–156, 170, 176, 177, 185, 238, 239, 243, 323, 350, 409, 412, 415, 420, 426–427, 436, 453, 456–457, 462, 482, 492, 494, 505, 527, 632, 766, 773, 823, 838, 845, 860, 876, 878, 880, 883–885, 890–891, 912, 939, 943, 949, 966, 967, 970, 997, 999–1001
 Csáky Adela 884
 Csáky Ágost 531
 Csáky Albin, graf, żupan spiski i szaryski 520, 531, 915, 952
 Csáky Aleksander, graf 880, 893, 915
 Csáky Antoni 1002
 Csáky Augustyn, graf, dowódca gwardii narodowej w czasie rewolucji 699, 884
 Csáky Emanuel, graf, żupan spiski 879, 884–885, 892, 913
 Csáky Emanuel mł. 854
 Csáky Emeryk, arcybiskup Kalocsy 238–239, 258, 334–335, 426, 659
 Csáky Emeryk, syn Albina Csákyego, polityk węgierski 531
 Csáky Franciszek, żupan spiski 157, 170, 176–177, 180–182, 184, 186, 188, 195, 766–767, 968
 Csáky Gabriel, syn Władysława 177
 Csáky Gustaw, graf 901, 930
 Csáky Jan, żupan spiski 346, 348, 406, 591, 603, 898
 Csáky Jerzy, syn Stefana III, generał huzarski 238–239
 Csáky Józef, graf 893
 Csáky Karol, generał, syn Albina Csákyego 531
 Csáky Karol, żupan spiski 882, 892, 930
 Csáky Krystyna, córka Istvána II 238, 245, 271
 Csáky Ludmiła 1000
 Csáky Maciej, magnat węgierski 909
 Csáky Maria Ludwika 884
 Csáky Michał 899
 Csáky Michał, syn Stefana III, żupan spiski, generał kurucki 238–239, 247, 250, 253, 255, 262, 264–265, 271
 Csáky Michał, szlachcic siedmiogrodzki 113
 Csáky Mikołaj, arcybiskup ostrzyhomski 238–239, 339, 601, 637, 670, 848
 Csáky Natalia 884, 912
 Csáky Petronela 882
 Csáky Rudolf, graf 884, 893
 Csáky Stefan, młodszy brat Zygmunta, żupan ugocki, podczaszy królewski 238–239, 243, 251
 Csáky Stefan, magnat siedmiogrodzki 640
 Csáky Stefan I, graf, żupan spiski 147–148, 154–157, 160, 162–165, 170, 173, 175–177, 334, 341, 611, 639–640, 646, 659, 726, 734–735, 738, 740, 747, 766, 838
 Csáky Stefan II, sędzia królewski, żupan spiski 157, 162, 176–177, 184, 187, 189, 192, 195, 203, 209, 215–216, 221–222, 225, 227–229, 236, 238, 243, 245, 650, 652, 659, 664, 968
 Csáky Stefan III, żupan spiski (1825–1829) 426, 884, 892, 893, 899, 943, 1000
 Csáky Teodor, graf 884
 Csáky Tomasz, syn Stefana III, żupan spiski, pułkownik cesarski 238, 239, 247
 Csáky Wincenty, graf 893
 Csáky Władysław, biskup kniński 924
 Csáky Władysław, żupan spiski, syn Stefana I 157, 162, 177, 205, 415, 418, 699, 740, 943, 1001
 Csáky Zenon, minister kultury 531–532, 915
 Csáky Zygmunt, syn Stefana II, żupan spiski 238–239, 247, 251, 258, 265, 271
 Csanda Aleksander 266
 Császka Jerzy, biskup spiski 497–498, 532
 Csatkai Andrzej 878
 Csattos 767
 Csebrai Emeryk, malarz 947
 Cseh Stefan, kanonik spiski, tytularny biskup belgradzki 440, 689
 Csepcsényi, ród kopijników 595
 Csepcsényi Jan, starosta 411
 Cserey Michał, kronikarz 177
 Csergeö Gejza 796
 Csermőke 767
 Csiffáry Jerzy 86
 Csordák Ludwik, malarz 916
 Cubicularius (Kammerknecht) Ulryk, ewangelicki proboszcz w Bańskiej Szczawnicy 722
 Cuidad Jan zob. Jan z Boha 772
 Čulen Marcin 532–533
 Cyprian, kaznodzieja reformacki w Spiskim Czwartku 719 –720
 Cyprian, mnich kamedulski w Czerwonym Klasztorze 319, 781–782
 Cyriak (Sziriak) Marcin, student lewocki w Wittenberdze 714
 Cyryl (Konstantyn), święty 497, 546, 700–701, 931
 Czambel Samuel 488

Czarna Góra 436, 483, 493, 510, 654
 Czartoryscy, ród książęcy 344
 Czauczik Józef, malarz 377, 425, 457, 460, 469, 512, 531,
 696, 876, 879, 881, 886–895, 898, 901–904, 906 909,
 922–923, 925–931, 934, 937, 942, 944
 Czelder Melchior, ojciec Urbana 247
 Czelder Urban, pułkownik kurucki 247 – 249, 262 –
 269, 332 – 334
 Czenthe Mikołaj 715, 717–718
 Czerwony Klasztor (Červený kláštor) 301–302, 317, 319,
 380, 420, 434, 509, 511, 523, 609, 638, 655, 720, 733,
 774–775, 777–782, 796, 854–855, 857, 872
 Częstochowa 171, 498, 771
 Czibak Emeryk, biskup waradyński 63
 Czieskowicz Mikołaj, kapłan w Szentendre 626
 Czingow (Čingov) 593
 Czipser, rodzina 296
 Czipser Benedykt, malarz, mieszczanin krakowski
 279
 Czipser Erazm, syn kowala Urbana, mieszczanin
 krakowski 279
 Czipser Jerzy, mieszczanin lewocki 718
 Czipser Stanisław, handlarz 296
 Cziráky Antoni 698
 Czirok Jan, malarz 269
 Czóbel Małgorzata, siostrzenica Władysława
 Mednyánszkyego 915
 Czóbel Marianna, siostrzenica Władysława
 Mednyánszkyego 915
 Czóbel Stefan 915
 Czobor Anna, żona Stanisława Thurzo 146
 Czobor Elżbieta, żona Jerzego Thurzo 130, 146, 176
 Czoernig Karol von, kartograf 476
 Czölder Michał 427
 Czołowski Aleksander 556
 Czorsztyń 212, 228, 348, 483, 553, 591

D

Daberto Feliks, malarz 705, 940–941, 954
 Dagobert Feliks, malarz 911
 Dangl Wojciech 340
 Daniczów 755
 Daniel David. P. 305
 Daniel od Świętego Antoniego zob. Jaroszewski Jan
 Daniel od Świętego Antoniego zob. Szmit Jan Antoni
 Daniszowce (Danišovce) 124, 156, 271, 421, 611, 617,
 632, 653–654, 663, 692–693
 Dankisch Szymon, lewocki handlarz 210
 Danko Andrzej, proboszcz katolicki Liptowskim
 Michale 699
 Danko Władysław 760
 Dányi Dezső 349, 434
 Dapsyovci, rodzina 433
 Ďarmoty zob. Balassagyarmat
 Darmstadt 945
 Daróczy Franciszek, pułkownik Gabriela Bethlena 140
 Dávid, ród kopijników 595
 Dávid Paweł, kniski biskup tytularny, komisarz
 królewski 141
 Dávid Z. 434

Dávid Zoltan 349
 Daxner Marek 480
 Dąbrowski Jan 554–556
 Deadd Jan Michał, zarządca w Gelnicy 980
 Deák Franciszek 176, 543
 Deák Franciszek, dowódca kurucki 264
 Deák Szymon, dowódca służący u Jana Zápolyi 55
 Debreczyn (Debrecen) 52, 64, 71–72, 79, 83, 139, 214,
 240, 242, 362–363, 366, 369, 430, 462–463, 534, 538,
 881, 951, 1002
 Debrödy, ród kopijników 595
 Deciovc, ród 790
 Decjusz Ludwik 296
 Decker Wiliam 358
 Dee John, alchemik 317
 Delaroché Paul, malarz romantyczny 943
 Delaun Étienne, francuski rytownik i złotnik 804–805
 Delava (obecnie część wsi Gnilec) 478
 Demetz Dominik, rzeźbiarz 940, 953–954
 Demkó Koloman 123, 135, 469, 523, 533, 537
 Dénes Franciszek 520, 533–534
 Deninger Andrzej, pijar 755
 Dercsényi Błażej 951
 Derencsényi (Drienčanský) Mikołaj, starosta zamku
 spiskiego 50, 53
 Derfińák Patryk 900
 Descartes Rene (Kartezjusz), filozof 314, 316, 524
 Dessőfi zob. Dežőfi
 Detrich, ród kopijników 595
 Detva 265
 Dévai, przedsiębiorca kieżmarski 971
 Dežőfi (Dessewffy, Dežéfi, Dešőfi), ród 745, 883
 Dežőfi (Dessewffy) Jan, dowódca oddziałów Bocskaya
 122
 Dežőfi (Dessewffy) Jan Jozef Chryzostom, kanonik
 spiski, tytularny opat w Szczawniku 637, 674
 Dežőfi (Dessewffy) Józef 883
 Dežőfi (Dessewffy) Samuel, baron 857, 859
 Dežőfi (Dessewffy) Stefan, graf 949
 Dębno 585
 Dianišk Charlotta 909
 Dianiskó, ród kopijników 595
 Dickson Peter George Muir 977
 Diepenthal Johann Baptista, pułkownik cesarski 192–194
 Diergardt Daniel Roland, baron 494
 Dietrich Marcel, dowódca piechoty cesarskiej 89–90
 Dietrichstein Franciszek Gotfryd, prezydent Kamery
 Dworskiej 975
 Diogenianes, grecki gramatyk 785
 Dionizy z Egeru, kanonik spiski 632
 Diósgyőr (obecnie część Miszkolca), 111, 995
 Diosig (Diosek) 118–119
 Dirner, ród przedsiębiorców górniczych 965
 Dirner Jan 965
 Dirner Judyta 383
 Dirner Michał 965
 Dirner Stefan 965
 Divald Kornel 529, 786, 809, 814, 843, 850, 883, 927
 Divéky Adorjan 348
 Divín 87, 99, 208, 265
 Długa Wola (Długowola) 755

- Długie Straże (Dlhé Stráže) 123, 743, 769
 Długolińscy, rodzina 504
 Długosz Franciszek 621
 Długosz Jan 554
 Dobai, ród kopijników 595
 Dobczyce 553
 Dobersberger Roland 689
 Dobkowitz Tomasz, organmistrz 839
 Dobó Stefan, dowódca obrony Egeru 86–87, 97
 Döbrentei Gabriel 881
 Döbrentei Stefan, malarz 893
 Dobrianski Adolf Iwanowicz 482
 Dobrociesz 754
 Dobrzycki Jerzy 326
 Dobšinský Paweł 414, 453
 Dobszyna (Dobšina) 89, 102, 169, 366–367, 451, 943, 948, 951, 987, 996
 Doctorovich Jerzy, kanonik spiski, tytularny prepozyt liprowski 636, 658
 Dóczy Andrzej, dowódca wojskowy Górnych Węgier 132
 Dóczy Jan, skarbnik królewski 47
 Dóczy Katarzyna 96
 Dóczy Zuzanna, żona Sebastiana Thökölyego 167, 821, 834
 Dogiel Maciej 554–555, 561
 Dohnány Mikołaj 452–453, 458
 Dolci Carlo, malarz 887, 923
 Dolevicéni, ród 453
 Dolevicéni Paweł, alchemik 318, 320, 322
 Döllner Antoni 520–521
 Döllner, major 413
 Dolny Kubin (Dolný Kubín) 366, 451, 674
 Dolny Smokowiec (Dolný Smokovec, obecnie część miasta Wysokie Tatry) 509, 539
 Domalkovič Jan, kupiec 294
 Domaniowce (Domaňovce) 123–124, 152, 157, 239, 266, 412–413, 420, 435, 480, 611, 617, 632, 639, 642, 653–654, 664, 692, 726, 734
 Domaňovský, ród kopijników 595
 Dominik Jerzy od Świętego Aleksandra zob. Szybiński Gabriel
 Donát Jan, malarz 876–878, 898
 Donati Gerolamo 930
 Donner Jerzy Rafał, rzeźbiarz 854
 Dorašovský Jan, kasztelan spiski 156
 Dorda Andrzej 993
 Doré Gustaw, malarz 944–945
 Dorffmeister Jan Jerzy 875
 Doruła Jan 722, 780
 Dowhe 243, 245
 Drábik Mikołaj, brat czeski, kaznodzieja 311
 Drágffy Kacper, żupan szolnocki i krasnanski 72
 Dragon Zoltan 899
 Draškovič (Draskovich) Jerzy, palatyn 164, 166, 225
 Draškovič Mikołaj, sędzia królewski 238
 Dravecký, ród 453, 621
 Dravecký Jan 652
 Dravecký Jerzy 138
 Dravecký Kacper 162, 635
 Dravecký Samuel, podżupan spiski 141, 143–145, 149, 151
 Drawce (Dravce) 123, 320, 435, 445, 617, 632, 637, 653, 655, 663, 767, 769, 848
 Drégelypalánk, 86, 104
 Dreveniak (Drevenjak) Franciszek Ksawery, doradca bana i inspektor 425, 879, 981
 Drezno 370, 373 377, 387, 465, 531, 881, 898, 907–908, 937, 945
 Drolz Hugo 993
 Droppa Jan 417
 Drugeth (z miejscowości Humenné), ród 134, 162, 643
 Drugeth Antoni, brat Antoniego, żupana komitatu Ung 72
 Drugeth Antoni, żupan komitatu Ung 72
 Drugeth Emeryk 72
 Drugeth Franciszek 61
 Drugeth Jerzy, zempliński magnat 135, 162
 Drugeth Walenty, główny dowódca armii Bocskaya 121, 124, 127–128
 Drugeth Humenská Katarzyna 176
 Drugeth Humenský (Homonay) Zygmunt 223
 Drugeth Maria, żona żupana gemerskiego Jerzego Sécsyego 144
 Družbaki Niżne (Nižné Ružbachy) 279, 358, 431–432, 436, 439, 551, 564, 568–571, 576, 581–583, 585, 611, 636–637, 653, 655, 683–684, 725, 836, 941, 955
 Družbaki Wyżne (Vyšné Ružbachy) 279, 430–432, 434, 436, 483, 490, 494, 507, 510, 523, 543, 551, 564, 568–571, 576, 581–583, 585, 749, 871, 941
 Dubovai, ród kopijników 595–596
 Dubowa (Dubová) 768
 Dubowice (Dubovce) 875, 877
 Dubrawa (Dúbrava) 124, 157, 239, 271, 632, 642, 654, 664, 734, 841–842, 845
 Duchoň Michał 333–364
 Duchoňová Diana 299, 333–364
 Dudášová-Kriššáková Julia 488
 Duka-Zólyomi Norbert 322, 350
 Dukla 555
 Duminuco Vincent J. 739
 Dünewald Jan Henryk von, generał cesarski 207, 222–223
 Dupkala Rudolf 315–316
 Ďuračinský Jan 274
 Ďurkov 194
 Ďurkovičová (Gyurkovits) Wilhelmina, żona Jana von Rais 893
 Ďurky (Gyurki) Paweł, dowódca kurucki 264
 Dursztyn 295, 435–436, 483, 498, 501–502
 Düsseldorf 538, 909, 945
 Dworce (Dvorce) 436, 663, 743, 947
 Dwornicki Antoni, malarz 864
 Dwornicki Jakub, pijar 755
 Dybaś Bogusław 279
 Dyck, Anton van, malarz 936–937
 Dzeduszycki Maurycy 490
 Dziurdziak, wywiadowca starosty spiskiego 581

E

- Eckelman Michał 971
 Edelény 865
 Eder, rodzina kowali 901

- Édeskuty Jan, malarz 895
 Edirne (Adrianopol) 86, 95, 97, 177
 Edmund od Jezusa, pijar z Podolińca i z Lubicy 751
 Eger 47, 58, 86–87, 89, 102–103, 106–107, 109, 111, 127, 129, 148, 151, 155, 180, 183, 187, 194, 197, 208, 234, 247, 258, 266–267, 296, 307, 311, 331, 352, 388, 440, 455, 459, 540, 543, 617, 629, 632, 675, 670–671, 675, 680, 682, 692, 702, 706, 744, 761, 831, 863, 932, 939
 Egidiusz (Idzi), kaznodzieja reformacki w Iliaszowcach i Kurimanach 720
 Egner Adolf 526
 Eichstätt 833
 Eisenberg Piotr 388
 Eisenstadt 939
 Elbląg 307, 370
 Eleonora Magdalena von Pfalz-Neuburg, żona cesarza Leopolda I 270
 Elias od Świętego Józefa zob. Sztymarowicz Franciszek
 Eljasz-Radzikowski Stanisław 509, 941
 Eljasz-Radzikowski Walery 490, 512, 529
 Eljasz-Radzikowski Wojciech, polski malarz 941
 Elstermann Jan, dowódca zamku lubowelskiego 346
 Elżbieta, węgierska królowa wdowa 555
 Elżbieta Bawarska, cesarzowa austriacka 474, 947
 Elżbieta Łokietkówna, królowa węgierska 553
 Emanuel od Świętego Ignacego zob. Szternberg Mikołaj
 Ember Győző 335
 Emericzy Andrzej 911
 Emeryk, proboszcz w Kieżmarku 612
 Emeryk, proboszcz w Starej Leśnej 612
 Emeryk z Paloty 47
 Emeryk z Perína zob. Perényi Emeryk
 Endrödi Jan 652–653, 665, 771, 949
 Engel Ewa Maria 296
 Engel Jan Jakub 460–461
 Engel Jan Krystian 215–216, 221, 236, 256, 460–461
 Engelberg Meinrad von 849
 Engelhart Jerzy, mieszczanin lewocki 836
 Engelholm Olaf, rzeźbiarz 843, 845, 847–849, 854
 Engelmayer Józef, poborca podatkowy 265
 Entzler Józef 981
 Eötvös Józef 532
 Erazm z Rotterdamu, humanista 302, 314, 524, 712, 715, 785
 Erdély Gabriela 961
 Erdély Stefan 157
 Erdöbénye 359–360
 Erdődy Aleksander, zwierzchnik węgierskiej komory celnej 238
 Erdődy Julia, córka Aleksandra i Krystyny Csáky 238
 Erdődy Małgorzata, córka Aleksandra i Krystyny Csáky 238
 Erdődy Tomasz, tawernik, ban chorwacki 116
 Erdődy Zuzanna, żona Krzysztofa Thurzo 116, 130, 137, 147, 724, 733, 734
 Ernest Habsburg, arcyksiążę austriacki 96, 101–102
 Esterházy, ród 878
 Esterházy Antoni, generał kurucki 260
 Esterházy Daniel, dowódca kurucki 265
 Esterházy Emeryk, arcybiskup ostrzyhomski 667, 771
 Esterházy Emeryk, komisarz królewski dla zastawionych miast 346
 Esterházy Mikołaj, palatyn węgierski 138–139, 144–145, 147–150, 152, 156–158, 160–162, 283
 Esterházy Paweł, palatyn węgierski 158, 194, 211–212, 226, 232, 234–235, 251, 258
 Esterházy Władysław, arcybiskup egerski 899
 Esterházy Wolfgang 189
 Esze Tomasz, dowódca kurucki 241–242, 246, 252, 261, 646
 Eszéki (Osijecký) Jan, biskup Peczu 67
 Esztergom zob. Ostrzyhom
 Etesius Franciszek (junior), pisarz górniczy 968
 Etesius Franciszek Józef 971, 979
 Etesius Maciej Franciszek, zarządca smolnickiego przedsiębiorstwa miedziowego 968, 971, 978–979
 Etesius Paweł Franciszek 978–979
 Euzebiusz, błogosławiony, założyciel paulinów 770
 Evans Robert John Weston 334
 Exer Antoni 988
- ## F
- Fabian Jozafat od Świętego Józefa zob. Szarniański Antoni
 Fabriczy (Fabrici) Andrzej, ksiądz ewangelicki 443
 Fabriczy Jan, geodeta 461
 Fabriczy Jan, malarz 901
 Fabriczy Jerzy 383
 Fabriczy Samuel, adwokat lewocki 462, 908
 Fabrová Karina 648
 Fabry Krzysztof, proboszcz ewangelicki w Iliaszowcach 720
 Fabry Ludwik 993
 Fabry Paweł, stolarz wielicki 928
 Fadrusz Jan, malarz 948 — 949
 Fajgel, ród kopijników 595, 605
 Fajgel Franciszek 605
 Fajgel Izaak 605
 Fajgel Jan 605
 Fajgel Jan, wysłannik na sejm 165–166
 Fajgel (Feigel) de Seibelsdorf Piotr, szlachcic 603, 819–820
 Fajt Jerzy 848
 Falbrecht Jan, zarządca komory 959
 Falconieri Juliana 941–942
 Falniowska-Gradowska Alicja 272, 563
 Falsztyn 483, 500, 528
 Fándly Jerzy 404, 448, 468
 Faragó Józef v. Neuschl-Faragó, Józef
 Farkaš Władysław, nauczyciel szkoły w Spiskiej Kapitule 659
 Farkaš Władysław, wicegenerał kurucki 193
 Farkaszowce, zob. Wilkowa (VIková)
 Farurej Jan, starosta spiski 552
 Fedorčák Piotr 635
 Feeg Franciszek, rzeźbiarz 867, 869–870
 Feeg Jan, rzeźbiarz 456, 458, 858, 865 — 871, 873 — 874
 Feeg Jerzy, ojciec Jana Feega 867
 Fej Jan, pierwszy prepozyt spiski 636, 676, 680
 Fejér Jerzy 593

- Fejérvöy Stefan, biskup nitrzański 101
 Fejérpataky-Belopotocký Kacper, słowacki działacz 449–450
 Felber Robert 864
 Felberová Maria 942
 Feldhofen Ernest von 381
 Feliks, przeor kamedułów w Czerwonym Klasztorze 779
 Fels Leonard, dowódca oddziałów króla Ferdynanda I 65–66, 68–70, 78
 Fényes E. 436, 445
 Fényi Gejza 952
 Ferber Wolfgang, mieszczanin Spiskiego Podgrodzia 624
 Ferdynand I Habsburg, cesarz, król węgierski 44–58, 60–93, 119, 274, 282, 286, 303–304, 374–376, 390, 596, 618, 620–622, 624–627, 633, 712, 714, 718, 720–722, 814, 961
 Ferdynand I Koburg, car bułgarski 706–707
 Ferdynand II Habsburg, cesarz, król węgierski 130–133, 135–142, 144–156, 158, 168, 198, 283, 307, 322, 324, 365, 523, 601, 634
 Ferdynand III Habsburg, cesarz, król węgierski 144, 156–160, 162–164, 168, 170, 176, 341, 562, 639, 642, 734–735, 737–738
 Ferdynand IV Habsburg, król węgierski 166
 Ferdynand V Habsburg, cesarz austriacki, król węgierski 404–405, 410, 698, 904, 925
 Fertog, ród kopijników 595
 Fertsek Ferdynand, spiski wikariusz kapitulny 707
 Fest, rodzina 430
 Fest Emeryk 513, 534
 Fest Krzysztof 877
 Fest Paweł, handlarz ze Spiskiego Podgrodzia 903
 Festetičová Maria, żona Eugeniusza Mariássyego 880
 Festová Ernestyna 903
 Fetko Filip 562, 590, 655, 822
 Feuerbach Anzelm, malarz 909
 Fiala Andrzej 787, 791, 793
 Ficker Michał, kupiec 288
 Ficker Tomasz, kupiec 288
 Figiel Stanisław 528
 Filakowo (Filakovo) 87–89, 94, 97–98, 104, 107, 111, 135, 137, 140, 143, 161, 163, 215–216
 Filice (obecnie część wsi Ganowce) 197, 594–595, 605
 Filický, ród kopijników 595
 Filický Jan, poeta humanistyczny 807
 Filip Aleš 918
 Filip Jerzy, uczestnik wschodniosłowackiego powstania chłopskiego w 1831r. w Odorinie 694
 Filip Ota 924
 Filip Tomasz 651
 Filip V Burbon, król Hiszpanii 240
 Filip od Świętego Onufrego, nowicjusz u pijarów w Podolińcu 748
 Filker Grzegorz, kaznodzieja ewangelicki w Wielkiej 719
 Fintice 857, 859
 Fischer Andrzej, ksiądz anabaptystyczny 618, 715–718
 Fischer Daniel, lekarz 299, 314, 318, 322–323, 330, 369–370
 Fischer Emeryk, administrator 16 miast spiskich 886, 892–894
 Fischer Holger 960
 Fischer Jan 939
 Fischer Józef 894
 Fischer Józef, administrator rużomberski 709, 894
 Fischer Michał, administrator komory spiskiej 382, 968
 Fischer Mikołaj 520
 Fischer von Szalatnya, Józef, zwierzchni inspektor kopalni w Smolniku 988–989
 Fišer Rudolf 272, 274, 291, 297
 Fitter Juliusz 156
 Flachbart Karol 1000,
 Flacius (Illyricus) Maciej, reformator 808
 Fleischer Gyula 886, 895
 Fleischer Jakub, wójt Szwedlara 964
 Flensburg 372
 Florencja 465, 774, 807–808, 923, 941
 Florești (obecnie część miasta Cluj) 172
 Floris Cornelis 845, 848
 Fogarasz 148
 Fogelweder Leonard, rajca krakowski 295–296
 Fogorošij Iwan Fedorowicz 927
 Folbrecht Jan z Torunia 959
 Folkmar (także Velký Folkmar) 123–124, 156, 239, 424, 426, 436, 443, 613, 648, 653–654, 663, 972, 982, 994, 998, 1005
 Folwark zob. Straniany
 Fónagy Zoltan 355
 Fora Jakub 317
 Forbasy 436, 551, 564, 568–571, 576, 582–583, 585
 Forberger Wilhelm, profesor w szkole średniej, malarz 512, 534, 911
 Forgách Adam, starosta Górnych Węgier, dowódca Nowych Zamków 160, 178
 Forgách Antoni, żupan 477
 Forgách Ewa, żona Stefana Csákyego 154, 156–157, 176, 734–735
 Forgách Franciszek, arcybiskup ostrzyhomski 127, 393, 633
 Forgách Mikołaj, starosta Górnych Węgier 151
 Forgách Szymon, generał kurucki 246, 249, 255–256, 259
 Forgách Zygmunt, palatyn 94, 127–128, 131–136, 139, 154, 283
 Fornet Józef, proboszcz ewangelicki w Szczyrbie 877
 Fornetová Zuzanna, żona Józefa Forneta 877
 Fornosegi ród kopijników 595
 Forsner Bernard, kanonik spiski 658
 Förster, rodzina 430
 Förster Eugeniusz 46, 48–50, 53–57, 60–62, 65, 67, 75, 77, 80, 82–85, 88, 90, 92–94, 96, 105, 107, 115, 122, 125, 127, 129, 134–136, 139–144, 146–148, 149, 159–160, 162–164, 166–168, 170, 172–174, 176, 179–182, 185, 187, 189–191, 196–197, 199, 201–209, 211–219, 222, 224, 342, 522, 617, 623, 634, 714, 716, 718, 727, 732, 744, 761–763, 787
 Förster Ludwik, chemik 999
 Foutnier August 360
 Fox Jan 650
 Fra Angelico, malarz renesansowy 774

Fraknói Vilmos 46, 71, 80, 91, 93, 99, 103, 114, 117
Fraňáfi (Franyafy) Stefan, kanonik spiski 632
Francisci Jan 419, 450, 452–453, 458
Franciszek, proboszcz katolicki w Nalepkowie 611
Franciszek, proboszcz katolicki w Wilkowej 611, 626
Franciszek, święty 751, 755–756, 760, 765, 768, 863, 865–866
Franciszek I Habsburg, cesarz austriacki, król węgierski (1792–1835) 403, 409–410, 426, 428, 686, 689, 782, 921, 924
Franciszek I Stefan Lotaryński, święty cesarz rzymski 337–338, 340, 434, 976
Franciszek I Walezy, król francuski 55, 65, 76, 78, 81
Franciszek Józef I Habsburg, cesarz 405, 418, 474–475, 481, 497, 908–909, 938, 944
Franciszek Ksawery, święty 651, 848, 860
Franciszek od Świętego Wacława zob. Hanák (Hanacius) Jan Aleksander,
Franciszek od Świętej Anny zob. Ponte De Antoni
Franciszek Salezy, święty 756
Franciszkowa Wieś (Františkova Ves, Franzdorf) 434
Frankfurt nad Menem 132
Frankfurt nad Odrą 365, 370–371, 392
Franko (Franco) Jan, pijar w Podolińcu zob. Jan Dominik od Świętego Krzyża
Frankopan Katarzyna, żona Piotra Zrinskiego 182
Frankopan Krzysztof, ban sławoński 48
Frankopan Krzysztof, uczestnik spisku magnackiego 185, 187–188
Frankówka zob. Mała Frankowa
Freiberg 984
Frentzels Jakub, kanonik spiski 623
Frey Józef, kanonik spiski 662, 664
Frický Aleksander 861
Fridmanský (Fridmanszky) Anna Teresa 899
Fridmanský (Fridmanszky) Antoni, spiski prepozyt, tytularny biskup Skopje 692
Fridvaský (Friedvalszy) Jan, kanonik spiski, archidiakon orawski 675
Friedman Zygmunt 526
Friedreich Andrzej 213, 219, 221, 224
Friedrichsstadt 544
Fries Teresa, hrabina 890
Frimmová Eva 785
Frölich Dawid, astronom, geograf 317–318, 323–326, 370–372, 391, 963
Frölich Jan, ojciec Dawida 370
Frölich Jerzy, proboszcz ewangelicki w Wielkim Sławkowie 720
Fromm Bartłomiej 846
Fryczowce (Fričovce) 823
Fryderyk II, król pruski 337, 340, 345
Fryderyk III, święty cesarz rzymski 372
Fryderyk V Wittelsbach, czeski „Zimowy Król” 132, 134, 136, 140, 142, 170
Fryderyk August I, zwany Mocnym, saski książę zob. August II, król Polski
Fryderyk Habsburg, arcyksiążę 992, 994
Frydman 123, 197, 240, 295, 344, 436, 483, 500, 527, 612, 638, 642, 653–654, 666, 674, 681, 684, 726, 815, 822, 823, 827, 848, 852

Fryzniekier Paweł, mieszczanin krakowski 279
Fuchs Fryderyk, geodeta 892
Fuchs Jan Samuel 451
Fuchs Krystian Wiliam 462
Fuchs Krzysztof, przedsiębiorca górniczy 966
Fuchsius Jan, archidiakon krakowski 637
Füger Fryderyk Henryk, malarz 876, 921–923
Fuggerowie, ród 75, 286, 296, 790
Fuhrmann Juliusz, rzeźbiarz ze Spiskiej Nowej Wsi 949
Fuker Marcin 650
Fundárek Radosław 963

G

Gaboltov 846
Gábos Jan 997
Gabriel z Perína zob. Perényi Gabriel
Gácsová Elżbieta 332
Galan Piotr 608
Galavics Gejza 843, 847, 877, 879, 880, 884, 894
Galgóczy Jan, pierwszy biskup rożniawski 672
Gálik, wójt lewocki 216
Galliarti Gottlieb Antoni, malarz 847
Gallus Krzysztof, mieszczanin podoliniecki 750
Gandel Maciej, trzydziestnik lewocki 200
Gánovský, ród kopijników 595
Ganowce (Gánovce) 197, 266, 301, 483, 506, 510, 543, 594–595, 605, 613, 616, 636, 653, 654, 660, 663, 674, 684, 840
Garass Klara 351, 861
Garnisz Stanisław 585
Gartenberg Piotr Mikołaj, baron, dyrektor kopalni 343
Gašparíková Anna 254, 256
Gaučík Stefan 998
Gawłowicz Andrzej, proboszcz w Spiskiej Starej Wsi 638
Gaži Marcin 936
Gašiorowski Antoni 551, 579
Gdańsk 250, 286–287, 368, 370, 503, 661, 958–959
Géczy Stefan, wysłannik i pełnomocnik Thökölyego 212
Géczy Zygmunt, pułkownik kurucki 268
Gegest, ród kopijników 595
Gielnica (Gelnica) 46, 50–51, 55, 60, 100, 102, 124, 156, 164, 177, 190, 203–204, 237, 239, 272, 277, 301, 362, 418, 422, 424, 426–430, 432–434, 436, 439, 442–443, 447, 454–455, 457, 480, 483, 488, 492, 496, 504–506, 508–510, 515, 534, 537, 613, 636, 646, 653–654, 663, 665, 720, 727, 729, 906, 944, 953–954, 958–962, 965–966, 969, 972–973, 979–984, 986–987, 989, 991–992, 994, 1000, 1003–1005
Gellér Katarzyna 915
Gembicki Piotr, biskup krakowski 750
Genersich Dawid, mieszczanin lewocki 163
Genersich Jan 449, 461–462
Genersich Krystian 58–59, 63, 80–81, 83, 87, 89, 94, 96, 128, 135–137, 139, 151, 163, 165–167, 190, 194, 196, 201, 206, 209, 222, 225, 227, 240, 245, 251–252, 255, 261, 264, 270, 349, 449, 462, 804
Genersich Samuel 462
Genersichová Ernestina, żona Edwarda Kiševiča-Florvátá 903

- Gentilis, legat papieski 770
 Gentz H., architekt 455
 Genua 376, 748
 Georg Wilhelm, książę brandenburski 144
 Gérard François, malarz 897–898
 Gergej Grzegorz zob. Hrhovský Grzegorz
 Gerhard Jerzy, pośrednik konfederatów 253
 Gerson Wojciech 512
 Geschwind J., malarz 893
 Getynga 299, 459–461
 Geyer Daniel 963
 Gębczyński Jan, podstarosta w Lubowli 129
 Gierlachów (Gerlachov) 62, 123, 225, 430, 612, 653–654, 660, 663, 729–730, 941
 Gierszewski Stanisław 292
 Gilbert Wiliam, przyrodnik, lekarz 325
 Giordano Francesco 746
 Giraltove 366
 Giskra Jan zob. Jiskra Jan
 Giurgiu 106
 Giustiniani Marcantonio 231
 Giustiniani Paweł, reformator kamedulski 776
 Glassl Horst 346, 348
 Glatz Antoni 857, 866–867, 882, 892
 Glatz Tivald, malarz 902
 Glatzer Jan, malarz 952
 Glejtek Mirosław 608, 625, 626, 635, 667, 676–677, 706
 Gliwice 995
 Glosz, ród kopijników 595
 Glosz Jakub, założyciel łoży wolnomularskiej w Lubicy 331
 Glycerius Antoni od Świętego Bernarda zob. Baxter Józef Wojciech
 Glycerius od Wszystkich Świętych (Neumann), pijar w Podolińcu 374, 748–750
 Gładkiewicz Ryszard 272, 342, 469, 486, 548, 582, 595, 719, 812, 838
 Gładysz Paweł, starosta spiski 550, 552
 Gładysz Szymon 552, 564, 570, 580
 Głogów 170
 Gmitter Alfons Tomasz 951
 Gniazda (Hniezdne) 241, 285, 288, 295, 301, 362, 406, 433, 436–437, 439, 445, 483, 540, 550–551, 562–565, 569–571, 573–579, 582, 586–587, 590–591, 611, 637, 653, 655, 683–684, 699, 725, 750–751, 759, 930
 Gnieser Walenty, kaznodzieja ewangelicki w Hrabuszycach 720
 Gnilec (Hnilčik) 436, 506, 508, 684, 687, 708, 954, 961, 964–965, 991, 993–995
 Gnilec (Hnilec) 436, 540, 684, 687, 964, 990, 992
 Gnilius Walenty, sacelan 635
 Godefroy Jan, rytmownik 898
 Gojdič Iwan 809, 821–822
 Golc, ruski generał 268
 Goldbergowie, rodzina 850
 Golema Marcin 306
 Goltberger Michał, katolicki proboszcz w Młynicy 665
 Goltz Joachim, proboszcz ewangelicki 724
 Goltzius Hendrick, niemiecko-holenderski drukarz i malarz 614, 792–794
 Gomboš (Gambos), ród kopijników 595
 Gomboš (Gambos) Jan z Kiszowiec, starosta zamku spiskiego 224, 261
 Gönc 51, 70, 87, 115–116, 120, 177, 616, 624
 Gönorsich Dawid 971
 Gonzaga Ferdynand, starosta Górnych Węgier 115–116
 Gonzales de Santal Tirso, generał zakonu jezuitów 744
 Gorczak Bronisław 571
 Gorecki Józef, pijar 755
 Goredan Wawrzyniec, kupiec 294
 Gorelovič (Gorelowitz) Szymon, proboszcz w Niedzicy 848, 867
 Görgey (Görgei), ród 420, 453
 Görgey (Görgei) Artur 416
 Görgey (Görgei) Baltazar 851
 Görgey (Görgei) Benedykt 260
 Görgey (Görgei) Jan 258, 266
 Gorlice 291, 510, 822
 Gorski Franciszek, pijar 756
 Gosler Tomasz 372–373, 391
 Goszczyński Seweryn 512, 528
 Gosztoni Stefan, jezuita 735–738
 Gotkiewicz Marian 556
 Göttesdorfferová Barbara 458
 Göttingen 299, 459, 461, 463, 467
 Gottlieb Karol, geograf 369
 Götz Jan, generał cesarski 160–163, 205
 Götz Krystian, generał 416
 Górne Lefantowce (Horné Lefantovce) 770, 776
 Górska-Gołaska Krystyna 554
 Górski Stanisław, pijar 754
 Grabanya, ród kopijników 595
 Graf Paweł 998
 Graff Damian, doktor teologii, kaznodzieja w Spiskim Podgrodziu 719
 Graff Jerzy, astronom 325
 Grajciarová Zelmira 949
 Granastów (Hraničné) 566, 568–571, 583
 Granč (obecnie Granč-Petrovce) 124, 157, 174, 203, 211, 611, 616–617, 632, 636, 827–828, 881
 Graniczny Waclaw 556
 Granniani, podpułkownik 763
 Graus Igor 879
 Graver Albert, teolog protestancki 809
 Graz 485, 584, 734–735, 738, 743
 Grebáč-Orlov Ignacy 708
 Greff Lorenzo 829–830
 Greifswald 368, 459
 Greiner Artur 997
 Greipel Jan Franciszek, czeski malarz 924
 Greisiger Michał 514, 535
 Grenada 772
 Grensner Antoni 372
 Grentz Samuel, stolarz popradzki 928
 Gresch Jan, proboszcz ewangelicki w Smiżanach 652
 Greško, dowódca kurucki 209
 Gretzmacher Eugeniusz 997
 Gretzmacher Jan 530
 Griger Michał 648, 655
 Grigoletti Michelangelo, wenecki malarz 932
 Grim Ignacy, malarz 869
 Gritti Alvise, wenecki tajny wysłannik w Stambule 52

- Gritti Ludwik, gubernator Węgier 63
 Grochol Jarosław 867
 Grodkovszky, ród kopijników 595
 Gróf Wawrzyniec 122
 Groh Stefan 952
 Groó Wiktor 997
 Grós (Grosz) Paweł, ewangelicki ksiądz w Rakusach 227
 Gross Ernest 58
 Gross Jan, rzeźbiarz 838, 854
 Gross Marcin, mieszczanin kieżmarski 168
 Gross Paweł mł., rzeźbiarz 838, 542, 844–845, 850
 Gross Paweł st., śląski rzeźbiarz 838–842, 844, 845
 Grossmannová Augusta, żona Zygmunta Tibelyego 904
 Grosz Alfred 521, 547
 Grünblat, ród 424, 965
 Grzegorz, antonita z Drawiec 613
 Grzegorz XV, papież 746
 Grzegorz XVI, papież 935
 Grzegorz od Świętego Jana, pijar w Podolińcu 748
 Grzegorz z Kieżmarku, syn Stefana Kirschnera, złotnik 279
 Grzesik Ryszard 579
 Gubašóci (Gubasóczy) Jan, biskup Peczu 189
 Guido Gustaw 895
 Gulden, rodzina 430
 Guldenfinger Juliusz 909–910
 Guldner Jakub, lewocki notariusz 83
 Gulyás Jan 749, 750
 Gumpłowicz Maksymilian 490
 Gundelfinger, ród 427, 927, 965, 997
 Gundelfinger Jeremiasz 965
 Gundelfinger Jerzy 426
 Gundelfinger Zygmunt 426
 Günther Andrzej, kaznodzieja ewangelicki w Hrabuszcach 727
 Günther Jerzy, mieszczanin lubowelski 831
 Güntherová-Mayerová Elżbieta 848, 861, 869, 921–922
 Gurkó (Đurko), ród kopijników 595
 Gustaw II Adolf, król szwedzki 147, 152
 Gustawicz Bronisław 570
 Guttgesell Dawid, drukarz 301
 Gyál 73, 375
 Gyapay Gabriel 158
 Gyéressy Bela 866, 867
 Gyöngyös 357, 744, 952
 Győr 104–105, 107, 117
 Gyórfy Barna 535
 Gyórfy Irma 535
 Gyórfy Katarzyna 860
 Gyórfy Stefan 535
 Gyula 94
 Gyulaffy Maria, żona Stefana II Thökölyego 815
 Gyulay Ignacy 376
 Gyurkovič (Đurkovič), ród kopijników 595
 Gyürky Paweł 264
- H**
- Habl Władimir 883
 Habsburgowie, ród 44, 52, 65, 74, 75, 81, 85, 89, 93, 95, 97, 100–101, 110, 112–113, 124, 126, 129–131, 133, 137, 140, 146–148, 150, 152, 157, 168, 174, 177, 181, 187, 211, 213, 229, 240, 249, 251, 257, 271, 283, 298, 307, 308, 312–313, 329, 332, 334, 336–338, 345, 364, 376, 390, 411, 473, 483, 591, 814, 823, 875, 904, 919
 Hackl Gabriel von, profesor 911
 Hadad (Hodad) 740
 Hadbavný, ród kopijników 595
 Hadbavný Romuald, mnich kamedulski w Czerwonym Klasztorze 780
 Hadik Andrzej, generał cesarski 340, 376–378
 Hadik Jan, graf 880–881
 Hadim Ali, pasza budański 86, 89
 Haduszowce (Hadušovce, obecnie część wsi Spiskie Tomaszowce) 594–595, 605, 633
 Hadži P., handlarz płótnem 357
 Haga 144–145
 Hagelius Kacper, kanonik spiski 635
 Hagi (Hágy, Vyšné Hágy) 436, 502, 510, 635, 655, 687, 779
 Hagner Jan, lewocki mistrz puszkarski 83
 Hahn Jan, organmistrz 846
 Hahn Sebastian, złotnik 846
 Haimann Piotr 989
 Hain Johan Peterson, lekarz kieżmarski 322
 Hain Kacper, lewocki kronikarz 46, 48–50, 53–57, 60–62, 65, 67, 75, 77, 80, 82–85, 88, 90, 92–94, 96, 105, 107, 115, 122, 125, 127, 129, 134–136, 139–144, 146, 148–149, 159, 160, 162–164, 166–168, 170, 172–174, 176, 179–182, 185, 187, 189–191, 196, 197, 199–209, 211–219, 222, 224, 374, 378, 617, 623, 634, 714, 716, 718, 727, 732, 744, 761–763, 787, 791
 Hain Mikołaj, lewocki handlarz 161, 840
 Hajduk Marcin 331
 Hajdúszoboszló 209
 Hájek (Hagek, Hayek) Szymon zob. Szymon od Świętego Franciszka 751
 Hajnaczk (Hajnácka) 104, 265
 Hajnóci Józef R. 99, 197
 Hajtowka (Hajtovka) 551, 568, 571
 Hajs Ludwik 1003
 Halaga Ondrej R. 272, 280, 299, 958–960, 963
 Halász Władysław 765
 Halász - Mirkva Jan, malarz 911
 Halčín Wojciech, uczestnik wschodniosłowackiego powstania chłopskiego w 1831r. w Odorinie 694
 Halczyn Wojciech 535–536
 Halicz (Halič) 265
 Haligowce (Haligovce) 225, 354, 436, 483, 655, 681, 684, 687, 726, 867
 Halle 299, 314, 366, 370, 463, 538
 Haller Antoni, jezuita, nauczyciel w gimnazjum w Spiskim Podgrodzium 738, 741
 Hamburg 976–977
 Hamza bej, administrator filakowskiego sandzaku 89
 Hanák (Hanacius) Jan Aleksander, pijar m.in. w Spiskich Włochach i Spiskim Podgrodzium 647, 751
 Hangossy Emeryk, dowódca kurucki 264, 267
 Haniska 192
 Hankotzy, stolarz lewocki 744
 Hanula Andrzej 847
 Hanula Józef, malarz 512, 536, 547, 911, 940, 948, 952

Hanušovský (Hanusoczy) Stefan, kanonik spiski 664
Hanuszowce (Spišské Hanušovce) 123, 195, 240, 289, 436, 612, 642, 653, 655, 674, 684, 923, 945, 953
Hanzel Paweł, proboszcz ewangelicki w Bystrzanach 386, 726
Hanzélyi Franciszek, administrator ludrowski 709
Hapák Paweł 45, 547, 966, 1000, 1002
Haraba (Harabay) Peregryn, misjonarz franciszkański 765
Harakowce (Harakovce) 124, 237, 613, 616, 636, 642, 653–654, 664, 828
Harčar Antoni 119
Hardegg Ferdynand, starosta Górnych Węgień 102, 104–105
Harichowce (Harichovce) 123, 134, 157, 610, 647, 652–654, 663, 684, 687, 720, 949–950
Harmata Jan 998
Harrach Ferdynand Bonaventura II, graf 920
Harsány Jerzy 151–152
Hartig Gustaw 906
Hartig Juliusz 997
Hartleben Filip, generał cesarski 266, 269
Hartman Józef, rzeźbiarz koszycki 860–861, 867, 869
Haško Zygmunt, kanonik spiski 764
Hatvan 49, 78, 127
Haug Juliusz 513
Hauptsteiner Andrzej, mieszczanin krakowski 964
Havran Jan 748–749, 753
Hawas Malcher, kupiec 291
Hawka (Havka), 436
Haydn Józef, kompozytor 458
Haynau Juliusz, generał 477
Hebervill Ludwik, generał cesarski 253
Heck Roman 555
Heckenast Gustaw 236, 332, 335, 961
Héderváry Wawrzyniec, królewski koniuszy 554
Hefty Juliusz Andrzej 521, 828
Heinsch Jan 843
Heisler Donat, generał cesarski 230–231
Heister Gotfryd, generał cesarski, wiceprezydent Nadwornej Rady Wojennej 189
Heister Zygbert, cesarski marszałek polny 188, 248, 262, 264–268
Helcmanowce (Helcmanovce) 156, 177, 239, 272, 350, 424, 436–437, 439, 441, 447, 492–493, 505, 593, 642, 644, 654, 661, 664, 674, 682, 949, 998–1000
Hell Maksymilian, wynalazca i astronom 303, 326
Hellenbach Jan Gotfryd, zarządca komory 971
Hellmer Edmund von 948
Henckel Jan, kaznodzieja, humanista 610, 712, 714–716, 785
Henckel Sebastian, proboszcz w Lewoczy 613, 619, 715–716
Henckowce (Henckovce) 157
Henclova (Henclová) 478
Henkel (Henckel) Jan, rektor liceum w Lewoczy, nadworny kaznodzieja królowej Marii Habsburg 303
Hennelová Judyta 982
Henryk II Walezjusz, król Francji 89
Henryk III Walezjusz, król Francji i Polski 99, 281, 284
Henryk VIII Tudor, król Anglii 55
Henryk, proboszcz w Wielkiej Łomnicy 612
Hensch Aureli 513
Hentschel Tomasz 392
Herant, ród kopijników 595
Herberstein Jan Józef von, cesarski dowódca na Górnych Węgrzech 215
Herberstein Zygmunt 390
Hering Loy, rzeźbiarz 833
Herka Jerzy, kucharz ze Strażek 432
Herkó Szymon, kaznodzieja reformacki w Odorinie 720
Hermann Ireneusz, franciszkanin 766
Hermeli, ród kopijników 595
Hermolaus, proboszcz katolicki w Hrabuszycach 610
Hernádnémeti 51
Herucová Marta 299, 865, 881, 917, 922, 925, 934–935, 941, 949, 954
Hervay Franciszek 761
Heska (von Hessen) Karolina Amelia, żona Franciszka II Rákoczego 245
Hessky Urszula 899
Heüppel Krystian 382
Heynrich Franciszek, mieszczanin kieżmarski 295
Hiacynt od Najświętszej Marii Panny zob. Podozki Paweł
Hieronim od Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, pijar w Podolińcu 757
Hieronim Wacław od Świętego Macieja zob. Sierakowski Jan
Hilary, święty 722
Hilary od Świętego Franciszka, pijar w Podolińcu 757
Hildebrandt Teodor 945
Hilko Leopold, katolicki dziekan dekanatu górnego Hornadu 681
Hincowce (Hincovce) 124, 239, 636
Hipolit od Świętego Józefa zob. Schwarzenberg Józef
Hirsch Teodor 560
Hišem Cyryl 635
Hlaváček Michał, profesor liceum w Lewoczy 451–452, 463
Hleba Edmund 547, 690
Hlinka Andrzej 477, 497, 541, 708–709
Hlobil Iwo 832
Hlohovec (Hlohovec) 51, 70, 76, 122, 142–143, 146, 153, 160–161, 179
Hniezdne zob. Gniazda
Hnilčík zob. Gnilczyk
Hnilec zob. Gnilec
Hobgart zob. Chmielnica (Chmeľnica)
Hoher Jan Paweł von 212
Höchstädt 249
Hodejów (Hodejov) 99
Hodermarski Józef Jan, tytularny biskup mukaczewski 258–260
Hodkowce (Hodkovce) 124, 157, 420, 456–457, 465, 636, 879–880, 884–885, 892
Hodonin 140–141
Hodža Michał Miłostaw 405, 415
Hodža Milan 477
Hoefnagel Joris 69
Hoepfner Gwido, architekt 908
Hoffmann, ród kopijników 595

- Hoffmann Kacper, kanonik spiski 635
Hofmann Henryk, malarz niemiecki 945
Hofmann Zuzanna, żona Stefana Thökölyego 167
Hohenegger Ludwik, specjalista hutnik 992
Hohenlohe August 528–529
Hohenlohe Wolfgang von, dowódca cesarski 122
Hohenlohe-Öhringen Krystian, książę pruski 483–484, 494, 501–503, 528
Hojstrič Jan 485
Hölbling Joachim Konrad 981
Holec Roman 706, 710
Hollabrunn 377
Holló Zygmunt, przedstawiciel kamery spiskiej 197, 200–201, 237, 647, 652
Hollý Jan 404, 689, 762
Hološová Elżbieta 299
Holtzmann (Xylander) Stefan, proboszcz ewangelicki w Spiskim Podgrodziu, superintendent 128–129, 307, 383, 391–393, 724–725
Holmnica 42, 123, 420, 430, 436, 636, 648, 653, 655, 663, 674, 684, 823
Hölzel Albin, rzeźbiarz 950–952
Hóman Walenty 46
Homona Michał, kanonik 614
Homonai Katarzyna 176
Homonay Maria 144
Homza Martin 272, 298, 342, 469, 486, 548, 550, 582, 593, 595, 621, 637, 718–719, 760, 812, 838, 936
Honterus Jan, reformator siedmiogrodzki 718
Hopfen Jan Michał 382
Horacy, poeta 739
Horaitzová Maria, żona Pawła Grossa st. 838
Horanská Anna 379
Horanský, ród kopijników 595
Horanský Jerzy, wysłannik spiski 161–162
Hörk Józef 186, 191
Hörka 123, 506, 594–595, 603, 616, 729
Hornlak Karol, proboszcz katolicki w Wierzbowie 872
Horoch Józef, pijar 755
Horodło 551
Horváth, ród kopijników 595
Horváth Baltazar 137
Horváth Helena, żona Michała Thurzo 153
Horváth Jan, prepozyt spiski 49, 58, 61, 609, 614, 616, 617–624, 632, 638, 714, 717–719, 785, 829
Horváth Jan, urzędnik Małej Żupy 603
Horváth Jan Chrzyciel, SJ, filozof 316
Horváth Krzysztof 175
Horváth Michał 617
Horváth Paweł 88, 272, 280–281, 284, 286–287, 289–292, 294–295, 297, 350–353
Horváth Stefan, dowódca hajduków 146
Horváth, szpieg starosty spiskiego 581
Horváth-Jakovič Maciej 150
Horváth-Kissevich Edward 903
Horváth-Kissevich Władysław, podżupan spiski 117, 121, 123, 153
Horváth Mladošević Piotr, doradca królewski 125
Horváth-Myslenovith Marek, ban dalmacko-chorwacko-slawoński 832
Horváth-Palocsay, ród 420, 426–427, 494, 500, 505, 525, 527, 726, 786
Horváth-Palocsay Andrzej 726
Horváth-Palocsay Jerzy 720, 822–823
Horváth-Palocsay Stefan 726
Horváth-Palóczy Jerzy 117, 137
Horváth-Stancsics (Horvát-Stančič), ród magnacki 212, 300, 302, 358, 374, 410, 420, 809–811, 822, 851, 882
Horváth-Stancsics Anna Maria, matka generała Andrzeja Mariássyego 378, 729, 891, 923
Horváth-Stancsics Baltazar 809–811, 816, 818
Horváth-Stancsics Barbara, żona Aleksandra Berzeviciego 729
Horváth-Stancsics Emeryk 892, 893
Horváth-Stancsics Emeryk, główny poborca podatkowy żupy spiskiej 260–261
Horváth-Stancsics Grzegorz 809–810, 818
Horváth-Stancsics Jerzy, graf 306
Horváth-Stancsics Klara 851
Horváth-Stancsics Marek, dowódca obrony twierdzy Szigetvár 89, 197, 225, 816, 818, 851
Horváthová Emilia 469
Hoszutóthy Władysław, prepozyt spiski, biskup Waradynu i Siedmiogrodu 132–133, 143, 145, 160, 633–636, 638–639, 735, 737, 748, 798
Houde Iwan 263
Hovanec Maciej, uczestnik wschodniosłowackiego powstania chłopskiego w 1831r. w Odorinie 694
Hozelec 134, 197, 208, 225, 594–595, 605, 612, 653–654, 663, 684, 725, 729
Hoznek Jan 451
Hrabuszyce (Hrabušice) 57, 97, 123, 156, 164, 181, 190–191, 203–204, 207, 247, 261, 263, 266, 277, 363, 410, 426–427, 436, 445, 480, 483, 610, 646, 653–654, 663, 674, 683–684, 720–721, 726–727, 735, 766–768, 972
Hradisko 123, 436, 743, 862
Hradzsky (Hradský) Józef 308, 537, 563, 586, 588, 590, 593–600, 603, 605–606, 616, 622–623, 625, 626, 629, 631–642, 644–650, 653, 655–656, 658, 660–662, 664, 669, 670, 674–676, 678–679, 681–683, 687, 696–699, 705–706, 714, 724, 727, 729–731, 733, 736–738, 743, 763, 767–768, 858, 933, 950, 954, 997
Hradzsky Karol 997
Hraničné zob. Granastów
Hranownica (Hranovnica) 123, 310, 352, 354, 433, 442, 611, 626, 648, 653–654, 663, 674, 675, 681, 684, 729
Hravar Zdenek 888, 891
Hrhov zob. Spiski Hrhov
Hrhovska (z Hrhova, Görgey) Małgorzata, żona Andrzeja I Mariássyego 820
Hrhovský (Hrhovskí), ród 122, 222, 420, 453, 595, 617, 619, 628, 717, 719, 745, 795–796, 799, 816, 823
Hrhovský (Görgey) Artur 416
Hrhovský (Görgey) Baltazar, przedstawiciel szlachty spiskiej na sejmie stanowym 218, 851
Hrhovský (Görgey) Benedykt, główny poborca podatkowy na Spiszu 260
Hrhovský (Görgey) Elias 795, 834, 835
Hrhovský (Görgey) Emeryk, członek komisji religijnej Rákoczego 252, 663

Hrhovský (Görgey) Ezechiel, podżupan spiski 173, 175, 184–185, 190
 Hrhovský (Görgey) Franciszek 910
 Hrhovský (Görgey) Franciszek, podżupan spiski 237
 Hrhovský (Görgey) Gustaw 465, 910
 Hrhovský (Görgey) Jan, pułkownik kurucki, podżupan spiski 217, 222, 245, 247, 257, 259, 266, 269
 Hrhovský (Görgey) Jerzy, przedstawiciel spiski na synodzie ewangelickim 257, 625
 Hrhovský (Görgey) Job 605
 Hrhovský (Görgey) Józef Marek, huzar 898
 Hrhovský (Görgey) Krzysztof, podżupan spiski 602
 Hrhovský (Görgey) Marcin kanonik spiski, opat tytularny w Szczawniku 637
 Hrhovský (Görgey) Marcin, przedstawiciel żupy spiskiej 138, 141, 795, 834, 835
 Hrhovský (Görgey) Mikołaj, przedstawiciel szlachty spiskiej na sejmie stanowym 218
 Hrhovský (Görgey) Stefan 795
 Hrhovský (Görgey) Stefan 910
 Hrhovský (Görgey) Stefan, dowódca zamku Niedzica 224
 Hrhovský (Görgey) Wawrzyniec 623
 Hrhovský (Görgey) Wilhelm, podżupan spiski 153
 Hric Piotr 872
 Hrisovce (Hrišovce) 663
 Hroboň Samuel Bohdan 452
 Hromada Antoni 708
 Hromádka Józef 927
 Hromják Lubosław 646
 Hroński Benadik (Hronský Beňadik) 215
 Hruszów (Hrušov) 156
 Hruzik Juliusz, malarz 893
 Huba Piotr 935
 Hudák (Hegedüs) Stefan Paweł, koszycki malarz 945
 Huffnagel Krzysztof, kleryk 321
 Huldschinsky Oskar 998
 Hulewicz Teodor Gabriel, pijar 756
 Hulewiczowa Maria 500
 Humenne (Humenné) 47, 56, 135, 614, 734–735, 875
 Humiński Jan 836
 Humiński Marcin, syn Jana 836
 Humiński Samuel, syn Jana 836
 Huncowce (Huncovce) 123, 189–190, 195–196, 228, 234, 240, 252, 301, 362, 420, 423, 433, 436–437, 444–445, 453, 483, 491, 493, 518–519, 610, 636–637, 647, 652, 653, 655, 663, 666, 674, 684, 726, 729–730, 770, 923–924, 933, 949
 Hunfalvy Jan 449
 Hunfalvy Paweł 449, 464
 Hurban Józef Miłosław 405, 415–416
 Hus Jan, czeski reformator 374, 713
 Husár Piotr, starosta lugoski 116
 Hust Marcin, członek lewockiej rady miejskiej 332
 Husz Dawid 521, 537–538
 Huřka Mirosław 621, 652, 773
 Hutnik, Jakub 779
 Hýbl Jan 458

I

Ibrahim, pasza budański 215–216
 Ibrahim, turecki wielki wezyr 52, 63
 Idrnak Karol 995
 Ignacy od Zwiastowania Panny Maryi, pijar w Podolińcu 748
 Ihlány 123, 240, 440, 655, 681–682
 Ila Walenty 350, 354
 Ilava 777
 Ilavský (Ilavay), ród kopijników 595
 Iliaszowce (Iliašovce) 123, 134, 156, 177, 239, 268, 354, 409, 412, 445, 481, 610, 647, 652–654, 663, 720, 884
 Illés Aladar Edvi 550, 1000
 Illésházy Jerzy, żupan trenczyński i liptowski 175
 Illésházy Kacper, żupan trenczyński i liptowski 134
 Illésházy Stefan, palatyn węgierski 121, 125–126, 128
 Ilnicki Bartłomiej, pijar 756
 Innocenty III, papież 608
 Innocenty X, papież 643–644, 649
 Innocenty XI, papież 224, 231
 Innocenty od Najświętszej Marii Panny zob. Kolwicky Andrzej
 Innsbruck 170, 639, 702, 712, 724, 939–940
 Ireneusz, święty 722
 Iriarte Lazaro 760
 Isello Pietro Abondio 940
 Istvánffy Jan, poseł na sejm węgierski 47
 Istvánffy Mikołaj, historyk 82, 120, 122
 Istvánffy Mikołaj, palatyn 117
 Istvánffy Mikołaj, poseł na sejm węgierski 47, 117
 Istvánffy Piotr, poseł na sejm węgierski 47
 Iugo Piotr, tawernik królewski 554
 Iványi Béla 75, 197, 396
 Ivula Gabriel, SJ, kanclerz uniwersytetu w Koszycach 316
 Iwan, sołtys w Kamience 565
 Iwan IV Groźny, car Rosji 100
 Izabela, hiszpańska infantka 523
 Izabela Jagiellonka, żona Jana Zápolyi, królowa Węgier 67–69, 72–74, 77, 81–85, 88–92, 374
 Izdenczy Andrzej 148
 Izmit (starożytna Nikomedia) 251

J

Jabłonowce (Jabloňovce) 124, 264
 Jabłonów (Jablonov) 123, 154, 172, 441, 480, 615–616, 622, 632, 636, 652, 675–676, 695–696, 740, 925
 Jabrocký, ród kopijników 595
 Jacek od Świętej Marii Magdaleny zob. Pietnyniec Jacek
 Jachymów (Jáchymov) 381
 Jacko, sołtys Jakuban 565
 Jacková Antonia 791
 Jacobs Otokar, przedsiębiorca górniczy 427, 1000, 1004
 Jadwiga, druga żona Piotra Fajgela 820
 Jadwiga cieszyńska, księżniczka cieszyńska, matka Jana Zápolyi 71, 375, 615–617, 631, 639, 717, 736, 802

- Jagiellonowie, ród 44, 46, 323, 374, 616
 Jagusič Emeryk, malarz 870–871, 873–874
 Jakab Jan, proboszcz katolicki w Smiżanach 652
 Jakab Zoltan 996
 Jakabko, ród kopijników 595
 Jakelfaluši (Jakelfalussy, Jaklovský) Tomasz,
 ziemianin w Pongracowcach 880
 Jakliewski, jurgieltnik starosty spiskiego 580
 Jaklin Błażej, biskup nitrzański 232, 776–777
 Jaklin z Lefantovic Mikołaj, baron 776
 Jaklowce (Jaklovce) 124, 225–226, 301, 436, 613, 636,
 653–654, 663, 665, 697–698, 872, 961, 972, 994
 Jakobey Karol, malarz 944, 952
 Jakub, proboszcz katolicki w miejscowości Spiskie
 Włochy 610
 Jakub, proboszcz katolicki w Wielkiej Leśnej 612
 Jakub od Świętej Barbary, pijar w Podolińcu 748
 Jakub z Tornale, poseł na sejm węgierski 47
 Jakubany 195, 426, 436, 440–441, 466, 469, 483, 551,
 564–565, 568–571, 576, 582, 585, 642–643, 653, 699,
 937, 950–951, 983–984
 Jakubčín Paweł 621
 Jakubovič Mojżesz, handlarz żydowski 295
 Jakusics Jerzy, biskup egerski 643
 Jakussith Katarzyna 176
 Jamborský Jan, dziekan 440
 Jamník 123–124, 193, 213–214, 352, 611, 617, 632, 636,
 646, 653, 654, 663, 693, 727–734, 743, 827
 Jan, biskup krakowski 618
 Jan, prepozyt z Lendaku 613, 621
 Jan, proboszcz katolicki w Abrahamowcach 611
 Jan, proboszcz katolicki w Betlanowcach 611
 Jan, proboszcz katolicki w Huncowcach 610
 Jan, proboszcz katolicki w Krzyżowej Wsi 612
 Jan, proboszcz katolicki w Kurimanach 611
 Jan, proboszcz katolicki w Markuszowcach 611
 Jan, proboszcz katolicki w Niedzicy 612
 Jan, proboszcz katolicki w Nowej Białej 612
 Jan, proboszcz katolicki w Podhoranach 612
 Jan, proboszcz katolicki w Rakusach 612
 Jan, proboszcz katolicki w Spiskich Włochach 610
 Jan, proboszcz katolicki w Spiskiej Nowej Wsi 610
 Jan, proboszcz katolicki w Starej Lubowli 611
 Jan, proboszcz katolicki w Toporcu 612
 Jan, proboszcz katolicki w Wielkiej Łomnicy 610
 Jan, proboszcz katolicki w Wierzbowie 622
 Jan, proboszcz katolicki w Wilkowiej 611
 Jan, proboszcz katolicki w Wydrniku 611
 Jan III Sobieski, król Polski 208, 219–223, 230–232, 237,
 567
 Jan XXII, papież 761
 Jan Andrzej od Bożego Serca zob. Arabski Andrzej
 Jan Boży (Jan Ciudad), założyciel zakonu braci
 miłosierdzia (bonifratrów) 772–773
 Jan Chryzostom (Złotousty), święty 722
 Jan de Keöhalom, kanonik 615
 Jan Dominik od Świętego Krzyża, pijar w Podolińcu
 748–749
 Jan Franciszek od Świętej Magdaleny, pijar
 w Podolińcu 748
 Jan Jerzy III Wettyn, elektor saski 221
 Jan Kazimierz Waza, król Polski 169–170, 284–285, 555
 Jan Marcin od Narodzenia Pana, pijar w Podolińcu
 751
 Jan Nepomucen od Świętego Kajetana zob.
 Baranowski Kajetan
 Jan od Świętego Krzyża zob. Binner Fryderyk
 Ferdynand
 Jan od Świętego Piotra zob. Ilnicki Bartłomiej
 Jan Stanisław od Świętego Józefa zob. Rzewuski Józef
 Jan z Ávili, hiszpański kaznodzieja 772
 Jan z Frankensteinu, architekt 817
 Jan z Perštajna i Helfenštajna, hrabia morawski 76
 Jan z Siedmiogrodu, przeor klasztoru kartuzów na
 „Skale schronienia” (Lapis Refugii) 317
 Janček Franciszek, rzeźbiarz 940
 Jančík Eugeniusz 458
 Jančura Marian 965, 995
 Janičáková Emilia, żona Rudolfa Csákyego 893
 Janíček Jan 812
 Jankov 163
 Jankovič Wendelin 273, 275, 278, 285, 781
 Jánoki Zygmunt, dyplomata konfederacki 253
 Janošiková Zuzanna 299, 784, 787, 789, 795, 801–802,
 810, 815–816, 818, 820, 822
 Janota Eugeniusz 490, 555
 Janovská Magdalena 629, 632, 645, 678, 702, 706, 940
 Janowce (Jánovce) 123, 612, 616, 632, 636, 642, 653, 654,
 664
 Janowiec 755–756
 Janšák Stefan 352
 Janura Tomasz 359
 Janusch Michał 964
 Jarabiná zob. Jarzębina
 Jaricot Paulina Maria, założycielka bractwa żywego
 różańca 935
 Jaroszek Cyryl, notariusz w Spiskiej Nowej Wsi 391,
 965
 Jaroszewski Jan, pijar 756
 Jarzębina (Jarabiná) 435–436, 440–441, 483, 492,
 564–565, 568–571, 576, 581–582, 585, 642–643,
 653, 922
 Jasaňová Jana 922
 Jäschke Franciszek Ignacy zob. Cyprian, kameduł 781
 Jasicki, pijar w Podolińcu 755
 Jaskier Mikołaj, pisarz miejski krakowski 296
 Jaslinský (Jaszlinszky) Antoni, SJ, filozof 316
 Jasov 130, 132, 151, 236, 267, 331, 362, 428, 458, 671, 692,
 731, 751, 861, 864, 866–867, 959–961
 Jastrzębiec Wojciech, biskup krakowski 550–551
 Jasvic (Jaszvicz) Antoni, spiski prepozyt 676
 Jászay, ród kopijników 595
 Jatschi Jan, konsenior bractwa 629
 Javor Anna 865
 Javor Marcin 331
 Javorský Franciszek 761, 768, 961
 Jaworzyna Spiska zob. Jaworzyna Tatrzańska
 Jaworzyna Tatrzańska (Javorina, Tatranská
 Javorína) 426–427, 491, 501, 503, 505, 903, 906
 Jedlnia 551
 Jekelfalussy (Jekelfalvi, Jakelfalussy, Jaklovský)
 Michał, przedstawiciel żupy spiskiej 49

- Jekelfalusy (Jekelfaluši, Jakelfalusy, Jaklovský)
 Wincenty, biskup spiski 440–441, 497, 696–698
- Jelszawa (Jelšava) 211, 214, 373
- Jena 202, 299, 314, 365, 370, 462–463, 547
- Jendrášik Maksymilian von 991
- Jenő 171
- Jeřábek Jan, malarz 269
- Jerzy, kapłan w Markuszowcach 611
- Jerzy, proboszcz katolicki w Hozelcu 612
- Jerzy, proboszcz katolicki w Ordzowanach 611
- Jerzy, proboszcz katolicki w Strażkach 612
- Jerzy, proboszcz katolicki w Szczyrbie 612
- Jerzy, proboszcz katolicki w Wyżnym Sławkowie 611
- Jerzy od Świętego Jacka zob. Deninger Andrzej
- Jerzy z Satu Mare, arcybiskup osrzyhomski 618
- Jesenský, ród kopijników 595
- Jesenský Jan 450
- Jesenský Miłosz 316–320, 963
- Ješič Milovan 315
- Jezersko (Jezierska) 193, 197, 436
- Jezierski, ród kopijników 595
- Jibou 253
- Jiskra Jan 555
- Joachim, margrabia brandenburski 75–76
- Joanelli, ród przedsiębiorców górniczych 675, 966
- Joanelli Hieronim, przedsiębiorca górniczy 967
- Joanelli Sylwester 197, 213, 219, 254, 966–967
- Joanelli de Telvana Jan Andrzej, baron
 i przedsiębiorca górniczy 184, 229, 867–869, 966
- Joanna, arcyksiężniczka, siostra cesarza
 Maksymiliana II 93
- Jobst Karol 940
- Jókai Mór 512
- Jóni (Jóny), ród szlachecki 453
- Jóny Teodor de, alchemik 320
- Jóny Tobiasz, hrabia 348
- Joó, ród kopijników 595
- Jost Henryk 504, 547
- Jozefi Paweł, ewangelicki superintendent 443, 730
- Józan Ludwik 947
- Józef proboszcz katolicki w Hanuszowcach 612
- Józef proboszcz katolicki w Podolińcu 612
- Józef I Habsburg, cesarz, król Węgier 229, 251–252,
 254, 256–259, 262–263, 266, 268, 270, 335, 342, 405,
 475, 481, 497, 664, 778, 782
- Józef II Habsburg, cesarz, król Węgier 313, 330–331,
 339, 345–346, 348, 351, 376, 389, 402–403, 405, 422,
 426, 428, 434, 438–440, 442–444, 447, 460, 591, 593,
 603–604, 676, 680, 683, 685, 728–729, 758, 764–765,
 771, 778, 782, 875, 919, 924, 944, 989
- Józef od Narodzenia Najświętszej Panny Marii, pijar
 z Podolińca 748
- Józefina, małżonka Napoleona Bonaparte 898
- Józefowa Wieś (Jozefova Ves, Josephsdorf) 434, 436
- Judák Wiliam 722
- Juhos, ród mieszczański 427, 997
- Juliusz II, papież 617
- Jung Karol Gustaw, lekarz 320
- Jungenfeld, rodzina 500, 528
- Juraszów 754
- Jurgemberg Krystian de 550
- Jurgów 228, 436, 483, 493, 501–503, 510–511, 643, 674,
 681, 684, 867–868, 870
- Jurík Rudolf 547, 650, 762
- Jurišič Mikołaj, dowódca obrony Kószegu 61
- Jurskie (Jurské) 123, 325, 362, 436, 493, 648, 653, 655,
 663, 730
- Just, rodzina handlowców 433
- Just Samuel, stolarz z Maciejowic 928

K

- Kacper, proboszcz w Buszowcach 612
- Kacper, proboszcz w Družbakach Wyżnych 611
- Kacper, proboszcz w Twarożnej 620
- Kacper de Lypoth, kanonik spiski 623
- Kacwin 123, 197, 289, 295, 436, 483, 500, 612, 638, 642,
 653, 654, 674, 684, 685, 688, 726
- Kaczmarczyk Kazimierz 296
- Kajali Paweł, pośrednik konfederatów 253
- Kalafus, ród kopijników 595
- Kalasanty (Kalasancjusz) Józef, założyciel zakonu
 pijarów 746, 758
- Kalava 124, 156, 663
- Kalchbrenner Karol, ksiądz ewangelicki, malarz
 amator 443, 514, 520, 538, 910
- Kaldi (Káldy) Marcin, jezuita 734–735
- Kalinay Walenty 639, 724, 732–741, 762, 766
- Kaliningrad 299, 370, 392
- Kálló 118
- Kalna, ród kopijników 595
- Kálnoky Katarzyna 177
- Kalocsay Izidor, katecheta ružomberski 709
- Kalwaria Zebrzydowska, 498, 650
- Kalwin Jan, reformator kościelny 313
- Kamenica 89, 615, 619, 920
- Kamička Jerzy, kupiec kieźmarski 908–909
- Kamieniec Podolski 171, 572
- Kamienka 411, 435–436, 440–441, 492, 551, 564–566,
 568–571, 576, 581–582, 585, 642–643, 653
- Kaniża zob. Nagykanizsa
- Kapi Gabriel 197
- Kapossy Eugeniusz 903
- Kapossy Jan 855
- Kaprinai Stefan 389
- Kapuszany (Kapušany) 65, 212
- Kara Mustafa, wielki wezyr osmański 205, 214, 218,
 220, 223
- Karabová Katarzyna 316
- Karácsonyi Eugeniusz 952
- Karácsonyi Jan 762–763
- Karánsebes zob. Caransebeș
- Karich Marcin, rzemieślnik lewocki 210–211, 744
- Karlovský Jan, alchemik 318
- Karlowe Wary (Karlovy Vary) 381
- Karłowice zob. Sremski Karlovci
- Karłowicz Mieczysław 512
- Karol II Habsburg, król Hiszpanii 240
- Karol II Styryjski, arcyksiążę austriacki z dynastii
 Habsburgów 105

- Karol III (VI) Habsburg, święty cesarz rzymski, król Węgier 238, 240, 285, 332–337, 360, 667, 671, 728, 778–779, 791, 852–854
- Karol V Habsburg, święty cesarz rzymski 48, 57, 61, 65–67, 74, 76, 78, 80, 82, 86–87, 90, 99, 303, 712
- Karol IX Walezjusz, król Francji 100
- Karol X Gustaw, Wittelsbach, król Szwecji 171
- Karol XII Wittelsbach, król Szwecji 239, 250, 261
- Karol Albert, książę bawarski 338
- Karol Józef od Świętego Franciszka Salezego zob. Locei Józef
- Karol Ludwik Habsburg, arcyksiążę austriacki, książę cieszyński 376
- Karol od Panny Maryi, pijar w Podolińcu 748
- Karol Styryjski, arcyksiążę 99, 105
- Károlyi Aleksander, żupan szatmarski 236, 241–243, 245, 248, 263, 267, 270
- Károlyi Arpad 114, 117, 121
- Kartous Piotr 555
- Karretty J., gubernator spiski 587
- Karwowski Fabian, pijar 754
- Kaschnitz Jan Józef 975
- Kašiarová Elena 983, 986
- Kasperbovič Marcin, kartuz z klasztoru w Lechnicy 317
- Kasprowicz Jan 512
- Katai (Kátay) Zygmunt, jezuita 734–735
- Katarzyna, pierwsza żona Piotra Fajgela 919–920
- Katarzyna II Wielka, caryca rosyjska 344–345
- Katarzyna Brandenburska, żona Gabriela Bethlena 144, 147–148, 150, 152, 154–156, 170
- Katona Nandor zob. Kleinberger Ferdinand
- Katona Stefan, historyk 91, 93, 98, 126, 132, 134, 175, 212, 229, 241
- Katzianer Jan, dowódca oddziałów króla Ferdynanda I 52–54, 56, 62–66, 81, 716–717
- Kauffgang Zygmunt, rozbójnik 62
- Kauffmann Aureli 46, 48–50, 53–57, 60–62, 65, 67, 75, 77, 80, 82–85, 88, 90, 92–94, 96, 105, 107, 115, 122, 125, 127, 129, 134–136, 139–144, 146, 148–149, 159–160, 162–164, 166–168, 170, 172–174, 176, 179–182, 185, 187, 189–191, 196–197, 199, 201–209, 211–219, 222, 224, 617, 623, 634, 714, 716, 718, 727, 732, 744, 761–763
- Kaunitz Waclaw Antoni, kanclerz Marii Teresy 345–346, 348
- Kaupertz Jan 895
- Kawalski Szymon, malarz 848, 867
- Kayzer Maciej, kupiec 287
- Kazián od Świętego Franciszka zob. Rembieliński Andrzej
- Kazimierz (część Krakowa) 281
- Kazimierz Jagiellończyk, król Polski 555–556, 559–560
- Kazimír Stefan 287
- Kazinczy Franciszek, poeta 877, 878, 880, 881, 883–885, 920
- Kechety Marcin, biskup vesprenski 390
- Kecskemét 362
- Kecskeméty Karol 229, 335–337, 339, 341
- Keczer, rodzina 228
- Keczer Aleksander, komisarz Rakoczego 249–250, 254
- Keczer Ambroży, wójt preszowski 195, 201, 228
- Keczer Andrzej 228
- Keczer Melchior 228
- Keczer Zygmunt 228
- Keglevicho (Keglevičová), hrabina 751
- Keil Robert 922
- Keil Salomon 964
- Kekedy Jerzy 116
- Kelecsény, ród kopijników 595
- Keleti Gustaw 901
- Keller Piotr Józef 975
- Kelley Edward, alchemik 317
- Kellner Marian 995
- Kellner-Hostinský Piotr 452, 536–537
- Kelner Franciszek, proboszcz ewangelicki w Spiskim Czwartku 719–720
- Kemény Jan, książę siedmiogrodzki 161–162, 171–174, 181
- Kempelen Bela 249
- Kende Gabriel, dowódca kurucki 192
- Kendray Gabriel 603
- Kepler Jan, astronom 325
- Kerl Andrzej, kaznodzieja reformacki w Wybornej 719
- Kern Piotr Juliusz 512
- Kertbeny Maria Karol 899
- Kéry Stefan, szlachcic, rodowiec Thökölyego 226
- Kéry Tomasz, szlachcic, rodowiec Thökölyego 226
- Keserü Katarzyna 914
- Ketskés Paweł von, asesor urzędu górniczego w Lewoczy 318
- Kheberich Marcin, spiski biskup pomocniczy 497, 541, 710–711
- Kiełbicka Aniela 279
- Kierat P., wywiadowca starosty spiskiego 581
- Kierzliny 754
- Kiesewetter Juliusz, major 416
- Kieżmarski Roman, kanonik spiski 699, 702
- Kindermann Dominik, malarz czeski 920–921, 926
- Kiniži Paweł 832
- Király Stefan 193
- Kirchner Sebastian, pijar 755
- Kirl, ród kopijników 595
- Kirschner Aleksander, kanonik 615, 619
- Kirschners Grzegorz z Kieżmarku, złotnik 279
- Kirschners Stefan, ojciec złotnika Grzegorza 279
- Kiryk Feliks 279, 289, 291, 554, 563, 570, 574
- Kisbán Emil 652, 771
- Kischgal Krystian 847
- Kisdy Benedykt, biskup egerski 183, 311
- Kisfaludy Aleksander 458, 464, 886
- Kisfaludy Karol 898
- Kiskomár zob. Zalakomár
- Kisóczy, ród kopijników 595
- Kišovský, ród kopijników 596
- Kiss Adalbert, dowódca kurucki 242
- Kiss Andrzej 354
- Kiss Koloman 238
- Kiss, ród kopijników 596
- Kissely Waclaw, proboszcz katolicki w Letanowcach 766
- Kisvárdá 91
- Kiszely, ród kopijników 595

- Kiszely Maria 634, 681, 685, 692
 Kiszely Wincenty, proboszcz w Letanowcach 642
 Kiszowce (Kišovce, obecnie część wsi Hôrka) 261, 594–595, 600, 603, 605, 729, 994
 Kižik (Kizik) Stefan 837
 Kižiková (Kizikowa) Anna 836–837
 Klacno (Kľačno) 466
 Kladivík Eugeniusz 958, 992
 Klagenfurt 744
 Klar Maciej, kanonik spiski 664
 Klczów (Klčov) 58–59, 123–124, 211, 410, 445, 480, 617, 619, 627, 630, 632–633, 636, 664, 720, 732
 Klein Bohus 578, 588, 590
 Klein Ernest, proboszcz ewangelicki 415
 Klein Michał 963
 Kleinberger Ferdynand (Katona Nándor), malarz 512, 536, 538, 547, 911, 915–916
 Klemens Józef Božetech, słowacki malarz 937–938
 Klemens (Clement) Michał, wójt lewocki 790
 Klemens, syn Mikołaja Organisty, złotnik 279
 Klemens X, papież 188
 Klemens XII, papież 665
 Klemens XIII, papież 368
 Klemens XIV, papież 438, 746
 Klemens od Świętego Jana Nepomucena (nowicjusz) 756
 Klemens od Świętego Jana Nepomucena zob. Gorski Franciszek
 Klemens z Kieżmarku, złotnik 279
 Klemens ze Spiskich Włochów, kanonik 614
 Klementis Magdalena 384
 Klenau Jan von, 377
 Klenner Andrzej, geograf 329
 Klesch Daniel, kaznodzieja ewangelicki w Spiskich Włochach 201–202
 Klicpera Waclaw Klemens 458
 Klieber Józef 940
 Klieber Zuzanna 366
 Klimko Maciej st., uczestnik wschodniosłowackiego powstania chłopskiego w 1831r. w Odorinie 694
 Klimková Katarzyna, uczestniczka wschodniosłowackiego powstania chłopskiego w 1831r. w Odorinie 693–694
 Klimkovics (Klimkovičovci), rodzina artystyczna 934
 Klimkovics Florian 931, 935
 Klimkovics Franciszek, malarz koszycki 910
 Klimkovics Ignacy 934–935
 Klimkovics Wojciech 935–936
 Klingenberg Jan, mieszczanin lubecki 959
 Klinovszky Józef, profesor seminarium spiskiego 441, 448, 695
 Klinsch Marcin, nauczyciel ewangelicki w Gniadzach 725
 Klobusiczky, ród 860
 Klobusiczky Andrzej, komisarz Jerzego I Rakoczego 160
 Klobusiczky Franciszek, baron, wikariusz kapituły ostrzyhomskiej 773
 Klobusiczky Franciszek, żupan ziemliński, teść Michała Csákyego 247, 255
 Klobusiczky Jan, jezuita 738, 740
 Klonkai, rodzina z Łuczynwej 937
 Klonkai Andrzej 417
 Klöss Jakub 371, 393
 Klug Ferdynand 994
 Kluknawa (Kluknava) 123–124, 156–157, 234, 239, 249–350, 353–354, 412, 420, 425–426, 483, 506, 611, 636, 640, 646, 649, 653–654, 659, 663–664, 674, 681, 684, 692, 823, 981, 990–991, 997
 Kluz-Napoka (Kluz, Kolozsvár, Klausenburg) 83, 128, 154, 253, 326, 371, 376, 734, 842, 899
 Kłoczowski Jerzy 761
 Kmita Piotr, starosta spiski 81, 281, 564–566, 571, 583
 Kmitowie, ród szlachecki 584
 Knauz Ferdynand (Nándor), historyk 101
 Knin 379, 924
 Köbling Jan, rzeźbiarz lewocki 854, 872
 Köbling Maciej, rzeźbiarz lewocki 871, 919
 Koburg, ród 427, 462, 706, 996
 Koburg Ferdynand I 706, 707
 Koburg Filip 996
 Koch Henryk Józef 975
 Koch Jan Jerzy 979–980, 982
 Kochová Juliana 982
 Koháry Stefan 180
 Kohútová Maria 352–353
 Kojšov (Kojšov) 123–124, 157, 177, 225, 272, 436, 439, 441, 642, 644, 661, 663, 674, 681–682, 926, 982, 994, 1000, 1005
 Kokal Paweł 971
 Kokényessdy Władysław, wysłannik dyplomatyczny konfederatów we Francji 254
 Kolačkov zob. Kołaczków
 Kolarcsik Stefan, biskup rożnowski 700
 Kolbenhayee Jan 864
 Kolbenhayer Edward, kupiec kieżmarski 903
 Kolby Paweł, katolicki nauczyciel w Odorinie 693
 Kolinovics Senquiczensis Gabriel 241, 242, 246, 251, 257, 258, 266
 Kolinowce (Kolinovce) 124, 174, 202, 239, 664
 Kollár Adam Franciszek, pisarz, historyk prawa 330
 Kollár Jan 404, 451–452
 Kollár Paweł 748
 Kollárová Zuzanna 275, 276–277, 547, 652, 730, 923
 Koller Franciszek, baron, węgierski doradca Marii Teresy 671–672
 Kollmitz Krzysztof 794, 844–845
 Kollonitsch Leopold, kardynał, arcybiskup ostrzyhomski 198–199, 226, 228–229, 232–233, 235, 260, 380, 698
 Koloman, reprezentant starosty spiskiego w kontaktach z Węgrami 580
 Kolonia (Köln) 340
 Kolonics Leopold zob. Kollonitsch Leopold
 Kolozsváry Emeryk, opat egerski 197
 Koltzunay Jan, urzędnik w Domaniowcach 413
 Kolwicki Andrzej, pijar 756
 Kołaczkowski, ród szlachecki 137
 Kołaczków (Kolačkov) 123, 234, 430, 436, 558, 616, 663, 681, 684, 687
 Kołobrzeg 370
 Kołodziejczyk Edmund 490–491
 Kołowerta 756

- Komárek Filip 801, 816
 Komárno 108, 253, 376
 Komáromi Andrzej 144
 Komeński Jan Amos, pedagog 290, 304, 374, 525
 Komjáthy Abraham 216
 Komora Paweł 1000, 1002, 1005
 Komorowski Mikołaj, starosta spiski 555, 557, 580
 Komporday Robert 1002
 Konarski Stanisław, pedagog w kolegium pijarskim w Podolińcu 758
 Konde Mikołaj, kanonik spiski, opat tytularny w Szczawniku 637
 Konečný Michał 801, 816
 Konečný Piotr 299
 Königsegg von Erps Karol Ferdynand, prezydent Kamery Dworskiej 975–977
 Konkoly Stefan 999
 Konopczyński Władysław 345
 Kónya Piotr 179, 228, 232, 308, 324, 338, 629, 712, 728, 971
 Kónyová Anna Maria 308
 Köpeczi Bela 128, 151, 175, 180, 231
 Kopenhaga 465, 877
 Kopernik Mikołaj 324–325
 Köprülü Ahmed, wielki wezyr 172, 177, 179, 187, 190
 Köprülü Mustafa, wielki wezyr 231
 Korabiński J. M. 435
 Korczyn 551
 Körmendy Adrienne 584
 Kornel od Świętego Józefa zob. Arciszewski Aleksander
 Kornel od Świętego Michała zob. Kruszyński Michał
 Korneuburg 377
 Kornides Marcin 260
 Korotnoky Paweł, ksiądz greckokatolicki 259
 Korotnoky Tomasz, opat szczawnicki 61
 Korponay Edward, ksiądz rzymskokatolicki 441, 695
 Korponay Edward, publicysta 695
 Korponay Gabriel, zarządca komory celnej w Spiskiej Starej Wsi 254
 Korponay Juliana, córka kuruckiego pułkownika Zygmunta Géczyego, „Lewocka biała dama” 268–269
 Körtvélessy Władysław 762
 Korytné 174, 445, 632, 636, 642, 653–654, 664, 674, 692, 734
 Korytniansky, ród kopijników 595
 Kosman Marceli 344
 Kossuth Lajos 415, 418–419
 Kostka Mikołaj, dowódca oddziałów Jana Zápolyi 46, 55, 58–59, 390, 619
 Kostka Piotr, starosta Górnych Węgier, doradca Jana Zápolyi 46
 Kostka Michalczuk Stanisław 500, 547
 Kószeg 61
 Kószeghy Elemer 547, 876, 879–880, 882–912, 915, 916, 928–929
 Kószeghy Paweł 238
 Koszolius Wacław, nauczyciel w Spiskiej Kapitule, filozof 739
 Koszyce (Košice) 46–48, 50, 52–53, 58, 60–62, 65–68, 70, 78, 80, 84–85, 88–94, 96, 101–102, 111, 115, 117–120, 122–125, 127, 132–141, 143–144, 146, 150–151, 153–154, 160–162, 164, 167, 169, 172, 178, 181–183, 187–189, 191–192, 194, 202–204, 207, 211–212, 215, 218–220, 223–226, 234, 236, 238, 240, 242–244, 246, 249–250, 254, 260–261, 265, 276, 280, 282–283, 288–289, 297, 299, 304, 307, 314–316, 324, 326, 330–332, 340, 360, 362, 375, 377–379, 383, 388, 390, 392, 408, 411, 433–435, 440, 442, 447, 459, 465, 468–469, 477, 479, 526, 531, 542, 547, 548, 557, 561, 563, 565–566, 570, 575, 618, 627, 635, 648, 651, 653, 655, 670–671, 682, 689, 692, 699, 700, 702, 712, 714–715, 722, 728, 734–735, 738, 740–741, 744, 785, 790, 815–816, 828, 840, 843–844, 849, 857–858, 860, 864, 868–869, 877, 879–880, 886–888, 893, 895, 902, 908, 911, 927, 929–930, 934, 943, 949, 958–963, 965, 968, 976–977, 983, 987–988, 991, 994, 998, 1000, 1004–1005
 Koszyckie Hamre (Košické Hámre) 1000, 1004–1005
 Kościelecki Andrzej zob. Andrzej z Kościelca
 Kościelisko 503
 Kotz Krystian 477
 Kotzebue August von 458
 Kováč Michał 880
 Kovačičová-Puškárová Blanka 810
 Kovačka Miłosz 257, 310
 Kovács Andrzej 469
 Kovacsóczy Stefan, kanclerz siedmiogrodzki 141
 Kowalewski Tadeusz 555
 Kowalska Ewa 312–313, 469, 727, 886
 Kowalski (Kawalski) Szymon, malarz 867, 869, 920
 Koziak Rastislav 760
 Kozica Kazimierz 571
 Kozubský Franciszek Mikołaj 901
 Kracker Jan Łukasz 861, 864, 875
 Krafft Barbara, malarka 891
 Krafft Jan Piotr, malarz 889, 927
 Kraków 49, 51–52, 62, 83, 88, 100, 170, 216, 219, 239, 255, 272, 278–282, 284–297, 299, 317, 346, 366, 374–375, 389–390, 540, 550–552, 558, 563, 572–575, 579, 582, 585, 623, 637, 638, 664, 682, 714–717, 719, 735, 748, 749–751, 754–756, 785, 790, 845, 865, 867, 878, 941, 958–959, 962–965
 Kral, ród kopijników 595
 Kral Jan 450
 Kral Karol 791
 Kramar Krzysztof, kupiec 291
 Kramer Antoni, przedsiębiorca górniczy i wydobywczy 966
 Kramer Daniel, przedsiębiorca górniczy i wydobywczy 966
 Kramer Dawid 852
 Kramer Johann Gottlieb, malarz 851–852, 876
 Kramer Paweł 383
 Krapka Emil 731, 734, 739, 743–744, 746
 Krapkowice 392
 Kraševac Irena 955
 Krasna Horka (Krásna Hôrka, zamek) 89–90, 94, 98, 118, 205, 256, 269, 716
 Krásny Brod 927

- Kraudi (Kraudy, Krauss) Ignacy, malarz sabinowski 922
- Kraus Jan Antoni 861, 866–867, 870
- Kraus Maciej, przełożony klasztoru lechnickiego 778
- Krause Teodor, dyrektor zakładu górniczego w Rudnianach 994
- Krawany (Kravany) 123, 441, 612, 648, 653–654, 663, 675, 696, 934, 935
- Kray Jakub, notariusz i wójt kieżmarski 239, 243, 245, 250–251, 257, 267
- Kray Jakub, porucznik cesarski i kartograf 56, 327–328
- Kray Paweł 56, 330, 464
- Krebsz Ernest 526
- Krebsz Michał 942
- Kredatusová Alena 321, 384, 469, 889, 891–892, 937, 982, 984
- Krell Jan 46
- Kremeň Jan, handlarz winem 290, 293
- Kremná 195, 436, 483, 553, 556, 568–571, 582–583
- Kremnica 51, 93, 187, 206, 217, 254, 317, 467, 712, 715, 722
- Krempachy 123, 195, 225, 240, 295, 436, 483, 553, 566, 612, 638, 642, 653–654, 663, 674, 684, 726, 827
- Krempaská Zuzanna 593
- Krems nad Dunajem (Krems an der Donau, Kremže) 292
- Kresling Jan, reformacki kaznodzieja w miastach górniczych 712
- Kressinszky Samuel, franciszkanin 765
- Kretschmar Wawrzyniec, prepozyt w Alba Iulia 622
- Kreutzer Adolf 997
- Kreutzinger, malarz 877
- Krivošová Janka 469, 928
- Križanová Ewa 802, 804
- Krman Daniel mł., pisarz, teolog, superintendent ewangelicki 305, 311–312, 366
- Krnovski Jan Jerzy 137
- Kroh Antoni 469, 490, 493, 547–548
- Kromer Antoni, handlarz ołowiem 288, 297
- Kromer Bartłomiej 296
- Kromer Kacper, handlarz ołowiem 288
- Kromer Michał, kupiec 297
- Kromer Paweł, handlarz ołowiem 288
- Krompachy 100, 102, 124, 137, 156, 164, 174, 193, 202, 204, 225–226, 237, 266, 301, 349, 362–363, 392, 412–413, 415, 424, 426–427, 433, 436, 442, 445, 469, 483, 493–494, 505–509, 531, 537, 566, 613, 632, 636, 648, 653–654, 663, 729, 734, 871, 891, 909, 927, 929–930, 955, 965, 972, 990, 996–1000, 1005
- Krompašký (Korompachy) Maciej 137
- Krones Franciszek 230, 241, 243, 250, 259, 261, 263
- Krosno 287, 291, 294, 744
- Krúdy Gyula 513
- Krupek Piotr, kupiec krakowski, rajca lewocki 297, 790
- Krupek Sebastian, syn Piotra 297, 789–790, 829, 965
- Krupina 125, 391, 770
- Kruszyński Michał, pijar 754
- Krystyna, królowa Szwecji 159, 170
- Krzęptowski (Sabała) Jan 503
- Krzysztof, proboszcz w Wielkiej 622
- Krzysztof, puszkarz na zamku w Lubowli 580
- Krzysztof Demeter od Świętego Wawrzyńca zob. Zademrecht Krzysztof
- Krzysztof ze Spisza, kupiec 287
- Krzyżowa Wieś (Križová Ves) 123, 197, 436, 493, 612, 652–653, 655, 663, 730, 771, 955
- Kubáček Jerzy 992
- Kubáni Ludwik 414
- Kubínsky, ród kopijników 595
- Kubínyi, ród szlachecki 745
- Kubínyi August, dyrektor Muzeum Narodowego w Budapeszcie 903
- Kubínyi Luiza, żona Augusta Mariássyego 910, 915
- Kuc Lubomir 922
- Kučera Jan 450, 452
- Kučera Mateusz 289, 324
- Kučerová Marta 648
- Kucharska Weronika 323, 376, 616–617
- Kudělka Milan 555
- Kühndel Jan 286
- Kukura Marcin 941
- Kulhan Jan, kupiec 295
- Kumaniecki Kazimierz Feliks 296
- Kún Stefan 177
- Kunec Patryk 346
- Küner Jakub von 977
- Kunszt Józef, biskup koszycki 700
- Kupec Jan 451
- Kupelwieser Leopold 901, 928, 934
- Kurimany 123, 134, 156, 177, 481, 611, 647, 652–654, 663, 687, 720
- Kurta, ród kopijników 595
- Kurtyka Janusz 342, 343, 550
- Kusendová Dagmara 725
- Kusman, jezuita z Lewoczy 744
- Kutassy Jan, arcybiskup ostrzyhomski 731
- Kutkovič (Kuttkowitz) Jerzy, proboszcz ewangelicki w Pławcu 725
- Kútnik-Šmálov Józef 689, 694–695, 877
- Kutrzeba Stanisław 295–296, 555
- Kutschma Andrzej 413, 453
- Kuzmány Karol 449
- Kvačala Jan 304, 306–307, 310, 312, 712, 722, 724
- Kvisl Jan 961
- Kwiryn, proboszcz katolicki w Krempachach 612
- Kwiryn, proboszcz katolicki w Strażach 612

L

- Labanc Peter 645, 616
- Labancová Ivana 309, 368
- Labancová Nada 311, 317, 372, 381, 631, 774
- Labe Jan, jezuita 733
- Labucký Michał 448
- Labuda Władimir 652, 729, 771, 920, 933
- Lacko, ród kopijników 595
- Lacko Jan 453
- Lacko Michał 644, 778
- Lacko Mirosław 274, 299, 383, 958, 968, 970, 972–973, 981–983, 985, 995–996
- Lacková Denisa 940

- Lackowa (Lacková) 434, 436, 551, 564, 568–571, 581–583
 Lacy Franciszek Maurycy von, prezydent Nadwornej Rady Wojennej 346
 Ladislav z Budy, kanonik 615
 Ladislav z Čaki, poseł na sejm węgierski 47
 Ladislavski Jan, jezuita 745
 Ladiver Eliaz mł., filozof 315–316, 373–374
 Ladiver Leonard 851
 Lahm Sebastian 809
 Lala Mohamed, wielki wezyr 124
 Lam Fryderyk 513
 Lamb pułkownik, dowódca Koszyc 215
 Lambrecht Karen 296
 Lámová Julia, żona Edwarda Kolbenhayera 903
 Landherr A. 445
 Lang Izajasz, reformatoryjny kaznodzieja w Bardejowie 712
 Lang Jan, kupiec lewocki 288, 297, 799
 Lang Józef, nadzorca górniczy 980–981
 Lang Krzysztof, mieszczanin lewocki 288, 297, 835–836, 864
 Lang Leonard, starosta zamku szaryskiego 623
 Langer Franciszek 427
 Langerówna Helena 554
 Langsfeld Jerzy 450
 Langsfeld Kárpáthy Rudolf, malarz 912
 Láni (Lányi), rodzina 374
 Láni Antoni, nobilitowany mieszczanin, właściciel hamra 247
 Láni Eliaz, superintendent ewangelicki 301, 305–307, 723
 Láni Jakub 408
 Láni Marcin, zwierzchnik kieżmarskiej komory celnej 254, 267
 Láni Samuel 410
 Laskaris Maria, żona Beli IV 935, 952,
 Laskowski Antoni, pijar 755
 Lauern Jan Franciszek von 381–382
 Lazár Bela, teoretyk sztuki 908
 Lázár Mikołaj 177
 Lazar syn Mikołaja Organisty, złotnik, mieszczanin krakowski 279
 Lazár Wojciech 983
 Lazarová Ewa 926
 Lebourg des Alleurs Jean-Baptist, markiz, pułkownik francuski 249, 254
 Lechlejtner Ignacy, paulin w Kieżmarku 771
 Lechnica 93, 123, 237, 317, 430, 434, 436, 438, 553, 612–613, 621, 626–627, 637–638, 642, 653, 655, 674, 684, 726, 776–782, 856, 944
 Lederer K., baron 477
 Lederwasch Jan 929
 Léh Stefan 751, 759
 Lehocki, ród kopijników 496, 595
 Lehocki Jerzy, prowizor zamku spiskiego 261
 Leibitzer Jan, ksiądz ewangelicki w Popradzie 134
 Leibitzer Joachim, kronikarz lewocki 324
 Lelák Jan 485
 Lelenski Ladislav, jezuita 738
 Leles 94, 236, 865
 Lemmel Tomasz, proboszcz ewangelicki w Twarożnej 719
 Lenartowicz Franciszek, pijar 754
 Lenčiš Stefan 651, 772–773
 Lenčovič (Lenczowics) Jerzy, kanonik spiski 750
 Lendak 66, 123, 240, 320, 351, 436, 483, 491, 501, 506, 511, 535–536, 613, 619, 621, 636–637, 638, 642, 653–654, 664, 666, 674, 681, 684
 Lengová Miriam 272, 275–278, 357
 Lenhard Jan Jerzy, malarz popradzki 928
 Leo, jezuita z Lewoczy, 744
 Leoben 734, 738, 743
 Leon X, papież 608, 610, 618, 718
 Leon XII, papież 692
 Leon XIII, papież 706, 955
 Leonardo da Vinci 941
 Leopold, mistrz murarski 866
 Leopold I Habsburg, święty cesarz rzymski, król Węgier 171, 173–175, 177, 179–180, 182–183, 187–188, 191, 194, 196, 198, 201–202, 204, 206, 208–209, 211, 215–216, 219–221, 223–227, 229–231, 235–237, 240–241, 243–246, 248–249, 251, 258, 270, 283–284, 286, 311, 334–335, 379–380, 648–649, 675, 698, 742, 761, 763, 766–767, 968
 Leopold II Habsburg, cesarz, król Węgier 403, 408, 920, 924
 Leopoldov 242, 735, 744
 Leppin Volker 715
 Lerch Jan 844, 849–850
 Lerch Józef, malarz lewocki 457, 865–866, 874, 877, 884, 886, 923–924, 926
 Lesňák Tomasz 309, 763–764, 766
 Lessing Gotthold Ephraim 879
 Leszczyński Stanisław 250, 268
 Leszno 374
 Leśniak Franciszek 272, 287, 289, 290–291, 294, 563
 Leśnica (Lesnica) 123, 436, 636, 638, 653, 655, 674, 681, 684, 779
 Letanowce (Letanovce) 77, 123, 174, 188, 208, 301, 410, 611, 616, 626, 632, 653–654, 664, 674, 684, 766–767, 948
 Letz Robert 708
 Levkovce, (obecnie część wsi Wilkowa) 594–595, 605, 613, 636, 653, 655, 663
 Levkovský, ród kopijników 595
 Lewdischer Jerzy, proboszcz kieżmarski 619, 716–718
 Lewice (Levice) 78, 82, 157, 179–180
 Leybold Karol, malarz 893
 Libay Karol Ludwik, wedytysta i rysownik 906
 Libeň (obecnie dzielnica Pragi) 128
 Lichard Daniel 450
 Lichończak-Nurek Grażyna 551
 Lichońska Irmina 555
 Lieb Franciszek 865
 Lieb T., budowniczy 456
 Lieben zob. Libeň
 Liechtenstein Jan Septimius 965
 Liedemann Jan Marcin, rektor liceum w Lewoczy 451
 Liege 1001
 Lieskovany 421
 Ligoń Marcin, celnik w Lubowli 580

- Likawa (Likava, zamek) 51, 167, 188, 206, 248, 975
Limanowa 755
Linbowiecki Stefan, dowódca wojskowy na terenie zastawu 166
Lindner, rodzina 430
Lindner Ernest 513, 518, 538–539
Lindner Helena 912
Linz 57, 70, 164, 169, 175, 178, 189, 245, 378, 725, 743
Linzbauer Franciszek Ksawery 346
Lipany 62, 203, 280, 832
Lipkay Stefan, jezuita 746
Lipmann Billitzer, rabin 445
Lipnik nad Beczwą (Lipník nad Bečvou) 748, 751, 753–754
Lipova 85, 128–129, 236
Lippay Błażej, kapitan hajduków Bocskaya 119–120, 633
Lippay Jerzy, arcybiskup ostrzyhomski 164, 178, 181, 183, 185, 187, 311, 644, 737–738, 751
Lipsicz Michał, SJ, fizyk 326
Lipsk (Leipzig) 370, 377, 465, 544, 881, 944
Liptaj Franciszek, prepozyt spiski, wikariusz kapitulny 665, 706
Liptaj (Liptay) Ladislav, proboszcz katolicki w Bijacowcach 699
Lipták Andrzej 922
Lipták Jan 327, 804, 469
Liptáková Helena 895
Liptowska Ciepliczka (Liptovská Teplička) 675
Liptowska Ciepła (Liptovská Teplá) 373, 674
Liptowska Osada (Liptovská Osada) 674
Liptowski Gródek (Liptovský Hrádok) 58, 248, 263–264, 266, 975, 986
Liptowski Jan (Liptovský Ján) 614
Liptowski Michał (Liptovský Michal) 699
Liptowski Mikułusz (Liptovský Mikuláš) 55, 141, 180, 263–264, 369, 380, 405, 453, 458, 674, 699
Liptowski Tarnowiec (Liptovský Trnovec) 674, 927
Liptowski zamek (Liptovský hrad) 52, 250
Liptowskie Matiaszowce (Liptovské Matiašovce) 379, 843, 846
Liptowskie Slacze (Liptovské Sliache) 536, 674, 897
Lisius Anna Rozalia, małżonka Stanisława III Thurzo 144
Liska zob. Olaszliszka
Lisowska Anastazja (Roksolana), żona sułtana Sulejmana 88, 95
Listenius Mikołaj 384
Liszt Franciszek, kompozytor 458
Litava 137
Litman, sołtys 568
Litmanowa (Litmanová) 436, 440–441, 483, 492, 551, 565–566, 568, 570–571, 582, 643
Litschenová Maria 985
Litteratus, ród kopijników 595
Lizbona 280
Lobkowitz Wacław von 181
Lobocký, dowódca Kieźmarku 62–63
Locei Józef, pijar 756
Löffelholz Jerzy Wilhelm, generał cesarski 266, 268–269
Lomnický Jakub 565
Londyn 245, 538, 806, 970
Longueval François de, markiz francuski, dostojnik cesarski 240–241
Lónyay Małgorzata, żona Stefana II Csákyego 238
Lorántffy Zuzanna 150, 183
Lorenc Bruno, handlarz tytoniem 293
Lorenc Michał, proboszcz 848, 852
Lorenc Wiktor 997–998
Lőrinc, ród kopijników 595
Lorraine Claude, malarz 894
Lorx Aleksander 1003
Lorx Zuzanna 867–868
Lošonci (Lossoncz) Maciej 621
Lósy Emeryk, arcybiskup ostrzyhomski 151, 635
Lotaryński Karol, generał cesarski 221
Loth Alojzy 448
Lotz Karol, profesor rysunku 915–952
Lovinobaňa 927
Loviskovich Stefan Franciszek, kanonik spiski, tytularny prepozyt liptowski 636, 664–665
Löwenburg Jan Jakub, baron 229
Löwy Jecheskiel, rabin 445
Lubeka 958
Lubica (Lubica) 81, 84, 163, 190, 209–210, 250, 270, 272, 276–278, 281, 301, 305, 324, 326, 331, 346, 354, 362–363, 370, 372, 387, 408, 410, 430, 436–437, 442, 454–455, 460, 470, 480, 483, 488, 493, 496, 506, 508, 510, 525, 543, 545, 551, 562–563, 565, 568–569, 576–579, 586–590, 603, 611, 619, 625, 648, 653, 655–657, 658, 660, 674, 681, 684, 712, 714, 717, 719, 729, 751, 845, 847–849, 852–853, 865, 870–871, 922, 925, 926
Lubietowa (Lubietová) 722
Lublana (Ljubljana) 440, 683, 686, 923
Lublin 281, 287, 291
Lubomirscy, ród 242, 342, 563, 572, 578, 584, 586–587, 747, 750, 853
Lubomirski Jerzy Sebastian, starosta spiski 107, 184, 190, 222, 555, 587
Lubomirski Sebastian, starosta spiski 571–572, 581, 585, 587, 732, 817–818, 825–826
Lubomirski Stanisław, starosta spiski 572, 581–583, 585, 587, 637–648, 652, 655, 724–725, 729, 735–736, 739–740, 747, 749–750, 817–818, 872
Lubomirski Stanisław Herakliusz, starosta spiski 129–130, 165, 242, 342, 379, 392, 554, 557–562, 567, 587–588, 646, 272, 728, 772, 847, 854
Lubomirski Teodor Konstanty, starosta spiski 242, 246, 250, 258, 261, 263–264, 267, 332, 342, 358, 587, 656, 660, 667, 773, 853
Lubovenský, ród kopijników 595
Lubowiecki Stefan 166
Lubowla zob. Stara Lubowla
Lučenec zob. Łuczeniec
Lúci Adam, kurucki kaznodzieja kalwiński 193
Lučivná zob. Łuczywna
Lúčka 124, 441, 480, 616, 632, 636, 664, 696, 925
Ludáni (Ludanyi) Piotr 664
Ludiková Zuzanna 785, 793, 833, 835
Ludman, ród kopijników 595

Ludvigh Jan, poseł parlamentu węgierskiego 454
Ludwigsburg 885
Ludwik I Wielki, król węgierski 53, 284, 348, 566, 672, 770
Ludwik II Jagiellończyk, król Węgier 44, 46–47, 51, 282, 390, 561, 610, 714
Ludwik XIII, król Francji 159
Ludwik XIV, król Francji 159, 182, 186–187, 202, 204, 206, 208, 216, 224, 231, 236, 240–241, 271, 918
Ludwik XVI, król Francji 918–920
Ludwik Badeński, generał cesarski 231
Ludwik Onufrius zob. Górski Stanisław
Ludźmierz 498
Lugoj (Lugos) 116, 236
Lukáč Edward 690
Lukács Władysław 734–735, 738, 743–744
Lukinich Emeryk 270
Luková Jana 924
Lumnitzer Adolf, proboszcz 893
Lumnitzer Andrzej, farbiarz 893
Lumnitzer Jan Jerzy, malarz 881–882
Lumnitzer Józef Teodor, malarz 893, 907
Luter Marcin, reformator 79, 81–82, 91, 301–302, 304–305, 313, 384, 629, 712, 714, 717, 733, 807–809, 814, 949
Luterbacher Jürg 354
Lütge Fryderyk 280
Lützen 152
Lux Marcin, kupiec 293
Luxová Wiera 860, 869, 941
Luzsensky Joachim, prepozyt spiski 652
Luzsinszky Aleksander, dowódca kurucki 264
Lwów 292, 462, 572, 574, 614, 679, 754, 870

Ł

Łapszanka 436, 483, 502, 654
Łapszański Jan, kanclerz Rakoczego 253
Łapsze Niżne 123, 289, 295, 436, 445, 483, 500, 536, 612, 642, 653–654, 674, 684, 823, 850–851, 867
Łapsze Wyżne 123, 225, 253, 289, 436, 483, 500, 502, 638, 642, 653–654, 674, 699, 726, 866–870
Łaski Albert (Olbracht), dziedziczny właściciel Kieżmarku 81, 94, 96, 317, 801, 822
Łaski Hieronim, wojewoda sieradzki, wojewoda siedmiogrodzki 46, 52, 54–55, 57–58, 63–64, 67–68, 77, 556, 619, 621, 675, 716, 821
Łaziński, polski wysłannik 648, 727
Łomniczka (Lomnička) 123, 212, 222, 381, 420, 430, 436, 442, 492, 513, 648, 653, 655, 663, 666, 674, 684
Łopecki Wincenty, kupiec 295
Łowicz 754
Łuczeniec (Lučėnec) 267
Łuczywna (Lučivná) 123, 138, 195, 203, 240, 264, 409, 417, 421–422, 455, 510–511, 534, 612, 653–654, 660, 663, 674–675, 684, 729–730, 837, 897, 901, 937
Łukasz, proboszcz katolicki w Małej Łomnicy 612
Łukasz, stolarz ze Spiskiej Nowej Wsi 280
Łukasz od świętego Ludwika, pijar w Podolińcu 748–749
Łukowica 320

Łysa nad Dunajcem (Łysá nad Dunajcom, obecnie część Spiskiej Starej Wsi) 434, 436
Łysy Jonek 503

M

Macedoński Mikołaj, wysłannik na sejm węgierski 47
Machalovce (obecnie część wsi Jánove) 594–595, 597, 599–600, 603, 605, 705, 780
Machalovský, ród kopijników 595
Machay, ród kopijników 595
Machay Ferdynand 536
Machek Antoni, malarz 876, 889
Maciaszowce (Matiašovce) 123, 240, 272, 436, 445, 483, 595, 613, 636, 638, 642, 653, 655, 674, 684, 843, 846
Maciej, prepozyt spiski 616, 632
Maciej, proboszcz ewangelicki w Spiskim Podgrodziu 719
Maciej, proboszcz katolicki w Iliaszowcach 610
Maciej, proboszcz katolicki w Łuczywniej 612
Maciej, proboszcz katolicki w Spiskim Bystrem 612
Maciej, proboszcz katolicki w Spiskim Hrhowie 611
Maciej, proboszcz katolicki w Wybornej 612
Maciej I Korwin, król Węgier 53, 288, 323, 554–555, 557, 559–560, 831, 902, 919
Maciej II Habsburg, święty cesarz rzymski, król Węgier 104, 110–114, 116, 118, 121–122, 125–131, 145, 167, 285, 383, 633
Maciej z Bardejowa, kanonik spiski, audytor 623
Maciej z Olkusza, kanonik spiski 615
Maciejowce (Matejovce, obecnie część Popradu) 195, 245, 272–273, 275, 277–279, 295, 301, 355, 430–432, 436, 442, 454–455, 467, 483, 520, 551, 562–563, 569, 577–580, 584, 586–589, 612, 622, 636, 648, 653–654, 660, 663, 674, 684, 719, 729, 928, 941, 947
Maciejowce nad Hornadem (Matejovce nad Hornádom) 653–654
Maciejowscy, ród 584
Maciejowski Kacper, starosta spiski 565
Maciejowski Mikołaj, starosta spiski 565–566, 571–572, 580
Macko Marcin 579
Madači, ród kopijników 595
Madánsky Michał, ksiądz rzymskokatolicki 441
Madarász Andrzej, właściciel huty żelaza 943
Madarász Wiktor, malarz akademicki 943–944, 948
Mader Jerzy, malarz 940
Madocsa 379
Madocsányi Franciszek, kanonik spiski, wikariusz kapitulny 686
Madocsányi, ród kopijników 595
Madryt 933
Magala (Magula) Jan, jezuita 735, 737 (Józef), 738
Magassy Jan, proboszcz katolicki w Abrahamowcach 665
Magda Jan 451
Magdeburg 370
Magin Jan Baltazar 308
Magóczy Andrzej 720
Magóczy Kacper 627, 720
Magula Rudolf 958, 962, 967, 990–992, 994–995, 998

- Mailáth Jan von 201
Majdon Antoni 448
Majere (Szwaby Wyzne) 434, 436
Majeriková-Molitoris Milica 658
Majerka (obecnie część wsi Ihľany) 436, 442, 654, 674, 681, 684, 719
Majláth Bela 218–219
Majláth (Mailáth) Stefan, wojewoda siedmiogrodzki 63, 79
Majthényi Adam, kanonik spiski 778
Majthényi Michał, wysłannik węgierskiej kamery 153, 156
Majthényi Władysław, tytularny biskup sremski 130, 132
Majunke Gedeon 527, 539
Makowica Zborowska (Makovica i Zborov, zamek) 65, 68, 163, 186, 224, 243, 259, 388, 643
Maksay Franciszek 76, 246, 252
Maksym, mieszkaniec Starej Lubowli 295
Maksymilian I Habsburg, król Niemiec, cesarz rzymski 97, 99
Maksymilian II Emanuel, elektor bawarski 221, 261
Maksymilian II Habsburg, święty cesarz rzymski, król Węgier 52, 90–93, 95, 97, 99, 282–284, 374, 383, 627, 720, 968–969, 987
Makuniów 754
Makusch Tomasz 318
Malá Lodina 994
Malbork 284
Malcer Marcin, kupiec 294
Maldur zob. Podhorany
Maletinský, ród kopijników 595
Málnási Ödön 335
Malovcová Božena 275–277, 547, 638, 652
Malvezzi Giovanni, przedstawiciel króla Ferdynanda I u sułtana Sulejmana I 85
Mała Frankowa (Malá Franková) 436, 638, 779
Mała Łomnica (Malá Lomnica) 492
Małecki Jan 272, 286–287, 289–290, 292–293, 295, 558
Małgorzata, święta 611
Mały Sławków (Malý Slavkov) 195, 359, 436, 654, 663, 843, 850, 949
Manchester 506, 508
Mandelík Stefan 458
Mandlbürger Anna Maria, żona Mikołaja Reissmaiera 857
Maniowy 344
Mannlich Maciej, przedstawiciel kupców z Augsburga 286
Männling Jan Krzysztof 387
Mansfeld Ernest von, przywódca protestancki 122, 146
Mantua 374
Mányoki Adam 851, 880
Mámarossziget zob. Syhot
Marchegg 998
Marci Jan 965
Marcin, proboszcz katolicki w Bystrzanach 611
Marcin, proboszcz katolicki w Daniszowcach 611
Marcin, proboszcz katolicki w Hranownicy 611
Marcin, proboszcz katolicki w Łapszach Niżnych 612
Marcin, proboszcz katolicki w Smiżanach 611
Marcin, proboszcz katolicki w Spiskim Szczawniku 611
Marcin, proboszcz katolicki w Szwabowcach 610
Marcin, proboszcz katolicki w Twarożnej 611
Marcin od Matki Bożej, pijar w Podolińcu 748
Marcin od Świętego Jana, pijar w Podolińcu 754, 757
Marciniak Ryszard 556
Marcinko Józef 448
Marcinová Franciszka 344, 348, 563
Marcinowska Maria 558, 585, 853
Marckfelner Samuel 378–379, 391
Marek Andrzej 594
Marek, patriarcha Akwilei 560
Margecany 123–124, 415, 424–425, 436, 648, 653–654, 663, 698, 936, 966, 981, 1000
Margecianka 616
Marhefka Michał 581–582, 590,
Maria, arcyksiężna, siostrzenica cesarza Maksymiliana II 97
Maria Andegaweńska, królowa węgierska, córka Ludwika I Wielkiego 603
Maria Anna Habsburg, żona Ferdynanda III 164
Maria Habsburżanka, żona Ludwika Jagiellończyka 47–48, 60, 712, 715
Maria Józefa Habsburżanka (1733–1757), polska królowa 337, 342, 563, 578, 588
Maria Krystyna, księżniczka habsburska 105, 112
Maria Teresa Habsburg, królowa Węgier 299, 312–313, 323, 330–331, 337–340, 345, 346, 348, 351, 361, 377, 382, 402, 404, 406, 426, 428, 438, 446–447, 456, 459, 464, 590–591, 669, 671–672, 675–676, 678–681, 729, 746, 753, 758, 854–855, 867, 875, 895, 954, 974–975, 987
Marianka 770
Mariano del Friuli 376
Máriássy (z Markušoviec, Mariáši), ród 46, 100, 102, 137, 156, 174, 197, 228–229, 300, 302, 355, 360, 376, 412, 420, 426, 436, 453, 456, 492, 494, 595, 661, 729, 745, 816, 820–821, 829–830, 868, 876, 878, 882, 890, 912, 961, 965
Máriássy Adam, dowódca cesarski 408, 416, 419
Máriássy Adam, syn Emeryka, generał kurucki 271
Máriássy Aleksander, prepozyt spiski 669, 670, 764, 768, 776
Máriássy Andrzej, baron i marszałek polny 376–378, 729, 889, 923
Máriássy Anna, żona Franciszka Bónisa 190
Máriássy Antoni 981
Máriássy August 915
Máriássy Barbara 923
Máriássy Elżbieta, żona Melchiora Kecera 228
Máriássy Emeryk, podżupan spiski 190, 197, 271
Máriássy Eugeniusz 880
Máriássy Franciszek V 820
Máriássy Franciszek VI 729, 909, 923
Máriássy Franciszek, podżupan spiski 50, 53, 58, 162–163, 190, 225
Máriássy Franciszka 923
Máriássy Jan 174, 183
Máriássy Julia, żona Aleksandra Csákyego 880

Máriássy Magdalena 923
 Máriássy Michał 417
 Máriássy Mikołaj, syn Franciszka, pułkownik kurucki 249, 264–265
 Máriássy Paweł, szlachcic spiski 99
 Máriássy Paweł I 820
 Máriássy Stefan, doradca królewski i podżupan gemerski 883
 Máriássy Stefan, rodowiec Zápolyi 832
 Máriássy Teresa 923
 Máriássy Tibor, proboszcz katolicki w Markuszowcach 699, 912
 Máriássy Tomasz 890
 Máriássy Władysław, dowódca powstania szlacheckiego, podżupan spiski 140, 164
 Máriássy Wolfgang, graf 880
 Máriássy Zofia, żona Marka Horvátha- Stancsicsa 197
 Máriássy Zygmunt 123, 173, 227
 Maritius Szymon, pierwszy kaznodzieja reformacki w Zakowcach 719–720
 Márki Aleksander 245
 Markiewicz Jakub, jezuita 744
 Marko Andrzej, geodeta i senator lewocki 594, 898–899, 959
 Marko Karol st., malarz 457, 464–465, 877, 894, 896–903
 Markowce 755
 Markowski F., podstarosta spiski 588, 728
 Márkus Ladislav, dyrektor huty i spawalni Siemens-Martin 999
 Markuszowce (Markušovce) 53, 59, 99, 124, 162–163, 197, 212, 300–302, 354, 409, 412, 420, 435, 445, 453, 456, 483, 611, 626, 632, 636, 648, 653, 654, 663, 666, 670, 674, 684, 692, 699, 734, 776, 816, 819–821, 832, 868, 876, 880, 884, 890, 923, 924, 931, 961, 995
 Maršalek (Marschalko) Jan, lewocki rzeźbiarz 898, 940–942
 Maršalek (Marschalko) Zofia 941
 Marsina Richard 272, 341, 552, 566, 597, 599, 969
 Maršo Tadeusz, paulin w Kieżmaku 771
 Martin (dawniej Turczański Święty Marcin) 287, 475, 480–481, 524, 937–938
 Martinovič Ignacy 408–409
 Martinovský Piotr Jan, kanonik spiski, kustosz 664
 Martinus Franciszek, profesor retoryki 749
 Martinuzzi Jerzy (znany także jako Fráter György) arcybiskup ostrzyhomski, regent siedmiogrodzki 67–69, 71–74, 77–79, 82–85, 375
 Marton Jerzy 999
 Marton Just, mieszczanin krakowski 964
 Martonfalvai Ladislav, nauczyciel w kolegium jezuickim w Spiskiej Kapitulce 740
 Marulaz Jacob François 377
 Mała Piotr 970
 Maták Jerzy 872
 Matawowsy, rodzina 358
 Matejowce nad Hornádom zob. Maciejowce nad Hornadem
 Matejowce zob. Maciejowce
 Matejovič Paweł 349
 Mateusz, proboszcz katolicki w Lubicy 611
 Mateusz, proboszcz katolicki w Młynicy 610
 Mateusz z Kamienki, furman 295
 Matham Jakub, grafik 792–794
 Matiašovce zob. Maciaszowce
 Matiašovská Anna, żona Joba Hrhovskiego 605
 Matiašovský Jan, podżupan Małej żupy 603, 635
 Matiašovský Władysław, prepozyt spiski, biskup nitrzański 237, 240, 379–381, 594, 610, 654–656, 777–778, 856
 Maťovčík Augustyn 648, 935
 Matthaeides Samuel 301
 Matula Władimir 353
 Matuška Janko, autor hymnu słowackiego 512
 Mauksch, rodzina 850
 Mauksch Rudolf 481
 Mauksch Tomasz, przyrodnik 318
 Mauksch Zofia, żona Marcina Ferdynanda von Rumanna 893
 Maulbertsch Franz Anton 895
 Maurer Hubert, profesor malarstwa 460, 887, 923
 Maurer Jan, mistrz stolarski z Wierzbowa 946
 Maurovitius Michał, tytularny prepozyt egerski 148
 Maurycy od Świętego Kazimierza zob. Wolff Józef
 Mayer Emil 993
 Mayer Jan 453, 850–851
 Mayer Teodor 232
 Mayr Piotr, filozof, astronom 326
 Mecedelowce (Mečedelovce) 594–595
 Mederi, ród kopijników 595
 Mediolan 79, 374
 Mednyánszky (Medňanský), ród 492, 494, 538, 882, 911, 948
 Mednyánszky Alojzy 894
 Mednyánszky Antoni 852
 Mednyánszky Edward, baron 525, 914–915
 Mednyánszky Władysław, malarz 512, 525, 536, 538–540, 911–915, 946
 Mednyánszky (Sirmajová) Maria, baronowa 911
 Medwecki Józef 793–794, 796, 799, 840, 843, 854, 861–865, 870–871, 875, 919
 Medwecki Samuel, senator preszowski 228
 Medyceusz Jakub (Gian Giacomo Medici), włoski kondotier, książe Mediolanu 79
 Medzew (Medzev) 362, 428, 960–961, 1000, 1002
 Megander - Grossmann Walenty, ewangelicki proboszcz w Spiskiej Nowej Wsi 721
 Mehmed III, sułtan osmański 104, 110, 112
 Mehmed IV, sułtan osmański 177–178, 191, 213, 216, 220, 223
 Mehmed Aga, bej nowohradzki 213
 Melanchton Filip, reformator kościelny 302–305, 385, 524, 623, 714–715, 718–719, 722, 949
 Melcer Jan, komisarz katolicki 252
 Melchior, proboszcz katolicki w Wierzbowie 611
 Melczer Jakub 900–901
 Melczer Jakub, członek komisji religijnej Rakoczego 663
 Melik Samuel, ewangelicki superintendent 301, 723
 Melith Klara, żona Stefana Csákyego 238–239, 664
 Melzer Jakub 489
 Memlauer Maria, żona Albina Csákyego 952
 Menclová Dobrosława 823

Menesdorfer, rodzina przedsiębiorców 427, 993, 1003
 Menesdorfer Gustaw 1003
 Menesdorfer Karol 1003–1004
 Mengs Antoni Rafał, malarz 920–921, 923
 Mengusovce zob. Mięgusowce
 Méra 111, 121
 Merényi Ludwik 162
 Merklas Waclaw 939
 Merše (Merse) Ladislav, zarządca spiskiego zamku 621–623
 Mésároš Juliusz 499
 Mešťánek (Mestjanek) Jakub, proboszcz katolicki, autor katechizmu 695
 Mesyna 748
 Mész Juliusz, kupiec 293
 Mész Zygmunt, kupiec 293
 Meszároš Juliusz 499, 502–503, 511
 Meszteli Hanuš, handlarz winem 290
 Metody, święty 497, 546, 700–701, 931
 Metternich Klemens von 404–405
 Metzner Izajasz 851
 Meydel-Spiess Michał, handlarz 296
 Meylandt Pankracy, nadzorca budowy 790
 Mezőkeresztes 107
 Michalenková Ewa 969
 Michalička Władimir 690
 Michaluk Dorota 296
 Michał kapłan w Lewoczy 625
 Michał opat cysterski w Spiskim Szczawniku 613
 Michał proboszcz w Brutowcach 611, 613
 Michał, święty 612
 Michał Korybut Wiśniowiecki, król Polski 285–286, 566, 647
 Michał Waleczny (Viteazul), gospodar Wołoszczyzny 106, 112–114
 Michał z Čaki, wysłannik na sejm węgierski 47
 Michał z Vardy, wysłannik na sejm węgierski 47
 Michałowce (Michalovce) 780
 Michor Antoni, kupiec 288
 Michor Jerzy, kupiec 288
 Michor Rajnold, kupiec 288
 Miercurea-Ciuc 387
 Mierzenski Antoni, pijar 754, 757
 Międzyrzecz Litewski 756
 Mięgusowce (Mengusovce) 123, 225, 351, 493, 502, 506, 612, 653–654, 663, 729–730
 Mihálik Daniel 449
 Mihalović Józef, biskup zagrzebski 951
 Mihály Maks 901
 Miklošik Józef 927
 Miklošik Michał, malarz 927
 Miklovský, kasztelan lubowelskiego zamku 551
 Mikó Arpad 785, 790
 Mikołaj, antonita z Drawiec 613
 Mikołaj, prepozyt spiski 616
 Mikołaj, proboszcz katolicki w Granč-Petrovcach 611
 Mikołaj, proboszcz katolicki w Kacwinie 612
 Mikołaj, proboszcz katolicki w Ważcu 612
 Mikołaj, proboszcz katolicki w Wielkiej 610
 Mikołaj, rektor słowackiej kaplicy w Spiskiej Nowej Wsi 610
 Mikołaj I Romanow, car Rosji 418
 Mikołaj Organista 279–280
 Mikołaj z Pławca, wysłannik na sejm węgierski 47
 Mikovíni Samuel, kartograf 328, 336
 Mikszáth Koloman 512
 Mikula Wojciech 731, 734, 739, 743–744, 746
 Mikulicz Jan, pijar 755
 Mikulov 138, 308, 634, 725, 748, 753
 Mikulski Krzysztof 296
 Mild (Künast) Grzegorz, wójt lewocki 715–716
 Miller Ignacy, pijar 756
 Milleter, ród przedsiębiorców górniczych 965
 Milleter Jakub 965
 Milleter Jan 330, 965
 Milleterová Małgorzata, żona Joba Zablera 840
 Mináč Władimir 880
 Mindszenty Krystyna, trzecia żona Stefana I Csákyego 157, 170, 177
 Minkowicz Mikołaj, dowódca wojskowy 46, 59
 Mišik Stefan 488, 540, 547, 706, 708–709
 Miškovič Alojz 469–489, 700
 Mislovičová Wirginia 295, 585
 Miskolc (Miskolc) 72, 252, 352, 430, 464, 516, 537, 767, 901
 Młodów 585
 Młynica (Mlynica) 123, 156, 170, 225–226, 239, 295, 436, 457, 466, 610, 647, 653–654, 663, 665–666, 674, 654, 717–718
 Młynki (Mlynky) 478, 730, 964, 996
 Mniszek nad Hnilcem (Mníšek nad Hnilcom) 123–124, 156, 177, 190, 203, 237, 266, 272, 351, 362, 414, 424–425, 428, 436–437, 442–443, 454–455, 493, 505, 613, 646, 653–654, 663, 727, 947, 952, 963–964, 966, 972, 986–987
 Mniszek nad Popradem (Mníšek nad Popradom) 436, 483, 505–506, 553, 681, 684, 948,
 Mocarany (Močarany) 770
 Modelski Emil Teofil 554, 557–559, 560–561, 584
 Modoryowa Katarzyna 970
 Modra 229, 450
 Modry Kamen (Modrý Kameň) 99, 104
 Moesz Jan Adam, alchemik 318
 Moguncja (Mainz) 180
 Mohacz (Mohács) 44–46, 48, 51, 56–57, 69, 272–273, 281, 342, 349, 390, 536, 571, 578, 608, 618, 712, 714, 728, 736, 784, 814, 816, 961
 Mohamed Sultanzade, wielki wezyr 163
 Mojmírowce (Mojmírovce) 776
 Moldava nad Bodvou 362
 Molenda Danuta D. 280, 286–289, 296
 Moller Jerzy, senior bractwa 24 plebanów 621, 622, 625, 717–718
 Möllner Jan 964
 Molnár Jan Chrzyciel, kanonik spiski 681
 Molnár Józef, malarz 911
 Monachium (München) 461, 465, 536, 540, 909–913, 916, 926, 935, 939, 946, 948–949, 952
 Mondik Paweł 759
 Monoky Franciszek, starosta kurucki 245–247
 Montana Giovanni Batista 845
 Montecuccoli Rajmund, generał cesarski 173–174, 180, 204, 243

Montemor-o-Novo 772
 Monteskiusz Karol 524
 Morawany nad Wagiem (Moravany nad Váhom) 239
 Morawczyk Jan zob. Marcin od Świętego Jana
 Morelli Jan, kameduł 778
 Mórlicz Marcin, komisarz królewski 141
 Morkowski Jan, proboszcz katolicki w Spiskiej Nowej Wsi 660
 Morozický Iwan 410
 Móry Jan 526
 Mös Zygmunt, ewangelicki wójt kieźmarski 168, 201
 Moskwa 226, 467
 Möss (Möß) Zygmunt, rzeźbiarz lewocki 842, 846
 Moszeński Andrzej 751
 Moyš Ladislav, proboszcz katolicki w Lúczce 708
 Moyzes Stefan, biskup bańskobystrzycki 497, 532, 700
 Mozart Wolfgang Amadeusz 458
 Mraz, ród kopijników 595
 Mraz Maciej 456, 868
 Mraz Piotr, prokurator 727
 Mrva Iwan 328
 Muarren, pasza szolnocki 150
 Muchovský Maciej Alfons, kanonik spiski 629
 Mück Fryderyk, malarz spiski 907
 Múcska Vincent 760
 Mudrián, przedsiębiorca kieźmarski 971
 Mukaczewo 150, 152, 156, 171, 188, 215, 225, 230, 243–244, 258, 266, 440–441, 531, 582, 643–645, 661, 664, 669–671, 682, 907, 927, 936
 Müller Gustaw, malarz 457, 460, 465, 901–903
 Müller Jan, przedsiębiorca 997
 Müller Jan Jakub, malarz 457, 465, 469, 602, 876, 882, 887–890, 894–901, 904, 922, 926
 Müller Jerzy 427, 451
 Müller Ludwik 457
 Müllner Kacper, wójt lewocki 61
 Multz von Walda Fabian 381
 Multz von Walda Henryk Ernest 381
 Multz von Walda Jerzy Albrecht 381
 Multz von Walda Jerzy Ernest, główny inspektor górniczy 381–383, 425, 975, 981
 Multz von Walda Józefina Eleonora, 381
 Multz von Walda Juliusz Henryk, 381
 Multz von Walda Krzysztof Adam 381
 Mum Jakub, górnik 965
 Munchen Bernhart, górnik 964
 Müncner Edward 983, 991
 Munkácsy Michał, malarz 946–947
 Münnich Adolf 991, 997
 Münnich Aleksander 469, 647
 Münnich Koloman, przedsiębiorca górniczy 995–996
 Münster 168
 Munyay Ludwik 202
 Münz Teodor 325
 Murad, pasza budański 169
 Murad III, sułtan osmański 103–104
 Murad IV, sułtan osmański 152
 Murań (Muráň) 57–59, 77, 82, 89–90, 97–98, 137, 144, 163, 182, 186, 188, 205, 265, 390, 621, 646, 706, 751, 906
 Murcko Michał 637
 Murillo Bartolomé Esteban, malarz 923, 933

Murňák Jan 485
 Musil Roman 918
 Mustafa II, sułtan osmański 236
 Muszyna 552–555, 560–561, 585
 Müttermann Jerzy, budowniczy 849
 Mylius Jan, rektor lewocki 307, 370
 Myszkowszky Viktor 796, 805, 817, 822, 939
 Myslpek Waclaw 948
 Mysłowski Adolf 556
 Mysłenice 280

N

Nabelak Ludwik 344
 Nádasdy Franciszek, sędzia królewski 178, 181, 185–188, 198, 242
 Nádasdy Paweł 819
 Nádasdy Tomasz, palatyn, sędzia królewski, dowódca obrony Budy 57, 73, 81, 84, 87
 Nagy Albert 1002
 Nagy Aleksander 659
 Nagy Błażej 306
 Nagy Iwan 239, 796, 808
 Nagy Jerzy, kanonik spiski 662, 664
 Nagy Mikołaj, starosta zamku spiskiego 621
 Nagy de Nyir Karol 893
 Nagy Lešenej (Lessenyey) Michał, szlachcic spiski 218
 Nagykanizsa (Kaniža) 114–115, 127, 234
 Nálepka Jan, poeta 695
 Nalepkowo (Nálepkovo) 124, 190, 197, 213, 225, 228, 237, 247–248, 266, 332, 349, 351, 362, 414, 418, 422, 424, 427–428, 432, 435–436, 442–443, 486, 506, 508, 511, 611, 626, 653–654, 663, 665, 727, 729, 923, 935, 961, 964, 972, 995, 1000, 1003
 Namiestów (Námestovo) 674, 699
 Napoleon I Bonaparte 403, 410–411, 897–898
 Natali biskup 848
 Náth Franciszek van der 883
 Náth Petronela van der, żona Franciszka van der Náth 883
 Nauer, ród 965
 Neapol 748
 Nebest Paweł, kanonik spiski 662, 664
 Nedecký Aleksy, ksiądz rzymskokatolicki 410
 Nedorolik, ród kopijników 595
 Nedožerský Wawrzyniec Benedykt 374
 Nejdek 381
 Nekieli Andrzej, mistrz papierniczy 279
 Nemcová Božena, pisarka 903
 Němec Zdenek 998
 Němečková Vera 666
 Nemesany (Nemešany) 124, 174, 202, 480, 616–617, 632, 636
 Nemesányi (Nemešanský), ród kopijników 595
 Nemesányi Andrzej 409
 Nemesányi Maciej 140, 161
 Nemesányi Stefan, podżupan spiski 196
 Nemesányi Walenty 216
 Német (Németh, Némety), ród kopijników 595
 Német Błażej, dowódca hajduków 119–120
 Németh Jan, lewocki ławnik 160–161

- Nepko Jan 1003
 Nepo Ernest 939
 Neuhauser Albert 939
 Neumann Augustyn Alojzy 750
 Neumann Glycerius zob. Glycerius od Wszystkich Świętych
 Neumann Helga 923
 Neuschl-Faragó Józef, rzeźbiarz 910, 1001
 Newton Izaak, fizyk, filozof 314, 316–317, 326
 Niccolauer Ezechiel, rabin 445
 Niedzica 64, 123, 213, 216, 219–220, 224–245, 247, 264, 266, 280, 353, 410, 436, 445, 483, 496, 500–501, 511, 612, 638, 642, 653–654, 663, 667, 674, 684, 720, 726, 816, 818, 822–823, 845, 847–848, 867, 869, 896
 Niemiecka Lupcza zob. Partyzancka Lupcza
 Niepołomice 162
 Niewodniczański Tomasz 571
 Nigrelli Oktawian, naczelny dowódca na Górnych Węgrzech 236, 242–245
 Nikodem Onufry od Matki Bożej Bolesnej zob. Karwowski Fabian
 Nikolaschy (Nicoalschy) Jan Wawrzyniec 968, 970–971, 978
 Nikoli Samuel, superintendent ewangelicki 443
 Nikomedia zob. Izmit
 Nimecz Jan, popradzki proboszcz katolicki 920
 Nitra 77, 87, 90, 121–122, 127, 137, 160, 165, 175, 179–180, 198, 232, 237, 240, 249, 261, 379, 381, 402, 435, 477, 543, 655–656, 656, 674, 683, 723, 751, 776–778, 847, 849, 856, 902, 932
 Nitrianska Streda 532, 940
 Niwiński Mieczysław 296
 Niżna (Nižná) 674
 Niżna Myśla (Nižná Myšľa) 434
 Niżne Repasze (Nižné Repaše) 124, 134, 174, 225, 267, 436, 439, 441, 447, 492, 616, 636, 643–644, 653, 661, 664, 674, 682
 Niżne Ruzbachi zob. Družbaki Niżne
 Niżne Slovinky (obecnie część wsi Slovinky) 124, 436, 441, 644, 661
 Niżne Szwabry zob. Szwabry Niżne
 Niżny Medzev (obecnie część Medzeva) zob. Medzev
 Niżny Sławków (Nižný Slavkov) 266–267
 Noga Zdzisław 296–297
 Nogossek Hanna 296
 Nógrád zob. Nowograd
 Nonnart Henryk, złotnik 279
 Norbert od Świętego Hieronima zob. Podlowski, Andrzej
 Norymberga (Nürnberg) 68, 83, 385
 Noskowski Zygmunt 512
 Nová Baňa 722
 Novacká Maria 313
 Novak Melchior, mistrz farbiarski 294
 Novotná Maria 307–309, 469, 547, 600, 608, 614, 621, 629, 631, 639, 667, 683, 733, 761, 763, 785, 787, 812, 838, 847, 851, 853, 855, 857–859, 868, 871, 881, 888–889, 899, 919, 920, 922, 929, 933–935, 940, 950–951, 954
 Novotný Jan 469
 Nowa Biała 123, 175, 225, 286, 436, 612, 637, 642, 652–653, 663, 674, 684, 726
 Nowa Leśna (Nová Lesná) 240, 436, 511, 654, 663, 730
 Nowa Lubowla (Nová Lubovňa) 434, 436, 439, 461, 465–466, 469, 551, 564, 568–571, 582, 584–585, 611, 637, 653, 655, 683–684, 902, 937–938, 982, 984
 Nowe Zamki (Nové Zámky) 91, 108, 124, 134, 137–138, 143, 145, 178–181, 215, 225, 249, 256, 901
 Nowograd (Nógrád, Novohrad) 104, 179, 265
 Nowogród Wołyński 754
 Nowopacký Jan, malarz 911
 Nowy Jiczyn (Nový Jičín) 748
 Nowy Jork 502, 536, 939, 945
 Nowy Orlean 927
 Nowy Smokowiec (Nový Smokovec) (obecnie część miasta Wysokie Tatry) 509
 Nowy Sącz 88, 280–281, 284, 287, 289–291, 295, 348, 448, 553–554, 576, 839
 Nowy Targ 140, 212–213, 280–281, 286–287, 295, 348, 362, 490, 508, 524, 536, 553, 638
 Nowy Wiśnicz 81
 Nyáry Franciszek, szlachcic węgierski 58, 78
 Nyáry Krystyna, córka Pawła starosty egerskiego, żona Emeryka Thurzo 156, 307
 Nyáry Mikołaj, kapitan huzarów 67
 Nyáry Paweł, starosta Egeru, dowódca twierdzy Wielki Waradyn 107, 116, 307
 Nyáry Władysław, szlachcic węgierski 85
 Nyírbátor 83, 85, 367, 375, 832
 Nysa 345, 392, 560

O

- Oberbauer Alojzy 949
 Obowski Mikołaj, biskup krakowski 750
 Obsopoeus-Koch Cyriak, proboszcz ewangelicki w Spiskim Podgrodziu 721
 Obuchowska-Pysiowa Honorata 272, 291–294, 297
 Ochs, bazylejska rodzina handlowców 977
 Ocskai Paweł, jezuita 746
 Ocskay Władysław, dowódca wojskowy 244
 Odorin 124, 156, 190, 225–226, 412–413, 611, 646, 653–654, 663, 674, 684, 692, - 694, 720, 726, 931
 Offner Robert 842, 846
 Ogiński Michał Kazimierz, hetman litewski 348
 Ohryzko Jozafat 572
 Okoliczne (Okoličné) 380, 777
 Okolicsány, ród kopijników 595
 Okolicsány Józef, podzupan i zarządca komitatu orawskiego 366
 Okolicsány Krzysztof, podzupan turczański 257, 266
 Okolicsány Paweł, ojciec Krzysztofa 265–266
 Olagyi Wiktor 912
 Oláh Mikołaj, arcybiskup ostrzyhomski 83, 304, 625, 626, 634, 721–722, 835
 Olaszliszka 360
 Olchváry Ödön 137
 Olcnava 124, 156, 175, 239, 357, 611, 616, 646, 653–654, 663, 840, 949
 Olejnik Władimir 308, 608, 611, 629, 632, 635, 639–640, 645–646, 651, 659–660, 665, 667, 683, 687, 690, 692, 700, 704, 710, 733–734, 736, 738, 740–741, 770, 781, 919–920

- Olejníková Maria 611, 646
 Oleski (Olexi) Antoni, rzeźbiarz 852
 Oleśniccy, ród 579, 584
 Oleśnicki Jan, starosta krakowski 555
 Oleśnicki Zbigniew, biskup krakowski 557
 Olexák Paweł 781
 Olgyai Wiktor, malarz 911
 Olkusz 287, 289, 615, 958
 Olsavica (Olšavica) 123–124, 174, 195, 355, 436, 439, 441, 445, 492, 616, 636, 643, 644, 661, 664, 674, 682, 687
 Olsavka (Olšavka) 124, 157
 Olsovany (Olšovany) 434
 Olszana 585
 Olomuniec (Olomouc) 49, 296, 317, 734, 755–756, 794
 O'Malley John W. 739
 Ondrasova (Ondrašová, obecnie część Liptowskiego Mikułásza) 540
 Ondrejkovics Andrzej, kanonik spiski, tytularny prepozyt liptowski 636, 658, 838–839
 Ondruš Rajmund 746
 Ónod 111, 151, 192, 219, 257–258, 260–261, 266
 Opátka 983, 986, 989
 Opatowski Waclaw, profesor filozofii w Podolińcu 749
 Opole 83, 85, 112, 138
 Oradea (Nagyvárad, Veľký Varadín) 61, 63, 65–68, 70–71, 73, 78, 83, 91, 105, 110, 116, 128, 148, 160, 172–175, 180–181, 189–190, 192, 194, 198, 226, 230–231, 238–239, 258, 265, 371, 375–376, 419, 544, 628–629, 635, 639, 645, 652, 692, 707, 714, 721, 731, 977
 Oravský zamek (Oravský hrad) 51, 58, 125, 167, 188, 194, 206, 222, 248, 250, 366, 909
 Orawskie Podzamcze (Oravský Podzámok) 674
 Orawskie Wesele (Oravské Veselé) 674
 Ordáš, rozbójnik, zwolennik cesarza 267
 Ordódy Jerzy, pułkownik kurucki 267
 Ordódy Paweł, kanonik spiski, lektor 674–675, 681
 Ordzovany 124, 174, 202, 230, 611, 616–617, 632, 642, 653–654, 664, 923, 941
 Organisti Adam 849
 Orkan Władysław 512
 Orlov 708
 Orłowicz Mieczysław 489, 491, 529, 547
 Orosláni Michał, urzędnik kamery węgierskiej 156
 Országh „Hviezdoslav” Paweł 513, 518
 Osiecki Jan zob. Eszéki (Osijecký) Jan
 Osijek 65, 103, 180, 220
 Osikov 828
 Osiński Antoni 870
 Oskó, ród kopijników 595
 Osman II, sułtan 136
 Osnabrück 168
 Ossian 897, 898
 Osterlamm Gottlieb 451
 Ostermayr Michał, jezuita 738
 Ostrošić Michał 148
 Ostrošić Stefan 141
 Ostrowsko 585
 Ostrzyhom (Esztergom) 48, 53, 73, 76–77, 79, 106, 118, 124, 127, 157, 197–198, 203, 217, 220–222, 233, 235–236, 253, 304, 311, 331, 339, 368, 375, 380, 438–439, 497, 540, 543, 546, 608, 610, 613, 617–618, 620, 625–626, 631, 634–635, 639, 644, 662, 664–667, 670–675, 692, 698, 702–703, 705, 713, 717–718, 721–722, 734, 736–738, 745, 750–751, 766, 770–771, 773, 777–778, 831, 927, 932, 940
 Osturnia (Osturňa) 197, 225, 228, 237, 289, 436, 439, 441, 483, 492, 643–644, 653, 655, 682
 Otruba Gustaw 970
 Ottlyk Jerzy, ochmistrz Rakoczego 244, 254, 265
 Overbeck Fryderyk, malarz niemiecki, przywódca nazareńczyków 928
 Owidiusz Publiusz Nazo 805
 Ożdżany 120
- P**
- Pabst Fryderyk, kupiec 297
 Pacoth Jan, doradca kamery spiskiej 84
 Paczków 390
 Paczot Franciszek, jezuita 737–738
 Padwa 807
 Pajduššák Mateusz 99, 162, 693
 Pakh Karol 525
 Pakh Michał, superintendent ewangelicki 443
 Pál Emeryk 368
 Palermo 748
 Paleš (Pálles) Jerzy, kanonik spiski 448–449, 466, 688–691, 694–695
 Pálfalvaj (Pálffalavay, Pálmaffalvay) Jan, prepozyt spiski 175, 641–642, 766
 Pálffy (Pálfi, Pálfy), ród magnacki
 Pálffy Géza 793
 Pálffy Jan, palatyn węgierski, główny dowódca cesarski 256, 262, 264, 270, 332
 Pálffy Karol, właściciel państwa bojnickiego 206–207
 Pálffy Mikołaj 107
 Pálffy Mikołaj II 137, 335–336
 Pálffy Paweł, graf, palatyn 166, 283, 341
 Pálffy Stefan 137, 145
 Pálffy Tomasz, biskup egerski 180
 Pálffy Kheun Franciszka, fundatorka klasztoru pijarów w Podolińcu 751
 Palko Franz Anton, malarz 920
 Palková Nina 730, 965
 Palkovič Jerzy, działacz słowacki 689
 Palkovič Marcin, teolog 738
 Palochai Gabriel, pan zamku Pławiec 162
 Palocsa zob. Pławiec
 Palocsay (Horváth-Palocsay), ród 212, 494, 500, 505, 816, 816
 Palocsay Andrzej 638
 Palocsay Jerzy, dowódca kurucki 267
 Palocsay Kornelia, żona Eleka Alapi Salamona 930
 Palocsay Stefan 483, 638
 Paltzmann, rodzina przedsiębiorców 426
 Palugyay Leonard, trzynięstnik debreczyński 242
 Pankracy ze Świętego Mikułásza, żupan liptowski 555
 Pantaleon od Świętego Jana zob. Plantarytz Jan
 Papánek Jerzy, historyk 468
 Papp (Pap), ród kopijników 596
 Papp Eliza, żona Karola Csákyego 930
 Papp Michał, emisariusz ludowy 243
 Papp Pankracy, gwardian w Spiskim Czwartku 769

Papp Władysław 246, 252
 Paprádi Adam, fizyk, meteorolog 326
 Paprocki Bartosz 297
 Paracelsus (Theophrastus Bombastus von Hohenheim), alchemik 319, 963
 Parenička Paweł 700
 Parkany zob. Šahy
 Partl Jan Gedeon 1000, 1002
 Partyzancka Lupcza (Partizánska Lupča), 674
 Párvy Aleksander, biskup spiski 497, 540–541, 708–711, 952
 Paryż 167, 182, 187, 216, 240–241, 254, 346, 377, 411, 535–536, 538–540, 661, 714, 907, 913, 915, 929, 933, 936–937, 943, 946–948, 952–953, 1000
 Pasawa (Passau) 738
 Passe Kryspin de 792, 796, 800–801, 803
 Pašteka Juliusz 469, 743
 Paszkowski, ród kopijników 595
 Paśliński Marcin, ślusarz w Kieżmarku 279
 Pataky, ród kopijników 595
 Páterová Amelia, żona Jana von Burjána 902
 Patz Antoni 997, 1003
 Pauernfeindt (Pauerfindt) Melchior, jezuita, proboszcz lewocki 210, 649, 743–744
 Pauler Juliusz 182, 191, 193
 Paulikovič, ród kopijników 595
 Pauliny Emeryk, malarz 910
 Pauliny Eugeniusz 489
 Pauliny Franciszek 933
 Pauliny Oskar 972
 Pauly Eryk, malarz 928
 Paur Gejza, malarz 911
 Pauschner Jerzy, starosta zamku spiskiego 73
 Pavelitš Ludwik, proboszcz katolicki w Cífer 781
 Pavercsik Ilona 324
 Pavlany (Pavlány) 616, 632, 636, 664
 Pavlik Edward 621, 631, 638, 653, 655, 720, 930
 Pavlikovič (Paulikowicz) Maciej, proboszcz katolicki w Szwabowcach 665
 Pavlinus Piotr, prepozyt spiski 626
 Paweł, biskup weszpremski 770
 Paweł, puszkarz na zamku lubowelskim 580
 Paweł V, papież 746
 Paweł od Narodzenia Najświętszej Panny Maryi, pijar w Podolińcu 748
 Paweł od Świętego Andrzeja zob. Bystronowski Tomasz Jan Hiacynt
 Paweł od Świętego Stefana zob. Lenartowicz Franciszek
 Paweł od Świętego Wacława zob. Laskowski Antoni
 Paweł z Lewoczy (Mistrz Paweł) 522, 785, 789–790, 798–801, 829–832, 848
 Paweł z Petrowenca 566
 Paweł z Vardy zob. Várdai Paweł
 Pawlarski Jan Franciszek, pijar m.in. w Spiskiej Nowej Wsi 751
 Payer Hugo 520
 Payer Maciej 1002
 Pázmány Piotr, arcybiskup ostrzyhomski 138, 157, 616, 631–632, 634–637, 639, 671–672, 734, 736–737
 Pazúrik Marcin, dziekan dekanatu ružomerskiego 709
 Péchy, ród szlachecki 878
 Péchy Emeryk, komisarz rządowy 408, 416, 419
 Peck Józef, zarządca górniczy w Smolniku 995
 Pecz (Pécs) 67, 77, 81, 180, 189, 227, 623, 720
 Pekár Karol 878
 Pekry Ludwik, szlachcic chorwacki, stronnik Ferdynanda I, żupan liptowski 58
 Peltz Jan, prepozyt spiski 665, 667–669, 731, 768, 773, 848, 872
 Pemflinger Stefan, zarządca kamery węgierskiej 60
 Perathoner da Nudrei Barbara, żona Józefa Runggaldiera 953
 Perényi Emeryk 568
 Perényi Gabriel, magnat 86, 88–89
 Perényi Jerzy, żupan zempliński i abowski 88, 157
 Perényi Maria, córka Jerzego 157, 170, 177
 Perényi Mikołaj, dowódca kurucki 264
 Perényi Mikołaj, zarządca Spisza 557
 Perényi Piotr, żupan abowski, kanclerz Zápolyi 47, 61, 65, 68–70, 72, 76
 Perényi Stefan 832
 Perger Fryderyk Antoni, leśniczy 987
 Perger Leopold, główny inspektor i zarządca przedsiębiorstwa miedziarskiego w Smolniku 382
 Perlitz Jan Daniel, lekarz kieżmarski 323
 Perlstein Salomon, rabin 445
 Pernegg 236
 Perner Krzysztof, starosta zamku spiskiego 53, 57–58
 Pernstein Jan IV von, graf morawski 76
 Pertl (Bertl) Johann 847
 Pertzian Jan 895
 Perugia 776
 Peszt (Pest) 54, 56, 68–69, 76, 124, 323, 331, 363, 408, 414, 430, 438, 459, 461, 464, 468, 481–482, 516, 531, 534, 541–543, 545, 692, 878, 883, 899–900, 902, 906, 920, 940–941, 1002
 Petchius Petrus (pseudonim E. Láni) zob. Láni Eliasz
 Pete Władysław, baron 630–631, 639
 Péterffy Karol 609, 618, 623, 638, 660, 720
 Pethe de Hetes Marcin, prepozyt spiski, arcybiskup Kalocsy 117–119, 121, 392, 628–631, 633, 639–640, 720, 731–733, 761, 835–836
 Pethö Stefan, jezuita 745
 Pethöová Rozalia 764
 Petneházy Dawid 135, 208, 218
 Petneházy Stefan 134
 Petőczová Janka 299, 373, 379, 386, 388, 391
 Petőfi Sandor 534, 539
 Petrich Andrzej, kartograf 894
 Petricius Ignacy, nauczyciel w Spiskiej Kapitulie, filozof 739
 Petróczy (z Granč-Petrovca), ród 358, 881, 891
 Petróczy Baltazar, tymczasowy zarządca w Spiskiej Kapitulie 133, 634
 Petróczy Stefan, dowódca kurucki 190, 192, 194–195, 197, 206, 208, 215
 Petrolaj (Petrolay) Józef, proboszcz katolicki w Polanowcach 699
 Petrová-Pleskotová Anna 469, 851, 857, 861–862, 864, 876–878, 880–882, 884, 886–893, 899–909, 921–923, 925–927, 929, 931, 934, 941–942

- Petrova Ves 189
 Petrovaradin (obecnie część Nowego Sadu) 624–625, 720
 Petrovce (obecnie część wsi Granč-Petrovce) 616–617, 632, 636, 642, 653, 663, 827
 Petrovics Piotr, magnat węgierski, stronnik Zápolyi 74
 Petruška A. 456
 Pettöfalva zob. Pöttelsdorf
 Petzian Jan, handlarz lewocki
 Petzval Jan Fryderyk 541
 Petzval Józef Maksymilian, syn Jana Fryderyka 514, 518, 541–542, 547
 Petzval Otto 514, 542
 Pezda Janusz 571
 Pezinok 229, 392, 981
 Pfanschiedt Christian 307, 366
 Pfannschmied Konstantyn, syn Ludwika Józefa 892
 Pfannschmied Ludwik Józef, szlachcic 892
 Pfannschmidt, rodzina przedsiębiorców 965
 Pfannschmidt Fryderyk 931
 Pfannschmidt Jan 972
 Pfannschmidt Pankracy 978–979
 Pfannschmidt Teodor 907
 Pfinn Józef, inżynier kolejowy 952
 Philadelphus Antoni, ewangelicki proboszcz w Spiskiej Sobocie 719
 Philekfalva Andrzej de, kanonik, proboszcz w Spiskiej Kapitułe 615
 Piekosiński Franciszek 554
 Pieradzka Krystyna 272, 280–281, 284, 296–297
 Pieszczany (Piešťany) 143, 378, 534, 911
 Pietnyniec Jacek, pijar 756
 Pietraskiewicz Kazimierz, krakowski profesor filozofii 749
 Pietrusiński Jerzy 279
 Piirainen Ilpo Tapani 275, 284, 295, 348, 350, 354, 964
 Pika Kacper, przywódca powstańców na Orawie 194
 Pikovce (obecnie część wsi Abrahamowce) 594–595, 605, 636, 653, 655, 663
 Pilárik Očovský Stefan, kaznodzieja ewangelicki 310, 312
 Pileman Jan, ksiądz ewangelicki w Spiskim Podgrodziu 638
 Pilhov (obecnie część Mniszka nad Popradem) 436, 566, 568, 570–571, 583
 Pinsl Jan Jerzy, rzeźbiarz 870
 Piotr, prepozyt jasowski 296
 Piotr, proboszcz katolicki w Domanowcach 611
 Piotr, proboszcz katolicki w Frydmanie 612
 Piotr, proboszcz katolicki w Maciejowcach 612
 Piotr, proboszcz katolicki w Nowej Lubowli 611
 Piotr, sołtys Jakuban 564
 Piotr I, car Rosji 256, 261, 268, 344
 Piotr od Świętej Anny zob. Stanisewski Jan
 Piotr z Perína zob. Perényi Piotr
 Piovarczy Karol 993
 Pirhalla Martin 616–617, 631
 Piscatoris Mikołaj, sacelan w Spiskim Szczawniku 626
 Pisch Karol, kapłan w Spiskim Podgrodziu 699
 Pisch Mikołaj 547
 Pischel Jan 997
 Piškowski Stanisław, kasztelan zamku lubowlańskiego 580
 Pittoni Giambattista, wenecki malarz 918–919, 934–935
 Pius II, papież 560, 608
 Pius VI, papież 439, 672–673, 683
 Pius VII, papież 686, 689
 Pius IX, papież 699, 702–703
 Pius X, papież 702, 708
 Piwniczna-Zdrój 295, 552–554, 566
 Piza 465
 Placidi Franciszek 584, 817
 Plander Juliusz 1003
 Plander Michał 1003
 Planitz (Planic) Karol, proboszcz kieżmarski 454, 867
 Plantarytz Jan, pijar 754
 Plasztowce (Plášťovce) 86
 Platiko, przedsiębiorca proszowski 971
 Platner Antoni, proboszcz lewocki 629
 Platthy Aleksander, członek konfederackiej rady gospodarczej 265
 Pleszywiec (Plešivec) 92
 Pleterje 317
 Plöchl Willibald Maria 954
 Plockhorst Bernhard, malarz niemiecki 928
 Plotz Jerzy 372
 Pławiec (Plaveč) 162, 212, 259, 420, 426, 566, 725–726, 816, 818, 822–823, 827
 Pobst Cyriak zob. Bobst Cyriak
 Pobst (Bobst) de Sittak (Zithavia) Fryderyk II, senator lewocki 793–794
 Pobst Fryderyk III, syn Fryderyka II 793
 Pobst Jadwiga 819
 Pochner Ignacy 882
 Pociecha Władysław 296
 Podhoránský Michał, drukarz 453
 Podhorany 123, 195, 240, 420, 430, 436, 443, 457, 612, 648, 653, 655, 663, 730, 827
 Podkonický Adam, rektor gimnazjum w Kieżmarku 409, 449
 Podlowski Andrzej, pijar 755
 Podmanicki Stefan, biskup nitrzański 50
 Podolák Jan 548
 Podoliniec (Podolínec) 45, 100, 136, 160, 165, 176, 181, 183, 212, 224, 241, 270, 272–273, 275–278, 280–281, 284, 287, 290–291, 293, 295, 301–302, 344, 353, 355, 358, 361–362, 402, 406–407, 420, 430, 432–434, 436, 439, 441, 447, 451, 456–458, 469, 483, 507–508, 513, 515–517, 525, 541, 544, 551–552, 558, 561–562, 564, 566–573, 575–584, 586–587, 590–591, 612, 629, 636–637, 639, 641, 647–648, 653, 657, 683–684, 692, 726–727, 733, 736, 739, 746–754, 756–759, 764, 815, 825–826, 828–829, 836, 838–839, 841, 845–846, 848, 857–858, 865, 868, 871, 910
 Podolski Andrzej, prepozyt spiski 227
 Podolski, proboszcz katolicki w Lubowli, kanonik przemyski 660, 728
 Podozki Paweł, pijar 754
 Podproč (obecnie część wsi Olsavica) 643, 654, 664
 Pod zadek 434
 Podunajskie Biskupice (Podunajské Biskupice, obecnie część Bratysławy) 253

- Podwilk 367, 410, 674
 Pograni Jerzy 144
 Pograni Stefan 144
 Pogwizdów 754
 Pokoradz (Vyšná Pokoradz) 451
 Pokorný Piotr 919
 Pol Wincenty, etnograf i poeta 512
 Polak Jan, górnik 964
 Polak Józef 907
 Polak Mateusz, piekarz w Kieżmarku 279
 Polanowce (Poľanovce) 124, 234, 613, 632, 636, 642, 653–654, 664, 684, 699, 734
 Polatsek Efraim 444
 Polirer Ladislav 829
 Polkowice 782
 Polla Belo 939
 Pollag (Pollágh) Gustaw, malarz 901
 Pollag Judyta, żona Jana Samuela Steinhausa 889, 926
 Polláková Sonia 348, 350, 354
 Polnisch Aladar 510
 Polomka 245
 Połtawa (Poltava) 268, 270
 Pomarius Samuel, rektor kolegium w Preszowie 196
 Pomfyová Bibiana 761
 Pongrácovce 124, 174, 234, 613, 617, 632, 642, 655, 664, 734, 880
 Pongrácz, ród 667, 745
 Pongrácz Emeryk, prepozyt spiski 665, 667
 Pongrácz Jan, dowódca kurucki 264, 332
 Pongrácz Marcin 808
 Poniatowski Kazimierz, starosta spiski 343, 346, 590–591
 Ponte De Antoni, pijar 754
 Poprad 134, 266, 272–273, 275–277, 279, 281, 355–356, 358, 362, 387, 408, 410, 415, 418, 430–433, 436, 442, 454–455, 457, 462, 469, 480, 483, 488, 496, 501, 506–508, 510–511, 513, 521, 537–539, 542, 545, 551, 562–564, 566, 569–570, 577–579, 586–589, 610, 622, 648, 652–654, 660, 674, 684, 719, 728, 730, 784, 809, 811–813, 815, 828, 837–838, 849, 853, 868, 901–902, 904, 911, 913, 919, 928, 952
 Poracz (Poráč) 124, 224, 351, 424, 436, 439, 441, 492, 506, 636, 642–644, 653, 655, 661, 663, 674, 682, 692, 945, 961, 965, 982–984, 987, 994
 Porfirius Publius Optatianus, poeta rzymski 805
 Porket Aleksander, urzędnik kamery węgierskiej 156
 Pöschel Antoni 382
 Posewitz, rodzina 430
 Posewitz Teodor 529
 Potocki Józef, wojewoda kijowski 268
 Pöttelsdorf 538
 Povolný Antoni, budowniczy 455
 Poznań 295, 572, 754–756
 Pozzo Andrea, artysta jezuicki 847
 Praga 60, 73, 81, 105, 113, 126, 131, 136–137, 168, 286, 299, 377, 381, 414, 461, 465, 529, 536, 561, 579, 629, 732, 916, 920, 924, 937–939, 948, 949
 Prakowce (Prakovce) 45, 272, 415, 426–427, 430, 485, 505, 514, 943–944, 965–966, 981, 985, 998–1002, 1005
 Prandau Piotr Antoni von, wiceprezydent Kamery Dworskiej 975, 977
 Prätorius (Praetorius) Dawid 318, 370, 372
 Pray Jerzy, historyk 70, 212, 389
 Pražák Richard 846, 854, 855
 Preiss Jan, słowacki kapłan katolicki w Spiskim Podgrodziu 658
 Preissner Tomasz, proboszcz w Lubicy 712, 714
 Prelauf Jan 451
 Preszów (Prešov) 46, 56, 60, 65–67, 72, 83, 85, 88, 101, 118–122, 135, 138–140, 142, 146, 152, 156, 161, 176, 183–184, 187–189, 192, 194, 196–197, 201, 205, 208, 215, 218, 223–225, 227–229, 236, 240–241, 243, 249, 258, 260–261, 267, 280, 282, 290, 296, 301–302, 304–306, 314–315, 318, 322, 326, 331–332, 348, 350, 357, 359–360, 362–363, 366–367, 387–391, 405, 408, 410, 415, 421, 433, 435, 440, 442, 450, 453, 459, 437–469, 498, 544–546, 627, 652, 682, 699, 722, 724, 738, 765, 782, 785, 788, 809, 810, 816, 852, 854, 862–863, 879, 882–883, 902, 920, 927, 931, 939, 941, 949, 963, 968, 971, 1000
 Pribiš Daniel, proboszcz ewangelicki 301
 Prievidza 206, 262, 751
 Prihradná Hermína, żona Jerzego Probstnera 908
 Prihradny (Príhradný), rodzina przedsiębiorców 903–905
 Prihradny Daniel 426–427, 891, 997
 Prihradny Ernest 903, 1002
 Prihradny Gwido 1003
 Primosigh Edward 998–999
 Primovce (obecnie część wsi Hôrka) 123, 729
 Prinner Bernard, proboszcz katolicki w Żakowcach 665
 Prinnoth Ferdynand 952, 954–955
 Probstner, rodzina przedsiębiorców 424, 426, 453, 456–458, 469, 888–892, 895, 904, 906, 908, 926, 937, 972, 982–984
 Probstner Adam 982
 Probstner Adolf 937
 Probstner Amelia, żona Ludwika Józefa Pfannschmieda 891
 Probstner Andrzej mł. 891, 983
 Probstner Andrzej st. 425, 466, 888–889, 982–983, 986
 Probstner Artur Napoleon 892, 991, 994
 Probstner Jerzy 908
 Probstner Zuzanna 982
 Prokof Paweł 968
 Prónay, rodzina 467
 Prukner, przedsiębiorca kieżmarski 971
 Przeclaw z Dmoszyc (Dmosic), starosta spiski 555, 580
 Przemek, książę opawski 554
 Przemyśl 440, 582, 660, 754–756
 Przerwa-Tetmajer Kazimierz 512, 536
 Przeździecka Maria 941
 Przeździecki Aleksander 554
 Przeździecki Stanisław, kupiec 290, 293
 Przysietnica (Przysiecznica) 585
 Pszczyńscy, rodzina 296
 Ptaśnik Jan 295–296
 Puchheim Wolfgang, dowódca jazdy 89
 Pukanec 722
 Pulszky Karol Emanuel 889–890, 898
 Pułaski Michał 486

Puolka, ród kopijników 595
Purchla Jacek 486
Purger Johann Baptista 954
Purš Jarosław, 356
Puschner Jan Jerzy st., rytownik 328
Puškár Emeryk 771, 801, 825
Puškárová (Kovačovičová) Blanka 771, 801, 810, 825
Putnok 118, 205
Putz Maciej 451
Pyernik Jakub, mieszkaniec Szczytnika 840, 842
Pyrker Jan Władysław, biskup spiski 440, 448, 516,
689–692, 694, 708, 773, 932

Q

Quendel Serpilius Lorenz, kapelan Jana Horváta,
ksiądz ewangelicki w Białej Spiskiej 623, 719

R

Raab Ignacy, malarz jezuicki 911, 920
Raab Jan, profesor Akademii Sztuk Pięknych
w Monachium 910
Ráb zob. Győr
Rabček (Rabcsek) Andrzej, kanonik spiski, literat,
historyk 694
Rabolči (Rabolcsi) Jerzy 81
Racibórz 83, 85, 112, 138
Rácová Nada zob. Labancová Nada
Rácz Ludwik 354
Radu X, gospodar wołoski 116, 124
Rády (Rady), ród kopijników 595
Rády Adam, wysłannik spiski na dworze książęcym 251
Rády Władysław, dowódca kurucki 222, 605
Radziwiński Zygmunt Luba 571
Radziszewska Julia 272, 285, 556–557, 561–563,
566–567, 572–573, 576, 580, 584–585
Rafael Santi 941
Raffenier Emanuel 939
Rainer Jan Jerzy 509, 893
Rainold Jerzy, kupiec 288
Raisz Augustyn, archiwista spiski 929
Raisz Jan von, prawnik 893
Raisz Jerzy Feliks 523
Rak Jan 100, 349, 350
Rakamaz 150
Rakoczy (Rákoczy), ród 159, 169–170, 173, 243, 819
Rakoczy Franciszek I, książę siedmiogrodzki 173,
186–188, 191, 209–210, 843
Rakoczy Franciszek II, książę siedmiogrodzki 44, 177,
219–230, 236, 238–267, 270–271, 308, 312, 332, 334,
349, 352, 355, 359–360, 605, 661–664, 666, 745, 778,
881, 971–972
Rakoczy Jerzy I, książę siedmiogrodzki 132–135, 144,
147–152, 154, 156–165, 168–170, 193, 639, 645, 725, 735
Rakoczy Jerzy II, książę siedmiogrodzki 159, 168–173,
180–181, 226, 383
Rakoczy Juliana, siostra Franciszka II 219–230
Rakoczy Paweł, graf, żupan szaryski i turniański,
sędzia królewski 151, 180, 380, 638, 777
Rakoczy Władysław, żupan szaryski 180

Rakoczy Zygmunt 720
Rakoczy Zygmunt, dowódca załogi Egeru 102, 114,
128, 720
Rakoczy Zygmunt, syn Jerzego I 169–170
Rákosi Nandor, malarz węgierski 695, 942, 948
Rakovský Melchior, notariusz 257
Rakus Paweł 993
Rakusy (Rakúsy) 123, 227, 436, 612, 652–654, 663, 681,
730, 771
Ramirez, biskup hiszpański diecezji Tui 772
Rapant Daniel 415
Rappaport Józef, rabin 445
Rareş Piotr V, gospodar mołdawski 86
Raska (Raška) 72
Raslavič (Raslaviczy) Walenty, franciszkanin 764
Rastatt 271
Ratkoš Piotr 716
Rátskay (Ráckay, Račkay) Maksymilian, malarz
orawski 934–935
Ratyzbona (Regensburg) 54, 58, 60, 149, 179–180, 463
Rau Jan Jakub, doradca kamery spiskiej 968
Rauball Stanisław 483, 548
Rawenna 774
Rayman Jan Adam, lekarz 314, 322, 350
Răzvan Stefan VIII, gospodar mołdawski 105–106
Rebell Józef, malarz 896, 898
Rebro Karol 351
Regéc 79
Reggiani de Felice Jan Chrzyciel, gwardian
franciszkański 766–767
Regner Salomon, proboszcz ewangelicki w Lubicy 719
Reich Jan, lewocki malarz i pozłotnik 856–859, 864,
866, 877
Reichenbacher Job, przedsiębiorca górniczy 964
Reiman Judyta 494, 512
Reimb Jan Krystian 381–382
Reinberger Maria, żona Pawła Grossa mł. 842
Reindl Ignacy, profesor dogmatyki 699
Reinhard Emil 296
Reinprecht Alojzy 526
Reis Jan 965
Reis Paweł 965
Reischer Jerzy, kanonik spiski 662, 664
Reissmaier Józef, rzeźbiarz 859
Reissmaier Mikołaj, bawarski sztukator 857
Reissmayer Dionizy, malarz austriacki 854–862, 870,
873
Reisz Walenty Marcin 451
Reiter Szymon 844
Reitz Karol 484
Rejdowa (Rejdová) 987
Relowska Regina, żona Szymona Kowalskiego 867
Relowski Szymon 839, 841
Relów (Reľov) 123, 436, 483, 638, 655, 681, 684, 687, 779
Rembecki, lubowlański wolnomularz 408
Rembieliński Andrzej, pijar 756
Reményi Ede (Edward) 526
Remer (Riemer) Grzegorz 296
Remer Hieronim, mieszczanin krakowski 296–297
Remer Renata Cecylia, córka Ferdynanda II
Habsburga 141–142

- Remer Stanisław, mieszczanin krakowski 296
 Remerówna-Ullova Katarzyna, wdowa po Janie Ull, handlarka 297
 Remigiusz od Świętej Trójcy zob. Chochołowski Mateusz
 RENEŠ (Renyes) Stefan, członek jezuickiego konwiktu w Koszycach 316
 Reni Gwido, malarz 887, 923, 925–926, 936, 944
 Repasze Niżne zob. Niżne Repasze
 Repasze Wyżne zob. Wyżne Repasze
 Repaszky Jerzy, proboszcz katolicki w Ústí na Orawie 699,
 Repcsik Franciszek, malarz 949
 Rerko Józef, uczestnik wschodniosłowackiego powstania chłopskiego w 1831r. w Odorinie 694
 Rétay Bela 949–952
 Réthey Jan, dowódca kurucki 264
 Reřkovská Adrianna 621
 Reuther Andrzej, złotnik 864
 Reutherová Katarzyna, żona Jana Szilassyego 864
 Révay (Révai), ród 883
 Révay Franciszek 81
 Révay Jan Antoni, biskup spiski 440, 453, 623, 675, 683, 685–687, 696, 773, 872, 919
 Révay Piotr, strażnik koronny 130, 134, 138
 Révay Stefan, kapitan flotylli dunajskiej 54–55
 Reviczky Antoni, SJ, filozof 316
 Reviczky Rozalia, żona Tomasza Jakelfalusiego 880
 Reviczky Tomasz, starosta 411
 Rewuca (Revúca) 700, 949
 Rezik Jan 227, 301–303, 307
 Rhédey Franciszek, dowódca oddziałów hajduckich 121, 134
 Rhédey Franciszek, książę siedmiogrodzki 171
 Rheticus (Retyk) Joachim, astronom 324
 Ribera de José (Jusepe), artysta hiszpański 923, 930
 Ribiczey, ród kopijników 595–596
 Ribini Jan 119
 Riby Sebastian 621
 Riccioli Giovanni Battista, SJ, astronom 325
 Richter Franciszek, malarz 923, 927
 Richter Jan, ksiądz katolicki 708
 Richter Karol, dyrektor generalny spółki hutniczej 994
 Richwaldzky Jerzy, kanonik ostrzyhomski 671
 Rieder Karol 939
 Riedlinger Józef 979
 Rifesser Jan mł., budowniczy ołtarzy 955
 Rifesser Jan st., budowniczy ołtarzy 955
 Rijswijk 236
 Rikalff z Kamenicy Mikołaj, kanonik 615
 Rimavská Seč zob. Rymawska Sec
 Rimavská Sobota zob. Rymawska Sobota
 Rimay Jan, szlachcic, poeta 307
 Ringhoffer Franciszek 948
 Robík Jan Alojzy, kanonik, tłumacz 694
 Roch od Świętego Hiacynta zob. Rozanski Franciszek
 Rockefeller John D. Jr. 945
 Rodošte zob. Tekirdağ (dawniej Redestos)
 Roettgen Steffi 921
 Roggendorf Wilhelm, dowódca oddziałów króla Ferdynanda I 69
 Róka Enikő 898
 Roksolana v. Lisowska Anastazja
 Roll, ród przedsiębiorców górniczych 424, 965–966
 Roll Antoni 424, 965–966, 979–980, 989
 Roll Job 966
 Roller Stefan 848
 Romanowa Zofia Aleksiejewna, carówna rosyjska 226
 Rombauer, rodzina 433
 Rombauer Jan, malarz 410, 457, 466, 877, 879, 881–886, 894, 902
 Romer Maurycy, pijar 754
 Romhány 103
 Romuald, święty, założyciel zakonu kamedułów 774–776, 856
 Romuald od Najświętszej Marii Panny zob. Hulewicz Teodor Gabriel
 Röntgen Wilhelm C. 530
 Rösch Fryderyk, dyrektor spółki pohornadzkiej 999
 Rosenberg Samuel, rabin 453, 518
 Roskowce (Roškovce, obecnie część wsi Dolany) 480, 616
 Rosner Jan, proboszcz ewangelicki w Bystrzanach 720
 Rossman Martin, komisarz zastawionych miast 359
 Roszkowski Jerzy 489, 548
 Rościśław, władca państwa wielkomorawskiego 700
 Rotarides Michał 301
 Roth Jan, mistrz 791
 Roth Marcin, profesor gimnazjalny 520, 529, 542
 Roth Samuel, profesor gimnazjalny 520, 542–543
 Rothe Jan 780
 Rottal Andrzej 156
 Rottal Jan, szlachcic morawski 156, 174, 187, 189–190
 Rottal Jan II 156
 Rottalová Katarzyna, żona Franciszka Sándora 156
 Rottalová Zuzanna, żona Juliusza Fittera 156
 Rotterdam 502
 Roupert Kazimierz 536
 Rousseau Jean Jacques 878, 885–886, 894
 Roxner (Roxer) Wiliam 1002
 Royt Jan 924
 Rozanski Franciszek, pijar 754
 Rožeň Michał, opat klasztoru w Spiskim SzczaŃniku 50
 Rozhanowce (Rozhanovce) 66
 Rózsa Jerzy 878
 Roztoki (Roztoky) 995
 Roźniawa (Rožňava) 89, 169, 213, 223, 248, 256–257, 267, 332, 334, 362, 368, 402, 428, 439, 440, 465, 601, 648, 672–673, 692, 700, 864, 899, 917, 959, 987, 989
 Ruciński Henryk 272, 287, 289, 295, 570, 584
 Rucinszky Gothard, franciszkanin 765
 Rudabánya 51, 958, 968
 Rüdiger Fedor, graf 419
 Rudnay Aleksander, arcybiskup ostrzyhomski 692, 932
 Rudniany (Rudňany) 140, 144, 424, 506, 508, 889, 899, 965, 984, 993–994
 Rudolf, przeor eremu w Camaldoli 775
 Rudolf II Habsburg, święty cesarz rzymski, król Węgier 98–99, 100–101, 103–106, 111–114, 117–118, 121, 125–128, 629, 633, 731–732, 761
 Rudolf od Świętego Sebastiana zob. Kirchner Sebastian

- Rueber, ród 240, 675, 821
 Rueber Jan, starosta górnowęgierski 95–96, 98, 801, 821
 Ruffini Jan, superintendent ewangelicki 443
 Ruffinyi Eugeniusz 529
 Rumann Marcin Ferdynand von, proboszcz ewangelicki w Kieżmarku 893
 Runggaldier Józef 952–953
 Runggaldier Józef II 953
 Ruprecht Antoni 425
 Rusina Iwan 785, 787, 790, 793, 796, 799, 802, 814–815, 825, 846, 848, 857, 858, 861–862, 864
 Ruskinowce (Ruskinovce) 272, 430, 436–437, 445, 511, 551, 562–563, 568–569, 577–578, 587–590, 611, 648, 653, 655, 657, 674, 684, 719, 730, 873, 926, 934
 Rusków (Ruskov) 154, 932
 Rutkovič (Ruttkovicz) Jerzy, proboszcz w Spiskiej Kapitule 633
 Ruttkai Piotr Rath, inżynier 952
 Růžička Władimir 886
 Růžička Władysław 301
 Ružomberk (Ružomberok) 206, 257, 263, 312, 366, 497, 541, 648, 674, 705, 709, 728, 877, 977, 986
 Rybarski, ród kopijników 595
 Rybarski Roman 272, 289, 291–292
 Rybi Sebastian, starosta zamku spiskiego 58
 Rybnik 734
 Rychnawa (Richnava) 51, 53, 55, 60, 100, 124, 143, 156, 195, 202–203, 209, 221, 239, 350, 353, 357, 412, 611, 637, 646, 653–654, 663, 681, 692, 961, 965
 Rychwałd 553
 Rychwałd, zob. Wielka Leśna
 Rykaczewski Erazm 558
 Rymawska Sec (Rimavská Seč) 144
 Rymawska Sobota (Rimavská Sobota) 89, 111, 902
 Rytro 585–586
 Rzepiska 436, 483
 Rzeszów 751
 Rześniowiecki Leszek 761, 763–764, 766–767, 863
 Rzewuski Józef, pijar 756
 Rzym 49, 157, 167, 198, 314, 411, 446, 465, 541, 617–618, 625, 698, 738, 746, 748, 770, 894, 920, 928
- ## S
- Sabâu Nicolae 842
 Sabaudzki Eugeniusz, generał cesarski 237, 248, 256, 261, 336
 Sabinów (Sabinov) 46, 60, 65–66, 83, 85, 88, 120, 138, 163, 174, 189, 192, 196, 224, 240, 260, 282, 304, 307, 346, 388–389, 392, 442, 667, 716, 720, 722, 724, 816, 827, 828, 864, 922
 Šablik (Schablik) Jerzy, profesor w Lewoczy 451, 908
 Šabliková (Schabliková) Zofia, żona Jerzego Šablíka 908
 Sachs Hannelore 923
 Sachsen-Coburg-Gotha Filip von zob. Koburg Filip
 Sachsen-Zeits Krystian August von, arcybiskup ostrzyhomski 236, 664–666, 778
 Šafárik Paweł Józef 304, 377, 404, 450, 462
 Šahy zob. Szahy
 Sajnovics Jan, astronom 326
 Sajólád 71
 Sala de Grossa Karol Franciszek, królewski komisarz zastawionych spiskich miast 342
 Salaházy Tomasz zob. Szalaházy Tomasz
 Salamon, ród 492, 500
 Salamon Attyla 930
 Salamon Elek Alapi 930
 Salamon Gejza 930
 Salamon Teodor 930
 Salard (Šalard) 154
 Salbeck Karol, biskup spiski 439–440, 672–674, 677–681, 866, 872, 918
 Salimbeni Wentura 843
 Salka 78
 Salm Mikołaj, starosta Górnych Węgier 50, 82–83
 Salm-Neuburg Juliusz, graf 76, 100, 102
 Salomon, proboszcz w Lubicy, senior bractwa 24 plebanów 625
 Salzburg 935
 Samassa Józef, biskup spiski 497–498, 532, 543, 702–703, 708, 939
 Samsěj (Szamszély) Jan, katolicki proboszcz w Łapszach Wyżnych 699
 Samuel Mauricius zob. Romer Maurycy
 Samuel od Świętego Jana Nepomucena zob. Chrozcichowski Kacper Józef
 Sandomierz 755
 Sándor, ród kopijników 595
 Sándor Franciszek, 156
 Sándor Jerzy 451
 Sanecius Mikołaj, jezuita 733
 Sanko (Saanko) Jan, zarządca Wawrzyńca Kretschmara 622
 Sankt Petersburg 467, 528, 879
 Sapelius, kanonik krakowski 749
 Sapięha Kazimierz Jan, książę, hetman wielki litewski 222
 Saponaru Filip, generał cesarski 215
 Saporinus Jan, kapłan w Letanowcach 626
 Saresberiensis Jan 805
 Šarišské Dravce zob. Szaryskie Dravce 544, 707
 Šarišský hrad zob. Szaryski zamek
 Sárkány Ladislav 998
 Sarospatak (Sárospatak, Blatný Potok) 55, 66, 72, 110, 150, 161, 167, 170, 183, 188, 192, 225, 236, 244, 263, 265, 616, 847, 868
 Sárossy Marcin 228
 Šarudyová Maria 1000, 1002–1003, 1005
 Šaštín zob. Szasztin
 Satoraljaújhely (Sátoraljaújhely) 947
 Satu Mare 44, 65, 93, 121, 173, 177, 180, 211, 243–244, 254, 270, 273, 312, 332, 336, 440, 725, 846, 618
 Saučín Ladislav 902, 906, 909, 910, 941,
 Sauer, ród 963
 Sauer Sebastian, graf komorski 961
 Savonarola Girolamo 807–809
 Savor Izaak 161
 Schablik Jerzy zob. Šablik Jerzy
 Schabliková Zofia zob. Šabliková Zofia
 Schadow Wilhelm von 945
 Schaller Jan Nepomucen 940
 Scherfel Aureli Wilhelm 543–544

- Schikerle Jakub, przedsiębiorca górniczy 982
 Schilling, rodzina 295
 Schilling Fryderyk, mieszczanin krakowski 295
 Schimerich Ferdynand Leopold 981
 Schimrack Benedykt 386
 Schimrack Jan 379, 386–388, 391
 Schimrack Judyta 386
 Schirmer Jan Wilhelm, niemiecki malarz 946
 Schleifer Jerzy 963
 Schlick Franciszek, podmarszałek polny 415–416
 Schlick Leonard, graf, podmarszałek cesarski 244, 246, 248
 Schlotthauer Józef, członek akademii monachijskiej 939
 Schmauk Michał, historyk 100, 285–286, 389, 467, 566, 705
 Schmid Daniel 971
 Schmid Jan, członek loży masonskiej 331
 Schmidlin Franciszek von, baron 977
 Schmidt Franciszek Antoni 987, 989
 Schmidt Jan Samuel, mieszczanin lewocki 427
 Schmidt Jerzy 964
 Schmidt Józef 724, 939
 Schmidt Rudolf 1001
 Schmied Jan Mikołaj 408
 Schmitt Henryk 344–345
 Schmögner Michał 451
 Schmögner Samuel, profesor lewockiego gimnazjum 909
 Schmutz Serafin, misjonarz franciszkański 765
 Schneider Gustaw 995
 Schneider Jan 449
 Schnicke Andrzej, pijar 755
 Schnorr von Carolsfeld Juliusz, rytownik 944
 Schöber Ignacy 995
 Scholz (Scholcz) Fryderyk 513, 780
 Scholz Gustaw 1003
 Scholz (Scholtz) Maksymilian, malarz 910
 Scholtz August 431
 Scholtz Fryderyk, dyrektor kieżmarskiego liceum 915
 Scholtz Jan Emil 947
 Schönborn Jan Filip von, arcybiskup moguncki 180
 Schott Jan Marcin, matematyk 325, 381–382
 Schott Kacper, SJ, astronom 325
 Schroth Jerzy, kanonik spiski 664
 Schrött Erazm, malarz 894
 Schubert Bartłomiej 970
 Schubert Franciszek, kompozytor 458
 Schubert Ludwik 904
 Schuller Gottlieb 939
 Schultz Walenty, generał cesarski 224–225
 Schürer Oskar 847, 867
 Schustell Wolfgang, kaznodzieja reformacki w Bardejowie 712
 Schütz Henryk 388
 Schwartner Marcin 408, 446, 467, 878
 Schwartz Krzysztof 843
 Schwartz Wincenty, rzeźbiarz 456, 868
 Schwarz Karol 717
 Schwarz Samuel 971
 Schwarzburg Gunter von, arcybiskup magdeburski 554
 Schwarzenberg Józef, pijar 755
 Schwarzenberg Karol Filip, czeski szlachcic i marszałek polny 377
 Schweikart Karol, malarz 893
 Schweitzer Antoni 894
 Schweitzer Henryk, malarz koszycki 860
 Schwendi Łazarz, starosta Górnych Węgier 92–96
 Schwingenschuhe Zygmunt 975
 Schwob Jan, kupiec 296–297
 Scitovszky Jan, arcybiskup ostrzyhomski 698, 932
 Šebešćen (Sebestény) Andrzej, prepozyt spiski 218–219, 653
 Sebók Marcel 306, 826
 Sěci Tomasz 76
 Sécsy Jerzy 135, 137, 144
 Seczany (zamek) 104, 137, 221, 251, 253, 257
 Seczowce (Sečovce) 118, 135
 Sedlák, ród kopijników 595
 Sedlák Emeryk 469, 547
 Sedlák Piotr 966
 Sedlák Wincenty 553
 Sednik Daniel, jezuita 734
 Segedyn zob Szeged
 Segeš Władimir 340
 Seget Tomasz, podróżnik i humanista 807
 Sejdi Ahmed, pasza budański 172
 Selecký, ród kopijników 595
 Selige, Karol, księgarz kieżmarski 911
 Selim II, sułtan turecki 95
 Šembera Alojzy Wojciech 488, 491, 548
 Semeš Antoni 203
 Semkowicz Władysław 557, 560
 Semoratzky, podpułkownik cesarski 223
 Šemšei, ród kopijników 595
 Semsey Mikołaj, dowódca kurucki 264
 Sena (Seña) 52, 55
 Senec 261
 Seneka Lucius Annaeus 739
 Senko, ród kopijników 595
 Sennyey Mikołaj 122–123
 Senohrad 265
 Senta 237
 Senyey Stefan, pośrednik konfederatów 253
 Šerban Konstantyn, książę wołoski 171
 Serédy Benedykt 86
 Serédy Jerzy, dowódca oddziałów króla Ferdynanda I 68
 Serédy Kacper, starosta Górnych Węgier 55, 56, 58–59, 67, 70, 73, 79, 621, 622
 Serédy Kacper, starosta Rakoczego 160
 Serpilius August, ksiądz ewangelicki w Kieżmarku 193
 Serpilius Jan, proboszcz w Lubicy 307
 Serpilius Jan mł., kaznodzieja kieżmarski 167–168
 Serpilius Quendel Wawrzyniec, proboszcz w Lubicy 305
 Seutter Mateusz 769
 Severoli Antonio Gabriele, nuncjusz 981
 Sewilla 933
 Sędziwój Michał, alchemik 319–320
 Sforza Bona, królowa polska 374
 Sheppard H. J. 316

- Siber Alfons 939
 Sibiu zob. Sybin
 Siebenburger Paweł 964
 Sieglar Jan, student lewocki w Wittenberdze 714
 Siekierczyna 755
 Sieniawska Elżbieta, hrabina 242
 Sieniawski Adam Mikołaj, hetman koronny 242
 Sienkiewicz Henryk 512
 Sierakowski Jan, pijar 755
 Sighișoara 378
 Sigray Andrzej, proboszcz w Poranowcach 642,
 Sigray Jan, prepozyt spiski 250, 258, 260, 273, 308, 586,
 588, 593, 644, 656–658, 661, 664–667, 731
 Siklos (Siklós) 77
 Sikora Antoni 490
 Sikorová Elena 981
 Šiksov zob. Szikszó
 Sikul (Siallus) Błażej, kanonik, wysłannik sejmu
 węgierskiego 632, 637
 Šimková Zuzanna 322
 Šimkovic Michał 816–817, 820, 825
 Šimleu Silvaniei 97
 Šimončič Józef 286, 299
 Simonides Jan, jezuita 648
 Šimonovič Jan, słowacki proboszcz katolicki
 w Spiskich Włochach 658
 Sinan Pasza wielki wezyr 103–104
 Sinapius (Sinapius-Horčička) Daniel, słowacki
 proboszcz ewangelicki w Lewoczy 217, 303, 312,
 373–374
 Šintava zob. Szyntawa
 Šípka Samo 453
 Šipko Józef 634
 Širácky Jan 352
 Širia 408, 419
 Širokay Ladislav 832
 Širokovský (Sikorowski) Walenty, stolarz lewocki 939
 Sixti Stefan, jezuita, kaznodzieja słowacki 659
 Sixtus, proboszcz w Batyżowcach 625
 Skala Utočista (Utočišťa), klasztor kartuzów 317, 321
 Skalica 137, 389, 451, 770, 772
 Skawiński Marek 487, 489–490, 496, 547–548
 Skierska Izabela 579
 Skladaný Marian 959
 Sklenár Jerzy, historyk 313, 468
 Skoczylas Władysław 512
 Skorupa Andrzej 469, 851–852, 867
 Škoviera Daniel 372
 Škréta Karel 924
 Skrovranko Jan, kanonik spiski, lektor 629
 Škultéty Andrzej 377
 Škultéty August Horislav 450
 Škultéty Józef 537
 Škultéty-Gábriš Władysław 376
 Škultétyová (Dianišková) Szarlota 909
 Škvarna Duszán 489, 493, 548
 Škvarna Jerzy 627
 Škvarnová Monika 948
 Sláma Franciszek 529
 Slanec 205, 208, 770
 Slatvina 124, 157, 271, 613, 632, 636, 653–654, 663, 684, 734
 Slavíček Lubomir 921
 Slavíčková Katarzyna 318, 320
 Slavkovský Maciej 449–450
 Sliacze zob. Liptowskie Slacze
 Slivka Michal 486, 570
 Slivník zob. Śliwnik
 Słota Jakub, mieszkaniec Spiskiej Nowej Wsi 289
 Słowacka Lupcza (Slovenská Lupča) 187
 Słowiańska Wieś (Slovenská Ves) 123, 320, 419, 436,
 483, 612, 648, 653, 655, 663, 666, 674, 684, 730, 834
 Słowinki (Slovinky) 156, 211, 354, 424–426, 439, 466,
 506, 509, 613, 642, 644, 653–654, 674, 682, 692, 896,
 904, 927, 965, 972, 982–983, 986, 996–998
 Šmálik Michal 652, 729, 771
 Šmálik Stefan 706
 Šmálov Józef 689, 694–695
 Smatana Marcel 570
 Šmelikovský 46
 Smid Jan, kupiec 293–294
 Smith Amand Wilhelm, kieżmarski senator i lekarz
 318, 320
 Smižany (Smižany) 123, 130, 156, 177, 208, 239, 263,
 277, 354, 409, 412–413, 426–427, 433, 435–437, 445,
 460, 483, 485, 532, 666, 674, 684, 692, 924, 931, 986,
 1002–1003
 Smoczký Jerzy, alchemik 317, 963
 Smoláková Maria 789–790
 Smolenice 249
 Smolnicka Huta 274, 425, 436, 506, 509, 972–973, 980,
 983, 986, 988
 Smolnik 45–46, 51, 55, 60, 67, 98–99, 102, 120, 123–124,
 156, 184, 190, 197, 213, 224–226, 237, 249, 254–255,
 261, 266, 269, 272, 274, 299, 319, 351, 381–383, 387,
 402, 420, 423–426, 428–429, 433–436, 442–443,
 455, 458, 469–470, 483, 505–507, 509, 511, 613, 636,
 646, 653–654, 663, 727, 729, 860, 864, 876, 879, 898,
 902, 921–922, 934, 936, 958–963, 966–979, 981–982,
 984–989, 991, 995, 1001–1002
 Smolník Jerzy 863
 Smólski Grzegorz 490, 548
 Smyd Jan, handlarz winem 290
 Snayder Jan 847
 Soběslavský Jan, alchemik 318
 Sobotiste (Sobotište) 458
 Soják Marian 729
 Sokolovič (Sokollu) Mehmed, pasza budański 78, 85, 95
 Sokołowski August 561
 Solárik Wiliam 729
 Solis Wirgiliusz 804
 Solivar (obecnie część Preszowa) 254, 390, 421, 428,
 456, 614, 989
 Sološi Benedykt, muzyk 311, 694
 Sološi Jan, jezuita 734
 Šoltés Piotr 496, 582, 643–644, 661, 669–670, 681–682,
 927
 Soltész Andrzej, proboszcz katolicki w Gniazdach 699
 Soltész Józef, proboszcz katolicki w Odorinie 693–694
 Soltvadkert 267
 Soltz Aleksander 991
 Sommer Jan, rektor szkoły w Kieżmarku, uczeń
 Melanchtona 718

- Sommer Zachariasz, ksiądz ewangelicki w Koszycach 117
- Šomodi, ród kopijników 595
- Somogyi Gustaw, gwardian w Spiskim Czwartku 769
- Šomoška zob. Szomoszka (zamek)
- Sonntag Jakub, handlarz 287
- Sonntag, ród przedsiębiorców górniczych 965
- Sontág Samuel, superintendent ewangelicki 443
- Soós Jerzy, kanonik spiski 636, 694
- Soós z Solivaru Maciej, kanonik 614
- Sopron 76, 139–140, 144, 183, 211–212, 214, 227, 229, 467–468, 727–729, 738, 743, 776
- Souches Louis de, generał cesarski 172, 180
- Spaleková Ewa 790, 853, 856–858, 868, 871–872, 949
- Spamer Adolf 925
- Špania Dolina zob. Szpania Dolina
- Španík Samuel 474
- Spankau Parys, generał cesarski 188, 191–192, 202–203
- Speer Daniel, muzyk, pisarz 966–967
- Spekartová Teresa Maria 863
- Spener Filip Jakub, teolog ewangelicki 311
- Spengel S., malarz 901
- Sperfogel Konrad, wójt lewocki, kronikarz 53, 55, 58–59, 66, 617, 716
- Speyer 44, 74, 78, 97
- Śpiesz Antoni 275, 278, 301, 349, 356–357, 359–360, 363, 469, 510, 864
- Špilberk zob. Szpilberg (część Brna)
- Spillenberger, lewocka rodzina mieszczańska 384, 830
- Spillenberger Józef 384
- Spillenberger Paweł 383
- Spillenberger Samuel, lewocki lekarz, humanista 307, 321, 358, 383–384
- Spira zob. Speyer
- Špirko Józef 555, 608, 625, 636, 667, 673, 680, 685, 688, 693, 702, 704, 707, 711, 718, 743–744, 746, 760–761, 814, 823
- Spišák (Spisák) Fidelius, kolektor franciszkański 766
- Spiska Biała (Spišská Belá) 84, 176, 209, 224, 264, 272, 285–286, 301, 305, 326, 362–363, 376, 384, 386–387, 415, 429, 430, 433, 436, 442, 454, 480, 483, 486, 488, 496, 501, 506–508, 510, 514, 525, 535, 539, 541–542, 545, 547, 551, 556–557, 562–563, 569, 576–579, 586–590, 611, 648, 653, 655, 674, 684, 719, 729, 750, 826, 828, 927, 948–949, 955
- Spiska Cieplica (Spišská Teplica) 57–58, 123, 172, 188, 206, 279, 310, 358, 383, 431–432, 440, 493, 612, 636, 648, 653–654, 663, 674, 675, 684–685, 696–697, 725, 729, 954
- Spiska Kapituła (Spišská Kapitula, obecnie część Spiskiego Podgrodzia) 62, 81, 86, 91, 94, 101, 114, 117, 119, 121, 128, 132–133, 144–145, 153, 157, 165, 176, 197, 216, 224, 227, 260, 301–302, 308, 348, 375, 388, 402, 404, 409, 418, 420, 438, 440, 446–449, 453, 456, 465–466, 469, 483, 496–497, 515–516, 532, 537, 544, 546, 550, 586, 590, 603, 608, 610, 614–620, 622–623, 625–630, 632–635, 638–640, 644–645, 649–653, 656–662, 664, 665, 667–670, 673–674, 678–680, 683–686, 688–692, 696, 698–702, 704, 706, 707, 710–711, 718, 720–721, 731, 733–742, 744, 745, 749, 766, 784, 826–827, 832, 835–836, 838–840, 844–845, 857, 867, 898, 902, 918–920, 923, 925, 927, 939–940, 950
- Spiska Nowa Wieś (Spišská Nová Ves) 46, 63, 80, 89, 98, 122, 130, 139, 163, 172, 190, 202–203, 209–210, 212, 224, 255, 262–263, 267, 270, 272–274, 280–281, 283–284, 287–290, 293, 301, 317, 321, 332, 346, 348–349, 355, 360–364, 379, 383, 390–391, 406, 412–413, 417, 424–429, 431–436, 442–443, 447, 451, 454–455–457, 460, 480, 483, 486, 488, 492–493, 496, 504, 506–508, 510, 515–521, 524–527, 529, 536, 539, 542, 546, 562–563, 568–569, 574–579, 586–591, 728–730, 768, 828, 856–857, 864–865, 868, 880, 892, 901, 905–906, 912, 920, 931, 933, 940, 949, 953, 959–961, 964–965, 971–972, 976, 982, 989, 991, 995, 997, 1002–1003
- Spiska Sobota (Spišská Sobota, obecnie część Popradu) 48, 170, 173, 190, 195, 209, 215, 245, 272–273, 275–278, 281–282, 284–285, 293–295, 301, 331, 355–356, 361–362, 392–393, 408–410, 415, 430, 436, 442, 447, 454–455, 459–460, 467, 480, 483, 488, 492, 496, 504, 508–509, 512–513, 527, 539, 550–551, 562–564, 568–569, 575–576, 578–579, 586–589, 610, 622, 648, 653–654, 660, 674, 684, 719–720, 724, 727, 729, 744, 751, 813, 824, 828–830, 838–839, 842–844, 847, 850, 853, 870–871, 877, 893, 902, 912, 919, 924, 931, 937, 955
- Spiska Stara Wieś (Spišská Stará Ves) 123, 254, 280, 289–290, 293, 362, 430, 433, 436–437, 445, 453, 457, 480, 483–484, 494, 496, 508, 511–512, 527, 538, 555, 560, 574, 612, 638, 642, 653–655, 674, 684, 779, 837, 869–870, 915–916, 832, 837, 869–870, 932
- Spiski Czwartek (Spišský Štvrtok) 59, 123, 156, 164, 172, 190, 203, 234, 239, 277, 363, 368, 409, 421, 441, 481, 483, 593, 598, 600, 602–603, 610, 627, 642, 646, 653–654, 663, 674, 684, 692, 702, 705, 719–720, 726, 733, 735, 762–764, 766–769, 853, 901, 916, 950–952
- Spiski Hrhov (Spišský Hrhov) 59, 123–124, 174, 194, 210, 212, 214, 266, 300–302, 420, 435, 445, 457, 480, 504, 527, 611, 616–617, 619, 623, 625, 632, 648, 653–654, 664, 666, 674, 684, 728, 734, 778, 795–796, 799, 816, 820, 823, 827, 834–835, 837, 856–857, 898, 930, 934
- Spiski Hruszów (Spišský Hrušov) 124, 132, 156, 412, 420, 445, 613, 616–617, 632, 633, 635–636, 642, 648, 653–654, 663, 674, 684, 734, 948
- Spiski Szczawnik (Spišský Štiavnik) 50, 57–59, 61, 64, 96, 98, 123, 134, 167, 197, 204–205, 208, 225, 260, 317, 352, 440–441, 460, 496, 611, 613, 621, 626, 636–637, 648, 653–654, 663, 674–676, 678, 681, 684–687, 692, 695–696, 702, 705–707, 729, 821–822, 927, 931, 942, 955
- Spiskie Bystre (Spišské Bystré) 123, 203, 923
- Spiskie Hanuszowce zob. Hanuszowce
- Spiskie Podgrodzie (Spišské Podhradie) 53, 61, 100, 122–123, 128–130, 132, 134, 137, 145, 161, 165, 172, 183, 190, 193, 201, 209, 224, 267, 270–272, 277, 281, 301, 307, 315, 346, 361–364, 379, 386–387, 391–393, 412–413, 416, 429–430, 435–437, 441–445, 455, 457–458, 460, 467, 469, 480, 483, 486, 488, 492, 496, 504, 506–508, 511–512, 531–532, 534, 537, 540, 551, 562–563, 568–569, 574, 576–579, 586–590, 610, 613, 616, 621, 623, 625, 629, 632, 637–638, 645–646, 648,

- 650, 652, 654, 657–660, 672, 674, 676, 684–685, 691–692, 694, 699, 708, 710, 719–720, 722–723, 725–727, 730, 732–736, 738–740, 742, 751, 754, 756, 772–773, 814, 825–826, 844, 853, 859, 873, 902, 906, 920, 933, 942, 949, 954
- Spiskie Tomaszowce (Spišské Tomášovce) 59, 123, 445, 468, 613, 619, 626, 630, 632–633, 636, 642, 652–654, 664, 720, 732
- Spiskie Włochy (Spišské Vluchy) 100, 186, 192, 201–202, 214, 224, 228, 272, 281, 301, 346, 362, 378, 429, 432–433, 436, 440, 442–443, 454–455, 457, 480, 483, 488, 496, 501, 506–508, 511, 514, 520, 538–539, 551, 562–563, 568–569, 574, 576–579, 586–590, 610–611, 614, 624–625, 629, 632, 636, 647, 649–650, 653–654, 658, 660, 674, 684, 705, 719–720, 726, 729, 732, 734, 750–751, 825, 835, 837, 853, 856–859, 910, 920, 928, 955, 986
- Spisko Waclaw, kaznodzieja ewangelicki w Gniazdach 725
- Splényi, ród 860, 883
- Splényi Gabriel 883
- Sponer Paweł von 883, 893
- Sporck Johann von, generał cesarski 188, 194, 196
- Sporer Antoni 261
- Spöttl Ignacy, malarz 513
- Springer, rodzina mieszczańska 453
- Springer Adolf, konserwator i malarz 909, 944–945
- Springer Antoni st., malarz 909, 944–945
- Srbik Henryk von 970
- Sremski Karlovci, 237, 239
- Šrobár Vavro 526
- Sroka Stanisław Andrzej 550, 552, 556, 580, 936
- Sromowce 553
- Stahel Maciej, przeor paulinów w Kieżmarku 771
- Stahremberg Maksymilian, marszałek cesarski 261
- Ställinger Franciszek, prepozyt klasztoru premonstranckiego w Perneggu 236
- Stambuł (Istanbul) 52, 55, 61–63, 68–69, 73, 78, 83, 93–94, 128, 135, 163, 177, 187, 190, 213, 215, 236, 728
- Stanisewski Jan, pijar 756
- Stanisław, katolicki proboszcz w Popradzie 610
- Stanisław August Poniatowski, król Polski 343–344, 346, 590–591
- Stanisław od Narodzenia Pana, pijar w Podolińcu 748
- Stanisław Wojciech od Świętej Anny zob. Brzeziński Wojciech
- Stanisław ze Lwowa, kanonik, kustosz 614
- Stara Leśna (Stará Lesná) 123, 195, 203, 423, 436, 455, 612, 653–654, 660, 663, 729–730, 982
- Stara Lubowla (Stará Lubovňa) 45, 55–56, 84, 92, 100, 129–131, 135, 272, 279, 277, 280–281, 284, 288, 292, 294–295, 341, 346, 362–363, 402, 406, 408, 419–420, 428, 430, 432–437, 439–440, 445, 480, 483, 486–487, 489, 491–494, 496, 504–505, 507–508, 510–511, 523, 544, 550–555, 561–582, 584–587, 590–592, 610–611, 613, 61, 634, 636–637, 642–644, 653, 655–657, 682–684, 699, 740, 748, 790, 816–818, 825, 831, 836–837, 853, 856, 871, 899, 902, 930, 958, 977
- Stara Lubowla, dominium lubowelskie 402, 406–407, 420, 434, 436, 465, 551, 558, 563–568, 570–573, 580–584, 611
- Stara Woda (Stará Voda) 436, 964, 986, 989, 1002
- Stareček Kajetan, kameduł 776
- Starhemberg Ernst Rüdiger von, generał cesarski 188, 220
- Starhemberg Maksymilian, marszałek cesarski 261
- Stark, ród przedsiębiorców górniczych 972
- Stark Adam 972
- Stark Jakub 972
- Stark Jan 972
- Stark Michał 972
- Starnovský, ród kopijników 595
- Stary Sącz 281, 552–553
- Stary Smokowiec (Stary Smokovec, obecnie część miasta Wysokie Tatry) 498, 508–509, 520–521, 529, 539, 543, 880, 882, 901–902, 904–906, 909, 916
- Stas, ród kopijników 595
- Stavacs, ród kopijników 595
- Stavrovskij „Popradov” Julij 514, 544
- Stefan Batory, książę siedmiogrodzki, król Polski 93, 97–100, 281, 284, 289, 832
- Stefan Jerzy, książę moldawski 171
- Stefan, prepozyt antonitów 621
- Stefan, proboszcz w Harichowcach 610
- Stefan I, święty, król Węgier 701, 854, 856, 859, 931–932, 940–941, 952, 954
- Stefan V, król Węgier 570
- Stefan od Świętego Michała Archanioła, pijar w Podolińcu 748
- Stefan z Raski, żupan komitatu Nowograd 72
- Stefan z Werbowca zob. Verbóczy Stefan
- Stefanowce (Štefanovce) 195, 197, 225
- Steinhaus (Steinhaus) Jan Samuel, lewocki kuśnierz 887, 889, 926
- Steinhaus Ladislav, architekt 951
- Steinhaus Ludwik 431
- Steinhausová Juliana 926
- Steinhausová Zuzanna, żona Józefa Czauczika 887, 926, 951
- Steinhübl, rodzina preszowska 883
- Stellner Franciszek 344
- Stenczel, rodzina 431
- Štenpien Eryk 155
- Štěpánek Jan Nepomucen 458
- Stern Ludwik 931
- Stetka Gyula, malarz 947–948
- Števík Miroslav 341, 550–551, 562, 566, 568, 570–572, 575, 579, 581–582, 587, 589–590, 593, 627, 652, 655, 658, 773, 779, 817, 822, 856
- Štiavnik zob. Szczawnik
- Stillbach zob. Cicha Woda
- Štítnický Piotr, dowódca zbójników 67
- Štitník (Štítník) 98, 840, 846, 943
- Stöckel Leonard, reformator bardejowski, humanista 301–304, 384–386, 721–722
- Stockerau 377
- Štôla zob. Sztola
- Stolla Ladislav 898
- Stoltz Ferdynand, malarz 902
- Stolze Ludwik, inspektor hutniczy 994
- Stonner Gustaw, konserwator 924
- Storno Franciszek st., malarz i konserwator 939

- Štós zob. Sztos
- Stotince (obecnie część wsi Ihľany) 436, 440–441, 612, 642–645, 653, 661, 674, 681, 682
- Straka Michał 647, 649
- Straková Katarzyna 843
- Strama Stanisław, kupiec 295
- Straniany (Straňany, daw. Folwark) 240, 436, 441, 492, 565, 642, 645–655, 661
- Strany pod Tatrami (Stráne pod Tatrami) 436, 442, 535, 655, 663, 730, 843
- Stras, ród kopijników 595
- Strasburg 167, 325, 785, 810
- Strasser Leonard, stolarz 854
- Strassoldo Karol, generał cesarski 203, 207, 215
- Stratená 426–427, 986, 989, 996
- Strattman von, graf, wysłannik cesarski w Polsce 241
- Straże pod Tatrami (Straže pod Tatrami, obecnie część Popradu) 203, 272–273, 275–278, 282, 295, 301, 355–356, 436, 442, 455, 551, 562–564, 568–569, 577–579, 587–589, 612, 636, 648, 652–654, 657, 660, 684, 717, 719, 727, 729, 853
- Stražki (Straž'ky, obecnie część Spiskiej Białej) 123, 167, 197, 295, 301–302, 306, 358, 376, 410, 420, 432, 483, 512, 525, 538–539, 612, 637, 646, 652–653, 655, 663, 771, 784, 788, 809–813, 816, 818–819, 828, 837, 882, 890, 897, 911, 913–916, 946
- Štrba zob. Szczyrba
- Štrbské Pleso zob. Szczyrbskie Jezioro
- Strécius Jan Jerzy 847
- Streck, ród przedsiębiorców żelazniczych 1003
- Streck Jan 1003
- Streczno (Strečno) 229, 909
- Strehlke Ernest 560
- Stromer Wolfgang von 960, 963
- Studenec 124, 174, 445, 615–617, 631–632, 635, 679–680, 740
- Stunder Jan Jakub, malarz 457, 460, 466, 838, 876–886, 889, 894, 898, 920, 923
- Štúr Ludwik 404–405, 414–416, 450, 452–453, 464, 525, 536–537
- Štúr Samuel 452
- Šturák Piotr 931
- Štúrovo zob. Szturowo
- Stwoła (Cwoła) zob. Sztola
- Stwosz Wit 849
- Suchodolski Krzysztof, polski wysłannik 648, 727
- Suchý Michal 59, 117–118, 122–123, 138, 140, 145, 159–160, 162, 164, 188–189, 193–194, 196, 200, 211, 216, 227, 246, 269, 272, 277, 279–280, 282, 284, 286, 289, 341, 349, 360–364, 469, 566, 574–576, 618, 647, 649, 652, 692, 715, 732, 743, 745, 763
- Šuhajda, starosta Thökölyego 214
- Sulaček Józef 493
- Sulejman I, sułtan osmański 49, 52–55, 57, 60–61, 65, 68–71, 73, 78, 82, 85, 88, 90, 93–95, 375
- Sulejman III, sułtan osmański 231
- Šulek Maciej 449
- Sulin 436, 440–441, 544, 566, 568–571, 582, 643, 941
- Sumiac (Šumiac) 441
- Šuňava zob. Szuniawa
- Suntag Walenty, proboszcz w Spiskiej Białej 611
- Šurany zob. Szurany
- Surmankó, ród kopijników 595
- Süsskind, rabin 445
- Suworow Aleksandr, generał carski 348
- Švábovce zob. Szwabowce
- Švábovský (ze Szwabowiec), ród 796, 799
- Švabovský Jerzy 834
- Švabovský Melchior 799
- Sváby Fryderyk 239, 346
- Švárny Marian 470, 678, 685, 692, 698, 706–707, 711
- Švedlár zob. Szwedlar
- Svetková Anna 919, 923, 936, 950, 953
- Svinia 828
- Švorc Piotr 469, 548, 715, 717, 785, 842
- Swendlarz zob. Szwedlar
- Swietecký Fryderyk 240
- Swieczuwski Romuald Ignacy, pijar 755
- Swoboda Józef 995
- Sybin (Sibiu) 172, 371, 378, 387, 842, 846, 903
- Sygański Jan 281, 291
- Syhot (Syhot Marmaroski) 172
- Sykstus IV, papież 608–609
- Szabó Julia 886, 891
- Szabó Piotr 878, 890, 894, 911, 932
- Szádecky Ludwik 134
- Szadwar (Szádvár, zamek) 128, 202
- Szafraniec Piotr, starosta spiski 554–555, 580
- Szahy (Šahy) 86, 222
- Szakály Franciszek 226
- Szalaházy Tomasz, biskup egerski 58, 390
- Szalantai Rezső 494
- Szalkai Władysław, arcybiskup ostrzyhomski 713
- Szana Tomasz 899
- Szarniański Antoni, pijar 754
- Szárnovszky Edward 759
- Szaryski zamek (Šarišský hrad) 65, 67, 72, 82, 87, 128, 154, 250, 390, 623, 627, 910, 962
- Szaryskie Drawce (Šarišské Drawce) 544, 707
- Szászky-Tomka Jan, kartograf 329
- Szasztin (Šaštín) 770
- Szathmáry zob. Jerzy z Satu Mare
- Szatmar zob. Satu Mare
- Szczawnik (Štiavnik) 167
- Szczecin 370
- Szczyrba (Štrba Štrba) 301, 409, 441, 612, 653–654, 674, 696, 877
- Szczyrbskie Jezioro (Štrbské Pleso, obecnie część Szczyrby) 508, 529, 896–897, 900, 906
- Széchényi Jerzy, arcybiskup ostrzyhomski 197, 212, 251, 675, 745, 777
- Széchényi Stefan graf, polityk 330, 962
- Széchy Barbara, żona Adama Thurzo, 153
- Széchy Jerzy z Rymawskiej Secy, żupan gemerski 135, 137, 144
- Széchy Maria, żona Franciszka Wesselényego 163, 182, 188
- Szecsény (Szécsény) 86, 104, 137, 146, 221, 251, 253, 257, 267
- Szeged 86, 227, 235, 380, 777, 942
- Szegedy, ród kopijników 595
- Szegedy Franciszek, biskup egerski 187

- Szegedy-Maszák Zuzanna 914
 Székely Bartłomiej, profesor rysunku 915
 Székely Ladislav 856
 Székely Magdalena, bratowa Jana Thurzo 76
 Székely Mojżesz, książę siedmiogrodzki 116
 Székely Dobai Andor, malarz 911
 Székesfehérvár zob. Białogród Królewski
 Szekfő Gyula 46, 271
 Szelényi Oskar 522
 Szelepcsény Jerzy, arcybiskup ostrzyhomski 165–166, 168, 171, 174–175, 180, 187, 198–199, 203, 206, 220, 379, 766, 771
 Szelický (Selický), ród kopijników 595
 Szendrő 91, 97, 102–103, 109, 111, 118, 130, 143, 154–155, 161, 192, 205, 239, 352, 968
 Szent-Istváni Tytus, malarz 906–907
 Szent-Mariai Daniel, przedstawiciel kamery spiskiej, kanonik, kustosz 652, 744
 Szentandrassy, ród kopijników 595
 Szentesi Estera 877, 885
 Szentgotthárd 180
 Szenthessy Andrzej, kanonik spiski 218
 Szentivány, ród szlachecki 860
 Szentivány Adam 605
 Szentivány Aleksander, węgierski wygnaniec w Polsce 242
 Szentivány Franciszek, żona Samuela Dežófięgo 859
 Szentivány Franciszek, żupan spiski 681
 Szentivány Jan 605
 Szentivány Marcin, astronom, polihistor 325–326
 Szentivány Władysław, sędzia wojskowy 228
 Szentivány Zygmunt 605
 Szentmártoni, ród kopijników 595
 Szentmiklóssy, ród kopijników 426, 595
 Szentmiklóssy Godfryd, historyk, geograf 246, 255, 261–263, 327, 330
 Szentmiklóssy Zygmunt 262
 Szepesi, ród kopijników 595
 Szepesi Feliks, pijar w Podolińcu 759
 Szepessy Paweł, ziemianin abowski 190, 192
 Széphelyi Frankl Jerzy 911, 932
 Szerencs (Serenč) 121, 161, 663
 Sziget (zamek, Szigetvár, Siget) 89, 94–95, 101, 818
 Szijártó Stefan 334, 336, 339
 Szikszó 77, 86, 102, 161
 Szilágyi Aleksander 152, 158, 198
 Szilágyi Wiktor 952
 Szilágyosmlyó zob. Șimleu Silvaniei
 Szilárdffy Zoltan 925
 Szilassy Jan 457, 764, 864, 869, 872–875
 Szilesi Emeryk 778
 Szirmay, ród szlachecki 860, 882
 Szirmay Anna Maria, żona Emanuela Csákyęgo 879
 Szirmay Antoni, geograf 203–204, 209
 Szirmay Maria, żona Edwarda Mednyanskiego 911
 Szirmay Mikołaj, dowódca kurucki 193
 Szirmay Piotr, komisarz powstańczy Thökölyęgo 216
 Szirmay Stefan, magnat zempliński 251
 Szirmay Tomasz 894
 Szlavkay Marcin, kanonik spiski 648
 Szmít Jan Antoni, pijar 755
 Szmrecsányi, ród szlachecki 745
 Szmrecsányi Paweł, biskup spiski 497–498, 544, 706–708, 711, 920, 950
 Szögi Władysław 299, 895
 Szolcsány Marcin, kanonik spiski, opat tytularny w Szczawniku 637, 641–642, 647, 650
 Szolnok (Solnok) 538
 Szolnok Stefan, starosta wojska kuruckiego 245
 Szölösi Jan zob. Sološi, Ján
 Szomoszka (Šomoška, zamek) 104
 Szontagh Aleksander 725–727, 730, 732
 Szontagh Józef 277–278
 Szontagh Kacper III, mecenas 366
 Szöreni Aleksander, jezuita 745
 Szpania Dolina (Špania Dolina) 978
 Szpilberg (Špilberk, część Brna) 409
 Sztankay Wojciech 1004
 Sztanský, ród kopijników 595
 Sztarosztosics Jan 955
 Sztehlo Otto 950–951
 Szternberg Mikołaj, pijar 755
 Sztola (Štöla) 225, 612, 636–637, 663, 730, 938
 Sztos (Štós) 123–124, 156, 190, 203, 208, 213, 226, 272, 351, 425–427, 436–437, 443, 480, 613, 646, 653–654, 663, 727, 729, 960, 968, 972–973, 981, 987, 989, 1001–1002, 1005
 Szturowo (Štúrovo, Párkány) 222
 Sztymarowicz Franciszek, pijar 756
 Szuhay (Suhay) Maciej, dowódca kurucki 192
 Szuhay Paweł, jezuita 659, 734–735, 738–739, 764
 Szujski Józef 561
 Szuniawa (Šuňava) 123, 225, 613, 626, 636, 653–654, 663, 675, 697
 Szurany (Šurany) 90
 Szwabowce (Švábovce) 123, 208, 610, 636, 647, 653–654, 660, 663, 665–666, 679, 684, 729–730, 796, 799, 834, 927
 Szwaby Niżne (Nižné Šváby, obecnie część Czerwonego Klasztoru) 434, 492, 595
 Szwaby Wyzne (Vyšné Šváby, obecnie wieś Majere) 434, 492
 Szwedlar (Švedlár) 46, 123–124, 156, 177, 190, 266, 272, 277, 301, 351, 362, 424, 428, 432–433, 436, 442, 455, 613, 618, 646, 653–654, 663, 716, 727, 729, 860–861, 962, 964–965, 972, 987, 989
 Szwick Jerzy, paulin w Kieżmarku 771
 Szybiński Gabriel, pijar 756
 Szydłowiecki Krzysztof 561
 Szymański Józef 790
 Szymbark 822
 Szymon Franciszek 321
 Szymon od Najświętszej Marii Panny zob. Boydecki Szymon
 Szymon od Świętego Franciszka, pijar m.in. w Spiskich Włochach 751
 Szymon od Świętego Józefa, pijar 754
 Szymon od Świętego Wojciecha zob. Cetkowski Wojciech
 Szymon, odźwierny na zamku lubowelskim 580
 Szymon, proboszcz w Świętym Andrzeju 611
 Szyntawa (Šintava) 51, 76, 122, 143–144, 146, 153, 156

Ś

Ścibor ze Ściborzyc 553
 Ślawnicki Tadeusz 281, 291
 Śliwnik (Slivník) 883
 Świętopełk I, władca wielkomorawski 700
 Święty Anton (Svätý Anton) 408
 Święty Jur (Svätý Jur) 229, 290
 Święty Ondrej (Svätý Ondrej, obecnie część wsi Hôrka) 594–595, 599–600, 602–603, 605, 611, 626, 653–654, 663, 674, 729–730

T

Tadeusz od Świętego Franciszka zob. Mikulicz Jan
 Tahédl Antoni, malarz węgierski 946
 Takács Aleksander 138, 249, 254–257, 260–261, 265
 Takács Piotr 361
 Tamási Mikołaj, katolicki teolog 309
 Tandecki Janusz 279
 Tapolca 767
 Tapolcsáni Laurenty, SJ, filozof 316
 Tar Attyla 299
 Tárcaj Jerzy, 88–89
 Tarczal 103, 110, 155, 382
 Tarezi Jan, konsenior bractwa 629
 Targu Mures 173, 257
 Tarkovič Grzegorz, eparcha preszowski 927
 Tarnóczy Maciej, prepozyt spiski 640–642, 738, 740–741
 Tarnowski Jan, wojewoda krakowski 52, 63
 Tarnów 52, 55, 439, 655, 660, 664
 Tasnády Piotr 411–412
 Tassar Dominik 975
 Tata 57, 104, 135
 Tatár Józef 306
 Tatosz Jakub, mistrz kapelusznik 279
 Tatrzańska Łomnica (Tatranská Lomnica, obecnie część miasta Wysokie Tatry) 508–509, 529, 539
 Taulow von Rosenthal Teodor Antoni, cesarski komisarz i archiwista 346
 Tausch Krzysztof 847
 Teier, ród kopijników 595
 Teisseyre Julian 490
 Tejníl Edward 89–90, 97, 99
 Tekirdağ (Rodošte) 271
 Telegdy Stefan 238
 Telekessy Emeryk, cesarski dowódca wojskowy 91
 Teleki Michał, kanclerz siedmiogrodzki 186, 191, 202, 205–206, 231
 Telgársky Józef 320
 Telgárt 82, 264, 266, 441
 Telkibánya 959
 Tematin (zamek) 51, 143, 153, 156, 221, 238–239
 Temesvár zob. Timisoara
 Teóke Andrzej, malarz portrecista 913
 Teplička zob. Ciepliczka
 Terduk Sylwester 950
 Tešín zob. Cieszyn
 Tetmajer Władysław 997
 Teuffel Krzysztof, notariusz lewocki 160

Thaly Koloman 238, 243–245, 250, 256, 263–265, 267, 332
 Thamassy Mikołaj 309
 Than Andrzej, bakałarz w Starej Leśnej 660
 Thann Andrzej z Jurskiego, astronom 325
 Thenczel, ród kopijników 595
 Thirring Gustaw Adolf 434
 Thóke, ród ziemiański 635
 Thóke Jan 132
 Thóke Krzysztof 53
 Thóke Piotr, syn Krzysztofa 53
 Thököly, ród magnacki 166–167, 190, 527, 801–802, 806, 808–810, 821–822
 Thököly Elżbieta 167
 Thököly Emeryk 183, 188, 191, 193, 197, 200, 204–227, 229–232, 236–237, 241–242, 244–245, 251, 258, 308, 527, 652–653, 695, 727, 763, 767, 771, 801–802, 805, 808, 812, 814, 822, 967–968
 Thököly Ewa 211
 Thököly Maria 167
 Thököly Mikołaj 167
 Thököly Sebastian 96–97, 107, 115, 117, 125–126, 167, 306, 801–803, 806, 809, 816, 821, 834
 Thököly Stefan I 134, 137, 151, 156, 163–167, 801–803, 805–806, 822
 Thököly Stefan II 166–168, 179–180, 182–183, 188, 190, 195–196, 228, 641, 770, 801, 815, 845
 Thököly Zygmunt 166–167, 180, 189, 193, 197, 228
 Thun Leopold Leo, austriacki minister edukacji 758
 Thun Maciej, dowódca oddziałów Bethlena 131
 Thurn Mikołaj, dowódca oddziałów króla Ferdynanda 53
 Thurzo (Turzo, Thurzó), ród magnacki 51, 76–77, 91, 100, 102, 125, 138, 147, 152, 156, 167, 288, 296, 300, 317, 527, 598, 605, 621, 624, 626, 632, 639, 645, 675, 722, 724–725, 733–734, 766, 790, 802, 816, 818, 821, 823, 830, 834, 961, 963, 965, 966
 Thurzo Adam, brat Stanisława IV, żupan spiski 144, 146–148, 153
 Thurzo Anna, córka Eleka Thurzo, żona Andrzeja Batorego 76
 Thurzo Elek I, królewski namiestnik Węgier 51, 55–56, 60, 64, 66, 70, 73–74, 76–77, 187, 296, 621, 626, 628, 734, 833, 961, 964, 966
 Thurzo Elek II, żupan spiski 100–101, 104, 835
 Thurzo Elżbieta, córka Eleka Thurzo 76, 100
 Thurzo Emeryk 134, 136–138, 156, 307, 321
 Thurzo Ewa, siostra Michała i Adama, żona Stefana Pograniego 144
 Thurzo Franciszek, biskup nitrzański 51, 626
 Thurzo Jan II, zarządca komory kremnickiej 51, 286, 296, 832, 834
 Thurzo Jan III, z Betlanowiec 317
 Thurzo Jan IV, syn Jana II, biskup wrocławski 296
 Thurzo Jan V, żupan spiski 76, 88–89, 91, 833–834
 Thurzo Jerzy I, syn Jana I, mieszczanin krakowski 51, 296
 Thurzo Jerzy III, gałąź augsburska 51, 296
 Thurzo Jerzy VII, palatyn, żupan orawski 124, 128–131, 134, 167, 283, 722–725
 Thurzo Katarzyna, żona Stefana Thökölyego 167, 805

- Thurzo Krzysztof III, żupan spiski i szaryski, komorzy królewski 77, 116, 118–126, 128–129, 307, 603, 630, 632–633, 724–725, 732–733, 835, 966
- Thurzo Magdalena, żona Cyriaka Bobsta 820
- Thurzo Maria, siostra Stanisława Thurzo 156
- Thurzo Michał, żupan spiski 144, 147, 153, 155–156, 734
- Thurzo Mikołaj 124
- Thurzo Stanisław, syn Jana II, biskup ołomuniecki 296
- Thurzo Stanisław II, żupan spiski 77, 91, 94, 98, 100–101, 625, 801
- Thurzo Stanisław III, palatyn 102, 104, 109, 116, 122, 127, 129–131, 133–135, 137–144, 153–156, 835
- Thurzo Stanisław IV, żupan spiski 144–147, 598
- Thurzo Zuzanna 154, 734
- Tibely (Tibelly) Karol August, malarz 457, 460, 512, 902–906
- Tibely Franciszek 904
- Tibely Walter 905
- Tibely Wilhelm 904
- Tibely Zygmunt 904
- Tibenský Jan 299, 313–314, 316–317, 322–324, 326–328, 330, 350, 355, 356, 1002
- Tichá Voda zob. Cichag Woda
- Tiefenbach Krzysztof, starosta Górnych Węgier 103–104, 106
- Tilly Johann von, generał 851
- Timisoara (Timișoara, Temesvár) 86, 94, 96, 127, 226, 237
- Timková Michalina 341, 575, 587, 627, 779, 817, 856
- Timon Samuel 388
- Tischbein Johann Friedrich August, malarz 890
- Tischler Gedeon 1002
- Tischler Maciej 1000
- Tisovec 265, 944
- Tkáč, ród kopijników 595
- Tkáč Iwan 790, 949
- Tkáč Marian 700
- Tluk (Thluk) Melchior, protoplasta rodu Draveckich 621
- Togner Milan 785, 789, 795, 798, 802, 823
- Tojgun, pasza budański 88
- Tokaj 47–49, 55, 67, 93, 128, 150, 188, 192, 215, 225, 236, 237, 244, 247, 332, 421, 854, 868, 977
- Tokaji Franciszek 236
- Tölesy, ród kopijników 595
- Tollius Jakub 963
- Tolnai-Fabricius Tomasz, nadworny kaznodzieja Sebastiana Thökölyego 306
- Tolvaj Maciej, dowódca hajduków 122
- Tománek Franciszek 708
- Tomas Maroš 621
- Tomášik Samo 450
- Tomasovský Andrzej, mieszczanin kieżmarski 750
- Tomasz Andrzej 485
- Tomasz, proboszcz w Abrahamowcach 626
- Tomasz, proboszcz w Batyżowcach 612
- Tomasz, proboszcz w Chmielnicy 611
- Tomasz, syn Pawła z Petrowenca 566
- Tomasz od Świętego Stefana, pijar w Podolińcu, Toporcu i Krygowie 751
- Tomasz od Świętego Wojciecha zob. Wiśniewski Kajetan
- Tomasz z Akwinu, doktor Kościoła 314
- Tomicki Piotr, biskup krakowski 49
- Tomka-Sásy Jan zob. Szászky-Tomka Jan
- Tomko Józef 672
- Tomori Paweł, arcybiskup kalocski 536, 713
- Topercer (Topperczer) Antoni, proboszcz w Popradzie 622, 719
- Topercer Jan, polichromista 920
- Topercer Jan, rektor w Lewoczy 451
- Topercer Jan Ludwik, ksiądz ewangelicki 307, 443
- Topercer Krzysztof, kupiec 287, 290, 293
- Topercer Sebastian, ławnik kieżmarski 267
- Topolczany (Topolčany) 163, 215, 256
- Toporec 123, 212, 214, 222, 257, 259, 287, 290, 301–302, 351, 356, 416, 420, 436, 442, 553, 612, 653, 655, 663, 666, 668, 674, 684, 717, 719, 728–729, 751, 795–797, 799, 823, 834–835, 920, 937
- Töppen Max 560
- Topscher, bracia 964
- Toranová Ewa 864
- Tornala (Tornaľa) 47, 770
- Tornali, ród kopijników 595
- Török Józef, komisarz cesarski 348
- Török Walenty, obrońca Budy 68, 79
- Torstenssen Leonard, szwedzki generał 159, 164
- Toruń 324, 345, 735, 958–959
- Torysa 174, 224, 290
- Torysky 123, 435–436, 440–441, 492, 514, 642–643, 645, 661, 664, 674, 743, 981–982
- Torysky (Tarczai) Tomasz 832
- Townson Robert 894
- Trajdos Tadeusz Mikołaj 470, 489, 501, 548, 572, 582, 588, 590, 719, 848, 867
- Trangous Ludwik 426–427, 997
- Tranovský Jerzy, proboszcz ewangelicki, kompozytor, muzyk 310, 374
- Trebiszów (Třebišov) 183, 770, 832, 865
- Trebnicki Stefan, kaznodzieja ewangelicki 304
- Trenczyn (Trenčín) 54, 58, 138, 209, 215, 262, 371, 451, 480, 539, 648, 664, 723, 738, 744–745, 758–759, 925
- Trenczyńskie Cieplice (Trenčianske Teplice) 377
- Tretí (Treczy), ród kopijników 595
- Tretí (Treczy) Elias, podżupan Małej żupy 602
- Tribel Jerzy, kupiec 297
- Tribell Grzegorz 966
- Třinec zob. Trzyniec
- Trinka Jeremiasz, kanonik spiski 738
- Trinkelius Zachariasz, teolog 738
- Tripplin Teodor 529
- Trnawa (Trnava) 49, 121–122, 129–130, 134, 137, 140–141, 146, 156, 163, 189, 220–221, 257, 299–300, 314–316, 326, 331, 379–380, 388–389, 446, 448–449, 460, 466, 468, 534, 543, 545, 626, 635–636, 638, 644–645, 672, 685, 688–689, 694, 722, 731, 734–735, 738, 744, 770, 878, 948
- Trompler Jan 349, 1003
- Troniana Jan, pijar 754
- Trstená zob. Trzciana

Trtina (Tertina) Andrzej Ignacy Kajetan, malarz 861–865, 871
Trtina Waclaw, malarz 862
Trybsz 123, 240, 295, 436, 483, 500, 533, 613, 642, 654, 681, 684
Trydent 82
Trzciana (Trštená) 367, 674, 770
Trzeska Jan 555
Trzoska Jerzy 292
Trzyzna Edward 574
Trzyniec (Třinec) 992
Tschay, rodzina mieszczańska 521
Turá Lúka (obecnie część miasta Myjava) 189
Turánsky, ród kopijników 595
Turčáni, ród kopijników 595
Turchi Orbetto Alessandro, malarz 929
Turczański Święty Marcin zob. Martin
Turczańskie Cieplice (Turčianske Teplice) 186
Türk Daniel, kronikarz lewocki 82–83
Turk Kacper 167
Turowski Kazimierz Józef 297
Turzov (obecnie część Gelnicy) 510, 982
Twardoszyn (Tvrdošín) 674, 705
Twarożna (Tvarožná) 80, 129, 272, 392, 436, 483, 551, 562–563, 569, 577–579, 587–589, 611, 620, 622, 648, 650, 653, 657, 674, 719, 724, 729, 939
Tybinga (Tübingen) 299, 714
Tycjan 805, 932
Tymowski Jerzy, kupiec 281, 286–287, 291
Tyrol Antoni 660, 781

U

Udalryk, proboszcz katolicki w Spiskiej Sobocie 610
Udránszky Daniel, rektor spiskiego seminarium duchownego 448, 688, 694
Udvari Stefan 361
Udvary Gejza 951–952
Uharčeková-Pavúková Dasza 926
Uhlyarik Sende 952
Uhorna (Úhorná) 99, 274, 478, 989
Ujfaluši Jan, jezuita, nauczyciel w gimnazjum w Spiskim Podgrodziu 738, 741
Ujházi, ród kopijników 595–596
Ujházy Ludwik, zarządca górniczy 994
Ujlaki Franciszek, królewski namiestnik Węgier 624
Ull Jan, lewocki handlarz winem w Krakowie 296–297
Uloża (Uloža) 59, 122–123, 353, 481, 617, 663, 681, 687, 743, 854, 944
Ulrich Józef 431
Ungnad Adam, mąż Elżbiety Thurzo 76
Urban, kowal, ojciec Erazma Czipsera 279
Urban Waclaw 556
Urbancová Wiera 355–356
Urbanová Norma 785, 787, 802, 815, 825, 826, 835
Urbanovič (Urbanowitz) Marcin, mistrz kamieniarski 837
Urlespacher Antoni, malarz 864
Urlespacher Kacper 863
Urményi Jan Chryzostom, kameduł 776, 778
Ursin Elias, rektor lewocki 303

Usert Abraham, handlarz winem 291
Usert Adam, handlarz winem 291
Utiešenović Jerzy zob. Martinuzzi, Jerzy
Utrecht 323, 463
Užhorod 225, 238, 240, 244, 249–250, 263, 265, 408, 434, 643, 734–735, 738, 741, 880

V

Vác 68, 81, 135, 221, 625, 629, 640–641, 653, 731, 759
Váczy Jan 877
Vadász Gabriel, kasztelan spiski 735
Vadkert zob. Soltvadkert
Vajdovsky Jan 843, 850
Vajdovský Jan Karol, historyk, ksiądz 939, 955
Vajler Adam 933
Valášek Hubert 354
Valesich Krzysztof, jezuita 738
Valko, rodzina przedsiębiorców 1003
Valko Gabriel 1003
Valko Gejza 1003
Valko Jan Koloman 1003
Valko Michał 1003
Valko Wiktor 1003
Valko Wiliam 1004
Valkovič (Valkovics) Wolfgang, franciszkanin 765
Valkó, ród kopijników 595
Vámos 51
Vámošiová Sonia 902–903, 906
Vančo Macin 865
Vansová Teresa, pisarka 513
Várady-Sákmaryová Marta, żona Jana Augustyna Weisza 850
Várallyi Stanisław, prepozyt spiski 609, 623–624, 720
Várdai Paweł, arcybiskup ostrzyhomski 47, 78, 620
Varkoč (Warkocz), ród 818
Varkoč Jerzy 61
Varkoč Krzysztof 832
Varkoč Melchior, przedstawiciel żupy spiskiej 49, 56
Varkoč Tomasz, starosta egerski 86, 89
Várkonyi Agnieszka 235
Vásárhelyi Jan, jezuita, nauczyciel w gimnazjum w Spiskim Podgrodziu 738, 741
Vasko Valach 564, 566
Vasvár 180–182, 190
Vaudemont Charles, podmarszałek 237
Vavilov Siergiej 317
Vavrišovo zob. Wawrzyszów
Vayaj, ród szlachecki 878
Vaxman Marcin 795, 813
Važec zob. Wažec
Véghseö Tomasz 646, 648
Velicna (Veličná) 222, 674
Vencko Jan 203, 349, 350, 352, 621, 675, 694, 696, 697, 702, 705, 821–822, 927, 942
Venkóczy, ród kopijników 595
Vép 238
Verancsics Antoni, arcybiskup ostrzyhomski 722
Verbóczy Stefan (Stefan z Werbowca), palatyn 47, 67–69
Verbovský, ród kopijników 595
Vernár 98, 195, 436, 441, 478, 627

Vernay-Boucault Louis du, francuski emisariusz 216
 Veselý Daniel 969, 470, 712, 714, 717, 721–722
 Vest Jan, mieszczanin lewocki 842, 846
 Veszpré, 61, 86, 135, 260, 770
 Veszprémi Nora 898
 Vetschau/Spreewald 307
 Viard Piotr, generał cesarski 263, 267
 Viczián Jan 636
 Vidin zob. Widyń
 Vietoris Lujza 909
 Viglas (Viglaš) 265
 Vikartovce zob. Wykartowce
 Világos zob. Şiria
 Virbiczy Jan, kapłan w Spiskich Tomaszowcach 626
 Visegrádi Jan 750
 Vitaz (Vítaz) 192
 Vitéz Jan 47
 Vitkovský (Vitkovszky) Maciej, komisarz sanitarny 413
 Vitnyédy Stefan 183, 186–187, 201–202
 Vitzthum Jerzy, rozbójnik 62
 Vlachovič Józef 286, 962, 965, 967
 Vlková zob. Wilkowa
 Vlkovce zob. Wilkowce
 Vogel, wicemarszałek 194, 418
 Vojkovce zob. Wojkowce
 Vojňany zob. Wojnany
 Vojtas Józef 277–278, 570
 Vojtas Maciej 343, 647, 653
 Vojtašák Jan, biskup spiski 608, 610, 615, 640, 708
 Volckra Gottlieb von, generał cesarski 189
 Volckra Otto Ferdynand von, wiceprezydent kamery spiskiej 196, 199, 648–649
 Volucký (Wolucki) Karol, freskarz 866–877
 Vondrišel zob. Nalepkowo
 Vonstadl Józef, architekt 940
 Vovadrei, spiski wikariusz kapitulny 696
 Vos Marten de 792
 Voško Jan 631
 Vozár Józef 352–353, 469–470, 967, 991
 Vráblik Władimir 648
 Vranna, ród kopijników 595
 Vranov nad Topľou zob. Wranów nad Toplą
 Vrbno Stefan, generał cesarski 204–205, 207
 Vrbov zob. Wierzbów
 Vrbovce 366
 Vrtal Aleš 921
 Vyskupová Martyna 924
 Vyšná Myšľa zob. Wyżna Myšľa
 Vyšná Pokoradz zob. Pokoradz
 Vyšná Slaná zob. Wyżna Slana
 Vyšné Repaše zob. Wyżne Repasze
 Vyšné Ružbachy zob. Družbaki Wyżne
 Vyšné Šváby zob. Szwaby Wyżne

W
 Waclaw, syn Pawła z Petrowenca 566
 Waclaw II, król czeski 938, 958
 Waclaw od Najświętszego Sakramentu, pijar w Podolińcu 748
 Waderski Gabriel, pijar 755
 Wadowice 448
 Wagner Friedrich Wilhelm 458, 526, 544–545, 548
 Wagner Joseph Friedrich, malarz 882
 Wagner Karol 51, 64, 330, 388–389, 459, 467, 555, 557, 610, 614–615, 618, 626, 720, 780, 818
 Wagner Władimir 788
 Wagram 377
 Waikert Jan, kupiec 293–294
 Waksman Marcin 813
 Walcher-Uysdal Rudolf von 993
 Walczak Marek 849
 Waldeck Jerzy Fryderyk von, marszałek polny 220
 Waldmüller Ferdynand Jerzy 936, 943–944
 Walenty, proboszcz katolicki w Jamniku 611
 Walenty, proboszcz katolicki w Słowiańskiej Wsi 612
 Walenty, proboszcz katolicki w Spiskiej Starej Wsi 612
 Walenty, proboszcz katolicki w Spiskim Podgrodzium 610
 Walenty, proboszcz katolicki w Żakowcach 611
 Walenty od Świętego Antoniego zob. Dwornicki Jakub
 Walenty z Bielic, proboszcz katolicki w Spiskiej Białej 719
 Wallachy Eugeniusz, malarz 912
 Wallendorfer Marcin, przedstawiciel Lewoczy na sejmie węgierskim 87
 Wallenstein Albrecht von, generał cesarski 146, 152
 Wallmoden-Gimborn Ludwik 377
 Waltherr Gedeon 952
 Warnke Marcin 841
 Warszawa 171, 204, 219, 239, 241–242, 250, 281, 295, 330, 336, 406, 418, 460–461, 529, 572, 591, 738, 753–756
 Warzech Marcin, piwowar w Lewoczy 279
 Wasserbauch (Wasserbanth) Wawrzyniec, kanonik spiski, wikariusz 614, 618
 Waterloo 410
 Watter Tomasz, kanonik, mecenas, wydawca 694
 Wawilów Siergiej 317
 Wawrzyniec, proboszcz katolicki w Gniazdach 611
 Wawrzyniec, proboszcz katolicki w Żehrze 611
 Wawrzyszów (Vavrišovo) 266
 Ważec (Važec) 263
 Wądryszel zob. Nalepkowo
 Weber Jan, lekarz 321–322
 Weber Maciej 408
 Weber Rudolf 513, 545
 Weber Samuel 62, 91, 134, 139, 144, 167, 168, 176, 184, 190, 205, 219, 224, 267, 342, 389, 470, 513, 520, 525, 529, 545, 548, 551, 556, 562, 719, 725, 727, 729–731, 809–810, 847, 876, 898, 914, 923, 925, 941
 Weidinger Józef 1003
 Weil Ezechiel, rabin 445
 Weingruber Ignacy, proboszcz katolicki w Wierzbowie 872–873, 920
 Weinhardt Jan, rzeźbiarz 835–836
 Weis Jan, wiedeński handlarz 229
 Weiser Marcin 650
 Weiss Franciszek, astronom 326
 Weiss Izaak, kupiec żydowski 295
 Weissfeld Tomasz, wrocławski rzeźbiarz 860

- Weisz Gustaw Adolf mł., rzeźbiarz 939
 Weisz (Weiss) Gustaw Adolf st., rzeźbiarz 938–939, 967
 Weisz Jan Augustyn 850
 Wenecja 146, 167, 174, 182, 224, 376, 774, 932, 942, 966
 Weps Waclaw 431
 Werbowiec 67
 Wergiliusz Publiusz Maro 739
 Wernher Jerzy, radca kamery spiskiej, starosta zamku szaryskiego 67, 72, 81, 87, 319–320, 389, 390, 962–963
 Wersal 241
 Wesselényi, ród magnacki 229
 Wesselényi Anna, pierwsza żona Stefana Csákyego 154, 157, 640
 Wesselényi Franciszek, palatyn węgierski 151, 163, 166, 169, 172–174, 176–178, 180–182, 186–188, 191, 194–195, 198, 271, 373, 384, 646, 648, 740, 968
 Wesselényi Paweł, bratanek Franciszka 202
 Wesselényi Władysław, syn Franciszka 740
 Werner Elżbieta 945
 Werner Jerzy 56, 67, 72, 81, 87, 319, 390, 963
 Werthmüller Jan 405, 452–453
 Weselovský Antoni, architekt 455
 Westermann Ekhard 960
 Westher Rozalia 939
 Wętošov zob. Vetschau
 Węglarz Barbara 500
 Widyń (Vidin) 230–231
 Wiedeń (Wien) 57, 60–62, 64, 66, 83, 88–90, 92–93, 99, 101, 104, 108, 111–113, 117, 125–126, 128–129, 131, 135, 141, 143, 145, 147–150, 152, 154, 157–160, 162–164, 166–168, 170–178, 180–183, 187–192, 194, 197–198, 204, 207–209, 214–216, 220–224, 230–232, 236–238, 240–242, 245–246, 248–249, 253, 257–259, 261, 266, 298–299, 314, 319, 322, 329, 341, 346, 356, 365, 376, 380–382, 390, 403, 405, 408, 410, 414–415, 419, 434, 444, 457, 459–462, 465, 475, 477–478, 484–485, 491, 497, 520, 531–533, 539–541, 543, 546, 590, 622, 632, 634, 637, 652, 673, 698, 722, 725, 733, 735, 738, 743, 776–777, 846, 854–855, 875–878, 886–888, 895, 899–902, 906, 909, 911, 913–914, 918, 920–921, 924, 926–928, 935–937, 939–941, 943–944, 947–948, 950, 954, 968, 970, 974–975, 977, 981, 983, 988, 996, 1001
 Wieland, rodzina baronowska 889, 892
 Wieland Artur 892
 Wieland Karol, malarz 893
 Wieland, marszałek 902
 Wieliczka 289
 Wielka (Veľká, obecnie część Popradu) 63, 84, 209, 245, 272–273, 275, 277–279, 295, 355–358, 415, 419, 430–433, 436, 440, 442, 444, 455, 496, 507–508, 513, 520–522, 543–544, 546, 562–564, 568–569, 577–579, 586–589, 610, 622, 648, 653–654, 660, 674, 684–685, 719, 727, 730, 812, 840, 853, 868, 871, 902, 924, 928, 949
 Wielka Frankowa (Veľká Franková) 123, 354, 436, 628, 643, 674, 681, 684, 779
 Wielka Ida (Veľká Ida) 89, 239
 Wielka Leśna (Veľká Lesná, 123, 553, 612, 636, 638, 642, 653, 655, 666, 684, 779, 796–799
 Wielka Łomnica (Veľká Lomnica) 49, 56, 58, 61, 123, 195–196, 228, 240, 252, 255, 261, 264, 270, 359, 365, 386, 409, 420, 423, 436, 442–443, 455, 459–460, 465, 508, 510, 610, 612, 617–618, 623, 637, 647, 652–653, 655, 663, 665–666, 717, 719, 729, 770–771, 903, 910, 920, 923
 Wielka Poloma (Veľká Poloma) 536
 Wielki Folkmar (Veľký Folkmár) 123–124, 156, 239, 424, 426, 436, 443, 613, 648, 653–654, 663, 972, 982, 994, 998, 1005
 Wielki Lipnik (Veľký Lipník) 123, 436, 440–441, 445, 492, 642–645, 655, 661, 674, 682, 748
 Wielki Meder (Veľký Meder) 61
 Wielki Sławków (Veľký Slavkov) 57, 123, 156, 225, 239, 358, 430, 436, 442–443, 464, 511, 612, 636, 647, 653–651, 663, 674, 684, 720, 729, 949
 Wielki Szarysz (Veľký Šariš) 204, 240–241
 Wielki Waradyn zob. Oradea
 Wielkie Łowce (Veľké Lovce) 770
 Wien Ulryk A. 715
 Wierzbicki Piotr 563, 575, 576, 581–583, 585
 Wierzbowski Teodor 286
 Wierzbów (Vrbov) 84, 208–209, 272, 301, 436, 442, 467, 511, 542, 551, 562–563, 569, 577–579, 587–589, 611, 622, 648, 653, 655, 657, 674, 684, 719, 720, 729, 787, 816, 828–829, 843, 854, 857, 859, 867–868, 871–873, 874, 920, 944–946
 Wiese Eryk 847, 867
 Wiesenberg Mikołaj 138, 966
 Wiesenhüten Franciszek von 945, 975–976
 Wijaczka Jacek 272, 289–291, 293
 Wildener Sebastian 386
 Wilhelm od Świętego Andrzeja zob. Schnicke Andrzej
 Wilkowa (Vlková) 445, 507, 611, 626–627, 636, 647, 653, 663, 666, 807, 867
 Wilkowce (Vlkovce) 767
 Wilson Thomas Woodrow 536
 Wincenty, kronikarz pruski 560
 Wincenty od Świętego Bernarda, pijar w Podolińcu 748
 Windek Erazm, starosta zamku spiskiego, wójt lewocki 87–88
 Windisch Paweł, wójt lewocki 141
 Winkelbauer Tomasz 970
 Winkler Elemér 547
 Winkler Jerzy, urzędnik starostwa spiskiego 580
 Winkler Maciej, kanonik spiski, lektor 664
 Wirsinger Jerzy 379, 390
 Wiskitki 756
 Wisłowski Piotr 566
 Wiśniewski Jan, pijar z Podolińca 865
 Wiśniewski Kajetan, pijar 755
 Witalis, ród kopijników 596
 Witalis Jan, wójt kieżmarski, zarządca lewockiej komory celnej 201, 254–255
 Witalis Jerzy, sędzia i notariusz żupy spiskiej 599
 Witalis Józef, kanonik spiski, wikariusz kapitulny 681–683
 Witalis od Świętego Karola zob. Troniana Jan
 Witkiewicz Stanisław 512

Witkowce (Vitkovce) 123–124, 480, 616, 632, 635–636, 642, 653–654, 664, 948, 994
Witold, książę litewski 552, 554
Wittelsbach (Falcká) Henrietta, córka Fryderyka V Wittelsbacha 170
Wittenberga 299, 304–305, 308, 314, 321–323, 325, 331, 365–366, 368–370, 373, 385, 389–392, 459, 714, 812
Wizner Kacper, handlarz winem 290
Wizner Krzysztof, handlarz winem 290
Wlaslovič Józef 1001–1002
Wlaslovič Józef (junior) 1002
Wlazło, rodzina 1002
Władysław, królewski odźwierny 554
Władysław I Jagiellończyk, król Węgier 283, 555, 557
Władysław I, święty, król Węgier 761, 954
Władysław II Jagiełło, król Polski 284, 550–551, 554, 557, 574
Władysław II Jagiellończyk, król Czech, Węgier 44, 232, 281–282, 284, 362, 550, 556–557, 531, 561, 574, 596, 603
Władysław III Jagiellończyk, król Polski zob. Władysław I Jagiellończyk, król Węgier
Władysław IV Kumańczyk, król Węgier 718
Władysław IV Waza, król Polski 160, 162, 277, 749
Władysław V Habsburg (Pogrobowiec), król Węgier 288, 556
Władysław od Świętego Ignacego zob. Miller Ignacy
Władysław od Świętego Wacława zob. Bogdański Dominik
Władysław z Csobádu, prepozyt spiski 617
Wodynie 756
Woerl Leo 955
Wojas Zbigniew 279
Wojciech, pijar z Podolińca 755
Wojciech od Świętego Krzyża zob. Jasicki, pijar w Podolińcu
Wojkowce (Vojkovce) 123–124, 157, 663
Wojnany (Vojňany) 123, 436, 612, 648, 653, 655, 663
Wolff Józef, pijar 755
Wolfinger Karol, proboszcz w Spiskich Włochach 920
Wolica 585
Wondriszel zob. Nalepkowo
Worms 79
Wranów nad Toplą (Vranov nad Topľou) 770, 861
Wratisław Jan Wacław, czeski kanclerz 253
Wrocław 196, 280, 286, 291, 296, 373, 356, 387–388, 559–561, 715, 717, 838, 860
Würer Jan 987
Wurzburg (Würzburg) 955
Wutky Michał, malarz 896
Wyborna (Výborná) 123, 197, 240, 359, 436, 612, 653, 655, 663, 674, 716, 719, 730, 837
Wyczółkowski Leon 512
Wydrnik (Vydrník) 57–58, 62, 123, 158, 266, 440, 611, 626, 636, 653–654, 663, 674, 675, 684–685, 699, 921
Wykartowce (Vikartovce) 123, 237, 440, 483, 642, 653–654, 663, 675, 678, 681, 683, 684
Wynohradiw 947
Wyrozumka Bożena 554
Wyrozumski Jerzy 548
Wysoka Porta 298

Wyszehrad (Visegrád) 68, 73, 78, 899
Wyżna Myśla (Vyšná Myšľa) 434
Wyżne Repasze (Vyšné Repaše) 124, 134, 174, 202, 225–226, 267
Wyżne Slovinky (obecnie część wsi Slovinky) 124
Wyżny Sławków (Vyšný Slavkov) 124, 445, 478, 611, 653–654, 663, 674, 681, 684

X

Xylander Stefan zob. Holtzmann (Xylander) Stefan

Z

Zaar Jerzy, ewangelicki proboszcz ze Spiskiej Cieplicy 725
Zabler Jakub, ksiądz z Lewoczy, superintendent 129, 392
Zabler Job, proboszcz w Lewoczy 840
Zabler Piotr, ksiądz ewangelicki w Lewoczy, superintendent 138, 307, 392, 638, 724–725, 732
Zábojský Władysław, biskup spiski 481, 497, 545–546, 695, 699–702, 939
Záborský, ród kopijników 595
Záborský Jonasz 450, 453
Záborský Józef 901
Záborský Mikołaj 173
Zábrocky, mieszczanin kieżmarski 209
Zach Franciszek 416–417
Zademrecht Krzysztof, pijar 754
Zadurski Albert, proboszcz katolicki w Nowej Białej 175
Zaffiri Franciszek, zarządca kopalni 987
Zagrzeb 562, 734, 831
Zahradnicek Józef 901
Zakopane 484, 490, 911
Zalakomár 169
Zálesie 240, 436
Załuski Jan K. 491
Zamek Szaryski zob. Szaryski zamek
Zámora Piotr 469, 994
Zamoyscy, ród szlachecki 489, 523
Zamoyska Karolina 523
Zamoyski Andrzej, hrabia 494, 510, 523
Zamoyski Jan (Jan Sariusz), kanclerz 100, 113
Zamoyski Jan Kanty 523
Zamoyski Władysław 484
Zápolya (Szapolyai), ród magnacki 45–46, 53–56, 61–62, 65–66, 68, 74–75, 78–79, 84, 86, 97, 283–284, 323, 374–375, 543, 561, 608, 615, 617, 639, 678, 702–703, 706, 735–736, 768, 770, 784, 802, 832, 835, 961
Zápolya Barbara, żona króla polskiego Zygmunta Starego 47
Zápolya Emeryk 555, 615, 706, 832, 835
Zápolya Jadwiga v. Jadwiga cieszyńska
Zápolya Jan, król Węgier 44–72, 81, 86, 283–284, 323, 328, 374–375, 390, 461, 556, 618–620, 714, 716–717, 814, 818, 821, 961
Zápolya Jan II Zygmunt, dziedziczny żupan spiski, książę siedmiogrodzki, król Węgier 67–73, 75, 77–84, 86, 88–95, 97, 138, 375–376
Zápolya Stefan, palatyn, dziedziczny żupan spiski 323, 375, 561, 615–617, 623, 706, 832, 835

- Zarevutz Maciej, proboszcz ewangelicki
w Brzozowicy 725
- Zárický Aleš 992
- Zarnesti (Zárnešti) 231
- Žáry Jerzy 826
- Záturecký Adolf Piotr, szturowiec 453
- Zaur Jerzy, złotnik 279
- Zavarský Svorad 326
- Zavatzky Günter 952, 964
- Závor Stefan, wysłannik spiski przy dworze
książęcym 251
- Zawada (Závada) 122–123, 743
- Zawadka (Závadka) 204, 225, 436, 440–441, 492, 506,
643–644, 653–654, 661, 663, 674, 681–682, 1002–1003
- Zawiliński Roman 490
- Zawisza Czarny herbu Sulima, polski rycerz i starosta
spiski 552
- Zay Franciszek, starosta Górnych Węgier 92
- Zay Karol, generalny dozorca kościoła
ewangelickiego 443, 452
- Zazrywa (Zázrivá) 674
- Zbisko Józef Karol, prepozyt spiski 388, 453, 610, 651,
670–671, 673
- Zborów (Zborov) 163, 224, 259, 388
- Zdziar (Ždiar) 436, 483, 491, 664, 674, 681, 684, 900, 945
- Zebrzydowice 773
- Zebrzydowscy, ród szlachecki 650
- Zebrzydowski Józef Bernard, kanonik krakowski
i spiski 650, 660
- Zebrzydowski Stanisław, starosta zamku
kieżmarskiego 650
- Zechenter (Laskomerski) Gustaw Kazimierz, lekarz,
przyrodnik szturowiec 903, 905–906
- Zedinger Renata 954
- Żegota Paweł Ignacy 554
- Žehra zob. Žehra
- Zelliger Alojzy 645
- Žemberovce zob. Žemberowce
- Zemek Metody 747
- Zemene Marian R. 760
- Zemplénová Jolana 325–326
- Zemplín 224, 416, 422, 435, 448, 480, 499
- Zemun (obecnie część Belgradu) 93
- Zenta zob. Senta
- Žibov zob. Jibou
- Zichy, ród szlachecki 878
- Zichy Józefa, żona Jana Csákyego 898
- Ziegler Arne 284, 295
- Zieser (Cziser), rodzina 358
- Zieser Jakub st., założyciel papierni 279, 358
- Žifčák František 469, 519, 547–548, 562, 593, 595, 600,
602, 605, 639, 648, 652–653, 729–730, 773, 819, 857,
888, 891, 924, 926, 961, 964, 989
- Žifčáková Agnieszka 639
- Žigmond Elek, dowódca kurucki 264
- Žigo Andrzej 991
- Žigraja Jan zob. Sigray, Jan
- Zimmermann Zygmunt, mieszczanin preszowski 228
- Žižka Jan, przywódca husytów 713
- Zkachany Jerzy, kanonik spiski 629
- Złota Idka (Zlatá Idka) 981, 983, 985–986, 989
- Złote Morawce (Zlaté Moravce) 543
- Zmij-Miklošik Józef, malarz 926–927
- Zmudkovič (Zmudkowicz) Stanisław, wikariusz
w Spiskiej Starej Wsi 638
- Zniew (zamek) 143
- Zoch Czcibor, działacz słowacki 450
- Zolyómi Dawid, magnat siedmiogrodzki 152
- Zontak Ludwik, kupiec 287
- Zrinska Barbara, córka Nikoli 101
- Zrinska Helena, córka Piotra, żona Thökölyego, 186,
209–210, 215, 219, 221, 225–226, 230–231, 251
- Zrinski (Zrinyi), ród magnacki 182
- Zrinski Jan 66
- Zrinski Piotr, ban chorwacki 181, 184, 186–188, 242
- Zrinski Šubič Mikołaj, ban chorwacki 66, 94–95, 175,
178–179, 181–182
- Zrinski (Zrinyi) regiment, nazwany imieniem Piotra
Zrinskiego 211
- Zsebráczky Gejza, proboszcz katolicki w Bardejowie
949
- Zsilinszky Michał 212
- Zuana Jan von 975
- Zuber Mike A. 326
- Zubko Piotr 470, 498, 548, 637, 644, 678, 682, 685, 689,
692, 696, 698, 700, 702, 705–708, 710–711
- Zubrický (Zubriczky) Rainer, gwardian lewocki 765
- Žudel Jerzy 362
- Zvolenský (Zvolenszky) Piotr, franciszkanin 766
- Zwiahel zob. Nowogród Wołyński
- Zwingli Ulryk, reformator kościelny 313
- Zwolen (Zvolen) 246, 264, 499, 636, 712, 723, 789
- Zygmunt I Stary, g król Polski 47, 49, 53, 58, 67, 281, 285,
296, 374, 556–559
- Zygmunt II August, król Polski 81, 99, 100, 275, 281,
284, 564–566, 576, 585, 590
- Zygmunt III Waza, król Polski 135, 142, 147, 152,
284–285, 565, 581, 629, 731–732, 734, 761
- Zygmunt Luksemburski, cesarz, król Węgier 232,
283–284, 552, 554, 557, 562, 568, 574, 632

Ž

- Žakarowce (Žakarovce) 123–124, 156, 424, 426, 428, 436,
493, 506, 509, 654, 663, 991–994, 1000, 1003, 1005
- Žakowce (Žakovce) 123, 156, 170, 363, 436, 537, 611, 647,
652–653, 655, 663, 665–666, 674, 684, 719, 722, 730,
771, 857
- Žehra (Žehra) 124, 157, 239, 271, 466, 611, 617, 632, 636,
642, 653–654, 663, 674, 684, 734, 826, 838–841, 845
- Žemberowce (Žemberovce) 217
- Žeromski Stefan 512
- Žmigród 555, 560
- Žylina (Žilina) 129, 134, 280, 306–307, 373, 392–393,
722–723, 725, 784
- Žytawa 117

Wykaz autorów i recenzentów tekstów

Mgr. BALEGOVÁ Jana, PhD. Katedra romani-
stiky a klasickej filológie. Univerzita Pavla Jozefa
Šafárika. Košice. Slovensko (jbalegova@iol.sk)

Mgr. BENKA Peter. Katedra slovenských dejín.
Filozofická fakulta Univerzity Komenského. Bra-
tislava. Slovensko (peto.benka@gmail.com)

Mgr. BIZOŇOVÁ Monika, PhD. Inštitút histórie.
Prešovská univerzita. Prešov. Slovensko (monika.
bizonova@gmail.com)

dr hab BRUSKI Jan Jacek. Zakład Historii Po-
wszechnej Najnowszej. Instytut Historii Uniwer-
sytet Jagielloński. Kraków. Polska (janjacek.bru-
ski@uj.edu.pl)

Mgr. DEMJANIČ Pavol. Katedra slovenských de-
jín. Filozofická fakulta Univerzity Komenského.
Bratislava. Slovensko (pavol.demjanic@gmail.com)

PhDr. DUCHOŇ Michal, PhD. Archív mesta
Bratislavy. Bratislava. Slovensko (diduchonova@
gmail.com)

Mgr. DUCHOŇOVÁ Diana, PhD. Oddelenie no-
vovekých dejín Historického ústavu Slovenskej
akadémie vied. Bratislava. Slovensko (michal.du-
chon@bratislava.sk)

prof. dr hab. FRANASZEK Piotr. Zakład Historii
Gospodarczej i Społecznej. Instytut Historii Uni-
wersytet Jagielloński. Kraków. Polska (piotr.fra-
naszek@uj.edu.pl)

PhDr. FLOREKOVÁ Milota, PhD. Katedra slo-
venských dejín. Filozofická fakulta Univerzity
Komenského. Bratislava. Slovensko (milotka.m@
gmail.com)

prof. dr hab. HOMZA Martin, Dr. Katedra slovenských
dejín. Filozofická fakulta Univerzity Komenského.
Bratislava. Slovensko (martin.homza@uniba.sk)

Mgr. KOSTELNÍK Martin, PhD. Balneologické
múzeum Piešťany. Piešťany. Slovensko (martin.
kostelnik@gmail.com)

prof. dr hab. KRASNY Piotr. Instytut Historii
Sztuki. Uniwersytet Jagielloński. Kraków. Polska
(ruber@poczta.fm)

PhDr. KREDATUSOVÁ Alena. Štátny archív Pre-
šov – Špecializované pracovisko Spišský archív
v Levoči. Levoča. Slovensko (Alena.Kredatuso-
va@minv.sk)

dr hab. [KURTYKA Janusz Marek]. Instytut Pa-
mięci Narodowej (2005 do 2010 prezes). Kraków
– Warszawa. Polska.

Mgr. KUCHARSKÁ Veronika, PhD. Ústav dejín
umenia Slovenskej akadémie vied. Bratislava.
Slovensko (veronika.kucharska@savba.sk)

Bc. LABANCOVÁ Ivana. Filozofická fakulta Uni-
verzity Komenského. Bratislava. Slovensko (iva-
na.labancova@gmail.com)

Mgr. LACKO Miroslav, PhD. Centrum pro ho-
spodářské a sociální dějiny. Filozofická fakulta
Ostravské univerzity. Ostrava. Česko (miroslav.
lacko@osu.cz)

Doc. PhDr. MRVA Ivan, CSc. Katedra Histo-
rických vied a stredoeurópskych štúdií. Unive-
rzita svätých Cyrila a Metoda Trnava Slovensko
(imra@gmx.ch)

prof. dr hab. NOGA Zdzisław. Katedra Archi-
wistyki i Nauk Pomocniczych Historii w Instytu-
cie Historii i Archiwistyki. Uniwersytet Pedago-
giczny im. Komisji Edukacji Narodowej. Kraków.
Polska (nogaz@up.krakow.pl)

Mgr. et Mgr. OLEJNÍK Vladimír. Katedra slo-
venských dejín. Filozofická fakulta Univerzity
Komenského. Bratislava. Slovensko (olejnik.vla-
dimir@gmail.com)

prof. dr hab. PATEK Artur. Zakład Historii Po-
wszechnej Najnowszej. Instytut Historii Uniwer-
sytet Jagielloński. Kraków. Polska (artur.patek@
uj.edu.pl)

PhDr. PETŐCZOVÁ Janka, CSc. Ústav hudobnej
vedy Slovenskej akadémie vied. Bratislava. Slo-
vensko (janka.petoczova@savba.sk)

Mgr. PODOLAN Peter, PhD. Katedra sloven-
ských dejín. Filozofická fakulta Univerzity Ko-
menského. Bratislava. Slovensko (kyaxar@azet.sk)

Mgr. RÁCOVÁ [LABANCOVÁ] Naďa, PhD. Kate-
dra Historických vied a stredoeurópskych štúdií.
Univerzita svätých Cyrila a Metoda Trnava. Slo-
vensko (nada.racova@gmail.com)

prof. dr hab. SROKA Stanisław A. Zakład Histo-
rii Polski Średniowiecznej Instytut Historii Uni-
wersytet Jagielloński. Kraków. Polska (stanislaw.
sroka@uj.edu.pl)

Mgr. ŠTEVÍK Miroslav. Múzeum Spiša. Spišská
Nová Ves. Slovensko (stevikmiro@gmail.com)

PhDr. ŽIFČÁK František. Štátny archív Prešov
– Špecializované pracovisko Spišský archív v Le-
voči. Levoča (Frantisek.Zifcak@minv.sk)

Mgr. BEŇOVÁ Katarína, PhD. Katedra dejín výtvarného umenia Filozofická fakulta Univerzity Komenského. Bratislava. Slovensko (katarina.benova@uniba.sk)

Mgr. ČOVANOVÁ JÁNOŠÍKOVÁ Zuzana. Katedra archívnictva a pomocných vied historických Filozofická fakulta Univerzity Komenského Bratislava. Slovensko (janosikova.zuzana@gmail.com)

Mgr. CHMELINOVÁ Katarína, PhD. Katedra dejín výtvarného umenia Filozofická fakulta Univerzity Komenského Bratislava. Slovensko (katarina.chmelinova@uniba.sk)

PhDr. HERUCOVÁ Marta, PhD. Ústav dejín umenia SAV. Bratislava. Slovensko (dejumaha@savba.sk)

